

Charles de Foucauld

Poésies touarègues I-II

(tahäggart)

retranscription complète par

Karl-G. Prasse

1742

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters

DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB

udgiver følgende publikationsrækker:

THE ROYAL DANISH ACADEMY OF SCIENCES AND LETTERS

issues the following series of publications:

Historisk-filosofiske Meddelelser, 8°

AUTHORIZED ABBREVIATIONS

Hist.Fil.Medd.Dan.Vid.Selsk.

(printed area 180 × 107 mm, c. 2470 units)

Historisk-filosofiske Skrifter, 4°

(History, Philosophy, Philology,
Archaeology, Art History)

Hist.Filos.Skr.Dan.Vid.Selsk.

(printed area 2 columns,
each 215 × 80 mm, c. 2180 units)

Matematisk-fysiske Meddelelser, 8°

(Mathematics, Physics,
Chemistry, Astronomy, Geology)

Mat.Fys.Medd.Dan.Vid.Selsk.

(printed area 200 × 123 mm, c. 3120 units)

Biologiske Skrifter, 4°

(Botany, Zoology, Palaeontology,
General Biology)

Biol.Skr.Dan.Vid.Selsk.

(printed area 2 columns,
each 215 × 80 mm, c. 2180 units)

Oversigt, Annual Report, 8°

Overs.Dan.Vid.Selsk.

Correspondence

Manuscripts are to be sent to

The Editor

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab

H. C. Andersens Boulevard 35

DK-1553 Copenhagen V, Denmark.

Tel: +45 33 43 53 00 · Fax: +45 33 43 53 01.

E-mail: kdvs@royalacademy.dk.

www.royalacademy.dk

Questions concerning subscription to the series should be directed to the Academy

Editor Marita Akhøj Nielsen

© 2010. Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced in any form without the written permission of the copyright owner.

Poésies touarègues I-II

Charles de Foucauld

Poésies touarègues I-II

(tahăggart)

retranscription complète par
Karl-G. Prasse

Historisk-filosofiske Meddelelser 108

DET KONGELIGE DANSKE VIDENSKABERNES SELSKAB

© Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab 2010
Printed in Denmark by Special-Trykkeriet Viborg a-s
ISSN 0106-0481 · ISBN 978-87-7304-354-7

Soumis à l'Académie juillet 2009
Publié septembre 2010

Table des Matières

Préface
page vii

Introduction phonologique
page ix

Poésies des Kel-Ahäggar nos. 1-352, à l'ordre
chronologique de composition
page 1

Poésies des Taytoq nos. 353-514, à l'ordre
chronologique de composition
page 145

Poésies des Kel-Ažžär nos. 515-571, à l'ordre
chronologique de composition
page 223

Poésies des Kel-Ædyay nos. 572-575, à l'ordre
chronologique de composition
page 249

Liste des auteurs
page 253

Index des sujets
page 257

Préface

Le présent volume est destiné à servir de supplément à notre Manuel de grammaire touarègue (tahäggart) VIII-IX, volume 4 Syntaxe, paru en 2008 chez Cargo-Verlag, Allemagne. Son but est de donner le texte complet où figurent les nombreux exemples pris dans les Poésies de l'Ahäggar.

Nous avons choisi de donner les 575 Poèmes dans l'ordre de l'édition de 1925 + 1930 (publiée par les soins d'André Basset) qui est encore trouvable chez les antiquaires et qui est accompagnée d'une double traduction française littérale et littéraire avec de nombreuses explications, élaborée par Charles de Foucauld lui-même. Nous renvoyons en outre nos lecteurs au choix de 187 traductions remaniées, éditées en 1997 par Dominique Casajus chez Albin Michel (Paris) avec une Introduction (pp. 11-77) sur la vie de Foucauld et son œuvre scientifique, y compris l'origine des poèmes. L'ouvrage contient les références croisées nécessaires à l'édition précédente.

Nous avons en outre choisi de ne pas donner de traduction, en renvoyant nos lecteurs aux éditions précitées de 1925 + 1930 et 1997. Cette retranscription s'ajoute à celle des Textes en prose de 1922, rédigée conjointement par A. de Calassanti-Motyliniski et Charles de Foucauld.

Cette nouvelle édition contient pour la première fois une transcription phonologique "correcte" selon les dernières données de la linguistique moderne et en même temps rigoureusement proche de l'"orthographe" adoptée par les gouvernements du Niger et du Mali pour l'enseignement des "langues nationales" maternelles dont le touareg fait partie. – Elle est donc utilisable à la fois comme instrument de travail pour les linguistes modernes qui s'intéressent au touareg, et comme texte de lecture avancée dans les écoles bilingues du Niger et du Mali, et évidemment dans celles de l'Algérie méridionale (Ahäggar) où l'on fait aussi, aujourd'hui, de timides essais pour enseigner le touareg comme langue maternelle.

Conformément à la politique des Éditions de l'Académie, une version électronique de l'ouvrage sera rendue accessible, en temps

voulu, au site Internet de l'Académie Royale Danoise des Sciences et Belles-Lettres du Danemark (www.royalacademy.dk).

En effet, cette édition est plutôt à considérer comme un instrument pour les futurs linguistes qui veulent travailler sur le patrimoine de Charles de Foucauld. Malgré son degré de "correction" elle fait appel à de nombreux commentaires linguistiques que, dans notre grand âge, nous n'avons plus pu élaborer. Elle offre, notamment, la possibilité d'étudier davantage la métrique touarègue avec son analyse claire du mètre de chaque vers individuel.

Nous avons muni l'ouvrage d'une liste alphabétique des auteurs et d'un index des principaux sujets des poèmes.

Cette édition est une sorte de célébration du centenaire des textes de Charles de Foucauld envers le patrimoine duquel nous sommes si profondément endetté et auquel nous avons eu recours sans cesse pendant toute notre carrière.

Nous remercions notre ami Akhmadou Jakal pour avoir patiemment revu avec nous la prononciation de centaines de mots touaregs de l'Ahāggar. Ses observations et nos analyses métriques se complètent et se confirment réciproquement de façon extrêmement convaincante.

Nous remercions aussi vivement l'Académie Royale des Sciences et Belles-Lettres de Danemark d'avoir bien voulu financer et inclure dans sa collection de publications scientifiques la présente édition.

Nous tenons enfin à remercier nos voisins Per et Thomas Ahle pour avoir sauvé ce manuscrit de l'oubli en réalisant sagement sa conversion du programme Multi Lingual Scholar en Windows et Word avec police Gentium.

Karl-G. Prasse

2010

Université de Copenhague

honoré de la médaille d'or de

L'Académie Royale des Sciences et Belles-Lettres du Danemark

Introduction phonologique

On sait bien qu'une longue vie d'études de la phonologie touarègue m'a mené depuis longtemps à la conclusion que la notation phonétique de Charles de Foucauld n'est plus soutenable. Evidemment, nous ne pouvons pas garantir que nos conceptions actuelles sont solides dans tous les détails, car Foucauld travaillait voici maintenant cent ans et la prononciation a pu changer et, d'autre part, il est difficile de travailler au Hoggar de nos jours et les sondages que nous avons pu faire sont d'envergure limitée. Néanmoins, nous sommes convaincus que nos idées actuelles de la prononciation de la tahäggart sont infiniment plus proches de la vérité que celles de Foucauld et que le moment est venu où il est utile d'offrir une retranscription de ses anciennes Poésies Touarègues.

Ma retranscription des textes de Charles de Foucauld (ci-après CF) se fonde sur une analyse des mètres poétiques, dont CF n'avait pas compris la vraie structure, et sur les informations données surtout par M. Akhmadou Jakal (ci-après AJ), membre des Isäqqämarän, qui nous a rendu visite plusieurs fois à Copenhague et avec qui nous avons entretenu une correspondance assez longue.

Nous renvoyons nos lecteurs aux deux ouvrages suivants:

Prasse 1972, Karl-G.: Manuel de grammaire touarègue (tähäggart) I-III (Copenhague), section I.G.

Prasse 1993, Karl-G.: Du nouveau sur la vocalisation de la tahäggart, in À la croisée des études libyco-berbères, Mélanges offerts à Paulette Galand-Pernet et Lionel Galand = Comptes rendus du GLECS, supplément 15 (Paris), pp. 269-286.

Prasse 2008, Karl-G.: Manuel de grammaire touarègue (tähäggart) 4 (Cargo-Verlag, Schwülper), Introduction à la transcription.

En outre, il faut consulter les ouvrages suivants sur les dialectes du Mali et des Udalän qui sont plus proches de la tahäggart que ceux du Niger:

- Heath 2005, Jeffrey: A Grammar of Tamashek (Tuareg of Mali) = Mouton Grammar Library 35 (Berlin - New York), 745 pp.
- Sudlow 2001, David: The Tamashek of North-East Burkina Faso, Notes on Grammar and Syntax including a Key Vocabulary = Berber Studies, volume 1 (Köppe Verlag, Köln), 358 pp.
- Prasse 1985, Karl-G. & Ekhya ägg-Älboştan äg-Sidiyän: Tableaux morphologiques, dialecte touareg de l'Adrar du Mali (berbère) - Tesaten ən-Tmäwiten, Tāmašāq, Aḍagh, Mali (Copenhague), 62 pp.

Heath surtout est important, étant une étude indépendante de la nôtre qui arrive pratiquement aux mêmes conclusions que nous sur la phonologie: 5 “full vowels” (a, e, o, i, u) et 2 “short vowels” (ə et æ = notre ä). L'ouvrage présente en outre l'étude la plus complète de l'accent jusqu'ici.

Système vocalique (cf. ch. I.A):

La tahäggart possède donc 7 phonèmes voyelles comme les dialectes méridionaux: 5 voyelles longues (a, e, o, i, u) et 2 voyelles brèves (ä, ə). Les mètres poétiques sont bâtis sur cette opposition quantitative qui, par conséquent, est fondamentale dans la langue. Alors que l'opposition des quantités se place au niveau phonologique, les variations de timbre (les brèves normalement de timbre central) appartiennent au plan phonétique.

A ceux-ci s'ajoutent, en tahäggart, les semi-voyelles vocalisées $\bar{y}$ et $\bar{w}$, qui fonctionnent comme voyelles longues et diffèrent de i et u respectivement (selon AJ). Dans les dialectes méridionaux elles correspondent soit à $y\bar{ə}$, $w\bar{ə}$, $\bar{ə}y$, $\bar{ə}w$ préservés (tayərt), soit à i, u confondus avec i, u primitifs.

Le dialecte de l'Ahäggar (la tahäggart), de l'extrême sud algérien, appartient au groupe de dialectes touaregs caractérisés par le passage de $\bar{ə}$ > ä, de i > e et de u > o devant les uvulaires etc. (γ , x, q, η , δ , ζ , ξ , λ , r, h). Ce groupe comprend également les dialectes de Ghat et Djanet (täyatit), l'Adrar du Mali (tadyaq ou taḍaq), de la région de Tombouctou (tenšärt ou tanəsləmt) et des Udalän de Burkina Faso (tudalt, variété tamäyitt).

La règle s'applique surtout aux syllabes fermées alors qu'en syllabe ouverte le changement semble facultatif, si la syllabe suivante contient une des voyelles ə, i, u. C'est surtout la syllabe finale des mots qui est atteinte.

En tahāggart et en tāyatit ce changement est souvent (plus souvent que dans les dialectes maliens) contrarié par l'influence de l'analogie. Ainsi i et u ne changent pas devant la désinence verbale -y de la 1ère personne ni non plus dans la syllabe finale des imparfaits intensifs et des pluriels des infinitifs formels devant désinence -än.

Le groupe -iy- (i long + y) n'est pas normal en touareg. Il se trouve cependant dans les cas suivants en tahāggart:

Pluriel de certains noms verbaux à dernière radicale -y-, p.ex. asəǧm̄y/isəǧmiyän, anəǧm̄y/inəǧmiyän, atəǧm̄y/itəǧmiyän, atwəǧm̄y/itwəǧmiyän < əǧmy "chercher"; akrənb̄y/ikrənb̄iyän < kərənb̄y "ê. courbé" etc. NB non attesté en poésie.

Impf.int. de certains verbes à dernière radicale -y-, p.ex. ȳtikrənb̄iy/tikrənb̄iyän < kərənb̄y; ȳtitwəǧmiy/titwəǧmiyän < əǧm̄y; wär-ȳtəlwiy/wär-təlwiyän (P.II 395, pos. ȳtelway); wär-ȳsəlwiy (pos. ȳsalway) < əlw̄y "conduire"; wär-ȳməzliyə (P.I 219, pos. ȳzaməzlay) < əz̄l̄y "séparer".

Pf.int. de certains verbes à deuxième radicale -y-, p.ex. əš̄iyälläläq-q (P.I 591); əǧǧ̄iynänə (P.I 565); yäbb̄iyyän (P.II 183, 382).

Le nom de nombre iyän = əyyän "un".

Notre retranscription suit les règles bien connues de nos publications antérieures. Elles sont très simples:

Quand une voyelle finale se rencontre avec la voyelle initiale du mot suivant, c'est normalement la première qui est supprimée dans la prononciation. Nous écrivons les deux voyelles en laissant au lecteur le soin de faire la suppression (alors que CF supprime la première dans l'écriture). P.ex. Ȳkka Eǧādāh [Ȳkk Eǧādāh]. - La règle est valable même si les deux voyelles sont séparées d'une virgule.

Si par exception les deux voyelles se prononcent (hiatus), p.ex. par exigence du mètre, nous mettons une apostrophe devant la deuxième. P.ex. Ȳkka 'Eǧādāh.

Parfois c'est au contraire une voyelle initiale brève de verbe qui se supprime. Dans ce cas nous suivons CF en ne l'écrivant pas, mais il arrive que nous la mettons entre parenthèses (ə), (ǎ) pour rendre clair ce qui se passe. Il faut se rendre compte que ce cas se présente surtout quand la voyelle supprimée constitue l'initiale d'un verbe, p. ex.: wār-e-(ǎ)nsin "ils ne passeront pas la nuit", ənta (ə)zzâyān-tu hullan "lui ils le connaissent bien". D'autre part une voyelle brève initiale de nom se conserve devant hiatus, p.ex.: yəkka ākal-nāsān [yəkk ākal-nāsān] "il se rendit à leur pays".

Les voyelles i, u, e, o peuvent se diphtonguer devant hiatus et il se crée alors une voyelle brève qui compte comme telle dans les mètres poétiques (īy, ūw, ēy, ōw).

Les parfaits intensifs ont la voyelle longue accentuée marquée par un circonflexe (ȳlmād) et la voyelle brève accentuée marquée par un accent aigu (māqqārān, sāmémān). L'accent sur les voyelles brèves avait échappé à CF. – Les imparfaits intensifs ne sont pas marqués par un accent, étant donné qu'il se reconnaissent normalement facilement. Seulement, quand il y a risque de confusion, nous le notons, p.ex.: tukas (impf.spl.), mais tūkas = tətūkas (impf.int.). Les conjonctions as "quand; que" et ad "jusqu'à ce que" s'écrivent en un seul mot malgré leur origine. Elles se distinguent ainsi de a s "ce avec/par quoi", a d "ce avec/en compagnie de quoi" etc.

Le préfixe *yə- des verbes se contracte en ȳ-, c.-à-d. un y- très lâchement articulé qui fonctionne comme une voyelle longue, sauf dans les cas où il forme une diphtongue avec une voyelle précédente. ȳla commence donc par une syllabe longue, alors qu'en tayərt sa réplique yəla commence par une syllabe brève. Dans notre notation, les diphtongues en question ne sont pas particulièrement signalées, alors que dans le cas d'hiatus conservé nous mettons une apostrophe devant le ȳ-. Donc:

wa ȳlān avec diphtongue (2 syllabes)

wa 'ȳlān 2 voyelles longues séparées (3 syllabes)

La voyelle initiale a- non accentuée de beaucoup de noms n'est pas brève -ǎ- à l'état libre comme la note CF. La poésie montre clairement qu'elle varie a/ǎ de l'état libre à l'état d'annexion, comme le

confirme AJ, p.ex.: dans amākši (āmākši), Wā-has-sələnkimāy amākši (P.I 351), Yānhāgg āhānsa d-āmākši-nnet (P.I 371).

Notations de CF réclamant une attention particulière

Ci-dessous nous donnons une liste des mots dont la notation de CF est particulièrement surprenante:

Kel- “gens de ...”. CF note kel qui doit être retranscrit kəl ou kāl, formes qui existent actuellement dans les dialectes maliens. Mais la poésie montre clairement qu’en tahāggart le mot a un -e- long, comme à Djanet et dans l’Ayr et comme le confirme AJ. Pas un seul cas qui demande une voyelle brève n’a été relevé. CF a sans doute entendu un -è- ouvert français. Cf. Nāyīl amāzzaḡ wa n-kel-Ālezi (P.I 34), Wār-ġen dāy-i kel-āsuf alhin (P.II 325). – Il faut se rappeler que seuls les ex. de kel- devant voyelle (ke- en syllabe ouverte) sont probants et cela avec l’exception de la première syllabe des vers.

Erk- “mauvais”. CF note erk qui à cause du -r- doit être transcrit ārk, forme qui en effet se rencontre sporadiquement dans les dialectes méridionaux mais qui selon AJ n’existe pas en tahāggart. CF a sans doute entendu un -è- ouvert français.

Wār- “ne ... pas”. CF note our, mais reconnaît que le mot se prononce quelquefois ouer, c.-à-d. wār ou peut-être wər (Dict. 1522). Dans ses Poésies, volume I, p. XV, il a une remarque analogue. Pour AJ wār est seul possible. Dans l’Adrar on a wār, qui devient wər en syllabe ouverte immédiatement devant voyelle ə, i, u. La poésie montre clairement que wār donne toujours une syllabe brève quand immédiatement suivi d’une voyelle (syllabe ouverte).

On relève cependant quelques rares vers qui demandent une syllabe longue (or? abrégé o?). On constate, à ce sujet, que des chercheurs travaillant au Mali et dans les Oudalān ont relevé la prononciation ur à côté de wər. Ainsi Sudlow 2001, p. 65, note: “Some people contract [wər, wār] to ‘ur’ or even ‘u’ in rapid speech.” Il ne précise pas si cela est valable pour les deux dialectes de la tdaq et de la tudalt proprement dite, mais il semble vouloir dire que les deux ont la forme wər alternant avec wār devant consonne et ā, a, e, o.

Voici une liste complète de ces vers: Āddunāt-in, wā-kāwān-nāyder (o-kāwān-?) (P.I 336), Nāk wā-sār-ək-tiġmāy Eheli (o-sār-

ək-?) (P.I 446), Tadrart-nānāy a dāy wā-kāy-re (o-kāy-re?) (P.II 104), Tunte w(ā)-has-t-e-təkkəs Āllāhi (Tunt(e) o-has-?). Tous les ex. présentent la forme abrégée wā- (o-?).

Wāla “sans” etc. CF note oula, mais reconnaît que la prononciation ouela (= wāla) existe aussi. Cette notation est d’autant plus étonnante que CF n’a pas senti le besoin de la distinguer de ul (oul) “cœur”, même quand le a final de wāla s’élide. La poésie montre clairement que wāla donne toujours une syllabe brève quand immédiatement suivi d’une voyelle (syllabe ouverte). On ne relève aucun cas qui demande la prononciation ula (syllabe longue). Selon AJ la prononciation wāla n’existe même pas dans la formule wāl-əyyān “aucun”, ce qui est à revoir.

āndārrān. CF n’a pas su distinguer le participe pur “étant petit” de la locution a (ā)ndārrān “ce qui est petit, un peu” (aussi adverbe).

Le verbe aġəġ “è. éloigné” a une conjugaison unique également connue en tadyaq: ed-yāġəġ/yuġəġ – yuġəġ/ytāġəġ (^pitiġəġ). Selon CF le pf.int. n’est pas yuġəġ mais yūġəġ, une accentuation qui, à notre avis, est douteuse, mais cf. yūf = yufā “il est meilleur”. AJ ne connaît pas cette conjugaison particulière mais conjugue selon la cj.I.A.3: aġəġ (yaġəġ/yoġəġ – yoġəġ/ytāġəġ).

Le verbe yaym “s’asseoir”, selon AJ, a une voyelle longue -a- à l’impf. simple et appartient donc à la cj.XVIII comme en tadyaq. Donc: yāqqaym/yāqqim/ytayāyima. La forme yaym de notre Manuel cj.III.B.3, par conséquent, est une erreur.

Les verbes kəmət et ləyət (cj.V.appendice 1), selon CF, auraient une vocalisation particulière des imparfaits (ed-ȳkkəmət/ȳkkəmət/ȳtikmut, ed-ȳlləyət/ȳlləyət/ȳtilyut, pl. ed-əkəməun etc.). Selon AJ ces verbes suivent la cj.III.A.2 normale (ed-yākkəmət/ ȳkkəmət/ ȳtakəmat, ed-yālləyət/ȳlləyət/ȳtaləyat).

Le NPL Aḍay s’écrit en tfinay avec un ḍ emphatique (cf. DictNP 34) tout à fait comme aḍay “caillou”, ce qui semble bien s’accorder avec sa forme originale Adyaḡ (dḡ > ḍ?) usitée dans d’autres dialectes. Néanmoins CF note presque constamment Īḍay son état d’annexion, au lieu du Āḍay attendu devant ḍ. On se demande, par conséquent, si, malgré son orthographe, ce NPL se prononce Īḍay avec un d non emphatique. En effet, l’état d’annexion d’adyaḡ est əḍyaḡ en tensārt = ^Hadrar (ədrar).

Les verbes à ière radicale W de la cj.I.A.6 présentent des problèmes phonétiques que CF n'a pas pénétrés à fond. En effet, ces verbes se conjuguent de la même manière que ceux de la cj.I.A.5 (əǧən etc.), le parfait ayant une forme double. Nous donnons ici la conjugaison du verbe əwət (CF äwt):

imp.	əwət, pl. äwtät, əwətmät (äwt-i! äwt-as imzad! əwət chäre! = äwt chäre!?)	
impf.	äwtäy, täwtäd, ywät, təwət	nəwət, täwtim, təwətmät, äwtin, əwətnät
pf.	əwätäy, təwätäd, ywät, təwät	nəwät, təwätäm, təwätmät, əwätän, əwätnäät
pf.	wätäy, wätäd, ywät, wät	ənwät, wätäm, wätmät, wätän, wätnäät

ənwät peut évidemment perdre sa voyelle initiale après une voyelle précédente.

Le verbe *əwər, à cause de son R, devient əwār (impf. ywār/äwrin etc.).

Le causatifest

imp.	səwət, pl. səwtät, səwətmät (səwār, pl. səwrät, səwärmät etc.)
impf.	səwtäy, yswät, pl. səwtin, səwətnät etc.
pf.	əswätäy, yswät, pl. əswätän, əswätnäät etc.

Formes prévocales de certains pronoms

Le pronom suffixe de la 1.c.sg. i (hi) se prononce iy (hiy) devant une voyelle suivante (diphthongaison normale). P.ex.: A ǧey y-əmis, ynn-iy ul nosâr (P.I 349), Wä-dd-əlläyən a hiy-ykšäfän (P.I 407). On n'a pas relevé d'ex. où le mètre demande iy (hiy).

Les suffixes déictiques di et ändi se prononcent dīy, ändīy devant une voyelle suivante (diphthongaison normale). P.ex.: Abror-dīy yqqäl-d wāla a 'ykna (P.I 133), ahändīy as t-yǧmäy, äǧǧīlen (P.I 207,

< ahâl-ändi). On n'a pas relevé d'ex. où le mètre demande diy (ändiy).

Les pronoms i, ti (indéf.) , wi, ti (dém. pl. de wa) se prononcent iy, tiy, wiy, tiy devant une voyelle suivante, donc avec voyelle longue. wiyäḍ, tiyäḍ contient également un -i- long. P.ex.: Ämman əmdân, wä-tt-ÿlle iy ÿddârän (P.II 428), Näqqim ad əǧmäḍän wiy ohäyner (P.I 602), Ewa (ə)llänät tiy ähosäyner (P.I 153). On n'a pas relevé d'ex. où le mètre demande iy, wiy, tiy.

Selon AJ, i; wi, ti ont une forme prévocale secondaire əyy, wəyy, təyy, analogue au əyy, təyy relevé en ^{WY}. Il a donné un seul ex.: ^Hiy ängälän = ^Həyy ängälän (même variante qu'en ^{WY}).

mi semble également avoir une variante prévocale miy. Par ex. Sastannät miy ÿkkän iblalän (P.I 493).

iyän et wiyäḍ et leur féminin ont une forme secondaire accentuée əyyän, wəyyäḍ [iyyän, wiyyäḍ] etc. non relevée par CF. Nous l'avons mise de temps en temps selon notre sentiment.

Toutes les formes avec i long ont naturellement des conséquences pour la reconstruction du protoberbère.

La préposition du complément indirect, selon AJ, se prononce normalement e- devant consonne, y- devant voyelle, comme en tadyaq et en tanəsləmt, mais certains prononcent i- devant consonne. Dans cette retranscription nous mettons le i- de CF devant consonne.

Pourtant, dans les Proverbes de l'Ahäggar, on trouve trois exemples de proverbes rythmés qui semblent demander la forme prévocale iy- (régulière en tayərt), p.ex. Äǧ iy-äñḡa-k a wä-hak-ÿǧe (TP prov. no. 96). De même nos. 97 et 123.

Notations erronées de CF

CF n'a pas compris que le pronom démonstratif wen a un pluriel win (fém. ten/tin). Il note win aux deux nombres.

CF n'a pas compris que la particule d'éloignement -in des verbes se distingue du pronom personnel suffixe m.pl. -en (et du suffixe déictique d'éloignement -en = -hen des noms). On dit donc: ÿkk-in "il est allé là-bas"; ÿkk-en "il est allé chez eux"; ÿkk-en-in "il est allé chez eux là-bas"; adrar-en = adrar-hen "ce mont là-bas".

CF n'a pas su distinguer clairement entre les adverbes de lieu *de*, *den* précédés de la préposition *ən* et les suffixes déictiques temporels *ändi*, *ändin*. Il faut en effet distinguer:

aləs ən-de “un homme de là (d'ici)” et *aləs-ändi* “l'homme de tout à l'heure/de peu de temps/d'alors”. Avec pron.dém. *wa n-de* || *wa-ndi*

aləs ən-deräy “un homme d'ici(-même)” (*aləs-ändiräy* ne semble pas exister).

aləs ən-den “un homme de là-bas” et *aləs-ändin* “l'homme d'autrefois/d'il y a quelque temps/d'il y a longtemps/d'alors”. Avec pron.dém. *wa n-den* || *wa-ndin*

aləs ən-dendäy “un homme de là-bas même” et *aləs-ändindäy* “l'homme même d'autrefois” etc.

Le problème se complique par le fait que l'expression conjonctionnelle *dendäy əd* peut en soi avoir un sens temporel, soit: “à l'endroit où; au moment où”.

La décomposition de *ändi*, *ändin* est en effet délicate à faire mais il ne semble pas que la préposition *ən* y entre..

Le sens précis de *-ändin* varie avec le ton, selon AJ: *-ändín* (ton haut) “de tout à l'heure, d'il y a quelque temps”, *-ändin* (ton bas) “de tout à l'heure”.

Une série de mots comportent, selon AJ, une gémignée comme en touareg méridional, sans que CF l'ait notée, à savoir:

äyy (*yäyy/yoyya/ytayy*) “laisser” (*äyy* forme une syllabe longue en poésie)

ãññ (pf. *ɣñña*) = *ãñɣ* (*yãñɣa*) “ê. mûr” (*ãññ* non attesté en poésie)

ãñña = *ãñɣa* “frère” et dérivés (deux syllabes longues en poésie)

axxu “bête sauvage” (deux syllabes longues en poésie)

Cependant, il est correct que *ăğ* (*ɣğa*) “faire” n'a de gémignée que dans l'impf.int. *ɣtağğ*

La voyelle initiale ä- des verbes

Cette voyelle initiale se révèle assez régulièrement dans la notation de CF par le fait qu'il note le préfixe yä- comme ie-, p.ex. dans yäkkus, yäkkûs, parfait de ukas. Il s'ensuit que les autres personnes commencent également par ä-, soit täkkus, äkkusân etc.

Mais AJ est en désaccord avec CF sur deux points importants où il se conforme plutôt aux dialectes maliens:

Dans les parfaits des verbes de la cj.V et les dérivés qui la suivent la voyelle initiale serait ä-: pf. simple: yäkläntäf, pf. intensif yäkîläntäf. Selon CF, on aurait ä- à l'intensif seul: ykläntäf, yäkîläntäf. Imparfait: ykläntäf. Dans cette retranscription nous suivons AJ, mais nous ne pouvons pas garantir qu'à l'époque de CF, on ne prononçait pas ykläntäf.

Dans les verbes qui commencent par une uvulaire etc. (ɣ, x, q, ŋ, ɖ, ʈ, ʒ, ʂ, ʟ, r, h) *yə- changerait en yä-, p.ex. äɖkəl (yäɖkəl/yäɖkäl mais yɖakkäl), ärməs (yärməs/yärmäs, mais yrammäs). Selon CF, on aurait yɖkəl/yɖkäl etc. (noté avec un i-), mais on sait bien que dans les Textes en Prose il note souvent yäɖkəl/yäɖkäl, noté avec ie- et même parfois ia-). Dans cette retranscription nous suivons AJ, mais nous ne pouvons pas garantir qu'à l'époque de CF, ce changement n'était pas encore pleinement réalisé.

En effet, certains vers semblent demander ykläntäf, yɖkəl/yɖkäl après une voyelle, avec formation d'une syllabe ouverte brève devant le ȳ. En voici des exemples: A hasân-ȳga wär-ȳwnawân (P.II 212), Tənnā sābäkk! Mi tāt-ȳkrätten (P.II 247), Et-tät̄kälād soriȳ ymsärya (P.I 132), Abror-diȳ ȳqqäl-d wāla a 'ȳkna (P.I. 133), Mey Egāde n-əklīȳ ȳmdāggān (P.I 310), Šawa, ġārāq-q, tānnād ȳmxatār (P.II 134), As hi-ȳnāy I-n-Təswād ȳskändām (P.I. 502).

Mais d'autre part, d'autres vers demandent ykîläntäf contre la notation constante de yäkîläntäf donnée par CF. Faut-il prononcer ekîläntäf? La contraction de yä- en e- est connue en touareg méridional. En voici deux exemples: Ġer-ekmät yäsînäkalwa izlan, (esînäkalwa?) (P.I. 401), wär-ȳġēy aləs tən-yässîddän (essîddän?) (P.I 273). Le mètre demande une syllabe ouverte brève devant le e-.

Soulignons que, selon AJ, la prononciation avec ä- existe à toutes les personnes, donc pluriel: äkläntäfän, äkîläntäfän; äɖkəl/äɖkälän etc.

On ne peut pas exclure totalement qu'à l'époque de CF, la prononciation avec *ä*- existait sauf après *y*- (*ȳklāntāf*, *äklāntāfan*) – car CF note *e*- dans les deux cas. Mais cela semble invraisemblable.

D'autre part, il serait absolument acquis, selon AJ, que les pf.spl. des causatifs de type *səǵän*, *səwəl* (cj.I.A.5-6) ont la voyelle initiale *-ə* (*ȳsǵän*, *təsǵän* = *ȳžžän*, *təžžän*, *ȳswäl*, *təswäl* etc.) comme le veut CF, contre ^D(*y*)*ä*sǵän, (*y*)*ä*swäl. Le pf.int. est bien *yäsǵän*, *yäsîwäl* etc.

Finalement, on note que, selon AJ et CF, les verbes *är* et *äh* se prononcent *ȳra*, *ȳha* à la 3.m.sg. du pf. malgré leur consonne R et H. Mais on dit *tära*, *täha*, *ärän*, *ähän* etc. D'autre part, on dirait *äḍən* (*yäḍən*/*yäḍän*/*yäḍḍän*) "paître" en syllabe ouverte. Il y a désaccord sur le verbe *əru*, pf. CF *ȳrû*, AJ *yärû* "il est ancien; anciennement".

Selon CF, le préfixe *y*- des verbes disparaît entre la particule de l'imparfait *e*- (*he*-) et une voyelle suivante, au moins devant *-ä*- et *-a*-, P.ex.: *wär-e-yämmät* (P.I 28) "il ne mourra pas"; *wä-hi-dd-e-yas* (P.I 109) "il ne viendra pas chez moi"; *mi he-yawyin täsawit?* (P.I 33) "qui donnera un poème?".

A notre avis le *-y*- est là, mais dans une prononciation très affaiblie. En *tadraq* etc. du Mali un phénomène analogue a été observé. D'autre part, un hiatus total est peu probable dans ces circonstances.

On note qu'une voyelle *-i*- devant le *-y*- ne suffit pas pour supprimer celui-ci dans la notation de CF. P.ex.: *a hi-yāmos ähniy isutal* (P.I 169) "jusqu'à ce que le sang me devienne une enveloppe".

Emploi des parfaits

La distinction des parfaits simple et intensif chez CF donne lieu à des hésitations. Dans les relatives, on attend en effet le pf. simple après les pronoms définis, p.ex. *wa yāmosän*, *wi hänen*, *ənta a ȳhän*, alors que CF note souvent un pf. intensif (*wa yämôsän*, *wi hânen*, *a ȳhân*).

Il semble également acquis que CF n'a pas découvert, que certains verbes gardent une voyelle brève au pf.int., uniquement marquée par le fait qu'elle porte l'accent, p.ex. *yoǵār*, *yokây*, *ȳddārät* – *i mäqqārän*, *i səməmän*, *iy ȳddären*.

Voici une liste des mètres poétiques de l'Ahāggar selon notre analyse

sāyānin:	-- ˇ - - ˇ - --
ȳl-ānāy Yālla:	-- ˘ - - ˇ - - --
hāynāna:	-- - - ˇ - - - --
ahəlləl:	-- - ˇ - - - - - - ˇ - --
aliwān:	-- - - - - - - - - --
tare:	-- - ˇ - --
azāhālag I:	--- --- ---
azāhālag II:	-- - - - - - - ˇ - --
mètre inconnu 1:	-- - ˇ - - - - - (Poésie no. 345; CF: sāyānin est une erreur).
mètre inconnu 2:	-- ˇ - - - - ˇ - - (Poésies nos. 353, 354); CF: ȳl-ānāy Yālla semble une erreur). (?)
mètre inconnu 3:	-- ˘ - - - - ˇ - - (Poésie no. 424; CF hāynāna semble une erreur)

L'analyse des mètres poétiques donne un excellent guide à la détermination de la longueur des voyelles des mots individuels (surtout la distinction entre ā/a).

Pour l'évaluation correcte, il ne faut pas oublier que la première syllabe de chaque vers peut toujours être brève ou longue à volonté. Elle n'est donc pas un bon guide si l'on veut connaître la quantité de la voyelle. – Pour les autres syllabes, un manquement aux règles du mètre est toujours une licence exceptionnelle.

Il est intéressant de noter que les mots contenant deux syllabes brèves à la suite présentent toujours un problème dans la poésie touarègue, étant donné qu'aucun mètre touareg ne permet deux syllabes brèves à la suite, sauf par licence. En effet, on ne sait pas exactement comment on traite ces cas de licence dans la scansion. P.ex.: Wāla imārāwān wā-ham-ārden (P.I 208), Wa n-Tākādāyt arāboh, āyyāt-t (P.II 40). A considérer l'état d'annexion de noms comme: enāfād, akātab (ann. ānāfād, ākātab).

On note que les voyelles finales i, u, e, o se diphtonguent en iy, üw, ėy, öw devant une voyelle suivante, formant une syllabe brève

quand le mètre le demande, p.ex.: Wi ġer äzer d-eriy ät-thəkkəɖ (P.I 455), Nanna, kām-ak, bahūw a tənneɖ (P.I 622), Wä-tt-ylləy ar windäy a s yn̄sa (P.I. 276), As yäfföw ärreq-qät I-n-Säywan (P.I. 259). Remarquer que notre notation -əy, -əw à la fin des mots devant une voyelle finale marque des syllabes brèves contenant des -y, -w primitifs. C'est simplement une convention graphique, car la prononciation est la même que pour i, u primitifs diphtongués: [ïy, üw].

NB

Le sigle **mieux**: dans les commentaires introduit une version alternative du vers qui serait plus conforme au mètre.

(?) après un mot indique que la vocalisation est incertaine

(+) indique que le vers précédent contient un mot non touareg (emprunté ou inventé)

AJ = Äxmädu Jakal

lic. = licence métrique ou poétique

petites capitales soulevées = indicateurs de dialectes autres que tahäggart: ^H = tahäggart, ^D = tadɣaq, ^W = tawəlləmmət, ^Y = tayərt

Poésies des Kel-Ahăggar

nos. 1-352, à l'ordre chronologique de composition

1. *Berceuse. (azāhālag)*

Date très ancienne. Auteur inconnu.

Dudālla, dudālla, dudālla.
 Təgla Tāhori, təgmāy āla,
 Toyya məddan-əs täny-ên tah(ā)la;
 Tässînkās-as-tān Faḍimāta,
 Faḍimāta wālt-Əlyudəla,
 Dudālla, dudālla, dudālla.

2. *Violon. (yl-ānāy Yālla)*

Date très ancienne. Auteur inconnu.

Äqqālāy dəffār ġitān n-Āmäqqar,
 Wa-ʾyḱfān i-n-teṭ-täqqōrāt amyār,
 S, ed ywāt, ed-aġlin meddān awal,
 Yäqqîm äfus yānnūtṭāf d-āmawal.

3. *Retour à la vie. (säyānin)*

Date ancienne. Auteur inconnu.

Däroy hīy-yḱna ālhām azākka; || (^{DN}azəkka)
 Dagg Ayālom yṛāġ-i-dd Yālla.

4. *Méhari connaissant le chemin du campement de la femme aimée. (säyānin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Atlay, wāla as kayyādād Tufreq?
 Təssānād as asāfar ən-teṭ.

5. *Attente d'un homme aimé. (säyänin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Ed-ähräy əs-laggän-in tehe
 A 'y̅kka äbäydäğ wä-täd-dd-iğc.
 Teṭ täkkäwält, udəm Yällja yr-ê.

6. *Tristesse d'une femme dont l'ami n'est pas venu à l'āhal. (säyänin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Sayāmaräy, kannäy imṣad-in, || (mieux: Ənsayāmar ...)
 Ad y̅gän älhäm yämôs ağim.
 "Käm-ak, ma ham-c-nnäy, yāmmut ti-m!
 Mäss-is n-äbäydäğ, nnän-am y̅ns-in."

7. *Pour ailes j'ai mon méhari. (säyänin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Əlxämdu-li-LLa Emäli n-tyorad,
 Wa hi-y̅gän ifrawän-in Atlay!
 E d yewäḍ älhäm n-änäsbäkkad,
 E-hanäy-y̅siwäḍ amäzzay.

8. *Peines d'amour perdues. (säyänin)*

Date ancienne. Auteur inconnu.

Tära wärät-käy-rëy, ənnäy-tät
 E tät-tähiläd tähîläyyät;
 Tosäsäd iman-näk əz-zäbbät.
 Ku tät-täzmähäyyem, Älhännät.
 Tûf imāran akəd äddunät.

9. *Conseils sur les femmes. (säyänin)*

Date ancienne. Auteur inconnu.

Tunte wä-hak-tawädet däy man
Ewa d-ək-e-təkkəs azägzan.
Ku hak-tähil aləs, ansəllam.
Ku käy-tämídanäy, äg sollán;
Taggäd täfert iyät, et təknâm.

10. *Ne craignez pas la mort dans le combat, car, quoi qu'il arrive, vous mourrez. (säyänin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Tokäläm, ee wi ränen iman!
E t-təlläm, ere näyäm, tämmâm.

11. *Reste dans nos montagnes. (säyänin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Wär-təkked anarän ət-tiñhar
Ən-ti ġġəlätnen bären sulal.
Tenerəy, əddəs d-əs ibənkər.
Täknäd däy əblalän ahəggar
Yännikmäsän d-əzzäbib d-ahar.

12. *Rêverie nocturne d'un vieillard. (säyänin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Äqqimäy ad yögġa äyor tehe;
Närmäs täyallabt, ġäräy temse;
Nässikka äkus, nəzzäġ ax, nəsw-e,
At təyyəwän tan ġereġere.
Yñna-hiy eḏəs: "Wä-käy-nähle;

Ed əššābuk a wārān-kāy-ȳhe.”
 Nney-as: “Āba ma-k! māraw ȳll-ê.
 Andih s wār-təǧǧih tāfuk tele,
 Wār-əntəməzziy d-āhal, nəkk-e,
 Tidawāy əd-šayāt n-ələlli, || (^Pelālli (ā))
 Tekle ta wārāt-tāmos taǧhe.”

13. *Ce qu'aiment les femmes. (sāyānin)*

Date ancienne. Auteur inconnu.

Hak-əlləyuy tayāra n-ɖɖen: || (AJ: əllāyey)
 Wār-renāt ar wiy āhosāyenen,
 Mey abərəd ȳtrābān yārn-ên.

14. *Quand on déplaît, il faut se tenir à l'écart. (sāyānin)*

Date ancienne. Auteur inconnu.

Ənd-ehād osey-d āhal ȳnass,
 Ti s aṭkālāy foll āyāf tāṭṭās.
 Ənney: wār-ȳhe hārāt tolās
 N-ere wārān-ȳttwāra; yosās,
 Maruhāt-ənnət tāxasibt ȳas;
 Ku tt-yewāɖ erk-iǧīy, ȳswāɖ-as;
 Kud ȳbbārāɖ dəy, ȳssān foll-as.

15. *Dispute entre des monts de l'Atākor n-Ahāggar. (sāyānin)*

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Toɖa Tāhat, tāzhātāl Təfǧe (Tāfǧe?),
 ȳswāl d-əs Āwməksəs(?), ed yārn-ê;
 Yewāq-qān-in Āwknāt ar timme. || (ȳewāq-qān Awəknāt ar timme. ?)

16. Désir de voir la femme aimée. (säyänin)

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Hêy Abädal a hi-yänya äwnaf || (micux CF: s hiy-ynya)
 Æn-didiy yggarän atəklas;
 Æsmäḍränäy tabəraḥ. Nney-as
 Y-əmis-nänäy: “Sikk-iy, en-nifasas.”

17. Heureux retour d'un rezzou. (säyänin)

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Ee ti n-hänan d-ere yänya äwnaf, || (micux CF: erëy ynya)
 Meddän ġärän-d ässälam s-əmnas.
 Wār-neyän a hasän-yha älbās,
 Ar älläbän ət-tlämen n-əġlaf. (+) || (əlləbən?)

18. Départ rapide pour aller en rezzou. (säyänin)

Date ancienne (?). Auteur inconnu.

Tunte, nnät-as: nokäy, ykna älxal;
 Æggatäy emängäl yknâ azzal
 S-äkäkkäwa, (ä)yhäläy en-nizar;
 Äksôḍäy en-nəġġäh amäqqal,
 Asin sälan n-ukšäf ytuḍrar.

19. Combat de Häfrət əš-Šawəš. (yl-änäy Yälla)

1826? – Yärzäy “Akrənbÿ” (1790-1870) (Kel-Tärorit)

Ti (ə)ggatnen gānga foll I-n-Ädändən || (Ädändän ?)
 Sadawnät ihelälän d-änuddəm;
 Ta he-täswit aman tännäd ässäm.
 Ğannenät: “Yässän Yälla n-ämusän,
 Iməġġəna n-dendäy n-Ažžär, a ġäm,

Təddârəm, tammûtäm, mey təğêwäm,
 Mey ahäl ʔššādän a dəy təhäm,
 Tewâyäm foll unan mey təlóläm.”
 Wa n-Tlamsäsen a d-nəmmär näsîğän, || (Tlamsäsen ?)
 Ere ʔlän ättawil wa n-ənəsləm (+) || (AJ: ättawel ?)
 Tătkəl-t təğent ad ʔswäð dəy əžžən,
 ʔswäð dəy Hawa tətəsäs îğəm,
 Təswäð d-əs tətsâ, yəzzîmzäm udəm:
 Foll Yälla, ägg-ulli-hin, meddän ma ġän?
 - Kud rêd, nəğ-am-tän(?) s-awendäy ʔğän:
 Asikəl ar almäz, əžžən a ʔğän.
 As nəsla y-mästállan wiyäð ənnän:
 “Häla, häla! temse a yänfäلالän (+) || (CF: temse 'a ʔnfälälän)
 Wär-nəssen ti n-mağdalän wäla əžžən,
 Wäla ti n-mäzzayän n-äyrəm iyän. || (əyrəm ?)
 Nässînkär-in s-əs šayät, fäsûsän;
 As oʔarän hund təhuğğəğğa a ġän. || (tähuğğəğğa ?)
 Ad äqqälän, ənnän: “Ayrät, eğän!
 Wä-tt-ʔlle ar aləs, tələmt, d-äbärgän || (CF: tələmt)
 ʔt-təbroq ən-Tuggurt mey emezən.” || (mieux: ämezən)
 Ad ġabbäsän šayät ad ämosän || (erreur pour Ed-ğabbäsän ? | CF:
 ämôsän)
 Foll ärori n-əmnas iläbatän.
 Äsdäkkälän titar d-əlyələfän,
 Äzyäzzänän elyan əs-kärbäyän;
 Nəkf-en isədbay, äba as ämûnän.
 ʔnkär-d äg-Žäbbor(?), yäsəwät-asän || (= yäsəwät-tän)
 Wa dd-ʔğmäðän terwa n-ənnäbitän.
 Äqqimän Orayän tawäyän-tän:
 “Ar əssäbax bəkri təmməyim-tän; (+)
 As e-tämlim ġer təmse d-säyerän,
 Tăğrim-asän s-allay əssälamän,
 Änninät matt-essän dəy kälelän:
 Ya-wäyli, (ä)mməskəl n-wih imäğarän, (+) || (mieux: ən-wi imäğarän ?)
 Wär-təmgurun ar əs-san n-äwadəm!”
 Axnuxən a tän-yässokän e (ə)kkän,
 Edet təsītīt a has-ämosän, || (CF: ämôsän)

Arəḡḡan yəqqômen a has-t-ŷkfän.
 Əlhänd Ʒlhâmän ad Ʒkräð Ʒlläm
 D-allayän əllâmnən a s tən-änyän.”
 Näkkunan “Akrənbŷ” ‘a tən-ŷnnän.

20. *Conseils pieux (ahəlləl)*

(1850?) – Yärzây “Akrənbŷ” (1790-1870) (Kel-Tärorit)

Ec 'ara n-Adəm amänhöḡ, yäŷlän wär-e-yämmät, || (mieux: 'əgg-
 Adəm)

Yättiw abäräqqa-nnet, yättêwäl dəy əzzäybät, (+)
 Teṭ təḡmây täžazibt näy, tamäzzuk täfıräkkät.
 Kud Mäss-inäy Ʒla emi n-ere Ʒwâr yäsîräqqät
 S-awal wa wärän-ŷnser, ədd-e-tährəy əlwäxlät. (+) || (lic. = e-t-tährəy)
 Tikkal tidäḡäyyaten, tiḡəbbas ähôsäynät;
 Yätkäl eriy i-ḡiḡar; taruten äšihädñät,
 Ʒkäf d-əsnät əššetan, tamäqqint wä-tät-lenät.
 “Kud hakkäy härät, tattäq-q, ma dd-e-näqqəl əssayät?
 Taməddort täzizäḡrät, wä-hi-təsdäd əlyäwlät. (+)
 Wärḡey wäššärây, wärḡey torna hi-täsînakmät.” || (CF wäššärây con-
 tre le mètre)

Tässîkfär-t təla s wärḡey ta dəy yättäf äzzawyät;
 Tässîkfär-t täzoli-nnet s Ʒssân as wä-tt-e-təffək; (+) || (< ar. fakk)
 Yässîkfär-t härät n-unfas, wa zärnah d-əs-Ʒtalläk. || (lic. = Ʒtalläkän)
 E tt-e-(ə)ḡmäðän, ed-yändär hund tafrenkəna n-tehäç:
 Takäy-t əlžamat yäqqôr, yähâ tamähart tärwät;
 Emi tarrämän-t ḡəlhan, tawəkke tähîḡarät.
 Ʒktâb ärrəsəm foll-as n-awa Ʒḡa dəy äddunät:
 Yättîn bahüw ad Ʒmda, tättîn dənnəḡ-əs tidət;
 Yättîn färrây ad Ʒmda, tättîn dənnəḡ-əs mozlät(?).
 Mäss-inäy, edet Ʒll-ê, wä-tt-ŷlle a wär-yäddobät.
 Azäzzəydär a tt-ŷhân, tayant a yäzizäḡrät;
 Tahiwən täyärđ n-əlkum, Ʒssəkn-enät äddunät;
 Ʒktâb-asän Əlqoran, Ʒktâb-asän ässunnät, || (mieux: Ʒktâb ... Ʒktâb)
 Ʒḡ-asän ənnäbitän, Ʒḡann-asän: “Uksaḡät!”

21. *Rezzou au retour duquel l'auteur se perdit et faillit mourir de soif (ʕl-ânäy Yälla)*

(1852?) – Yärzây “Akrənb̄y” (1790-1870) (Kel-Tärorit)

Ec Šet-Ohät akəd Šet-Tärorit,
 Yälla-kmät! mi he-yawyin täsawit?
 Akrənb̄y, yäqqîm-in daw täğedit;
 Ȳğân əmis, Ȳğâ daw-s täyimit; || (lic. = daw-əs)
 Yämmukkäs-as ähni wa n-tärewit.

22. *Illusion dans un brusque réveil (ʕl-ânäy Yälla)*

1830? – Oyälla(?) ägg-Əlkunti (1800-1860) (Inənba)

Ättäsäy a hi-’yssärmäy eydi
 Ȳtuhun taklit tewäyät ulli;
 Näyîl amäzzay wa n-kel-Älezi
 A dd-ȳžžänän Wadənki(?) d-Ämäyri.

23. *Une femme habitant la vallée d’Ilaman (säyänin)*

1840? – Añhär(?) ägg-Əlxəyar (1800-18??) (Inənba)

Ewen n-äzämmazzäy Ilaman,
 Wa däy fäläy tabəraṭ rân man!
 Kuttuq-qät an newäd Ağəlmam.

24. *Consultations à Taxäribt après la défaite de Täñhärt (säyänin)*

1876? – Ämmu(?) ’äg-Tisäq (1800-18??) (Kel-Yäla)

Ec Taxäribt, sārhow e-dd-yäqqəl;
 Wä-tt-e-(ə)kkəsin Bəlwəyän d-Ažžär
 A ’ykka əmis, ȳabbäräq-q s-aḍär, || (ou: A ’ykka ’əmis)
 Yätṭäf äfus waräy eğändäl.

25. *Soupirs nocturnes au souvenir des joueuses de violon (sǎyǎnin)*

1850? – Idda 'āgg-Āxmād (1800-18??) (Kcl-Tǎzōlāt)

Ɔnd-chād iʒerān a s ənsĕy,
 Sānatāt tmārwen n-āyil a (ə)lsĕy.
 Awendāy ad yāffōw āhnāffey:
 Ed əllānāt ti n-āziw a rĕy.

26. *Mort d'amour en entendant le violon (yl-ānǎyYǎlla)*

1840? Āgg-Išši 'āgg-Ɔlkunti (1805-1865) (Inəba)

Ɔggatnāt imʒad, nətawāy-asnāt: || (micux: əntawāy-)
 Āyīlnāt nəddār; nāk nosa Ālaxrət.

27. *Combat de Yat (yl-ānǎyYǎlla)*

1874 – Āhītayāl āg-Biska (1820-1901) (Kcl-Yāla)

Ee Tabāyort, warāy amǧār yǧa
 Ġer Lāllāwānān d-āmi n-Kālala,
 A d-nəssənkār āššet-əlyāzala (+)(+)
 Wi n-məlyan əlyāsān dāy tāǧana.
 Wi n-əḍhanān əknān āddābara; || (-āḍhanān ?)
 Wār-həkkīn tiblalen asāl awsa.

28. *Combat d'Uǧmeḍān (yl-ānǎyYǎlla)*

1877 – Āhītayāl āg-Biska (1820-1901) (Kcl-Yāla)

Ee Tabāyort əd-Šənnu(?) t-Tāhiwat(?),
 Ɔd-Buñhan(?) ǧāt usuy wa n-tākāmmart,
 Ɔd-Mumāyḅād(?)! kut tarmās tāgorbat,
 Ed-āssin ədmarān i n-tākayayt,
 E-dd-əktuy ihilan wi n-Tābāzzat.
 As newān Uǧmeḍān wāt tāzāmmart;

Wi n-məlyan əlyâsän daw tåkaswart,
 Äbbunbäyän, təlyât-tän tälemaq,
 Tewâq-qän-in tuksäða n-tämättant.
 Əñhêy i-şayät wiy əkfänen dat,
 Wätän s-əsän ta n-əyran təhiğalt. || (-äyran ?)
 Wār-sämmeç ul-in ağ ğa tədäggat. || (ağ < ad)
 Nneç-as y-Äxnuxən: “Zənkäh-d, äba ma-k!
 Äxxəlläsäq-q eya-hin, ägäm ma-k!
 Wəllahi, wät-tosed Ažžär ən-dat!”

29. *À Āhîtayāl äğ-Biska, après un rezzou plus heureux que le sien (säyänin)*

1860? - Xämäydu äğ-Sidi (1820-1870) (Kel-Yäla)

Änn-as y-Ähîtayäl as nätror,
 S-äwelän älliläy I-n-Mäskor;
 Ənta a yṭadägdagän akämhor.
 Yumas ämi n-aləs abänğor.
 Nāk näqqäl-ədd, əkrähäy-d älxor.

30. *Combat (säyänin)*

1850? - Änyändärus(?) (1820-1890) (Ikənbibän)

Yäzzâğ ätu wendäy ən-tufalt || (lic. = tufat)
 Nəsakātaf, taggädäy tablalt.

31. *À Arräxmät wält-Ämäðəwwar, en partant en expédition (säyänin)*

1845 - Xamid äğg-Äfesär(?) “Atäkärra” (1825-1900) (Yälayəddin)

Ärräxmät, ənfäl-käm, äktäyyey.
 Kudet wār-ämmuy wār-äzzubbey,
 Nädmän-käm əs-täyära ta hêy || (Nädmän- ? Nädmän ?)
 Mey amğär wa s sallänät ti rêy.

32. *Conseil à une femme d'oublier un infidèle (säyänin)*

1850 - Xamid ägg-Äfcsär(?) "Atäkärri" (1825-1900) (Yäläyæddin)

Amässära(?) a dd-ätkäläy s-utul;
 Ælyalæm yġla, adärih mällûl.
 Ägg-Adæm, a foll wä-käy-yäkkul,
 Sikk ænnøyät, täknäd-as aṭkul
 S-eri-nnäk, ed-ylmæd as käy-yha ul.

33. *Je ne veux pas d'une femme qui n'est pas digne de moi (säyänin)*

1850 - Xamid ägg-Äfcsär(?) "Atäkärri" (1825-1900) (Yäläyæddin)

Näk wär-tækukuläy eri-hin;
 Wär-lækkämäy däy i-meḍran-in;
 Wär-tæggäy awa wär-ÿre ul-in.
 Wär-tækkäy ere yäsikärren,
 Wä-t-tähe täytte wä-d-æs-tælkem.
 Wär-tækkäy ar ta wärät-tæssen
 Amsælsi d-widi takärrasnen.
 Wär-tættäy aġläh, wä-hi-'ylkem,
 D-cræd n-äbahin wärän-yäḍmen.
 Wär-læssäy irakkän æt-tiksen,
 S a ġän däy æntum, wär-äslällen.
 Wär-tiyräy ebedäh æn-trækfen;
 Wär-tiyräy ar i yädîġaġen,
 Kud æglän æmnas ätîwalen,
 Ed-æggähäy windäy äzzârenen.

34. *Contre un homme peu hospitalier (säyänin)*1860 - Xamid ägg-Äfcsär(?) "Atäkärri" (1825-1900) (Yäläyæddin)
 Malgré le commentaire de CF, le mètre de ce poème est parfait.

Hëy Izzäy, æmhäläy an närkäb; || (Yëzzäy ?)
 Ässewäyäy ebärem esäy.

Ălxal yămun; amăġar yăysăr;
 Āba ăssălam wa dăy Ƴtalăy. || (lic. = talăyăn)

35. *Marchons de nuit pour ne pas être brûlés par le soleil (săyănin)*

1860 – Xamid äġg-Ăfesăr(?) “Atăkărra” (1825-1900) (Yălayəddin)

Ăttăsăy ad yoġġa äyor iġġi; || (micux: Ăttăsăy)
 Nənkăr, năhil ebărem s-eri,
 Nney-as: “Ămidi-nănăy, sikk-i!
 Wă-hi-sayaret tăfuk emi,
 Wăr-taġġăyət wa n-ăyărsăġgi
 Wa s yolăy erk-ăzzăman eri:
 Tămăġġăhint tazzaġ elelli,
 Taġġ bəddən ăssôfăy arăzzi,
 Taġġ abălăçway n-ăhal akli.”

36. *Les harmonies du désert (săyănin)*

1860 – Xamid äġg-Ăfesăr(?) “Atăkărra” (1825-1900) (Yălayəddin)

Ġer Mihăt(?) a (ə)lley d-Ăzer-ən-Fad,
 Ƴġgat-iy axxu n-tănere imzad,
 Newây-as săyănin Ƴsaġad. || (micux: Ewâyăy-as săy(ă)nin Ƴsaġad) ||
 NB săyănin convient mal a n’importe quel mètre à cause de ces 2
 syllabes brèves à la suite.

37. *Depuis longtemps le désert est mon amie (săyănin)*

1860 – Xamid äġg-Ăfesăr(?) “Atăkărra” (1825-1900) (Yălayəddin)

Tenerëy əngom tămiditt-in;
 Tinənnəyuq-qăt, tăbabaht-in.
 Dagg Ayălom(?) tărmăs-i Ƴas-in,
 Tənnə: “Wăr-e-năkš ămidi-hin.”

38. *La jeunesse (säyänin)*

1860 – Xamid ägg-Āfesär(?) “Atäkärä” (1825-1900) (Yäläyæddin)

Tunte t-tärik, tidiy olânät:

Tûf tayära ta dāy äynâynät. || (lic. = täyära)

39. *Espérance en Dieu (säyänin)*

1860 – Xamid ägg-Āfesär(?) “Atäkärä” (1825-1900) (Yäläyæddin)

Nney-awän a ynna änhiy ən-tudat:

“Adrar fäläd, täkfäd äyyän dat.” || (CF tæfäläd donne une syllabe de trop)

Mäss-inäy ak-ahäl yġa æmmæk.

Axxu wärän-yle iman, ykfat-ṭ.

40. *Les dents de Tāwwa wält-Moxämmäd (säyänin)*

1860 – Xamid ägg-Āfesär(?) “Atäkärä” (1825-1900) (Yäläyæddin)

Hêy Azäru dännög-əd tehÿen,

Ad ænnäy isenän ämläwwen

Däy Ağüw(?) ewa t tihusuyän: || (mieux: ewa d i (ä)hôsäyenen)

Tāwwa a tän-ylän, näsînäfr-en,

Tolâ d-äyor foll Hähan-Ġannen.

41. *À Elyaləm ägg-Āmäġor, qui s'était séparé de ses compagnons (säyänin)*

1865 – Xamid ägg-Āfesär(?) “Atäkärä” (1825-1900) (Yäläyæddin)

Elyaləm as ykfa Āzer-ən-Fad

Izerän, yġ-asnät urru(?) fad.

Ënta äzzäka n-Ġanät a yäxmâd:

Yġâ kărăḍ äzzädän, yodâd,

Yḍakkär ælmäzwädän, yäzzad. (+)

42. *Combat de Tañhãrt (säyänin)*

1875 – Xamid ägg-Äfesär(?) “Atäkärta” (1825-1900) (Yälâyëddin)

Hêy Mäsmäse, tağğänät tğəbbas;
 Ätkärän anyarän erekas; || (mieux: Ätkärän)
 Yärtây ähit n-əyyəsän d-əmnas, || (mieux: Yärtây)
 Təls-äd Tägöra(?) tãbarde yas.
 Nəğğäh-tän-in ed-ägäy tinfas; || (lic. = tinfusen)
 Yärr-anäy-ədd əlläyan imnas.
 Wäla ar ^Yämuk yändäw-in äñña-s:
 E d yärkän Arab ähuğ foll-as,
 Yggäd tärük yohäl əs-tyãrras.
 Ere ynäyän Taxäribt yänn-as:
 “Awaräy yäqqəddär amärwas;
 Wär-nəssen ed-ylkəm ämxəllas
 Wäla däy amšwšəw əs-tkãrras.
 Mäss-inäy yäddöbät e-hin-nas,
 Ahäl wa däy yärza ätu timyas,
 Ænkann däy ähni-näsän tiđmas.”

43. *Sécheresse (säyänin)*

1882? – Xamid ägg-Äfesär(?) “Atäkärta” (1825-1900) (Yälâyëddin)

Tamhit fäsûs, ullïy äqqôrnät;
 Tos-äd täläqqe, täsïbäkkät
 Đazžän d-əs, äyhälän et-tämmät.
 Männa tämôs foll äkal Udan(?);
 Täsïmätälläy, wär-təğ(e) yllâ-d; || (mieux: wär-ge 'yllâ-d)
 Wär-re säl en-nəkkəs isəngəđ
 Æd-kärtəba, 'ed-iba as n-imzad.
 Tawäy tələmt, karräžän-d əlğəđ;
 Kannän læman däy tänere aggay;
 Ma dd-ywän y-arrawän ən-tärday,
 Zärnah zaməzzaynät isusay?

44. *Á Xamid ägg-Áfesär(?) "Atäkärra" sur Árräxmät wält-Ámädäwöwar
(säyänin)*

1850 - Əlyaləm ägg-Ámägör (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Árräxmät as təswäð y-ägg-əmyad,
Sidi-Moxämmäd, wät-as imzad.
Toyy-anäy; ewâyäy eregräg
Hund wa n-tlämen n-Ahnät yänya fad. || (micux CF: Ahnät ynya)

45. *Á Xamid ägg-Áfesär(?) "Atäkärra": Árräxmät wält-Ámädäwöwar, que tu
aimes, s'est mariée avec un autre; console-toi avec ta pipe (säyänin)*

1850 - Əlyaləm ägg-Ámägör (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Xamid, əsuf ma d-əs-in-toléd || (pour ma d d-əs-in-toléd)
N-Árräxmät? As təggälät, təkléd.
Sikk ənnäfer ət-təkuyna léd, || (< ha. tukunya)
Ág arðəl ən-taba äkal təkkéd.

46. *Combat contre les Ulad-Əssayəh de Wargla (säyänin)*

1850 - Əlyaləm ägg-Ámägör (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Nney-akmät, ee ti n-äziw ynsän
Foll zərän, yätkär əfus oynän: || (micux CF: ytkär)
Héy abätol n-iggyi yllázän,
Däy gän bəradän kädändohän(?); || (lic. = təkädändohän)
Teğarän yffây ätu foll-sän,
Təššəm-näsän tewäy ibuysän,
Wiyäð, täyärð dendäy a d oðän.
Təgmäð sār-i ti n-äyäf humgän || (lic. = huməgän)
Əkfeq-qät aləggıy ylhämän.
Isenän ən-ta d-fäläy hā chän
D-a yohäyän däy Dähən(?) azzən,
Fämma d-äziw a d-əs-yəzzärän!

47. *Amour obstiné (säyänin)*

1860? – Əlyaləm ägg-Ämäğor (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Daw Senän a (ə)llêy däy Əğluğal;
 Ämohädäy daw Näyağ tezzar;
 Tođ-i täfuk esäwi n-Mutal.
 Ȳnn-i 'əmis: “Ȳgdäh-ak semyar;
 Səntəm, käy, ewa d-ək-əntuylal.”
 Ğeç Sibäri(?), näyläy-d Idukal.
 Asikəl an nəbdäd əs-tmihar
 Hânen Täsuf t esäwi n-Kənbar.
 Yällil-d ämeç akärar təzzar.
 Ȳğän älämlay wärän-t sätfar;
 Nəğ-as sänatät s-äfus təzzar,
 Yäsyañfän ad ȳggäd I-n-Titar
 Ȳntân ȳrû, ȳndär i-mähwar, || (mieux AJ: ȳrû)
 Ğän a ȳğa äđad waräy-in d-äzyar.
 As ȳäfföw, ənzalläg i-bənkär,
 Amsu n-Tädant e tät-ȳha əblal.
 Wa n-Tältäsen, okâyäq-q adrar, || (mieux: okâyäq-q)
 Oyyeq-q ȳämôs dāffär-i nehal.
 Awen, tära n-əmmäh a s näysäl;
 Wär-ləmməd “ihod” wäla semyar,
 “Uläyd-i” ȳäddewän əd-duxal.
 Ma rêy əsuf dänäy ikəmhar!

48. *Täwwa wälät-Moxämmäd (säyänin)*

1860 – Əlyaləm ägg-Ämäğor (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

A-ndin s ärey ti n-ämi n-älkaç
 Äyiläy ara n-tlämen igđad:
 Ed-yifaw atlay däy I-n-Dalağ
 D-äbäydäğ, əmməndäyän Honağ.

49. *Á Xamid ägg-Áfesär(?) "Atäkärri": Tú as tout ce qu'il faut pour aller en expédition (säyänin)*

1865 – Əlɣaləm ägg-Ămäğor (1825-19??) (Ayt-Lăwayän)

Xamidän, ebäydäg̃ yärza itran, || (micux CF: ebäydäg̃ yrza),
 Ȳknâ iwsiy, əmmäzläyän d-əs san.
 Kud ğed dăy ul-ənnäk a 'ymdän,
 Led tahle, yättâf äfus ađlan
 D-allay dăy əknânät amhärnan,

50. *Á Āhıtayäl äg-Biska: Sa fille Haha et les femmes de sa tente (säyänin)*

1865? – Əlɣaləm ägg-Ămäğor (1825-19??) (Ayt-Lăwayän)

Ănn-as y-Ăhıtayäl: äkk tallit
 Foll wâräd I-n-Ăhkək, ənsasw-ik, || (CF təwâräd donne une syllabe
 de trop)
 Lêd šayät täsîmätär yäll-ek
 D-a yđazżän, əğrâzän-as man-net,
 Ȳknâ dăy äx n-ulliy imi-nnet.

51. *Á Axənna(?) ägg-Ȳlbâk (Kel-Ažžär): Réponse à la pièce de vers no. 526 (säyänin)*

1875 – Əlɣaləm ägg-Ămäğor (1825-19??) (Ayt-Lăwayän)

Näk, amäyid iyän, ənsall-as
 Dăy Ažžär yrû 'yrâ e-hi-dd-yas.
 Təla-nnäk əkkəs d-əs amärwas;
 Tăknäd əd-bărăđän amsäylaf;
 Tăqqəl tāmătt ihănan ən-ma-s:
 Ta-hin təla y-aləs ynzâr-as
 Kud-ba-t yämôs ähnïy ifinas || (əhnïy ?)
 Tığat tāmăttant dăy a yha unfas.
 Tefit mărav yallän a tumas!

52. *Encouragements aux Kel-Ahəggar contre les Kel-Ažžär avant le combat de Tañhärt (säyänin)*

1875 – Əlyaləm ägg-Ämäğor (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Yotman, sədär foll tähuk tewsât,
Tänžât dəy äx, ayaäba təddat-t. || (micux: äxx ?)
Səmdu tänaya-nnäk efi (ə)ng-ak-k.
Ed-səğgəliyə Taxäribt təlzät,
Hä tadäbut, əlhärer təftäq-q.

53. *Combat d'Uğmeçän. Réponse à la pièce de vers no. 527 d'Axənna(?) ägg-Nbäk (Kel-Ažžär) (säyänin)*

1877 – Əlyaləm ägg-Ämäğor (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Nähäd təsawit d-äsəkkufar!
Näk wa yäyilän as nəlä afär || (micux: Näk wa yäyilän nəlä 'afär)
Ən-šayät äddiğgänen y-əmgär!
Əlsän təbarde 'älu d-enyar,
Nohäl, wär-əssenäy a (ə)ntammär,
Noyya təğana-nänäy nakkär.
Äqqimäy a hanäy-yssa ədkär,
Noyär, newäd dəy təsile Ažžär;
Tehe dəy Uğmeçän a hi-yhär;
Käla n-nəbdäd, käla n-nətahäl, || (micux: Käla 'an nəbdäd, käla an
(ə)ntahäl)
Ar isāwan ən-Tänist(?), nəžžän.
Tağğän hälan, tenäfäk naffär,
Dakkär tələmt d-əlxəmar(?) atyar (+)
Axnuxən yəğğä s-əzer n-ähyar;
Ytäğğ äzuzəğ wä-has-yähdär; || (AJ: CF yhädär erreur)
Gazzaz Tähîlawäs esässär.
Yggat Ähitayäl ebäydär,
Ynna y-əğän: "Uksad ayluyə!"
Təsla əlžəmat i-täfert, tənkar.

Ğey dat-ämud, ewänäy s-Ayär;
 Ʒǵǵəwäyäy Ti-n-Zätan d-ædkär,
 A dd-əǵmäǵäy tesäwält tohär:
 Ğän-anäy erk-äzəmməhähwär
 S-allayän; a dd-əǵǵähän yändär;
 Hik əng-asän erk-äsəkkəttär;
 Nəmmäy täǵana-näsän, noyär.
 Axənna(?), ähoh-ənnək yässindər, (+)
 Wa yändawän Tayəlift yohäl,
 Äg-Dəffän(?), änninät-as: “zäydär;
 Wä-hak-yämos əmǵär asäysär
 N-äyhəd yäǵuǵǵän kələs d-äqqär(?)
 D-ählewän yffäy äǵef n-Ʒdmär.”

54. *Combat d’Uǵmeǵän. Réponse à la pièce de vers no. 529 d’Axənna(?) ägg-
 Ʒlbäk (Kel-Ažžär) (säyänin)*

1877 – Ʒlyaləm ägg-Ämäǵor (1825-19??) (Ayt-Läwayän)

Tərrəz təǵuhe-nnək, Axənna(?).
 Manek-k äǵut wa s kəwän-nänyä?
 Kud-bat-t tälilt ta d-fälät Yälla.

55. *Encouragement à la guerre contre les Kel-Ažžär (säyänin)*

1876 – Ägg-Eklan ägg-Änyrobu (1825-19??) (Däg-Yali)

Änn-as y-Ähätayäl: äyy asdär,
 Ləwləw, wä-käy-yǵakkäret ædkär.
 Wä-käy-ytakärras änäbbeddär
 N-ägg-Ažžär, yssänän asäxxär.
 Äǵ Imānan ğer täfuk d-aqqär.
 A ’yokka äǵär waräy, yyabbär
 Eri n-əmis atäram y-ähmär,
 Wä-tt-e-(ä)fläy, älliläy emäskär,
 Tärük wär-e-təǵǵəd asätfär.

56. *Combat d'Izārwan (sāyānin)*

1897 – Ägg-Eklan ägg-Änyrobu (1825-19??) (Däg-Vali)

Nney-awän, ee wi hānen Aḍay: || (micux: hānen)
 Tāhult-nāwän tewāḍ amāzzay.
 Äḍnāt təla, 'eġārew ysrād;
 Wä-tt-yille sāl tafāyāt wāzzaġ;
 Elyafyāt a dd-ewāyān Muhay.
 Mosa wār-ytātṭəs, ul yāqqād,
 Ammas n-āġad a d-əs-ylla allay;
 Sidi Māxämmād yāmôs amzaġ;
 Yārmās-d Änaba ebārem d-ətlay,
 Yāqqān tārik, ylkād-as ibyay,
 Yġa y-Tādīramās izāhlaġ.
 Ässokän-in isālan Aḍay:
 “Änn-as y-Äwəlləmməd ägg-Ȳsyād:
 Taydārt xāram, adiy abākkad.”
 Yāsdäkkāl ibāñhārān d-əmyad;
 Oyyän tāfuk, əntälän tihay;
 Eyyāt tārik a dəy yġa eġġaġ,
 Təstāq-qān a ytaġġ äzez y-əgḍad. || (AJ: CF äzəz erreur)
 As yāfföw əzəməyān Muhay, (+)
 Tätkār tāfāyt ayāba 'ybdād;
 E tt-ylla änāffelləs ytusraġ;
 Emməswāḍän wiyāḍ əs-tyəmmar,
 Ebbəkbākän wiyāḍ isəngāḍ,
 Äsmāḍrānän wiyāḍ amāzzay
 Wa ha təzāmmart d-āzāl n-imzad.
 Ənnän bāraḍän: “Tākoba äzzad!”
 Təggərmāt a dəy ġānāt tsəttay
 Əs-tähle ta (ə)zzəzzāwen səkraḍ
 Sugudāt erawän ət-thəkkad;
 Tāddew Täsānfārt d-āmi n-allay.
 Daw Kālföw a dd-äqqālän mənhaġ.
 Əlxāmdu-lilla, Emāli yswāḍ!
 Rāxma wār-e-tawəy cheray,

Äylâyän-as əlžāmat n-imžad
 D-əgg-ulliy ɣtkārān asāmmaḍ,
 Hān-tān Hāḍanarān ən-tnəgmaḍ.
 A 'yzzāyān Tefādāst yārmāy;
 Tāqqīm tānāt ^D samāsan imžad;
 Ȳbdād Āmāqqeryəs ysaḡad,
 Təggar tārik, ebārem ȳbdād,
 Yāzzīwāt-in isālan tārmāḍ.
 Tāzōlāt ar esāwi n-Thulay,
 Lakkāḍmāt-asān dəy ānsufaḍ.
 Täyyimāt-i, nək d-ānāsbahaḡ
 Wa ɣtazḡāḡān tasāyart ȳbdād.
 Isenān ən-ti n-Āzer-ən-Fad,
 D-a 'yswārān tefātāst aḍaḍ!

57. *Combat de Tét (ɣl-ānāyYālla)*

1902 – Ägg-Eklan ägg-Änyrobu (1825-19??) (Däg-Yali)

Sidi-Māxāmmād, Mosa d-Ānaba,
 Āboxälil(?), ma tənfa tārāwla?
 Kel-ulli timəndun daw Ti-n-Esa.

58. *Ardeur guerrière (sāyānin)*

1902 – Ābbəki(?) äg-Buxen (1825-1902) (Ikāššāmaḍān)

Ättāsāy ar dat-āmud ɣknān;
 Nəsla y-tāmāt dəy-i-təsastan || (mieux: Nəsla y-tāmāt ta dəy-i-sastan)
 Taḡḡ isālan naqqānen dəy man:
 Nārmās tārik s-āyāf əd-soyan,
 Nārmās tānawt(?) ewa t tāha aḡlan || (mieux: e t tāha 'aḡlan)
 Āsnāgnāḡāq-q əḡḡāhān-t rāzzan,
 Yāḡnāwnāw a ɣtaḡḡ āḡa-n-aman,
 Ofrāyāy-as dəy ɣāsan əmdān,
 Āsyāllālāq-q elāy-in sollan. || (elāy-in ?)

59. *Boqqa (Bāqqa?) wālāt-Tāyālift (sāyānin)*

1850? – Abāhaḡ ägg-Āg-Mānsuyi “Adḡār” (1825-19??) (Aḡoh ən-Tāhle)

Nāhorāt Ekewiy a tt-osey,
 Āmtāltālān ḡarān āhbāqqey,
 Nəswār tārik, akābor a ḡey,
 Amādroy, āwadəm d āmhāyyey; || (micux: ägg-Adəm)
 Nārmās-t s-āfus; ynn-i: “Ma tārēd?”
 Ēnney-as: “Āṭṭāma ’a d-ək-ḡey; || (micux: Nney-as: “Nāk āṭṭāma ’a
 d-ək-ḡey,)”
 Kud wār-ybdeḡ dāy-iy ed-āmmuy.”

60. *Colloque intérieur d’un voyage (sāyānin)*

1850? – Ekādäy äg-Sāmana (1825-1870) (Ikādäyän)

Nney-akmāt as əd-fālāy Amḡa,
 Āllilāy-ədd edāhi, noḡḡa,
 Ynna-hiy imzad: “Āsuf, ma yḡa?”
 Nney-as: “Wā-hi-yaššād, ed yḡa.”

61. *Conseils à une jeune femme (sāyānin)*

1860? – Amyar ägg-Ēššārif (1825-1900) (Ayt-Lāwayän)

Buši, kām-ak, aḡāz iman-nām;
 Wā-kām-zahafet tāra n-meddān
 Wi t-tasānen dat-āmud ḡazḡān:
 Wār-ḡe ezābi ti s wār-āqqimān.

62. *Le froid (sāyānin)*

1860? – Ubbana(?) äg-Yābdəlmalək (1825-1888) (Kel-Immider)

Ēnd-ehāḡ yḡa əlləyal n-eddam; (+)
 Isəlsa āmōsān-sār-i-dd aman. || (-sər-i- ?)
 Ēstāyāy iməḡḡəna ’əḡlān.

63. *Trois jeunes femmes (säyänin)*

1860? – Ahray äg-Yali (1825-1877) (Aġoh ən-Tähle)

Ʒyyät tähuk, əyyät edäddäl,
 Ʒyyät säwa-tät d-äner äddäl.
 Kut täžžän Ähleheġ mey Wäzzän, || (Ähleheġ ?)
 Et-tənəy ägg-ulliy yḏhârän,
 Ȳlân tākoba d-äyär mällän,
 Ʒt-teṭ äkirakādän meddän.

64. *Contre Ehäm ägg-I-n-Äbokal, qui, après être parti en rezzou, rebroussa chemin (säyänin)*

1865? – Sädana ägg-? (1825-1870) (Ikädäyän)

Nāk wär-c-(ä)ndəwəy foll äyil tonân, || (enlever Nāk; donne une syllabe de trop)
 Numas ämidi n-Ähäm yärkân,
 Wa has-ykkäsän ahälu d-cwḏän, || (micux: Wa 'ykkäsän; une syllabe de trop)
 Yäqqäl-d yäġewa, meddän əglân;
 Ammas n-äsällankəm as täqqän. || (AJ: äsällankəm)

65. *Après le combat de Täñhärt (säyänin)*

1876 – Moxämmäd äg-Gawwa (1825-1890) (Ihäyawän-Hada)

Änn-as y-Ähîtaṭäl: en-nənkär!
 Nämmästänet äzzäbu, wäššär. || (wäššär ?)
 Arabän a 'yknän afukkär,
 Saknen Tähunt əlyələb n-əmġär. (+)
 Yämôs-iy awendäy əlməndär || (AJ: əlməndär)
 Däy ul, äba edäg n-äsənnəkmär.

66. *Le souvenir de sa femme Tāh-ânāy (sāyānin)*

1870? – Ālxāsān ägg-Ikki (1830-1894) (Kel-Āmäğid)

As d-əmmārāy Ti-n-Tāmat, nney-as:

“Ehād yābôk, rammāsāy-d imnas.

Tāh-ânāy, eḍəs wā-hi-dd-e-yas.”

Nāzhāwwāt ad ənsaras āššaš. || (mieux: ad nəssārās ?)

Ti ḍāffār-i ġānāt ärrākkas; (+)

Ti dat-iy ədwānnāt-i s-unfas.

Asikəl, əkkāsān-i-tt əmnas,

Yġmād əduf, talāyān tismas.

67. *Le souvenir de sa femme Tāh-ânāy (sāyānin)*

1870? – Ālxāsān ägg-Ikki (1830-1894) (Kel-Āmäğid)

Tāh-ânāy, as d-ətrāmāy tiset

Ta n-I-n-Hāmārtāk(?), tālôlāb teṭ.

Āṭṭəf tāra-nnām, wā-hi-naqqet,

Ham-ğey, tāmôs-i dāy ul teqqet.

68. *Tehit wālāt-Həğəyyār(?) (sāyānin)*

1860? Xəbbi äg-Xafi (1830-1900) (Kel-Yāla)

Hêy Elāy; əğğäzzāyāy tatrit:

Dāy man əsīmāḍrānāy Tehit.

Wār-neyāy teṭṭ ən-tāmāstāllit

D-anarān ewa s wārān Tehit;

Tasna əlhärer, aḍūw i n-teydit. || (= ^Dteldäṭṭ, ^wteldəṭ)

69. *Contre les Kel-Tāzolāt (ʕl-ānāy Yālla)*

1891 – Gagga(?) wālt-Āgg-Akutəf(?) “Tiḏaren” (1830-1894) (Kel-Yāla) || (Akotəf?)

Ġey teyālālit s əslān Māġidān; || (lic. = Kel-Āmāġid)
 Kel-Enyār a nomāl əd-Hāyawān || (lic. = Hāyawān-Hada)
 Wi n-Kel-Tāzolāt āba ibāragān:
 Mānna wār-e-tāyləl i-yānatān,
 Āyīlān innin anġi wār-e-ylkəm.
 Tabābbāġat lā amyār n-erk-āwadəm;
 Dimardāy en-nāqqəl Ti-n-Āwistān(?) || (-Āwestān ?)
 Ĥnzakša aḡəmmud dəy e fārərān.

70. *Sécheresse (sāyānin)*

1860? – Tabāḏāwit wālt-Āġāntor (1830-1898) (Dāg-Yali)

Mānna tākunt, abādah saknas;
 Takk ġer āwadəm wāla ənta d-ma-s.
 Wa n-Īfrāy aməzzəy amārwas,
 D-ək-yġa āwadəm n-ānāmmasas. || (lic. = ānāmmasus)

71. *Le violon. Illusion nocturne d'un voyageur (sāyānin)*

1875? – Badi āgg-Oyālla(?) (1835-1894) (Kel-Yāla)

Ĥnd-čhāḏ imnas nāsīġān-tān
 Dagg āyrəm; ənġa efy ilalān. || (əyrəm ?)
 Sallāy y-āmāslī n-kāḏawatān || (nom d'un air de violon)
 Wi tāsiwār Šənnūw ifaddān.

72. *Le violon de Tahart et celui de Tèhit (säyänin)*

1875? – Badi ägg-Oyälla(?) (1835-1894) (Kel-Yäla)

Wa-ndin ən-Tahart didi t-Tèhit || (dədi ?) (micux: Wa-ndin n-Tahart
didīy ət-Tèhit)

Yäsmäntäs-anäy dəy ul, yänḡ-i-t.

En-näg y-əmis ahäl əd-tədwit,

E-t-tawḡət ad äḡḡähäḡ, noyy-ct,

Ährägäy amsu n-Täwiləllit(?).

73. *Soupirs d'un voyageur pensant aux femmes de son pays (säyänin)*

1875? – Badi ägg-Oyälla(?) (1835-1894) (Kel-Yäla)

Hêḡ Ayär ad əkkəmey tañhit;

Əsweḡ Zälen(?), əzhäläy tallit,

Näzzuyyät i-ti hānen teḡit, || (CF hānen erreur?)

Ti dənnəḡ əmsu n-Täwiləllit(?).

74. *Sur Suyi(?) äḡ-Sidi-Yäli "Suyi ägg-Əkrud", qui prolonge son séjour à I-n-Salāx (säyänin)*

1875? – Badi ägg-Oyälla(?) (1835-1894) (Kel-Yäla)

Zakšey tämaḡhe d-äfärhalay;

Ummum dəy ədrarän ḡknā aggaḡ;

Saḡanäy Amättäsa s-imḡad.

Wa tt-ḡlän ḡhā Täwat, ḡzzāḡ.

Näk sassäy ax, Suyi yänḡ-ê fad. || (mieux CF: Suyi ḡny-ê)

75. *Combat d'Uḡmeḡän (säyänin)*

1877 – Badi ägg-Oyälla(?) (1835-1894) (Kel-Yäla)

Əzzähräyḡ ḡor hānan imḡaḡ;

Təsəmqəy əkney d-əs anmənkaḡ;

Äzzälläyāy dāy tānere day.
 Īngā tākayayt dāy ul äzzad,
 Wārāt-təbəkbiḱ, wārāt-tismaḱ.
 Ad əmmāyāy eḡāhār, nətbāt,
 Nārōrād, āyhālāy anmətrāḡ.
 Wa-ndin yāsdarānān anməswaḱ
 Yohāl, yāmōs foll tāsile udad.
 Nāk tawāyāy daw-əs ənsāḡad
 Ad ȳnfāḡ ul, yuḡāy ed-yismaḱ.
 Oyyey təla y-wi rānen ahhay,
 Äylāyān-as, kannān-as aggay;
 Wār-kārrāzāy yor tļāmen d-əlḡaḱ.
 Īnnār wār-ȳbḱdel āfus fāw day,
 Nəḡ-asān umuy wār-ȳhe aggay.
 Nəḡrāw-t dāy ul, hānāt-i tyorad,
 Äxmādāy-ak, Emāli n-Tȳorad
 As yāqqa āhāndindāy ən-tlubbaḱ || (< āhal-āndindāy)
 Foll hāmāt idrarān ȳḡā fad.
 Tāhūlām-in Taxāribt, lāżwad!
 Eya-nnām yāqqa dāy ānməḡḡāḡ:
 Həmma(?) akəd Āma tāmōs tiswaḱ; || (mieux: Āmma)
 Nəwāt-d-əs-ədd ezāḡḡāy əd-lumay || (mieux: Nəwāt-d-əs-d; une syl-
 labe de trop)
 Īd-bəndəga t-ti n-tābent d-allay
 D-əlmaḡri wa s yallāyān zāhlaḡ.
 Nāqqāl-d āwīlāllāyāy atlay,
 Äṡṡāfāy foll āfud-in imzad, || (mieux: Äṡṡāfāy-əd foll āfud imzad)
 Ehedi wa dd-ārrānāt tyorad.
 Tāhūlām-in Taxāribt d-imzad!
 Älhām ȳḡā dāy ul emidaḡ
 Hund aḡu yāssīḡdāl-as eḡḡāḡ.

76. *Combat d'Uğmeḍān (sāyānin)*

1877 – Äg-Mānsuyi(?) äg-Täyälift “Tāmbārori(?)” (1835-1895) (Ağoh ən-Tähle)

Elxāmdu-lilla, Ekāwel yswa!
 Ässūnfāy, ärrey d-əs azəbna(?).
 Wārgey dāy äkkufār ət-tonḍa: || (lic. = tāsonḍat)
 Erk-iləs as anāy-yössārya,
 Ad əkšāfāy, nəksän a nəlsa,
 Nokād d-āhal əs kälā [a] tt-ənra.
 Ənney: “Tāzoli wāla [a] tənfa
 S wār-təkkəsāy tekəreḥ kud ġa.”
 Nāzharāğ emāngāl ad yksa,
 Wā-tt-yille ākal wa s wār-yəsədda;
 Nəswār-t tārīkk-in, yāsīkaka;
 Ässotāy iməğğəna, nəğla.
 Nəkka tādiwt a tāt-in-nosa,
 Zakša ehäsäs, zallāğ afälla.
 As näy tāğodḥart-nānāy, təzra,
 Toyya amāḍal, tonāf ağənnna;
 Əbdāğän əfrawän əs-tārna
 Ta n-Mäss-iy, edet wāla a t tolā.
 Afraw ärāy, nay-āḍan yḥḥa;
 Tənfār təkəmmust, äba as [t-]təlla.
 Māraw həḍan a d-əsän-nəkka,
 Windāy nəsiğän d-əsän, nəklā;
 Ad yānmahaz əlxākum ymdā.
 As yğla āhād dat-āmud yğa,
 Ere d-əs-yässīmdän e-tt-iba.
 Ğey Ayār, yssəfrār-i-t Yälļa,
 Ad yāqqāl etāklāl ən-Tāsa; || (le mètre demande Tesa)
 A d-nəğmāḍ ənnəgnāğay Tarma,
 Amənnāhād wa n-āğad ysxā;
 Taxlək täyārd abätol a hā;
 Ta n-əššābarāt tālikānsa;
 Et tāḥkälād sori yāmsārya. || (mieux CF: soriy ymsārya)

Äxmâdäy-ak, Emäli n-tärna,
 As wä-hiy-äkyedän ayətma || (o-hiy-äkyedän ?)
 Wi n-Märtämäq, akəd wi n nolâ. || (< wi d nolâ)
 Tähuggära, 'ynzäz-as Yälla, || (Tähuggära ?)
 Təššəm-näsän, tamägint a ğa,
 Abror-di yäqqäl-d, wäla a 'ykna. || (micux CF: Abror-diy yäqqäl-d)

77. *Combat d'Uğmeđän (säyänin)*

1877 - Äg-Mänsuyi(?) äg-Täyälift "Tämbärori(?)" (1835-1895) (Ağoh ən-Tähle)

Ti-ndi d-fäläy hânät isrerän
 Däy Äğänar zâynät ikmutän || (Äğänar ?)
 Olänät-anäy d-äsuf d-älhäm.
 Ğng-as däy ədmarän idäggän.
 Awendäy an näyräd isrerän
 D-awa län Unan däy ismawän;
 Ğnga Täräzit däy ədrarän,
 Näzzəlläg Emehrüw(?) a t-nəžžär,
 Ğnga tākuyt ğân bäräqqatän;
 Awendäy an nəmmär aytadəm
 Wi-ndindäy əkkəmmälän fassän.
 Yğmäd Äkoħa däy ədrarän; || (micux Yğmäd ?)
 An nəmmäy emäynəğ i-məddän.
 Ğnga aydäy ad ənkarän meddän;
 Oyyän-tän aytadəm ätrorän,
 Ed äkure 'a d wär-äkkulän. || (d = däy)
 An närmäs Elämtäy ytbätän,
 Näzzukkät, əssəstänän-t meddän;
 Yğa isälan a wäla a-(ä)ndärrän,
 Ynna: "Elžämat, 'sədwät' a (ä)ttâfän,
 Etäkläl yngâyän a (ə)ğrāwän,
 Täddew təzoli täyärđ yor-sän;
 Ğnnän wär-äyhelän ar amğär."
 Tođa täfuk, näysär edäyän.
 Ad yäffo, nəğ-asän adukkəl || (micux: Ad yäffow, ənğ-asän)

Hund wendäy ən-ti-n-wāran s-ažžən;
 Ad äyrädäy etäyäs, nəžžär,
 Ĕnnäy-tän oğğān ālus iyān.
 Wātān-tän Aytoyān āzzārān
 D-Ahnāt-nāsān wa d wār-ānfällān;
 Yākrārrāfāt-tān-d Āhîtayāl.
 Nəkkā esāwāl mällān surədān.
 Tagğān dāwānnetān, oğğān-tān;
 Nəbdād dendäy ad āba a kannān;
 Ĕngā ahālu s-ätäyās nətrām,
 Nəzzäy d-əs ad əmdān ārrəzyān(?) (+)
 Wi n-meddān s wār-ylkem ed-alsin
 Awal dāy āddunāt ylkāmān.
 Ĕcy dat-āmud, ewānāy Ayār,
 Nällil s-əsān iğği ydwālān.
 Tohār tāğāna abātol iyān.
 Šayāt āmōsān tānawt n-əmğār;
 Ĕngom šāhid a tān-ynaqqān;
 Tihləlləkin, tahäyān s-ayār,
 Ti-n-tābent a s kannān asənsār,
 Ad ođān eyyan sāled əyyān:
 Imnas-nāsān wi n-tārik ġānān.
 Hārāt fārōrān war-yhe ālyar,
 Yällūbbāđ ere d-əs-yāzzārān.
 As tohāyām Taxāribt, tānyām,
 Tāyilām a la Tāhunt ylyām. || (Tāyilām ? | CF: lâ)
 Ĕlxāmdu-lillahiy et tāymār,
 Wār-təzzäy ar edāhi mällān
 Yāzzîzzāğ əngi sāled əyyān.
 Isenān akət tmāliken-nām!
 Tahā tāğuhe əlžāmat-ənnām,
 Oxxa(?) d-āmāstālliy ānđārrān.

78. *Rezzou des Kel-Ažžär contre les Kel-Ahäggar dans la vallée de Sibäri(?)*
(säyänin)

1855? – Hunna(?) ägg-? (1835-1880) (Ikänbibän)

Äqqimän əmyad n-äkal n-Ažžär
Ar ewa tän-ŷġġäh äkkufär;
Rân ed-äġin Sibäri Didär. || (Sebäri? Dedär?)
Mänzaz-dīy əngom yämôs wayär; (+)
Hân-t šayät äddiggänen y-əmgär,
D-allayän əs kannän abəntär,
Ġân aləs ed Ƴwa 'ylâ ayär.

79. *Rezzou des Kel-Ažžär contre les Kel-Ahäggar dans la vallée de Sibäri(?)*
(säyänin)

1855? – Hunna(?) ägg-? (1835-1880) (Ikänbibän)

Kel-Ažžär, äyyät-tänät sollan,
Salfayäm-i tellämen bännan.
Ibärađän ən-Tähunt änzân;
As d-ewäđän teyärirt a ġân; || (lic. = ġän ?)
Izlan n-äziw Ƴor hănan a (ə)swân. || (lic. = swän ?)

80. *Préoccupation unique (säyänin)*

1870? – Tugni äg-Kafi (1835-1872) (Kel-Yäla)

Hêy Etäyäs daw twälawalen,
Ehăđ täyărd taġġänät tnađen;
Äššošämăy ti kăm-äqqälnen.

81. *Reproches à Āṭṭābib āg-Māhawa de trop tarder à aller voir sa femme en revenant de voyage (sāyānin)*

1879 – Ebāde āgg-Akšam (1835-1899) (Kel-Yāla)

As d-ənfāl adrar āba amākši.

Šayāt tāyārd yāny-en āzārri;

Ar Āṭṭābib, wa ġām elelli,

Ykann dāy əššābkāten efi.

Tāqqīm Tāhāmt rassām emesi,

Tagġ əlməsək, ɖakkār s-əs emi.

Ehān-dih as ykrās, yġrāz-i.

Dimardāy ənneq-qāt, əlmuxli!(?) (+)

82. *Les femmes des Kel-Enyār (sāyānin)*

1870? – I-n-Fāzwan āgg-Āmmu (1835-1896) (Kel-Yāla)

Səbxan Yālla, 'Emāli-n-Tnaɖen!

Āddunāt əmdān yāzīġānz-en

Bāren tāra tarāy ən-ɖɖɖen.

Kel-Enyār, ykf-en, yāsīġānf-en,

Tiy āzzəwātnen āhosāyenen.

Wa n-ulliy amāzləy ət-tneren

Hund aydāy a ġānāt əɖ-ɖɖɖen. || (lic. = ġānāt ?)

83. *À son méhari (sāyānin)*

1870? – Xamma āg-Bukka (1835-19??) (Ayt-Lāwayān)

Nāk əd-kāy, ebāydāġ, ordēy-as,

I yāhrāyān əyyān ed-yiblas.

Tārik wā-hak-e-təwār tiġārgās: || (wār-e-təwār ? wā-hak-e-t(ə)wār ?
une syll. de trop)

Nəkkās osān-d sālan ən-musas || (micux: Ēkkāsāy osān-d sālan n-
musas)

Meɣ as ġān ālxāžān, əkkəs ɣas.

84. *Femme touarègue épousée par un Arabe et bientôt oubliée (sǎyǎnin)*

1870? – Ábbəki ägg-Álxaž-Áxmadu (1835-1905) (Ayt-Lāwayǎn)

Änn i-tābabaht-nānāy: zəgzən!
 Hārāt wā-ham-ȳhēy Arabān.
 As ȳgmāḍ əssa hāḍan ȳtrām;
 Ȳhā tābuhāk, āba as ȳssān;
 Aḡin-dāy, ȳttw-tān, imāḍḍān.

85. *Réverie d'un voyageur (sǎyǎnin)*

1870? – Äṭṭaləb ägg-Əlyas (1835-1899) (Kel-Ohāt)

Təḡmāḍ Tāhodayt(?), Tāhunt nāy ten!
 Unan, wā-tān-hənnəyāy, nord-ēn.
 Äȳhālāy-as əggəleç nos-en,
 Ğeç ažžən-in foll-sān nəsasw-en, || (micux: ənsasw-en)
 Ewa (ə)llānāt tiy āhosāyenen.

86. *Efforts pour retenir les femmes des Imānan (sǎyǎnin)*

1860? – Suȳi(?) äg-Sidi-Yāli (1840-19??) (Inənbə)

Kud əḡḡəlātnāt Tmānokalen
 S-Ažžār, xārām-i tāra n-ḍeḍen.
 Yārtāk āḍaḍ yāqqānān tisyeḅ,
 Ar Māryāma t-tiy āhosāyenen!

87. *Retour de rezzou en avant-coureur (sǎyǎnin)*

1871 – Suȳi(?) äg-Sidi-Yāli (1840-19??) (Inənbə)

Nāk, meddān əššākāy as əḡlān,
 Ewḍātān, əkkāsān imāñhan. || (CF Äwḍātān)
 Ȳddām əmis, lakkāsāq-q s-āyan;
 Ad əmmārāy Ȳddār ȳsaḡan,

Nney-as: “Käy, äkf-anäy arəǧǧan.”
 Ȳnna: “Yähôräǧ, wär-ȳhe izžan.”
 Ȳssärmäs-i-dd iyän ȳsanan,
 Nəswär tärrik, oȳäräq-q ȳǧân.
 Nätkäl Tämäžžart, näȳil aḍhan;
 Ad ənbäräy meddän ȳǧâ eddam.
 Tufat dəy oǧǧeq-qän iǧedan,
 Ad əmmäräy abäraḍ yäḍân, || (mieux CF: ȳḍân)
 Əssəstänäq-q əd-sälan əmdân;
 Ȳnna-hīy: “Älhäm d-äsuf ȳlkâm.”
 Nney-as: “Yäzihäššäl ul ȳrân.”
 Tamäṭṭ-ändi tärät imählan. || (mieux: tärät)
 Deran äbuk wa dəy e-təǧǧan.
 Gagga(?), äzzəǧ əxx-ənnäm, el ȳlkâm,
 Wadənkīy ar Tisyäḍen əksân.
 Əllän Säkakatän ed äḍlân.

88. *Les plus belles dames de ce temps (säyänin)*

1878? – Suyi(?) äg-Sidi-Yäli (1840-19??) (Inənba)

Tiy ənnänen aräboh a (ə)nǧa,
 Ma tənnämät ma sār-əs-nəkka? || (sər-əs?)
 As t-ənfäl, I-n-Äsäkän ȳlzâ:
 Eȳäf Xäriba d-əs əd-Daha;
 Ta-(ä)ndärrät a (ä)ȳhäläy ət-Təlla:
 Näbrüka 'äba a d sār-i-tolâ; || (sər-i?)
 Šənnu, wä-tät-nəksen inšälļa;
 Tehit tähösäy d-əs əd-Räxma;
 Tamȳart n-ähal ta n-äȳäf Bayya(?);
 Tīdaw d-əs Fänkana 'əd-Hayya(?);
 Ma tənnäm i-Tärzäy əd-Mala?
 Ere s wär-əǧreznät yäffugga,
 I n-kel-äsuf wä-t-təle äddunya.

89. *Réverie au clair de l'une (säyänin)*

1865? – Ihamma(?) ägg-Oṽalla (1840-1874) (Kel-Yäla)

Äfa n-äyor waräy, ezäggäy,
 Äzinähäggäq-q [ə]d-äwləlläy. || (micux: Äzinähäggäq-q-id
 d-äwləlläy ?)
 Teṽṽ asäwaḍ; älhäm emälläy,
 Wär-ṽzəhil sen wäla seräy.

90. *Aveu d'amour (säyänin)*

1860? – Ti-n-Ämesi wält-Ämmu (1840-1899) (Kel-Yäla)

Wiy ənnänen näk ärēy Xəyyar,
 Ğēy-as akəyləl wär-ṽğa ṽddār.
 Äddunät, a tewäyäm näybäl;
 Ar amäḍal, ənnär ṽsawal,
 Ed-yänn yämûn as d-əs-ṽsakal.

91. *Contre Dänbälu(?) äg-Moxämmäd "Dänbälu äg-Wa-n-Gaḍi" (säyänin)*

1860? – Ti-n-Ämesi wält-Ämmu (1840-1899) (Kel-Yäla)

Ännimät i-Dänbälu(?): "Muss sen!"
 Titlen wär-ewednät i yäggên.
 Temärmäteq ta tärêd, näy ten!

92. *Après le combat de Täñhärt (säyänin)*

1876 – Älxosäyini äg-Baba "Xəнна" (1840-1888) (Ikädäyän)

E-wad, Mähawa, enäker ṽğa.
 Innin Tähat täqqäl ahänsa;
 Tämôs Täyəssa(?) edähi, togda;
 Ğnta a dāy äşyämän ed-Räxma.

93. *Combat d'Uğmeđän (säyänin)*

1877 – Älxosäyini äg-Baba “Xəнна” (1840-1888) (Ikäädäyän)

Uğmeđän əd-Tängət(?) əd-Tarat,

Oseq-qän, ce Taxäribt, Ƴtbât.

Eya wär-yäqqe, ’äfud Ƴwât; || (mieux CF: wär-Ƴqqe)

Ibähnäwän d-əlxəmar, newâq-q. (+)

Wär-əssenäy a he-yäğin tufat. || (mieux: wär-nəssen; une syllabe de trop)

94. *Rezzou dans la région de Tawdənni (säyänin)*

1880 – Älxosäyini äg-Baba “Xəнна” (1840-1888) (Ikäädäyän)

Tenerëy ewa t tāmôs azyar,

Äsikätäyyey d-əs I-n-Äzbar; || (-əzbar ?)

Əlkäädäy-as ti-n-täbent d-äfrar. || (AJ: əfrar)

D-i-n-mawän yätkâr ätu t-tsənfar. || (mieux CF: Ƴtkâr)

Äddewäy əd-šayät ən-timmal; || (lic. = təmmal, pour la rime)

A wän wär-əssenän ar tiswal,

Tikawt n-ähäl s-almäz ət-tikkal.

Nəswa Əttälig(?), nəhräg̃ asihar.

Oseq-qän əknän d-əs amdəkkal;

Əknän tädiwt nağğärän tiydal.

Nəmmäq-qän ewa ğ ğänät təswal, || (ğ < d)

Əggatäy, əggaräy, ənteğar;

A hi-yāmos ähni isutal; || (əhni ?)

Ad äfrären windäy ən-tədbar.

Naqqäq-qän ad äqqälän tinhal.

Nohäq-qänät, nəğmäy amsəssar;

Ku dd-ewäđän đarän ansəfrar,

Ed-əğmäđäy ti wär-Ƴhe älyar.

Isenän ən-ti länen tiñhar!

Əyyät nə-r-ët, əyyät isudar.

Ere tənäd-d-Ƴktän ed-yäqqar,

Däy šayät ed-yäxrək amsiwal,

E-dd-Ƴffəy ämeç wāla amsiwar

Hund anǵəy Ƴrâməñ ^DI-n-Uzzal(?). -
 Axxu, wâr-yâmos hârät Ƴffâr:
 Wâr-Ƴtəhiwil: “Mani s Ƴhâl?” || (Mâni ?)
 Təggar tärík, ebärem yädhâr,
 Axämmiy(?) iǵlemän a yätfâr,
 Yäsînämäkna tākasa Ƴqqâl.

95. *Les femmes d’Amdəd (säyänin)*

1880? – Älxosäyñi äg-Baba “Xəñna” (1840-1888) (Ikädäyän)

Wa n-Əmdəd a s salläy amäzzay,
 Ƴlâ asära n-nerän əd-hənkađ;
 Nəzzûyyät-asnät, nârâ anməswađ.

96. *Reproches Šumäkki(?) wälät-Fändö (säyänin)*

1880? – Älxosäyñi äg-Baba “Xəñna” (1840-1888) (Ikädäyän)

Äñn-as i-Šumäkkiy(?): a tənñed,
 Tenere mey bahüw a təkfed,
 Ar awätay waräy əñnär ğed
 Emi-nnäm əlluləb a d-əs-ğed, || (əlləwləb ?)
 Təzzad təzolt, abädah təlžêd! || (“le koñel se moud”)
 (CF: Təzzad təzolt lic. = Təzzadäd ? abîme le mètre)
 Kel-Ahnät, awendäy a təkfed!
 Wa foll tän-osän sälan wâr-red,
 Əñnəxrämän d-eđəs at tətşed.
 Eya ’Ƴrwän a d-əsän täyred. || (AJ yärwän; Eya yrəwän ??)

97. *Poursuite heureuse d’un rezzou d’Iwəlləmmədän venu dans l’Afädafäda (säyänin)*

1881 – Älxosäyñi äg-Baba “Xəñna” (1840-1888) (Ikädäyän)

Kəlla, as tän-e-Ƴsis Säräyña Ađay,
 Yəyyəwän ara n-tlāmen tiggad,

Ɛyyəwānān zāmmān amənkāḍ, || (lic. = amənkāḍ)
 Ɛmməzzāyān zərān əd-zāhlag.
 Kəlla, as tān-e-ḡsis Sārāyna Aḍay,
 Ɛksānān allayān anmətraḡ.
 Isenān ən-ti lānen imḗad,
 Ğəḡḡe, Tāxāmmāt(?), Tāwāylāl(?) dəy! || (day ?)
 Tilyant wār-e-tāyy Tāhunt, wār-tāt.
 As əḡlānāt ti-nāsān hāynāt,
 Nāk warāy a 'yṅkārān d-əsnāt:
 Ğeḡ tirzəmen, ad mālāy dat-snāt; || (AJ: terzəmen)
 Nney-asān: "A tāyhalām foll-snāt:
 Ɔyyāt-tānāt, meḡ nāḡ əssayāt."
 Wāla ar təsakayt təmīdāggāt;
 Nāḡkāl-tānād-d əd-wāran-nāsnāt.
 Isenān ən-ta tānāt-tūfāt!
 Sastanāt d-əs ma təmōs d-əsnāt.

98. *Je ne t'ai pas oubliée. Réponse à Nanna(?) wālt-Ākādāy, cf. no. 400*
(sāyānin)

1882 – Ālxosāyṅi āḡ-Baba "Xənna" (1840-1888) (Ikādāyān)

Tāqqāl-d sārāt, ta nāyil təḡla.
 Innin wā-ham-nāhhəḍār, Nanna, || (< *-nəhhəḍār | CF: -nāhəḍār ?)
 Eḍ ḍānāy I-n-Eskār ad ḡksa
 Ɛswārāq-q sānat Nāzab ḡhā || (Nəzab ? | mieux: Nəswār-t sānatāt
 Nāzab ḡhā)
 Ğero, wa 'yḷkāyān əlbāšna(?).
 Kāla at təddəbdābād ad ḡḡba,
 A-ndi s tān-əntaḡḡāh ayətma.

99. *Zibba wālt-Āməllal, en la quittant (sāyānin)*

1860 – Ɛlmudāssir āḡ-Māttuk(?) (1840-1877) (Kel-Yāla)

Tižzayəxen ənnānāt nəssān. (+) || (< ar.alg. žayəḥ "avorté")
 Wār-e-(ə)wtāy iman-nānāy bānna.

Äđhâräy, ənlá asáho yewsân,
 Wäl-ley tásognat dăy a-tt-ŷllân.
 Äqqimăy a hi-'iba azăgzan. || (ou: a hi-iba 'azăgzan)
 ŷzurhūw ul, sakälalân man:
 Aləs wa s äba äzzăbu yođân.
 Əssənmăt iđitan ən-tărsâm:
 Hakkăt tăra, bännăsib a ŷđân; || (lic. = ŷđân ?)
 Zəđđuhu e (ə)llân, imăran əmdân.

100. *Douce liaison rompue (săyănin)*

1860 – Əlmudässir äg-Mättuk(?) (1840-1877) (Kcl-Yăla)

As əd-fălăy Tenălăft(?) nəžžăr, || (CF: Tinalăft ?)
 Ewen n-ăhăl ənnăr ŷyallăl!
 ŷhosăy ad yăhwăr yăbbuddăl. || (AJ: Yăhosăy)
 Ed ŷnsăr, ənnăr wă-has-năhđăr! || (CF: nəhđăr ?)

101. *Son mariage avec Tămmănit wălăt-Žăymok(?) (săyănin)*

1870 – Măxămmăd ägg-Ibrahim (1840-1888) (Ayt-Lăwayăn)

Heŷ Amădid(?) ađ đănăt tkunen; || (Hêŷ ? | ađ < ad)
 Ğeŷ enăker d-əs, ənîkaren,
 Nəgla t-tăra t-tiy ähosăyнен.
 Äqqimăn əmŷad äkîraren.
 Wa n-Tămmănit(?) emîy ŷsatsen
 ŷhâ chăn, äŷlăynăt-as triken:
 Zărd a tămôs y-aləs, tiheyen
 Y-ara n-tămăđđ akəd i n-thărren!
 Lêŷ sori, lêŷ ti-n-dădan răsnen.

102. *Ihamma ägg-Oyälla “Makkät” (säyänin)*

1865 – Nana wält-I-n-Äbokal “Xalti” (1840-1888) (Ikädäyän)

Äddunät, nəzzây igəruğas || (micux: Äddunät, əzzâyäy igruğas)

D-ädäg yänikälwän ənnass d-əs.

Makkät, nnän-am, akäsa yğa d-əs,

Awa ytihöğguğän yzzây d-əs.

Osey Nəzab, nəyläy Yadəməs; || (Nəzab ?)

Ähiläy-in ayɾəm ən-Tunəs;

Teyne 'ärây, erəd yɾɾa d-əs;

A t tolâ Makkät wä-tt-ənnäy d-əs.

103. *Les sourcils d'Atäko wält-Älgoç(?) (säyänin)*

1870? – Ewänzäg äg-Mäsäyyäd (1840-1906) (Ikänbibän)

Iy ynnän əššâdän anarän

Wi n-Atäko, (ä)ytän d-əs allayän!

Timhəwin d-əs zazzän iwsatän. || (lic. = awsa) || (Timhəwin ? con-
viendrait mieux)104. *Ce qu'il faut dans une nuit sombre (säyänin)*

1870? – Ämäššähawi ägg-Älxaz-Äxäsän(?) (1840-19??) (Kel-Enyär)

Ənd-ehäd, ehäd kəwəl a yğän: || (lic. = kəwälän)

Yänhäğg d-ämämmäl d-äfa tt-yhän, || (= Yänhäğga)

E d-əs-tänîyäymäd ət-təfrän,

Lât iləs yässüssären yssân.

105. *Ce qu'il y a de meilleur (säyänin)*

1870(?) – Mähawa äg-Moxämmäd äg-yali (1840-19??) (Däg-Yali)

Teyne, Təwat; əlləbən, teyse; (+)

Isan, tədahdaht; əsink, tende;

Tesəmt, təzallit; əhal, sul-e;
Amis, təmağhe n-Zəhan, siws-e.

106. *Éloge du méhari d'une femme (səyänin)*

1880(?) – Mähawa äg-Moxämmäd äg-Yali (1840-19??) (Däg-Yali)

Wa-ndindäy əggarän arağän
Əd-səğni yällilän iməddän,
As gän həlan, karrəzəy dat-sän,
Dat Bättänatän wəla Arabän.

107. *Retour rapide auprès de Šənnu(?) wälät-Xəmmu (səyänin)*

1880? – Fätani ägg-Əlämhok (1840-1894) (Kel-Yäla)

Idäggän as tän-fäläy nəylül,
E-tän-awçläy adərih mällül;
Kut tağğ tədäggat täfuk gəzzül,
Nəsindüw edet wəla as nəntül. || (lic. = nəntäl)
Asəfar n-əlhäm, ənta 'uyul. || (micux: Ed asəfar n-əlhäm, ənta uyul)
Dəs-i tāra n-a wərən-yəkkul:
Yərrəz əsarü n-tänast hāt ul.

108. *Dəğäre wält-Əlyaləm (səyänin), cf. no. 101 (səyänin)*

1870 – Afäkom(?) äg-Bukka (1840-19??) (Ayt-Ləwayän)

Noqqä fəw “imyəd äkîraren”.
Təra-nnäk a wär-(ə)ğrenät çeden,
Yor Dəğäre t-tiy əhosäyenen. || (Dəğäre ?)
As təqqäl, əyläynät-as tlämen
Tindäy wär-yəge əklüy ən-trəkfen;
Dimar äba ar əzrəf ət-tisyen,
D-əmesiy əyläynät-as thaffen.

109. *Soleil, mirage et vent (säyänin)*

1900 – Ālxah ägg-Ālxaz-Āxmadu (1840-19??) (Däg-Yali)

Ti n-Mäzzähärän d-äsäkkattär
 Täsîmaläy d-əs täfuk d-eyläl,
 Yñhây d-əs aḍu yäsîsänkär.
 Wä-tän-e-(ä)kkây ar d-äsənnəkmär
 D-Āzäggäy yewsân wär-yäffukkär,
 Ykšän tämat n-I-n-Bälal, yktär
 S-Āmässära dənnəġ-ədd Āhräy.

110. *Dassen wält-Ihamma (säyänin)*

1891? – Amdäy ägg-Āmmu (1845-19??) (Kel-Yäla)

Wa-dd-Yñkärän, kattäm creġrag!
 Käy ḍâġäd yġrāw-käy cheray. || (lic. = äheray)
 Kāla, wä-käy-yänye ar äsuf n-imzad: || (une syll. de trop | CF: Kāla
 w-käy-yänye ar | mieux: Kāla, wä-käy-yänye ar äsuf n-imzad:)
 Dassen tāhōsäy, yāzêd imzad,
 Āylāyän-as; Axāmok yāḍâġ. || (mieux CF: yḍâġ)
 Kud wär-nāmos tenāfāk n-əgḍad,
 Hik e-käy-ənsikəy cheray.

111. *Āġqābul(?) wält-Orzeg(?) (säyänin)*

1881 – Tiwäqqät wält-Āmällal (1845-19??) (Kel-Yäla)

Ed-Šawniy(?) as əträmän s-Aḍay, || (Īd-Šawniy ?)
 Kām ḡas a yewâyän cheray, || (lic. = yewâyän ?)
 Ta 'oyyän yäqqôr ämi-nnäm fad.

112. *Kəlla wälät-Sidi “Mäləwlewän(?)” (säyänin)*

1890 – Xəbbäd äg-Dänbälu(?) (1845-19??) (Ikädäyän)

Kəlla, näyāq-qāt, tär-ēt tetṭ-in.

Yällil-(i) a Ƴyrân ar təhâ ’ul-in! || (Yällil-iy a Ƴyrân, təhâ ul-in! ?)

Ənnär təhâ (ä)hal, äknäy titlen.

Nas-et yäffrahät älxal-in,

Näddîwät, əğrâzän-i man-in!

113. *La guerre est comme une réunion galante (säyänin)*

1877 – Baba äg-Tämaklast (1848-19??) (Kel-Yäla)

Yğrâw-iy äwnaf n-ähal he-yäwtin || (micux: Yğrâw-iy äwnaf n-ähal he-ywtin) (CF: Yğrâw-y äwnaf n-ähal he-yäwtin donne un faux mètre)

Ġer Kel-Yäla d-Ažžär äddēwnen,

Mi yäzzəwen, mi d-əs-yäbbuyen;

Uksadät ere d-əs-ysurdun!

Yor hallän ewa tän-e-tasim,

Səbbəddälän-t meddän i n-alhin.

114. *Mes provisions de route sont les airs de violon entendus à l’heure du départ (säyänin)*

1877 – Baba äg-Tämaklast (1848-19??) (Kel-Yäla)

Yädâğ äğän: kannäy äzzadän:

“Wa-n-dat-ämud” əd-“Käḍawatän”; || deux airs de violon

Tabhawt təsîwâr-tän ifaddän.

Eyy wa s wär-əğrezän yğmät-ṭän

Iməğğəna as e-(ä)glin utrarän,

Təğmäḍ täfolt-ənnäk ihallän.

115. *La guerre est comme une réunion galante (säyänin)*

1906 – Baba äg-Tämaklast (1848-19??) (Kel-Yäla)

Dimardäy äqqîmnät, odâdnät
 Ès-fassän ulawän, ärmâynät,
 S-innin wä-hin-əslemäy sār-snät.
 Hund aydäy a ġêy, äba ti-kmät, || (ġey ?)
 Wärgëy dāy oyhād, tära-näkmät;
 Təssānmät awendäy a s tidət.
 Nəzəgzənet! Mäss-i yäddöbät
 E-hanäy-ysəmməny d-əkmät.
 Nāk hik as in-e-(ə)ġmäçdäy foll-kmät;
 Kudet wär-ämmütäy, əğrâwäq-q.
 Əggatmät imzad d-āhal-näkmät.
 Wa n-Tānbälaku yărû sallāt: || (CF: yrû)
 Awendäy ənnəq-qän, et tidət.

116. *Contre Tawäq(?) wält-Añhär(?), sa belle-mère (säyänin)*

1885(?) – Dəyay ägg-Äbäde (1848-1896) (Kel-Yäla)

Nāk d-Ättābib nātkał Asəğrad;
 Äzmäzzäyāy tebaremt d-imzad;
 Tārrûğrāğ əkkeç d-əs amäzzay,
 Foll ədkär ən-ti n-äyäf n-udad.

117. *Dépit contre Fänkana wälät-Xäbbi, qui s'est mariée (säyänin)*

1870? – Barka ägg-Ähıtayäl (1848-1975) (Kel-Yäla)

Täyil Äfänkanıy en-nutab
 Ahändi təkannäf amäzzay. || (< Ahäl-ändi)
 Nāk animer nağğädäy tiswad,
 Amässäçdis a s tät-ənsadad.
 Nāk wär-ëy-ytawäy er-səkyad
 N-ähändin təkannäd amäzzay. || (< Ahäl-ändin)

118. *Reproches à Fānkana wālāt-Xābbi sur son mariage (säyänin)*

1870? – Barka ägg-Ähîtayäl (1848-1975) (Kel-Yäla)

A s tæzzäyäd tamätart innin
 As kām-fäläy daw twälawalen
 Awa yḥän idmarän-in nənn-en
 Tässewäyät-t aḍu wa n-ḡenen.
 Ahändiy as t-yḡmäy, äḡḡilen; || (< Ahäl-ändi)
 Tənned: “Wär-e-yawäḍ ahäl-hen,
 Kel-Teṭ kərəḍ əssäləx yḥ-ên” (+)
 Wāla imärāwän wā-ham-ärḍen.

119. *Mon méhari. À Ätesi(?) ägg-Äməllal (säyänin)*

1872? – Barka ägg-Ähîtayäl (1848-1975) (Kel-Yäla)

Änn-as y-Ätesi: wāla a kāy-yḥän
 Kudba-t täkenzart d-ämi səmmän.
 Ebäydäḡ-ändindäy əs tənnäm
 E-t-näṭkəl, e-has-näḡ iḍarän,
 Ässewäḍäq-q Isākakatän,
 Rattäk täḍuft, daggälän haḡḡän,
 Dimardäy yässikläl abalän.

120. *Mon méhari blanc, ô femme aux dents blanches, ne vit que pour me porter auprès de toi (säyänin)*

1880(?) – Oray äg-Moxämmäd (1848-19??) (Däg-Yali)

Ebäydäḡ, ee ti n-ämi məllän,
 Wällahiy! yḍäḡ wäl(a) yfäl-kām, || (eḍäḡ?, AJ yäḍäḡ)
 Wāla dəy ykk-am äkal iyän.
 Wä-t-ḍenäy ar y-äräboh-ənnäm:
 Wāla tāhargit d-äsəmmäḍrən
 Innin e-ham-yäkk äkal iyän.

121. *Femmes des Däg-Yali, les femmes des Kel-Ahnât vous ont pris tous vos amants (säyänin)*

1880(?) – Oray äg-Moxämmäd (1848-19??) (Däg-Yali)

Tokälmät, äxlän-kämät mesan
 Wi n-Ahnât yṛassäm udi n-^Dwan!
 Moxämmäd, as ylkäm y-ämeḍran,
 Yäsyälläl-am ti n-wāran iṣkan.
 Nāk aḍḍähäy ḍānāy arəḡḡan
 Däy Ännädid(?), zāyāy iḡeban.

122. *Les sourcils de la femme aux dents blanches (säyänin)*

1880(?) – Oray äg-Moxämmäd (1848-19??) (Däg-Yali)

Wi n-ti-n-ämi mällän anarän,
 Nosa Ayār ad äyläyāy Bägzän,
 Äba-hiy ere d äñifäqqän. || (Äbâ ?)

123. *Il faut distinguer parmi les femmes (yḷ-änäy Yälḷa)*

1873(?) – Xənna “Ekädäy” ägg-?? (1848-1875) (Ikädäyän)

Azäryaf, Žäkani(?), ’ənnär olân, (+)
 Wār-ytinuruf ere tän-yḷân.
 Taytte d-alhin, widi, ’ənnär olân,
 Nāk wār-sakaläy ḡer kallän əmdân.
 Tatlaq d-äbäydäg, e d əkkän oḡdân,
 Tännäd ämkärren ärtâyän olân.

124. *Marchons contre les Kel-Ažžär (säyänin)*

1877 – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

Härät wār-yhe abäraḡ n-əmyar
 Wä-tt-yṣəfil ḡer hānan d-ədrar;

Mey yträm yännihäl ahäggar,
 Ynn-asän: “Elyafyät a s nozâr.
 Təghâr Təwat, maniy isudar?
 Teyne dârûs, təgmäç isäybar.”
 Näqqän tärîk foll äzäzänğar,
 Nney-asän i-šayät: “Asihar
 Təzölät e d ənfärän Kənbar.” || (e d lic. = ewa d)
 Näddukkäl, əkkeç-qän ət-tzidar, || (lic. = täzidert)
 Ettəkkäläy sār-sän Amäçqar;
 Tanfust nəğ-ət, nəçqäl Ahäggar;
 Näyyiwän ağlaf, nänimäštar,
 Näyläy Ämud, kannäy-as älxal.

125. *Combat d-I-n-Älçggi (säyänin)*

1878 – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

Ere ynäyän wär-le äwan yänn-as:
 Bata as tämehäy, newäy teraf.
 Çey s-Ažžär ihäçan ən-musas || (micux: Çey s-Ažžärän ihäçan n-
 musas)
 Däy wär-zəməzliyäy a yha unfas;
 Telit tämôs s-ahnîy akärbas.
 Närra-d-əs-əd ti n-wäran, nosâs.
 Wär-yğç əngî däy Amsa, ’änn-as!
 Isenän ən-Bəyyəba(?) akəd ma-s!

126. *Contre Yäyša wält-Äfayis (säyänin)*

1885? – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

Ee ti n-əflənsiwän(?) ən-teyse,
 Täsîmätäl ğa udəm ən-Tiske(?),
 Kud aydäy yğça, wä-tän-nənnne.
 Yän-y-anäy ədkär, wä-hi-toçde.

127. *Tadāmamt wālāt-Māxämmäd ägg-Āg-Mama (säyänin)*

1880? – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

Imnas-dih as əglān äktäyyen,
 Nāznāhlām, äqqimnāt-in Twäyyen
 D-awa yḥān Amdəd bāren tlassen.
 Yābbîyyān as lā Ĥnāfisa ahyar
 Āndārrān yānhāggān əd-sunar: || (mieux CF: ynhāggān)
 Māss-ināy ykna d-əs ahəggar,
 Ȳssəgmäd-as emiy ət-tiḥhar
 D-anarān əs tānnād i n-āhyar.

128. *Dédain. Contre Buyān(?) wālāt-Moxämmäd-Lamin (säyänin)*

1865 – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

Ee Buyān(?), äššašān-in noḍ-ēn, || (noḍ-en ?)
 Nāznāzzāl, əngā eḍəs yḡallōgen,
 Dāy wār-səməḍrināy ininnin
 Ĥkkēy āhal n-erēy äššōfen.

129. *Réjouissez-vous, Tärkänit wālāt-Wagi est proche (säyänin)*

1890 – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

Ee Tekädäyt, təlləyud y-əmras
 yāny-en əsuf, Tärkänit tohāz. || (Terkänit? AJ: Terkanit)
 Nāk as dāy-i-tānḍāw enetas,
 Tənnā-hiy ed-əlkəmāy y-əmnas.

130. *Impatience d'arriver auprès des femmes aimées (häynāna)*

1898? – Šekat(?) äg-Moxämmäd (1850-19??) (Däg-Yali)

As ədd-yāffo dāy äyrəm tenässe, || (əyrəm ?)
 Ārreq-qān foll əmnas, ärēy tekle;

Aməndār ti d-fälāy hānāt tele, || (Aməndār ?)
 Ʒzzāynāt dəy təsamāq daw tehe. (+)
 E d e-yukas ālhām ġey tebādde,
 Ad awnāy wa n-tārik Ʒknā tekke,
 Ʒbdādān haġġān, newāy tenere.

131. *Rezzou des Kel-Ahāggar contre les Kel-Ažžār au cours duquel Rāsko(?)*
āgg-Yāxya fut pris et tué (sāyānin)

1906 – Šekat(?) āg-Moxämmād (1850-19??) (Dāg-Yali)

Ġān məġġəna əssa həḍan tallit,
 Awendāy ad ārmāsān “telut”, || (“telut” = Rāsko)
 Hāt ekāhām, Ʒallāy-as təkkit.

132. *Menaces contre les Taytoq (sāyānin)*

1864 – Dukka āg-Xāmāydu (1850-1894) (Kel-Yāla)

Hēy Tenälāft(?), karrāzāy y-ətlay, || (CF: Tinälāft ?)
 Sawarāy Ʒnnəfriy(?) i-n-tsədray;
 Ʒnzahātal bāndāga d-allay,
 Ʒt-tāhlēy əzzəzzāwen səkraḍ;
 Axārrāway, kannāy-as aggay.
 Kud əġrāwāy tayāra n-əmḍaġ,
 Ʒġēq-qān i-Žikāt(?) iləkkaḍ,
 Nakū wār-əġrey Tālaq fāw day.

133. *Combat de Yat (sāyānin)*

1874 – Dukka āg-Xāmāydu (1850-1894) (Kel-Yāla)

Ezəywəl, as təġġāhām taylamt,
 Wātām təla, tewāyām tarrayt,
 Nəmmāq-qān, isenān ən-tāḍhant!
 Nārza ayrəm, wātāy-d-əs-əd taġdalt, || (CF Dict. NP tāġādalt)
 Tendāy Ʒwār adālaġ, Ʒtbāt; || (lic. = ādālaġ)

Ȳsiɣlɛlit-as əmali nām-t;
 Nəlwāy-tāt əs-ti hānen Tahart || (micux: ti hānen)
 Torawāt, ahānnāka noyy-am-t
 Āma, abārag-ənnāk arzey-ak-k;
 Tāqqīm tālāqqe-nnāk əs-tāzzayt; || (= tazzayt ?)
 Ax wa kāfayān wāla i n-tənwart || (CF kāfāyān erreur)
 Wā sassām əssətrāmāq-q Tayart.

134. *Réponse à la pièce de vers no. 539 d'Abākkāda āg-Kālala (Kel-Ažžār) contenant des refus de paix et des menaces (sāyānin)*

1877 – Ebärzāwel āgg-Āzābbādah (1850-1897) (Kel-Yāla)

Ma s kāy-tāsīmānkād əlyafyāt?
 E d wār-tāmos tekāreɣ, rēt-tāt,
 Šet-Yāla Mäss-ināy a (ə)ngārnāt, || (micux: Āššet-Yāla Mäss-iy a
 (ə)ngārnāt)
 Axx ən-təɣəmt a dəy ānzānāt,
 Tele n-tākoba a dəy əklānāt.

135. *Vous êtes bien, mais il y a mieux que vous (sāyānin)*

1875 – Amānna wālāt-Sādada (1855-19??) (Ikādāyān)

Nəhannāy inerān ewāyān,
 Āmdāllālān wa d-əsān-yūfān:
 Tūf-en tānert ta nāyāy dat-sān;
 Aɣutān, əlwārdəy a yūfān; || (AJ: əlwārdi)
 Awa həɣdān, Bāgzān a yūfān;
 Ahənkāɣ, iwhe mān a tt-yūfān.

136. *Confiance dans le courage de ses amis (säyänin)*

1880 – Amänna wälät-Sädada (1855-19??) (Ikädäyän)

Nney-awän, ce wi n-märan n-älkas,
 Æssänäy as ägg-Äđay yäxbâs; || (-Æđay ?)
 As hanäy-e-’ȳkfəl, ordêy-as,
 Ȳksân təla d-ät̄tāma n-unfas.

137. *Ezeywəl ägg-Äg-Säyada (säyänin)*

1882? – Amänna wälät-Sädada (1855-19??) (Ikädäyän)

As ȳgla ämängäl tära noyy-et;
 Ärreq-qät idmarän-in, nođ-et.
 Nney-as y-äğad, ewa t tälâ eket: || (mieux: ewa d lâ ’eket)
 Xärâm sär-i səğñy ət-təzolt, || (= sər-i ? | mieux lic. tazolt)
 D-awa ȳtihusuyän i-tenneq,
 A (ə)kkey wä-hi-dd-yose ämidi-nnet.”

138. *Conseils à Bäkutän ägg-Ælmeyda, au sujet de sa femme qui montre du dégoût pour lui (säyänin)*

1891 – Amänna wälät-Sädada (1855-19??) (Ikädäyän)

Bäkutän, ännimät-as: susəm;
 Yaym takäy, iman-näk äyhälän,
 Ad yufüw änzân äsīkakän.
 Näk hâđäy-ak a ȳhän anəsləm
 Moxämmäd ȳh-änäy ȳsallän,
 Ȳksân-iy ägg-Adəm, ȳr-î iyän.
 Kut täyräm, äyy-et, wäla ar susəm,
 Adi tära as təğğäh ul, təntäm;
 Kut tänfälala tāmôs ässäm,
 Yewây-tät äyheđ d-əmis ȳglän.
 Wäl-le asāfar asäl asusəm.

139. *Conseils à Băkutăn ägg-Əlmeyda, au sujet de sa femme qui montre du dégoût pour lui (säyänin)*

1891 – Amănna wăläť-Sădada (1855-19??) (Ikădăyăn)

Băkutăn, ännimăt-as: susəm;
 Äyy säyänin wa käy-ÿsassän; || (prononcé se^yänin ?)
 Näyăq-q, wăr-ÿkne wăla a-(ă)ndărrän.
^yƏdmu tăğulmust wăla iğerän,
 D-anarän edet wăr-əşşedän;
 Sənnəkfəs-əd korëy i-zerän;
 Tihiw n-əmis-ənnăk a yûfän.

140. *Reproches à son frère Ātesî(?) äg-Sădada, parti pour l'Adyay sans l'emmener (säyänin)*

1898 – Amănna wăläť-Sădada (1855-19??) (Ikădăyăn)

Ātesiy, as hanăy-in-toyyăm,
 Tăyilăm anğı wăr-e-ÿlkəm.

141. *Tadămamt wăläť-Măxămmăd ägg-Āg-Mama (säyänin)*

1880? – Əbbăh ägg-Āmmăd(?) (1855-19??) (Kel-Yăla)

Ta-ndin tămôsăt y-ăhal tenneq,
 Eri, tăhuk; asăwad, tenert,
 As təswăr asăkrəf, ÿla eret,
 Ad əğrăwän şayăt ass-ənnet.
 Yăbbuyăt e-tt-ÿlla ähal, ÿkk-et.
 Meddän n-ăkal warăy ÿmdâ i-nnet.
 Năk wa tăn-ÿnnän năhâ ti-nnet.
 Āssôfăy ed-ămmătăy năkk-et
 Innin äwînawănăy noyy-et.

142. *Täyolit wält-Äbäçlawi(?)*, *Mäladu wälät-Sidi (Šəbəttu(?))*, *Amäanna wälät-Sädada (säyänin)*

1888? – Əbbäh ägg-Ämmäd(?) (1855-19??) (Kel-Yäla)

Yäbbiyyän as näk d-äsuf ənla
 Sənatät tmärwen n-ähäç nəklâ
 Däy tele ta däy nänîmänsa;
 Awendäy ad ənnänät tməsra
 Ti-ndi d-fäläy hânät ahänsa;
 Yäbbiyyän as yġġäh azəkka.” || (DNazəkka)
 Nney-as: “Awaräy, wäla tt-ənrâ?
 Tolâ Täyolit d-äner, təlçâ.
 Šəbəttüw Edecbäy, ənta a (ə)nrâ,
 A-(ä)nçärrän, yänhäġġän ət-tmulla.
 Amäanna, tära-nnäm tänfäçça
 D-älämmäse təswäläd yokâ,
 Zärnah aləs d-əs-yäsînäġra;
 Wä-tt-ylle äwadəm fäw ət-tolâ
 Ayri, wäla dendäy ət tällâ.”
 Azälläwaz, mey däroy toçâ,
 Əssärmäsäy I-n-Gäçedç yewsâ
 Tuhe fäsûs, wa n-täreçt yänçâ.
 Azzal dârûs, açəm əd yolâ; || (CF: lic. = əçəm)
 Amändär-in dendäy ət tällâ.

143. *Contre des femmes qui ont été moins gracieuses pour lui que pour d'autres (säyänin)*

1884? – Yäbdälqadir ägg-Älxaž-Sidi (1855-1900) (Kel-Immider)

Tunte täkunt, enäker təssân.
 Azəmmäçlÿ n-meddän a təssân:
 Wiyäç tära, 'asrəy əd-sollan;
 Ku täç-çäsän däy täçaç, təssân;
 Wiyäç läkîn əlyädab a ġân. || (lic. = ġân ?)
 Erk-iġiy əssänäy a tt-ynfân:

Ed-äknäy edäg däy i yogdân;
 Ar dat-ämud dendäy ət tođân,
 Nätkəl tākoba d-äzäl ynsân.
 Ul-ənnäk, as ġed däy a tt-yārnân,
 Sənnəkmär at täfläd a tt-yłkân.

144. *Ġeġġe wälät-Fāndo (säyänin)*

1884? – Yäbdälqadir ägg-Älxaž-Sidi (1855-1900) (Kcl-Immider)

Awal wär-yhe äššäk ytbätän,
 Ĕnnär yämôs älhäm a ynaqqän,
 Wällahiy, yġ-i-dd wäla izuzġän,
 Wä-hanäy-e-yufüw as nəssän.
 Ġeġġe, tära-nnäm däy ul təntäm:
 Ġa wa n-äduf däy yāsan ylyäm;
 Təswa ahniy əd-san, äba e d əkkän;
 Äba säled iyāsan yattän,
 D-unfas yätılaläkän daw-sän.
 Wär-neyäm iman däy yknâ äyrəm || (CF əyrəm ?)
 Wa n-älhäm, awendäy əddārän,
 Tasän-d ähal, taddälän, ɗazzän.

145. *Rezzou contre des Ĕššäyanba de Wargla, dans lequel l'auteur fut fait prisonnier et s'évada (säyänin)*

1878? – Ägg-Ahnät äg-Yali (1855-19??) (enäd)

Nney-awän, ee wi hiy-ändäwnen
 Däy əlmäzana ma he-tännim?
 Älyar, təġäm-t wendäy yässohen; || (AJ Əlyar)
 Yewän Tähat, yġġäd ayil-hen,
 Tewây Tähalya d-əs a yäġġên.
 Täyıläm əmmək wä-hi-'ylkem.

146. *Rezzou contre des Āššāyanba de Wargla, dans lequel l'auteur fut fait prisonnier et s'évada (sāyānin)*

1878? – Āgg-Ahnāt āg-Yali (1855-19??) (enād)

Kel-Ahnāt a (ə)kyāḍāy əd-Sidi.
 Ahānsāwa, tānḍāwām-t, mani?
 Dāy əlmāzana wār-ŷġe əmnġ.
 Ewelān-āndi sāwa-t (ə)t-tāmse,
 Ākkeq-q newāy abāyoḡ s-eri,
 Ġeḡ iyātemān n-āyet asnġ
 Āssogādāy wa n-lākan akli,
 Ārreḡ ebāydāġ wa n-Šumākki(?).
 Tānnim-tān i-Kazāy(?) əd-didi.

147. *Koka wālāt-Mummu (sāyānin)*

1880? – Āgg-Ahnāt āg-Yali (1855-19??) (enād)

Nāk warāy, e-tt-ŷlla ākal oseḡ-q:
 Wār-neyāy a yāmōsān teqqet,
 Ar Koka, wālt-Bāġzān iman-net,
 Hāt afārag, ḍakkāl eri-nnet,
 Təġmārāt, ŷdaggāl āziw-(ə)nnet.
 Yāllā a tāt-ŷknān s-āfus-ənnnet,
 Awa tāt-ŷkfa ŷr-ēy iman-net. || (CF: ŷkfa 'ŷr-ē iman-net ?)

148. *Contre Boqqa(?), qu'il aimait et qui a épousé son rival (sāyānin)*

1880? – Šittu(?) āg-Yābdārrāxman (1855-19??) (Kel-Yāzzi, Ahāggar)

Tāsnafrānād wa tārēd, yūf-am.
 ŷssəlwāy-am amāros n-əmnas,
 ŷlbākān, ŷh-ās ġələk tiraz,
 Ġā d-əs tāsəlluft d-əhəb timḡas. || (AJ: tāsəlluft)

ȳâh d-əs tǎġaynut dǎy ul d-ammas.
 Boqqa tǎhêwǎġ, tǎrâ e-hin-tas;
 Ȳǎzîġǎllâh-tât a ȳha unfas.

149. *Reproches à des hommes qui, à cause de la sécheresse, ne viennent plus à l'âhal (sǎyǎnin)*

1880? – Sassa wǎlt-Okǎšša(?) (1855-19??) (Eklan ən-Tǎwset)

Mǎss-înǎy, əddārǎy ad ȳlkâm || (micux: əddārǎy | lic. = ȳlkâm?)
 Nəhannǎy anġi, təla tətrâm,
 Tǎdđan təla, tayāwan, təġġan;
 Ğannen “ho-hoo”, nǎkkǎneđ nəssân.
 Dimardǎy ȳġa äzzāman ȳzrân,
 Äššašân ət-tkǎrhāyen ođân,
 Mǎss-issân, lăkin, äba-t, ənsân;
 Ğannen: awa ’aȳsiy a tt-yǎnyân, || (lic. = yǎnyân ?)
 Wǎrġeȳ tǎzoli, w(ä)-tt-ȳlle ar ȳġân. || (tǎzol(i), o-tt-ȳlle ?)

150. *Rǎxma wǎlât-Fǎndo et Ȳǎyša wǎlt-Āfayis (ȳl-ânǎy Ȳǎlla)*

1880? – Dəwwa ägg-Ägg-Eklan (1855-19??) (Däg-ȳali)

Amǎxluk, ȳlyân Mǎss-inǎy iblis!
 Ewen n-āmāzzay ȳhân Ātalis!
 Rǎxma tamānnast tolāyāt amis;
 Äwnawānǎn man foll wǎlt-Āfayis.

151. *Départ pour aller voir son amie (sǎyǎnin)*

1880? – Abällāhoh ägg-Umilāk(?) (1855 – 1902) (Kel-Tǎzolât)

Hêy Mǎsmāse, ȳor ämi n-əġlan;
 As ȳǎffow ärrêq-qāt I-n-Sǎywan;
 Ĕnkarrāz-as əs-tǎyant, ȳggal.

Nney-as: nāsînäflây emençar
 N-âwelân, arwah tâfuk tolây.
 Kut t(ə)wâr Tâhunt, adârih yşkâr. || (micux: Kud wâr)

152. *Râxma wâlât-Fândo (sâyânin)*

1885? – Litni ägg-Äwänzäg (1856 – 19??) (Ağoh ən-Tähle)

Râxma wâlât-Fändöw a ğa ğêq-q: || (CF təğâ donne une syllabe de trop)

Kut təggäd ar Amänar, əkkêq-q.
 Kudet tâqqäl amäçdal, nâk hêq-q.
 Kut tewäç Äššatïy amis lêq-q.

153. *La pensée de la femme aimée chaude comme le vent d'été (sâyânin)*

1886? – Litni ägg-Äwänzäg (1856 – 19??) (Ağoh ən-Tähle)

Nəswâr tärîk i n-älâm mällän,
 Nosäs-tät ad əkkäkän zərän.
 Ytrâm-sâr-i-dd älhäm Alewän, || (sər-i-dd ?)
 Yolân d-əhoç n-ättri yäkkûsän. || (əttri ?)

154. *Contre Xäbbi äg-Xafi (sâyânin)*

1888? – Ätesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Äba imäräwän-nâk, äg-Xafi!
 Kud kây tāsînäfränäd tahle,
 Nâk lêy Nəşâr ta wäräät-təğre:
 A təğrâw e-d-əs-təkən tekle;
 Yhâ ässäm, aman wä-tän-təswe.

155. *Regret de Koka wälät-Mummu et de Bəlxuli wält-Ābəkot (säyänin)*

1890? – Ātesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Wa n-Ahnät a dd-ənfäl amäzzay,
 Äblisäy, yġ-anäy er-səkyad.
 Ku t-näqqäl, əknänät amäzzay,
 Zärnah hiy-ysikk əzer n-ətlay, || (lic. = e-hi-ysikk)
 Wa 'yşdäwän ti n-āhal d-imzad
 Koka 'əd-Bəlxuliy əd-lumay.

156. *Orgueil (säyänin)*

1890? – Ātesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

I-n-Mällän a zzâräy, äysâräq-q; || (NPL de structure douteuse;
 I-Mällän ?)
 Lêy äg-täbäydäk däy oyaräq-q,
 Ed-wa-n-Tarma; 'emäli däläq-q;
 Əlyədri yatkâr ätu, hâräq-q; || (mieux CF: Əlyədriy ytkâr)
 Žärba n-märaw yallän ət-təswäq || (lic. = təswät)
 A s tagġäy ebäydär otäbäq-q;
 Awa yhän idmarän əfläsäq-q.
 Akfor d-ähhüyyey yäbînabäk.

157. *Départ pour l'āhal (säyänin)*

1890? – Ātesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Nəswär tärük; Ekäwel yähâd; || (mieux CF yhâd)
 Ewa käy-e-nsiwäq ed-yaġġ,
 Edäg däy yggat āhal d-imzad;
 Ad äyyäwänän çarän amzizar. || (äyywänän ? omettre Ad ? une syllabe de trop) || (omettre Ad et corriger en äyyiwänän ?)

158. *À un compagnon, en se rendant avec lui à l'áhal (säyänin)*

1890? – Átesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Axnuxən, ebäydäg, äybär-t-in;
 Ehäd täyörd näkkäncđ nəgl-in;
 Sollan wär-e-nawäđ əng-c-hin.
 Älhäm yrâ e-hanäy-ysugd-in; || (lic. = e-hanäy-in-ysugd)
 En-nəlməd cwa (ə)llänät, nas-in.

159. *Destruction des Ulad-Mulat par les Taytoq et Eabidin bən-Sidi-Älkunti (säyänin)*

1891? – Átesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Bab-Äxmäd, oh! mäzzägäd y-imžad!
 Ma rêd tākoba d-äyär d-allay?
 Äyy äzzäbu-nnäk wäla izählag.
 Äksödnät, əzzäynät Asəğrad(?);
 Tawäynät ehäd d-ähod ən-fad.
 Näk a yhäğän tekareç, e-wad!
 As nənkar, əssärmäsäy-d atlay,
 Nällil-tän ar I-n-Tähänt(?), imđag.
 Nänya Aydälin(?), tölləyut-t y-imžad;
 Tännät-tän i-šet-äfälla day.

160. *Contre Xämma ägg-Ähär, qui lui a offert un repas d'hospitalité insuffisant (säyänin)*

1894? – Átesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Tafäyät akəd dəy erdawän
 Wi töffäräd dəy Ğälällatän,
 Wär-nəssen əllän-t wäla əmməndän,
 Wär-ğəmmäđän s-Ahnät yämmünän.
 Bänno(?), wä-has-toyyed imassän;
 Tamhit wär-yhe əzgən ykätän || (CF äzgən)

E-tāt-təmhəkkət ənta d-Gullān.
 Xāmma, abāraġ, tawāḍān-t meddān
 Wār-ḡe 'aləs tən-yāssiddān. || (mieux: tən-essiddān ?)
 Kāy- āddunāt ma d-ək-āksôḍān?
 Wāl-led āmasor dāy āhlālān,
 Wāla clāy ḡgammāḍān dat-sān.
 I n-ḍarān ən-tawāl-iyāydān
 Hāt etāyās n-aḍu yāmmūnnān!

161. *Rezzou des Taytoq contre des Kel-Ayār en représailles de l'attaque de
 Kel-Ayār contre des Taytoq à Amšəkənsar (sāyānin)*

1898 – Ātesi āg-Sādada (1858 – 19??) (Ikādāyān)

Wār-neyāy ere yāsīmāssa
 Ammas n-āġad ewa hin-ḡra,
 Asāl kāraḍ meddān əd-nuba.
 Ālfal n-āġān-ndindāy as ḡga,
 Yāzlämmāz-asān-tānāt Yālla.
 Tahālnāt, ḡhhay-tānāt Bāyka
 D-Āzeywāl(?) ḡhā ədkār as ḡgla;
 Tattān-tānāt zazzān e d ḡkka,
 Ȳnfās āsem-nāsnāt ahānsa.
 Imzad, ākal wa dāy yāmmussa, || (mieux: dāy emmussa ?)
 Wā-tt-ḡllēy ar windāy a s ḡnsa.

162. *Tournée de police du lieutenant Guilho-Lohan dans l'Ahāggar (sāyānin)*

1902 – Ātesi āg-Sādada (1858 – 19??) (Ikādāyān)

Āsdākkālāy ti n-āhal d-āzwi
 Ȳt-ti n-“Āhaġ-Sāṭṭāfān” d-ulli;
 Ȳmhālāy, əġeḡ-qānāt dat-i;
 Āksôḍāy a dd-yewāḍān yakḡ. || (lic. = ed-yakḡ)

163. *Reproches aux Kel-Yäla sur leur peur des Français, lors de la tournée de police du lieutenant Guilho-Lohan dans l'Ahäggar (säyänin)*

1902 – Ätesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Wi n-Kel-Yäla šayät äwnafen
 Awa kämät-ŷğräwän yäggên. || (CF i yäggên, dont l'“i” semble superflu et donne une syllabe de trop)
 Ar Afära-n-Zuzgän ähräkken.
 Ättäfän imnas äsîdägnen,
 Äba azälog' ən-Twälawalen.

164. *Tournée de police du lieutenant Guilho-Lohan dans l'Ahäggar (säyänin)*

1902 – Ätesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Ehäm, käy-ak, abärağ äyy-e;
 Wäla ma he-tännäd i-lâ-ini? || (CF tälâ-ini prononcé [tlini])
 Təgla tädäggalt wär-ŷge əmnÿ;
 Ÿgla əššärif-ändih elelli; || (mieux: -ändÿ elellli)
 Ÿmhäl-tän aksor ən-Ba-Xämmu
 S a ŷwa wär-ŷləggəy ar ulli:
 Äba a ŷsimäqqun wäla s-emi.
 Näk wa tän-ŷnnän wä-hi-ŷhe iği;
 Edet wär-ədderäŷ, ŷğräw-i
 Awa ŷsibəddulän elelli;
 Ar ta n-färäq foll wär-ənhe anu.

165. *Regret de n'avoir pu se joindre à ses amis dans leur retraite lors de la tournée de police du lieutenant Guilho-Lohan (säyänin)*

1902 – Ätesi äg-Sädada (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Wi tağgänen abärağ imras,
 Däg-Märtämäq əgmädän iybas, || (mieux: Märtämäqq)
 Oyyän-d-əs-in a län i-tärwäs;
 Tasilëy a 'osän ət-Təsras.

Hêq-qān, wār-āssotāy ar s-unfas;
 Ārgāgāy i-Bākkāto(?) a (ə)ntumas,
 Nāwnawān, āyhālāy e-tān-nas;
 Yǧ-i-tāt iba n-āmidi yaş;
 Ar Sidi d-Wa-'Ynfān inəbras, || (mieux: Ar Sidiy əd-Wa-'Ynfān)
 Ak-iyān ȳnna təla a yogāz:
 “Ma (ā)qqālāy, ed nākkāneç nāxlās?
 Nāsîmnāy ulli-nānāy nəlyās.” (+)

166. *Reproches à des femmes peu reconnaissantes de la protection qu'il leur a donnée lors de la tournée de police du lieutenant Guilho-Lohan (sāyānin)*

1902 - Ātesi āg-Sādada (1858 - 19??) (Ikādāyān)

Ti-ndindāy āxxəşlāfāy y-ālbās, (++)
 As əyyəwānnāt dəy əlxəllās, (+)
 Āba wāla “man-āwen?”, “e-t-nas”.
 Ākafār e-dd-yāqqəl, ȳlā imnas;
 Tāyhəlmāt asikkīy əs-tnəzraf; || (lic. = Et-tāyhəlmāt)
 Hakmāt-nāğ a hi-ğāmāt, nord-ās. || (lic. = E-hakmāt-nāğ)

167. *Təğālet wālt-Īssādeq (sāyānin)*

1903 - Ātesi āg-Sādada (1858 - 19??) (Ikādāyān)

Ālkāylāka, əd-Herān, əd-Hulay
 A dd-ətrāmāy, karrāzay y-ətlay. || (mieux: A dd-ətrāmāy)
 Ānnihālāy Təğālet d-imzad.
 Teyne təzəd, ənnār as safad,
 Ȳtagğ əwelān wār-ənle ibyay.

168. *Rezzou où périt Ezeywāl āgg-Āg-Sāyada. Réponse au no. 405 (sāyānin)*

1903 - Ātesi āg-Sādada (1858 - 19??) (Ikādāyān)

Nanna, Xālifa, ewāyān-t lāzwad,
 A tt-āndāwān yor Bātata, imzad!

Wárgey bären gítan a 'ykyâḁ;
 E-tt-ýlləyət, təsläd-as kām clay. || (AJ yálləyät)
 A təwâr tāmāzzuk täyârd, yzzây, || (micux: A wâr; une syllabe de
 trop)
 Kāla, wār-yḡəmməy ar täyhâd.
 Ma ḡān wārān-ýttwānāy dat-sān? || (micux: yāttwānāy?; lic. = wi
 wārān-ýttwānāy?)
 Iḡnan yrû yaššādān kannān. || (micux AJ yārû)
 Innin wār-āmma, wār-əssəmdān:
 Māss-ināy a yuḡāyān sār-sān,
 Ere tān-yrān wāla yksān-tān.

169. *Je ne puis vivre loin d-Amānna wālāt-Sādada (sāyānin)*

1975 - Bab-Āxmād ägg-Ābāde “Bāxxād” (1858 - 19??) (Kel-Yāla)

Baḡḡa(?), fäläy ti n-āmi n-imzad
 yor dat-āmud, taddäl i-lāžwad.
 Nānyalāf, an nāzhātäl s-allay,
 Ad oḁey, əssārmāsāy-d atlay,
 A hi-(ə)nnān äddunāt-in: ismaḁ.

170. *Mirage: Tāwāyläl wält-Ādāgom äg-Sidi-Yāli (sāyānin)*

1887 - Bab-Āxmād ägg-Ābāde “Bāxxād” (1858 - 19??) (Kel-Yāla)

As ḡa tərut təkāt emāyri,
 Ənnāy Tāwāyläl tewây-d emi,
 Taḡḡ amsəwal wa n-tānert n-iḡḡi;
 Əkkeq-qāt, ewāyāy emāyri:
 Āmyānnānāy d-eyläl, yššām-i.
 Ley ti-n-āḁaḁ-yḡlān əd-māgge,
 Āṭṭāfāy i-n-zāmmān yḡrâz-i;
 Āssólāy as n-aləs əd-didi.
 Wārgēy dāy äkkufār, ee Māss-i!
 Tāwāyläl as tāqqāl emeḁran,
 Amhəkkīy a yḡa täyəssa d-man.

Ɛmhâlây, əǧmâyây azəǧzan; || (azǧzan ?)
 Tabroq tāmōs-i dāy ul medwan:
 Wä-tt-ŷlle ar asāwaḍ əd-deran. || (micux: Wä-tt-ŷllēy ar asāwaḍ
 d-deran)
 Tetṭ-in täsiyälläl-am deran.

171. *Contre des mangeurs de côtelettes (säyänin)*

1899? – Bab-Äxmäd äǧǧ-Äbäde “Bäxxäd” (1858 – 19??) (Kel-ŷäla)

Wi tattänen tasäǧa äyyät-tän!
 Tafolt dāy imḗad xārām-asän.

172. *Combat d'I-n-Älǧǧi (säyänin)*

1878? – Älxaḗ-Äbäḍawi(?) äǧǧ-Wa-n-Makkät “Ewärdän” (1858 –
 19??) (Kel-Täzölät)

Märyäm wälät-Xamma, äḗer oǧǧeq-q
 N-ämäddähon ŷhâ əduf, ʷədmeq-q.
 Täskawäten(?) d-Äsäkaw oseq-q.
 Ewa d yämōs äbäraǧ əkkeq-q.
 As in-nähil ŷat, näyây tesseq
 N-Oray yäsînäfränän tenneq.
 A dd-ŷǧmäḍän säŕ-näŷ əzzəbbeq-q;
 Nəwät iyän əs-ti-n-täbent, änyeq-q; ||(1 syll. de trop! micux: Ɛnwät
 iyän s-ti-n-täbent?)
 Sori d-əsän-wätây, ässomeq-q.
 Ɛnzahätal-t, abädah saǧreq-q,
 Kud yäyhäd, e-tt-äkfây enäḍ, lêq-q;
 Äŋŋa-s n-Ähällələw, ed ʷədmeq-q,
 Wārän-yāmos Bäršiy, ed əlkeq-q,
 Ɛd-Məmməni(?), sallây-as oyyeq-q.

173. *Ghadamès n'a qu'un défaut (šäyänin)*

1888 – Álxaž-Ábäḍawi(?) ägg-Wa-n-Makkät “Ewärdän” (1858 – 19??) (Kel-Täzölät)

Balla, Vädeməs wär-ŷhe äywəs,
 Ar əyyän; ənnär yämêläy d-əs,
 äyyäy Rəgəyyəg(?) yähôräğ d-əs
 A dd-ŷddərät, särməsäq-q-id d-əs,
 Zärnah tärík äqqənäq-qät d-əs,
 Salafäy-as ahmār əntaläs.

174. *Départ en bel appareil (šäyänin)*

1890? – Álxaž-Ábäḍawi(?) ägg-Wa-n-Makkät “Ewärdän” (1858 – 19??) (Kel-Täzölät)

Nney-akmät, ee tidāramasen,
 Imnas, nähôrät-tän äktäyyen,
 Däy Hägbäte mällät ən-tkuyen.
 Lêy abäyoḡ əd-sänat tsufren || (lic. = tsufrawen)
 Lêy aļəm ŷğän sänat tiğmen,
 ŷhâ äsäyon əd-sänat tefren;
 Ğey eläm-in däy sänat tkəmsen,
 Nodät-tänät s-a wärän-ŷžžen;
 D-äyär n-Álakwas yämilāwwen.

175. *Šānga(?) wälät-Salāx, Bəyyiba et Hämälle wält-Āyəyya (šäyänin)*

1897 – Álxaž-Ábäḍawi(?) ägg-Wa-n-Makkät “Ewärdän” (1858 – 19??) (Kel-Täzölät)

Šānga əlhärer, Bəyya äla n-əškan, || (Bəyya dim. = Bəyyiba)
 Tuf ta n-Hämälle kəraḍ əžžan
 Ĕn-ti n-wəran d-əyyän ən-fodan.
 I yäḍḍähän, närmäs-ədd əḡḡa-s; || (CF Iy ŷḍḍähän)
 Abba wa hi-tt-ŷğän yäddiğg-as.

176. *Hostilités entre Kel-Ahäggar et Kel-Ažžär (säyänin)*

1877 – Sänber äg-Šäddab (1858 – 1897) (Inənba)

Abäkkäda, (ä)nnimät-as: sälläm.
 Kud wät-täred, eļļaman dānän;
 E-hak-näğ as əyyän ylkāmān
 Yolān d-ähāndindäy an nətrām || (< d-ahāl-āndindäy)
 Azällawaz Eyäyi-n-Nerān. || (CF Azəlləwaz?)
 Noğğ-ēn, wār-əššedān izerān,
 Āsîdāğān wār-tələgduhān,
 Tənkār tāğodrarat nāsîdāw-tān;
 Awendäy an nārmās ayt-Adəm
 A hi-(ə)nnān: “Orayān ohāzān;
 Lān, e tāt-ykarrāf, u-Tobrān,
 Kel-Ohāt, əd-Mätṭṭarilalān,
 Ēd-Kel-Ābada d-Ġāragriwān;
 Təggat Tākāmmart āziw, dazžān.”
 Āddēwān ahāndiy as d-osān. || (< ahāl-āndi)
 Tehit wā-has-e-ywār ifaddān
 Däy Āğānar iyān ylkāmān.

177. *Koka wälät-Mummu (säyänin)*

1885? – Xädidda äg-Xäbbäd (1858 – 1898) (Eklan ən-Tāwset)

Koka tänîyāymät əḍ-ḍedən || (əḍ- ?)
 Hund tāzzābibt dāy tbārākkaten.
 Koka tänîyāymät əḍ-ḍedən || (əḍ- ?)
 Tazzayt tänîmäytāt ət-tehyen.
 Koka tänîyāymät əḍ-ḍedən || (əḍ- ?)
 Ağdal dāy əmnas āsîdāğnen. || (Dict.NP Ağādal, ^{wy}Ağdal)
 Koka tänîyāymät əḍ-ḍedən || (əḍ- ?)
 Tarma dāy āyran āmēwāyenen.

Koka tänîyâymat əḍ-ḍeḍen || (äḍ- ?)
 Rati tämîsânsät ət-tkæmsen.
 Koka tänîyâymat əḍ-ḍeḍen || (äḍ- ?)
 Mägge dâḡ allayän äytânen.

178. *Koka wälät-Mummu enlève tous les hommes d'un campement (säyänin)*

1885? – Xädidda äg-Xäbbäd (1858 – 1898) (Eklan ən-Täwset)

As tægğälät ti n-ämi mällän,
 Təğa ahälu dâḡ hänan, təžžär,
 Təkkäs kərəḍ, ännähät tədyär.
 Näk wa dâḡ ȳnakkär əlmänkär || (lic. == əlmänkör)
 Nəswär tärîk wa ȳha əduf nəžžär.
 Änguxiy(?) ȳnna wär-ȳre atȳär
 Wa dâḡ wär-ȳney säled azzär;
 Yoyya Käwäyja s-äsuf nakkär.
 Duna(?) t-Täxorhalt älum d-äzzär.

179. *Discordes entre les Kel-Ahnät et les habitants d'Awləf (Tədəkält)*
(säyänin)

1885 – Həlmuti(?) äg-Moxämmäd (1858 – 19??) (Eklan ən-Täwset)

Älxämdu-lilla Emäli n-Unfas,
 Ewa d yämôs Həngüw(?) isukas,
 Wiydäḡ wär-əmməndän, ordēy-as. || pl. < waydäḡ
 Asusəm as yärtäḡ ət-tkäraras,
 Emätmiy ən-teyne nəsal-as || (mieux: teynēy ənsal-as)
 Ta n-Äwləf, ewa t tämôs awnaf,
 Wi n-Ahnät əknän d-əs amyəttas.
 Hund aydäḡ a ġämät ət-tğəbbas:
 Aydäḡ a k(ä)mäd-d-ȳkkän, ordēy-as. || (mieux: Adî a kämäd-d-ȳkkän)

180. *À Māhawa äg-Moxämmäd äg-Yali: Railleries sur son établissement chez les Kel-Ahnät (säyänin)*

1880? – Amäxluk ägg-I-n-Thäyyewen (1858 – 1902) (Däg-γali)

E-wad, Māhawa, ma käy-γkfän,
 E-hi-təlləγud, emi γššâḍän? || (AJ təlläyed | micux: Hi-təlləγud,
 emiy γššâḍän)
 Mani s tāsisağäräd meddän?
 Iba n-təla 'a käy-yässôsän
 Deydäy wär-osen märan a wän;
 Kel-Ahnät, wi ġed äbuk γor-sän,
 Äšugäded a d-ək-in-əknän,
 Mey Egäde n-əkli yämdäggän. || (micux CF: əkliy ymdäggän)
 Wi n-Selät, Amsa a dəy əzzâyän;
 Takkän wälät-Fändöw, äḍhârän,
 Wärğey dəy əkfor tät-γmmârän.

181. *Yälli wälät-Xəyya et Tämägält (säyänin)*

1890? – Yäbda äg-Bušän(?) (1858 – 19??) (Kel-Enyär)

Newät-ṭän əklân dəy əlgifgaf,
 Äffüdän, Oska yänisällaf,
 Ynn-i 'Äbärem d-əsän: “La bas. (+)
 Əssa həḍan wi kätäy nosäs,
 E-tt-γlla ähal deydäy e-tt-in-nas.”
 yälli təmiläwläwät lazz ḍazz.
 Tuf Tämägält γor kəraḍ əmnas
 Bəydâğän əmdân wärän-dəgnas.

182. *Reproche d'avarice à Bab-Åxmäd ägg-Åbäde et à Åtṭäbib äg-Mähawa*
(säyänin)

1879? – Bägga äg-Fəriži(?) (1858 – 19??) (Ikädäyän)

Bab-Åxmäd əd-Åtṭäbib əglän: || (əd- lic. = d-)

Anġi yähôrät-tän e d əkkän.

Ad əkkäsän erəd əffārän,

Åyilän älyarän əmməndän.

Təggat tämawaṭ äziw, nassän.

183. *Chameau en bel état* (säyänin)

1900? – Axämmi(?) äg-Wagi (1858 – 1902) (Däg-Yali)

Əkkeq-qät äybâräy arəġġan

Yewsân dāy yntām əduf n-əškan.

Isenän ən-ti lānen izlan!

184. *À Alənkaš(?), sur le mariage qu'elle a fait en prenant pour mari*
Aläftäxa (säyänin)

1978 – Äbbəki äg-Sidi-Əlxäbib (1858 – 19??) (Däg-Yali)

Änn-as y-Älənkaš: wāla d-a ġed?

Ägg-Adəm yššādän a təkkeḍ,

Yäbbuddälän, n-ägg-Äḍay təlکہد. || (CF Əḍay ?)

Ma yġa äbbələl wa n-märāwän ġed?

Ewen ən-hānan s kälā tən-hed! || (mieux: Ewen n-hānan əs kälā tən-hed!)

Näk e-ham-əlləyuy kut täred. || (AJ älläyey)

Ahāl-dīy anu 'a hin-toḍed. || (diff. de ahāndi < ahāl-āndi)

185. *Contre une femme qui l'a dédaigné et s'est laissé courtiser par un esclave (säyänin)*

1980 - Äbbäki äg-Sidi-Elxäbib (1858 - 19??) (Däg-Yali)

Nney-awän, ce wi ränen telleyt
 Ed-wi ränen ti ġänen tenneq:
 Ġarrozät, ma nărâ nəsagr-et? || (mieux: ma nărâ 'ənsagr-et ?)
 Ed wär-tāmos chäre (ə)nzañh-et.
 Ere wārān-käy-ŷre teqqet,
 Äššil dāy ədmarān ŷsat-et.
 Ma dāffār Dadi säled teqqet?
 Hund tändāwäd tamakat dāy teṭ,
 Təğğäg d-əs a t-tokäy ağəlset || (= ağdəlset)

186. *Contre Xamänni(?) ägg-Elxäbib, qui a vomit (säyänin)*

1903 - Äbbäki äg-Sidi-Elxäbib (1858 - 19??) (Däg-Yali)

Xamänniy as ŷžžär Imutal,
 Ämosän ədrarān isulal. || (iswlal ?)
 Äba y-āhal e d iğa asihar
 Wa tazzäyän ŷäydän əd-muğar.

187. *Conquête difficile: Təwäyläl wält-Ädäğom äg-Sidi-Yäli (säyänin)*

1906 - Äbbäki äg-Sidi-Elxäbib (1858 - 19??) (Däg-Yali)

Xamänniy, äğ-as tämara-nnäk;
 Wä-käy-zahafet təyətte-nnäk.
 Eri n-əmis waydäy yässöhät,
 Wär-nordəy as t-e-(ä)rməsin šayät,
 Wär-ŷge əmadəl wär-yärruyyät.
 Wär-renät ar wa ŷlän äddawlät,
 ŷlâ ahānay, mey yäffrahät,
 ŷlâ təla s sallän äddunät.

188. *Combat d-Izārwan (säyānin)*

1897 – Wa-n-Tānere ägg-Ālxaž-Mosa (1858 – 1899) (Kel-Immider) ||
(CF ici Immedir)

Änn-as y-Āhîtayäl: a 'yknân!
Wa-ndin ätu wär-yāmos bännan.
Yässômät āhras āziw, yġân. || (əhras?)

189. *Départ pour suivre un rezzou d'Ulād-Ba-Hāmmu (säyānin)*

1898 – Akrud äg-Mosa (1858 – 1902) (Däg-Yali)

Īnd-ehād ənsey dāy Īttāwsis(?),
Yor mæddän, ewa d yāmôs uhuf.
As yāfföw əkney y-əmis armus,
Ġey terzəmen, ärrey ahānfus.

190. *Reproches à Aflan äg-Duda (säyānin)*

1892? – Ābbas ägg-Āgg-Anna (1858 – 19??) (Ihäyawän-Hada)

Ebäydäg wen, təkrahät-t bännan.
Wa-hin wä-hak-e-yäg ul yāmmân.
Wa-ndin fälād dāy Tāroda yġân,
Āsbānbäyän-t šayät ən-lellan.

191. *À un ami partant en expédition (säyānin)*

1877 – Fānkana wälāt-Xābbi (1858 – 19??) (Kel-Yāla)

Səbəkkiy(?), ässînsäy-ak imzad
Īd-səġni yāynāyän ən-təswaḍ.
Īnhâ tānawt deydäy, ənhâ allay.
Yäl̄la, wä-hi-təġed abākkaḍ. || (impératif nég.? CF tăġād erreur?)
(wä-he-təġġād impf.int.nég. injoctif ?)

192. *Contre Tātīwāqqāt wālt-Āmāllal, qui a dit qu'il est mal vêtu (Yl-ānāy Yālla)*

1880? - Ägg-Ädda(?) äg-Tāmmat (1858 - 1903) (Kel-Āhän-Mällän)

Tāhūlām-in ti n-aḍu n-āyawsis,
Ta tēnnāt innin ed-ḡgmāḍ uzuf.
Tenneq, Ayt-Yāmār a ḡor tāt-ənlass, || (= Ulād-Ēāmər-Məlluk)
Tāṭkār tādāllalt kore d-ākārbas.

193. *Sécheresse (säyānin)*

1881? - Ägg-Ädda(?) äg-Tāmmat (1858 - 1903) (Kel-Āhän-Mällän)

Mānna a ḡḡān āddunāt iḡiwad;
Ēmməzzāyān wendäy ən-təswaḍ:
Wəyyāḍ Tāwat, wəyyāḍ Asəḡraḍ,
Wəyyāḍ Tālohāt(?) d-Āzer-ən-Fad.
Tāqqīm tāyewānt-nānāy təzzāy
Dāy Ohāt, ordêq-qāt as tēnhâḡ;
Wāl-le ar Asāyon dāryāl māzzāḡ.
Təknā Tātīwāqqāt amāzzay
Dāy Āmyah(?) sen dānnəḡ-əd Tāhlaḡ. || (Āmyāh? lib. Amyah?)

194. *Dépit contre Umməwāy(?) wālt-I-n-Thāyyewen (säyānin)*

1890? - Ägg-Ädda(?) äg-Tāmmat (1858 - 1903) (Kel-Āhän-Mällän)

Ylān-kām, ḡlyān āhal-ənnām!
Yārtāk āmadəl d-āḡaz-ənnām
Ēd-senān ewa d hān emi-nnām!
Nāk Ägg-Āhän-Mällän yāḍhārān || (mieux CF: -Mällän ḡḍhārān)
Wā-hi-ḡhe āzar n-āmməḡəd hund kām.

195. *À son frère Dəwwa, pour l'engager à conduire dans sa tente la femme qu'il a épousée et laissée chez sa mère (säyänin)*

1885 – Tekädäyt wält-Ägg-Eklan (1860 – 19??) (Däg-Yali)

Dəwwa, tärük d-ähän a yolân.
 Tamätt, äg-et yor-ək, ed-tuman. || (CF Tämät)
 Yor ma-s, wärgey äzzäbu n-lellan
 Tûmasäd-as amägar yklân,
 Sağanäd-as wa n-äbuk n-eklan.

196. *Eloge d'Äbazza äg-Məxəyya (säyänin)*

1885 – Tekädäyt wält-Ägg-Eklan (1860 – 19??) (Däg-Yali)

Wa dd-yosän ənç-çhäç, əngâ d-əs
^{wy}Amyar-nänäy wa wär-ənyəttəs. || (lic. amyar = “réflexion”)
 Moxämmäd əd-Salāx olân d-əs,
 Awen wär-olen d-əs ägguməs;
 Īnta sālûf wa n-äzäl n-əlməs
 Yäytâ dāy aman yäfilawäs;
 Ebäydäg yġân, təhawt azrəf,
 Mäss-is äyor-hendäy yknâ d-əs.

197. *Äfunəkki(?) äg-Bonçama(?) est le ciel (säyänin)*

1885 – Tekädäyt wält-Ägg-Eklan (1860 – 19??) (Däg-Yali)

Abhaw d-Äfunəkkiy ət-tyunen
 As d-osän, änyäymanät çeden.
 Tāznāhlām əyyät wä-s-əs-təssen:
 “Älhännät əd-ma-s ämêdäwnen,
 Näy windäy, e-tidmät, ətrāmmen!”

198. *Epiigramme contre Amäxluk ägg-I-n-Thäyyewen et Šekat äg-Moxämmäd (säyänin)*

1890? – Tekädäyt wält-Ägg-Eklan (1860 – 19??) (Däg-Vali)

Däy man ärînäy, nără Amäxluk
 Wa yolän ilaggän ət-telut.
 Šekat(?) tämat e t tähil təfsit,
 Təğâ tabrurit täböyäy-d hik,
 Țh-êt äyäyd əs sağan tillik.
 Fäsūsän as əträmän tayit,
 Wä-tt-Țlle asäl ahäğa t-təmhit.

199. *Epiigramme contre Moxämmäd äg-Yəddor(?) (säyänin)*

1899? – Tekädäyt wält-Ägg-Eklan (1860 – 19??) (Däg-Vali)

Äddunät-in, wä-kawän-näyder; || [o-kawän- ??]
 Wa hanäy-Țlän wä-has-nəffer:
 Moxämmäd a Țhăläy äg-Țəddor.
 Ənnär däy a t-täkkäsän nəzzan,
 Äkfäy d-əs Ämma akəd Ägg-Eklan,
 Äkfäy timad n-oräy əd-ğiman.

200. *Təkädäyt, Taxäribt et Daha (femmes des Imānan) (säyänin)*

1890? – Ba-Ĥämmu əl-Anşari bən-Əäbd-əs-Səlam (1860 – 19??)
 (Des Arabes sédentaires de Yat)

As əd-fäläy Tekädäyt nəntäs,
 Äsmäḍränäy Taxäribt nosäs,
 Daha tämôs-anäy abuyəs,
 Əmhäläy, ənḍakkäl aynənnəs.
 Ta-Tufät a dd-yewäḍän taqqäs;
 Yäğläğäl ul-in, äba-tt, eḍəs.
 Ma he-(ä)ğäy? Edet tänihäğğ d-əs:
 Taḍhant, täbîraqqäsät s-azrəf;

Sawatät ihallän ak-almäz,
 Ässôlänen abärađ d-aləs,
 Wă-tän-zəməzliyi wăla s-iləs. || (-zəməzliyi ?)

201. *Regrets de quitter Təlla wălät-Bārka äg-Moxämmäd äg-Žəbbor*
(säyänin)

1890? – Ba-Ĥämmu əl-Anşəri bən-Ėäbd-əs-Səlam (1860 – 19??)
 (Des Arabes sédentaires de Yat)

Ahändin as əd-fäläy Təlla(?), || (< Ahäl-ändin)
 Sawat ähal y-əlžəmat, nəgla,
 Änôläfän man, năriğaga,
 Hund amäka n-tämsəy a n nolä || (< a d nolä)
 Ȳğrāwän ađu yämîsärya.
 Ĥntattär a foll näyāy ta (ə)nrā,
 D-innin wär-ämmuy d-äsuf seräy.

202. *Discussion entre deux ähal vosins (säyänin)*

1890? – Ba-Ĥämmu əl-Anşəri bən-Ėäbd-əs-Səlam (1860 – 19??)
 (Des Arabes sédentaires de Yat)

Äyyät täkat əd-dāwännetän,
 Täyyim tämañheq, wăla a he-t(ə)kən.
 Ȳwät ähal deräy ytbätän.
 Meddän n-əyil waräy a yûfän;
 Windäy d-əyil-hendäy əlkêq-qän!

203. *Dassen wält-Ihəmma et Äzzähra wălät-Soyi(?) (säyänin)*

1890? – Ba-Ĥämmu əl-Anşəri bən-Ėäbd-əs-Səlam (1860 – 19??)
 (Des Arabes sédentaires de Yat)

Ee Dassen (ə)d-wält-Soyiy Äzzähra,
 Tällilmät-i-t, wa n-tärut eya. || d'il y a longtemps
 Žäydärmät a dd-ənfəl Älxäwla; || (lic. = a d-nəfəl)

E-d-zəñhəy timəskəna nəlsâ
 Akəd təğulmust ywâr baba,
 D-ăşşaşän ət-tkärhäyen n-Zârba,
 Əkkêy âhal, tâdädäy tânba,
 Ässôtäy-in sär-kmät iməra.

204. *Fädada wälät-Moxämmäd ägg-Ässadeq(?) et Ättäqwa(?) wälät-Wa-n-Sälla (M-ânäy Yä!!la)*

1890? – Ba-Ĥämmu əl-Anşäri bən-Əäbd-əs-Səlam (1860 – 19??)
 (Des Arabes sédentaires de Yat)

(Ä)yîlnät çeđen tära-nəsnät a (ə)ngâ: || (mieux: Äyîlnät çeđen
 tära-n(ä)snät a (ə)ngâ:)

Emedran-in Ättäqwa d-Fädada.
 Ak-əyyät awhem yelwâ s-tämälla,
 Mey oräy d-azrəf yddäsän ynsâ;
 Ewen (ə)n-tetṭawen, ewen (ə)n-täđázza,
 Əd-fassän änhäğğänen d-änälla,
 Əd-tisyen, əd-həbğan, ət-tähoka!
 Yssân Mäss-inäy Wendäy n-äfälla,
 Tära tətbatät hakmät a nəğâ: || (lic. = a hakmät-nəğa; mieux: a
 hakmät-əngâ)
 Ed wär-nəmos Tet wâla Abälässa
 Däy yäzzäd erəd, kann d-əs təğəlla,
 Təggâr täyert, aman wä-tän-e-iba. || ([o-tän-e-yba] ?)

205. *Contre Moxämmäd “Zulu” (Yl-ânäy Yä!!la), cf. no. 548*

1892 – Ba-Ĥämmu əl-Anşäri bən-Əäbd-əs-Səlam (1860 – 19??)
 (Des Arabes sédentaires de Yat)

Moxämmäd, awal yûf-ak äsusəm.
 I-n-tgomäsen n-a yässofäl oksəm,
 Yfäl-käy, i n-täyära n-äyerdəm! || (=Yfäl-käy särho)

206. *Voyage pénible (säyänin)*

1880? – Änaba ägg-Ämällal (1860 – 19??) (Kel-Yäla)

Äblisän əmnas, äba as dazžän,
I-n-Mäskor a dd-cwäyäy foll-sän;
Buhan yämôs äzzäka ybâdän.

207. *Expédition contre Ārəyyän, l'un des chefs des Iwəlləmmədän (säyänin)*

1887 – Yššād äg-Xäbbi (1860 – 19??) (Kel-Yäla)

Nəswa Ayt-Näfan, nähräğ Isalan,
Ännihäläy wi n-Hälul(?) aman.
Tädiwt n-Äwəlləmməd a s nətrâm:
Ārəyyän əsley d-əs i-deran,
Taļəmt d-əmis, tebäğäwt d-eklan.
Eyət n-äzäm, ġey d-əs idädwan,
Yässəwälän wendäy ən-naynan.

208. *Contre Rəxma wälät-Fāndo qui, après avoir été quelques mois son épouse, le quitta (säyänin)*

1887 – Ätṭäbib äg-Mähawa (1860 – 19??) (Ibättänatän)

Rəxma näyil Kel-Yäla a s täqqäl,
Mey Imānan a dəy e-tizar:
Ēnta tärä Akäššāmaḍ, təffār.
Nämmûğrəz, a-ndin (ə)s tät-ənsanbar,
a ġey y-əmis, ynn-iy ul nosâr.

209. *Fille de Guggu, mon cœur que voici est à toi (säyänin)*

1895 – Särki äg-Moxämmäd (1860 – 19??) (esclave des Däg-Yali)

Wält-Guggüw, ul waräy-in i-nnäm,
Kudet tärêt-t, rân-t mārāwän-näm.

Kut tārêd, tăġāt-t aklīy ən-meddän, || (mieux: Kud rêd; une syllabe de trop)

Kut tārêd, tăġāt-t s-tāfuk ȳlyəm. || (mieux: Kud rêd, tăġāt-t əs-tāfuk ȳlyəm)

Wält-Guggūw, ifassän-in i-nnäm;

Wält-Guggūw, amānċār-in i-nnäm.

Änn-i täfert ta häť iman-näm.

210. *Poursuite d'un rezzou d'Iwəlləmmədän venu dans l' Afädafäda (säyänin). Cf. 97, 211*

1881 – Sidi-Moxämmäd äg-Sidi-Elxäbib “Səwwətäy(?)” (1863 – 1900) (Däg-Yali)

Atlay wä-has-təġġäy asälkȳ(?),

Wä-has-sələnkimäy amākši,

Ar tetäbäq d-äyār əd-sori;

Ȳffal-d Təwat; Ayār ȳzzäy-i || (CF Ȳffal-əd = une syllabe de trop)

Wa foll ämeħäynät əd-Häkkü, || (CF ed-Häkkü douteux)

Eċəs wär-əntätṭəs, ȳndār-i,

Kud-ba-t tän-əssäyläyäy Aylī,

D-äyäf n-Äyuded dāy ȳġa əmnȳ,

Ĕntahäy-əd tellämen d-ullī.

Awa yhäñ idmarän, ee şaxb-i (+),

Ȳndār y-Ähıtayäl əd-Sidi,

Bärsey käy əs ənnän ägg-ullī.

211. *Poursuite d'un rezzou d'Iwəlləmmədän venu dans l' Afädafäda (säyänin). Cf. 97, 210*

1881 – Sidi-Moxämmäd äg-Sidi-Elxäbib “Səwwətäy(?)” (1863 – 1900) (Däg-Yali)

Ebäydäġ, ärkəb tämat, yuf-äk;

Wan nay-äċan tamäċint təkñ-äk;

Urru, 'a he-täġäd, nəkkäs-ak[-k].

At tæbbədäy ta n-^DŠäbäl(?) taggayt,
 Täyhälät e-hi-təswär tilyant:
 Häkku, wāla sassād aman ɣas?

212. *Les femmes des Kel-Ahnät sont faciles (säyänin). Cf. no. 430*

1890? – Sidi-Moxämmäd äg-Sidi-Əlxäbib “Səwwətäy(?)” (1863 –
 1900) (Däg-Yali)

Wi n-Ahnät, əngä d-əsän tehe.
 Et tæktäm ähal d-əsän, nəkk-e:
 Nəbräs-tänät wendäy ən-teyne,
 Et-tækkəməd tändəwäd terye.

213. *Contre des compagnons de voyage qui ont rebroussé chemin en cours de route (säyänin).*

1895 – Sidi-Moxämmäd äg-Sidi-Əlxäbib “Səwwətäy(?)” (1863 –
 1900) (Däg-Yali)

Šayät ğän ulawän ən-tiksen,
 Oyyän-tän älhahän äktäffen.
 Ku d-fäl tälilt Emäli n-Thaden,
 Noyy-en ässilwän əs-täyhəmen, || (micux: Oyyeq-qän ässilwän
 əs-tyähmen)
 Ənyabbär ezäggäy ət-thawwen.
 Yäsîdäğ, a wey wä-has-nəktem
 Tayət däy əşkan äméläsnen.
 Kud äyläyäy Bägzän ət-tfäyyen,
 Yässêwäd-i s-äsäwi n-Teğren,
 Ewa (ə)llänät tiy ähosäynen.

214. *Contre Xäbbäd äg-Dänbälo(?) (säyänin).*

1885? – Älxaž-Yäxya ägg-Älxaž-Kadi (1865 – 19??) (Kel-Yäzzi de l'Ahäggar)

Yäzlây-tänät Elmäner d-əmyar:
 Ätkälnät, əgmâyñät ehelal.
 Xäbbäd yäsîwâl tāmala, yžžâr;
 Soqqän(?) tawîdägwädäg, təbdâl.
 Ti n-Ränkädän täqqäl asihar || (Ränkädän ?)
 Ēnta a dây yggat äziw d-âhal.
 Yänya d-əs Xäbbäd əssa 'ənhäl,
 Yġa d-Äbotäggîy(?) asihar,
 Ak-əyyän yñha märaw d-əswar.

215. *Nanna wält-Äkädäy (säyänin).*

1890? – Älxaž-Yäxya ägg-Älxaž-Kadi (1865 – 19??) (Kel-Yäzzi de l'Ahäggar)

Nanna d-äbäydäğ d-äxawi-nnet
 Yknâ adälağ ət-təmälle-nnet,
 Älhännät yhä ängälos-ənnet,
 Hund Ēnnäbi dây təmötte-nnet.
 Tolâ d-äyor foll əğəñna-nnet.
 Ēttâräy əs-Mäss-iy iman-net,
 Wendäy tät-yknän s-äfus-ənnet,
 E-hi-'yktəb dây täfolt-ənnet.

216. *Contre Xädidda(?) äg-Xäbbäd (säyänin).*

1891? – Älxaž-Yäxya ägg-Älxaž-Kadi (1865 – 19??) (Kel-Yäzzi de l'Ahäggar)

E-wad, Xädidda, äzməy ahänfus;
 Dagg(?) äfus-əñnäk yğmäđ uzuf || (micux: Ed dagg äfus yğmäđ-ak uzuf)

Näk wär-nāmos i-tāmätṭ uluf;
 Wār-tiwyäy əs-kallän awəllus;
 Wār-kənnäy allay dəy āstānfus || (lic. = stānfus)
 Kore-nnäk, ärr-e Kāno, rāxīs.
 Kəlla wā-has-təggāy ahəyyuf
 Ar tāra təfālät awa tūf: || (micux: Sāled tāra fālät)
 Kud ġeç sənātāt, tāhīl uluf;
 Yässīstāk ara n-tlāmen aduf.

217. *Contre Häbbani wälät-Šekat(?) et Daha wält-Āwānzäg (säyānin).*

1896? – Dānbālo äg-Moxämmäd “Dānbālo ägg-Wa-n-Gaḍi” (1865 – 19??) (Kel-Yāla)

As d-ənwāt tafānsot ən-Twāyyen,
 Nāššiwwāš, imnas ākībaren,
 Nārgäyrägäy i yāhīlānken,
 Yārkāb āla n-Āylīy ət-tfāyyen.
 Ākkāsäy emāñhīy əs-tisyeñ
 Ti taqqān wält-Xābbīy ət-thaffen;
 Tākkūbbār awa ġānāt dəḍen,
 Häbbanīy ət-tindäy əššāḍnen,
 Daha sāwa-tāt d-āza n-theḍen,
 Yārfāk āfud, tattānāt-t tilken,
 Yāsāğäyat ġer tbārākkaten.

218. *Amānna(?) wälät-Wa-n-Killa (säyānin).*

1889 – Mosa ägg-Āmastan (1867 – 19??) (Kel-Yāla)

Ānḍ-ehäḍ əñsey d-āsuf-əñnet,
 Däy man nāsīdarāñ ass-əñnet.
 As d-əmmäräy tamāhart-əñnet,
 Nəkyāt-tāt, yḍwāl āsamu-nnet,
 Tədwāñ sār-i-dd ət-tāḍāzza-nnet, || (sər-i-dd ?)
 Ewa d zayāzzal hā ākal-əñnet.
 Taffawt, äyor mey āmidi-nnet,

Atri näyäm foll əǧənnə-nnet;
 Teṭṭ əlyāzal; manīy aḍu-nnet? (+)
 Ȳgrāz-iy əntahāz emi-nnet.
 Ebāydaǧ, ak-almāz efi-nnet
 Saǧanāy-as-t ət-tārikk-ənnet,
 D-əǧärwāy akət təzoli-nnet,
 Ȳḍakkäl eri t-tāhawt-ənnet.
 Tānhäǧǧ təmännast d-əzer-ənnet
 Tānhäǧǧ Āmänna t-tāzolt-ənnet.
 Tānhäǧǧ tākuyt ət-təməlle-nnet:
 Tānhäǧǧ Āmänna d-ämäsli-nnet.
 Yānhäǧǧ əhänsa d-ämākši-nnet: || (CF Ȳnhäǧǧ)
 Tānhäǧǧ Āmänna t-täyore-nnet.
 Tānhäǧǧ tāǧedit d-əǧedi-nnet: || (CF əǧede ?)
 Tānhäǧǧ tāhuk s ȳknā ārori-nnet || (CF lic. pour a s ȳknā)
 Tadənt, sāluf, ḍakkäl eri-nnet:
 Tānhäǧǧ Āmänna t-täyəssa-nnet. || (CF təyəssa ?)
 Tānhäǧǧ tānert ət-tābādde-nnet:
 Tānhäǧǧ Āmänna t-tādāwla-nnet.
 Təlass kore d-xaykiy, ini-nnet.
 Dallāǧ tābāyḍāk d-əxawi-nnet.
 An nas näwīlälläy ahi-nnet,
 Näxlād; wär-ȳffil əhal-ənnet,
 Kudba-t tāt-ənnāy lā əmidi-nnet,
 Hān ehān ȳǧa s-tāǧuhe-nnet,
 Əddunāt ənnän tamāṭṭ-ənnet. || (NB: CF tamāṭṭ conforme au mètre)
 Deyḍāy, wā-has-e-(ə)hḍāy ass-ənnet,
 Nəǧrāw d-əs asrī(?) ḍāy ul-ənnet.
 Əǧǧūməy-as-tāt hā əbuk-ənnet.

219. *Dassen wält-Ihamma(?) (säyänin).*

1889 – Mosa əǧǧ-Āmastan (1867 – 19??) (Kel-Yāla)

Dassen əyor, tūf əhuǧ eri
 Ȳmdāyän ȳhā afāraǧ n-ibri.
 Mäss-ināy ȳkn-et ḍāy ənhəǧǧi,

Däy sārho, 'ewa tāt-ȳkfa aȳwi.
 Tunte, xārām-as ābuk hā asrȳ(?).
 Taġġ sǣgni d-mākāra, tǣlā ini. || (micux: Taġġ sǣgnȳ əd-mākāra, lā ini)
 Yǣlla as tāt-ȳkfa abāraġ, lā cri
 Foll meddān; i tǣksān ankǣlwi.
 Ȳhā Āxāmok emāsen; hā asrȳ,
 Tǣggat āȳiw, ǧakkāl emāsli.
 Takutȳ a ȳǧakkālān s-ilyi,
 D-a ȳāsdāren teļļāmen d-ulli
 Wan Gogāram derāy ar Bārno(?),
 Wan Arāy at tasād Afāsto,
 A foll wār-ȳānnuqqās erk-iġi
 Foll-am, mǣlād ġer tāfuk d-ātri.
 Nāk hāǧāy a ȳȳarrān, ȳǣllil-i,
 Awa d-əm-e-nazəm ȳndār-i;
 Awa d-əm-ənhannāy ȳġrāȳ-i.
 I dd-yosān ȳsāġāȳat s-cri,
 Wā-tt-ȳhe āmiġ, i n-wāla n-āhni,
 Ed-ȳāns emedran wāla anȳəymi; || (erreur pour āmedran ? voulu
 par le mètre)
 Wā-d-əs-zənāhlim wāla eġārri.

220. *Mon cœur dit qu'il n'aime qu'Amānna(?) (sāyānin).*

1890 – Mosa āgg-Āmastan (1867 – 19??) (Kel-Yāla)

As ȳġa āmer warāy, Amānna,
 Wātāy āfud y-āȳrəm; as ȳġa,
 Nūġək-kām, ohāȳāy Ānnaħya: || (pf.int. ^{DN}nuġǣk-kām, AJ ^Hnoġǣk-
 kām)
 Āššatȳ a dāy nāmōs Bārka(?).
 Māraw hāǧān əd-kāraǧ a nġa
 Ānxarrāk, ənbālnāt(?) i-tġuda.
 Tiȳrānȳəriy an nāȳil nǣglā
 Ās-fad, wār-əssəmdāy as ȳġa.
 Ġer wirāy əd-win, dāroȳ iba:
 Ȳnna ul wār-ȳre sāl Amānna.

221. *Quand je contemplerai Dassen, mes frissons passeront (säyänin).*

1890 – Mosa ägg-Ämastan (1867 – 19??) (Kcl-Yäla)

Wi dat-näy, awaräy amärwas,
 Hiyy-oyyänen xarräkäy d-äwnaf
 N-äddunät, wäl-ley a 'yha unfas
 D e-(ə)msiwläy, akÿnät-i tisas.
 Kudet wär-əmməndänät tyärras,
 E-d-(ə)wän-nulu sär-snät, ordêy-as:
 E d wât äziw s-almäz, əknêy-as || (CF Et təwât donne une syll. de
 trop | E t (ə)wât?)
 Ağäzzəy, okâynät-i tisas.
 Äzzâräy-ədd y-Ëmdäy yäqqâl-as || (micux CF: yqqâl-as)
 Ewa hiy-e-t(ə)sənkär e-hin-yas; || (CF Ewa h(i)-e-təsənkär ?)
 Kāla, wä-foll-as-ğey, nuğây-as.

222. *Craignez Dieu (säyänin).*

1891(?) – Mosa ägg-Ämastan (1867 – 19??) (Kcl-Yäla)

Nney-awän, uksadät Amäqqar,
 Wa dd-yäynän ikallän, ykna adrar.
 Äddunät, yğ-asän isudar;
 Ykna Ënnäbi yännîgmäy əd-kufar; || (une syll. de trop; Ënnäbi
 ennîgmäy? 5 syll.)
 Ykna Ažžär, ykna Täwat d-İngal;
 Ykfa Täğidda Esāwäy d-Äğdal; || (Dict.NP Äğädal, wYAgdal)
 Afäştöw, yğ-as tālaq d-ədrar;
 Äddunät, Dämärgöw isudar;
 Tesəmt y-äkal ar Kāno tūzzar.
 Äddunät, uksadät Amäqqar,
 Wa dd-yknän aman wär-yīle ədrar
 Ğer kallän, yssəlmäd imähwar;
 Ykna Ağälal, Eyəzär d-ədrar;
 Ykna ayɾəm, yğa d-əs əlxokkam(?),
 Ëknän-d ätu, kannän-as titar,

Temse wǎrät-le ezəd! Amäqqar
 Wa dd-ȳġān anmānyīy isudar,
 Ahāl, yāzun-t, wiyād ȳzazar.
 Ägg-adəm yāyāh-d-əs-əd tiñhar; || (micux CF: ȳyāh)
 Tetṭ asāwaḍ, emīy ȳsawal;
 Sārho, yāzun-t, wiyād ȳkfa ālxal,
 Wiyād dārûs, wiyād ȳġa iswar;
 Yāsnařāf; eġārrīy ət-tniwar, || (= tmiwar < tamāyor/timiwar < əwār)
 Wiyād fāsûs, wiyād ȳtimyar.
 Äddunät, uksaḍät Amäqqar,
 Wa ȳbaddäġān ekēy, ȳsaȳar.
 Ägg-adəm, e-tt-ȳġmāḍ amārwas:
 Ahāl sāled warāy ȳlkām-as:
 Sawal täyəssa, iman ȳdrāġ-as
 Awa yāmōsān täyārd awnaf
 Foll zərān ak-ahāl ȳktāb-as,
 Yätṭīn wāla šawāra, (ä)ba ma-s!
 A-ndindäy ȳssəbbāb yāqqāl-as, || (micux CF: ȳqqāl-as)
 Yolāy wāla ȳššād dəy e-tt-idd-yas.
 Tidət täzun, bahūw ed-yumas
 Hund adārih n-aḍūw. E-hin-nas
 Eyāryār, ənkann d-əs anmisas,
 Əntayābat tidēy, əntumas
 Taläqqēy, a hanāy-ȳġa unfas
 A-ndindäy əs nəddār, əntermas.
 Wiyād tātubt, wiyād anxilaf; (+)
 Wiyād tädarfit wāla ansāylaf;
 Wi n-Tämsēy əknān d-əs anmisas.
 Ȳh-anāy āwnaf ma he-numas,
 Ğer Tämsēy ət-ta wār-ȳhe ālbas,
 Älhännät s ənkādnät-i tisas.
 Yällä, Emāli, Wa ȳlān ȳlā unfas,
 E tt-ȳlla a 'ȳla Ənnābi surf-as, || (ou: E tt-ȳlla a ȳla 'Ənnābi surf-as)
 Yätṭāfān ismawān yāqqāl-as, || (micux CF: ismawān ȳqqāl-as)
 Wan almāz ar (i)zuzġān ȳȳarr-as.
 A-tt-ȳllān təšrāḍād nəsal-as; || (micux: ənsall)
 Kud ənnāy anəsləm nəkann-as, || (micux: ənkann)

Wä-tt-e-(ə)nsiwäð tekäret näzl-as, || (CF näzəl-as erreur)
 Ğer-enäy əǧmâyäy isudaf;
 Nār-wāl y-äbäkkad wä-hi-dd-e-yas;
 Taläqqey e tät-näyäy, niblas,
 Täny-i s-tämälla dāy ul, nəkn-as
 Asəswiy əd-yəlləl ənsiky-as,
 Ku tät-tewäð tākəret nəsl-as
 E-has-tät-ənsikəy ärđēy-as;
 Nāzläğ y-ämärked, nārā e-hi-dd-yas,
 Yurrag äbäkkad, nārā en-nifsas.
 Äddunät, uksadät Amäqqar,
 Wa dd-ykfan ännäsrät ət-thorar
 Sid-Yämär, a dd-yeraw əntuzar, || (lic. = Sidi-yämär)
 Wa n-Tmäğlälen afära t-Tyärar
 A ytazzäy, äyläyän-as Foyas,
 Mey Xämmäden əlwäli, nəsl-äs
 Tähuğğəğa ak-chäd ybdäd-as, || (Tähuğğəğa ?)
 Ämud wär-yəge əyyän ydräg-as.
 Äddunät, uksadät Amäqqar,
 Wa dd-yknän Yüf-Ehäket d-ədrar;
 Ykn-äd Tämat-Təddäret y-əğnan,
 Hät atyär, yğ-as äzer nehal;
 Ykna Azaway, amädal n-Ägdal; || (Dict.NP Äğädal, ^{wy}Agdal)
 Wiyäð Təduq, wiyäð ibənkər
 Wi n-Tmumänen, yalläyän Ingal.
 Hân-t Kel-Fäday ebären sulal,
 Säkkerät(?) a (ə)zzâyän əd-sulal, || (Səkkerät ?)
 Adrar äba-t, Kungiy isärwal. (+)
 Äddunät, uksadät Amäqqar,
 Wa dd-yğän Ezeləg ət-tmihar || (^yƏzeləg, fr. Asélik)
 Ti ytağğ Äwəlləmməd ysarsar;
 Tesəmt, e-tät-əlləyin muğar, || (əlləyin ?)
 Ed-yäqqəl əs-kallän ed-yutrar;
 Ğer Enyär əd-Kälföw asihar;
 Zərkəkkiy əd-fäyyän a yğa ədrar. || (^{wy} = CF ^{hf}fäyän)
 Äddunät, uksadät Amäqqar,
 Wa dd-yoyyän Uzzeyän ət-tmihar

n-Arabän-ändi s ġän asihar,
 Dimardäy Ešckīy əd-sutrar
 A tazzaḡän, ġaddälän tinhal.
 Āddunät, uksaḡät Amäqqar,
 Wa dd-ḡġän Ezeləg ibənkār,
 Yāzzaġrät Urarän ȳtewar;
 Ȳkna I-n-T(ä)bälyā d-I-n-Āseġ d-Īdrar; || mieux: Ȳkna I-n-Täbälyā,
     I-n-Āseġ d-Īdrar)
 Ȳġ-ädd y-Ābärbohəy isätkal,
 Ġer Bužbiha 'ar Tāġant yutrar, || (lic. = ed-yutrar)
 Tin-Buktüw, ḡġ-as d-əs isudar
 D-äġef färörän wär-ȳhe ədrar.
 Āddunät, uksaḡät Amäqqar,
 Wa dd-ȳknän Aməzzaġin (ə)d-bənkār,
 Wan Seġan ar Etäḡäs d-Īdrar,
 Wan Īmdəd ar Eġäre t-Tȳəmmar.
 Āddunät, uksaḡät Amäqqar,
 Wa dd-ȳknän Awharäġ(?) əd-Dəkmar,
 Ȳkna ilȳi yässīrsän imuġar, || (mieux: ilȳi ȳssərsän ?)
 Ȳkna Āwfädäst(?), Eläkef, d-Īkbal,
 D-Āhohəy, ȳkna Ahtəs ət-Tġiġal:
 Wan Emäy(?) ar Esäwi-n-Bənkār
 Wi n-Ahnät; ȳkna Akäfu d-əškan,
 D-Elesən(?), yässīfrär I-n-Sakan. || (= Elesəm | mieux: essīfrär ?)
 Dənnəġ-wän ȳkn-ädd äyor d-ətran;
 Ahäl täfuk, ehäḡ ḡġā eddam.
 Eȳäryär, ȳkna d-əs iġedan;
 Yāzmäzläy ikallän; ḡġa aman
 Däy Ābdäneze(?) ȳähän-t mähwar,
 Wi-ndindäy däy sassänät tməžžal
 Wan Āns-Iġəlmamän ar Unan,
 Təyyäḡ Wār-Āssiġġän ar Aġam.
 Nāk wa tän-ȳnnän wä-hi-hen man,
 Dās-i täḡest ən-tära hullan,
 Ġer-ekmät a hīy-äba aḡäḡzan:
 E dd-e-yufu amändär-in unan || (CF E dd-e-wfūw amändär-in ?
     douteux)

Wi ġer Āsuf-Mällän əd-ġedan,
 Kattäm “Tāhôr-d-Āddäl” emedran.
 Ewa d s-əs-ənyabbär arəġġan,
 Nāyîl äsîsāġlāy ənhâ iman,
 Wār-c-(ä)flāy, ohāzāy imesan;
 At täskätäffät wät iġedan. || (CF təwät donne une syll. de trop;
 t(ə)wät ?)
 Käm hêd äbuk, näkkäneḍ izlan
 A (ə)ntadāw, ämmussän-i dāy man.
 Tunte ġät awa s täbôk, hullan;
 Noyy-et, wä-hanāy-tāmos medwan.
 A (ə)kkey äsîrarāy arəġġan,
 Ġer-ekmät yäsînäkäłwa izlan, || (mieux: esînäkäłwa ?)
 Ti näyhäl e-hi-ÿktəm emedran.
 Dimardāy ed-əlləyuy hullan, || (AJ: ed-älläyey)
 E newäḍ, äybârāy arəġġan,
 Rêq-qām, “Tāhôr-d-Āddäl”, ənsat-am,
 Ta-nnäm täsîmāntäs-i dāy man,
 Kəssən-näm e t-nəġmäy yhâ itran.
 Aləs wä-hi-tät-e-ÿzähäḍ hullan, || (ÿzähäḍ? < *ÿzəhəḍ | une syllabe
 de trop: il faut probablement sauter soit -hi-, soit -tät- comme
 sous-entendu)
 Ĕnnär yāmôs ahär ytuman,
 Bärsey äwadəm wä-hi-hen man,
 Wä-t-nəġrēy, ənkuttūw imesan
 Wi-nnäm, “Tāhôr-d-Āddäl”, əd-ġedan
 Wi-ndindāy dāy ənsadad s-äzlan. || (əzlan? | mauvais mètre)

223. *Le mariage d'Amānna wälät-Wa-n-Killa (säyānin).*

1890 – Mosa ägg-Āmastan (1867 – 19??) (Kcl-Yāla)

Hêy Atākor e yäsîkakän,
 Atlay wāla emāngäl osāsän,
 Tasän ”Tāhôr-d-Āddäl”, əġġanän.
 Sadawāy iməġġəna, əntarräm;
 Ġey bännäsib Ağāla a tt-osän,

Ákal n-Áwəlləmməd a tt-əmdän.
 Hâk-əlləyuy isálan e s ġän || (lic. = E-hâk-əlləyuy, AJ əlləyey)
 As hanäy-ədd-əkkän əġlâyän,
 Nəġġar təhuk d-aləs yġbâsän;
 Kud abäraġ, səstən-əd meddän
 D əddəwäy, əġġâhän awa yġän;
 Wä-dd-əlləyən a hīy-ġkšâfän.
 Oyycq-qāwän yor hānan đazžäm;
 Nəsla y-ābuk, təkñāfäm-t əyyän,
 Ydrāġ y-ākal a wāla a-(ä)nđārrän;
 Käy wa n-āxämmas tən-ydhâlän;
 Hām eyäyi n-enyār yllāzän;
 Tūzan tārəġġant, käy a ytahän,
 Kann abätol y-eriy yffārän;
 Əssəstänän mi d-əs-yġlāmän,
 Käy wa n-ānāđ d-əkli yəđđanän || (mieux CF: d-əkli yđđanän)
 Sikk-əd tənuk d-a d-əs-yđđanän!
 Tanfust xāräm-awän; əssānän
 Wār-ġeräm eyheđ wāla ykrâfän,
 Bärsey wälät-Bāgzän e d wārän
 Allay d-äyār d-aləs yərbâbän. || (mieux CF: d-aləs yərbâbän)
 Nāk wa s wāla ənlaqqäd a 'ynnän || CF wāla 'ənlaqqäd a ynnän ?)
 Ara n-tähəġgart wāla yfđälän,
 Wārġey käy, i n-mäđđän i n-Läsfär || (Ləsfär ?)
 Eyäf fäsûs, iləs i n-əqqār(?!)
 Lassäy Kāno d-korëy, ənlâ ayār,
 Saġanäy ebäydaġ, ənhâ aqqār
 Y-aləs wāla tuntëy yhâ äššär;
 Ta (ə)nnäy wārät-le äzzäbu nəžžär.
 Tamät täyārd ta lät aġigär, || (AJ aġigär, CF ici aġeġär?)
 Ta lät tənawt taġġ d-əs éġändäl,
 Kann i-tākoba d-əs asəskär,
 Tārik wä-has-täqqəl asätfär, || (lic. = wä-has-e-täqqəl)
 Tāksôđ e-has-yaššädet aswär.
 Wä-hi-ġkme əbuk-nāwän, [ee] Läsfär(?), || (manque une syllabe)
 Wa ġäm tāfuk abādah hâ aqqār;
 Eket dəy i tt-yġän yäbbüddäl || (mieux: ebbüddäl ?)

Wä-dd-ȳswär särho 'ere 'yfal.
 Aləs wä-has-c-(ä)rduy e-hi-ȳwär,
 ȳlass särho lassäy asätfär:
 E-has-tağğäy wa n-ädaḍ y-aqqär(?).

224. *Lalla wält-Illi (säyänin).*

1895 – Mosa ägg-Ämastan (1867 – 19??) (Kel-Yäla)

Lalla tähösäy, käfäy ini;
 Tûf ärrəyal n-oräy, ällahi!
 D-a s tənnäm ȳtağğäh Dämärgo;
 Tûf sabära n-Gubär anhəğği.
 Lalla, tära-nnäm däy ul ḍäs-i:
 Nəgmäy asəttənkəl, ȳndār-i.
 Ənnär härät n-äššäk, ällahi!
 Wär-c-(ä)fläy ohâzäy-as emi
 Əd-mäḍḍän. Emäsliy ȳğrâz-i,
 Tasna əlhärer, tûf ähuğ eri.

225. *L'image d'Amānna me suit partout (säyänin).*

1896 – Mosa ägg-Ämastan (1867 – 19??) (Kel-Yäla)

Abättäna, eze-nnäk iğedan
 Ğer Lakbät ət-Ti-n-Tağart d-Ağam.
 Nəqquddär a dd-ənfäl a rân man.
 Teṭ tekakit, iniy eməḍran,
 D-äsəswi yällilän imesan,
 A hi-yämösän däy ul medwan.
 Tiȳrənyəriy ad äba azäğzan || (Tiȳrənyəriy ? Tiȳrənyəriy ??)
 Däy fäyyän, ewâyäy eməḍran || (CF fäyyän)
 Tiläläy iğefän əd-ğedan
 Nək d-älhäm, ənyabbär arəğğan.
 Geȳ bännäsibän wäla ansärkam.
 Tädiwt n-Äwəlləmməd a (ə)ngā i-man || (i.e. a ngā i-man? a ngā y-man?)
 A dd-əğmäḍäy əs-təla hâ izžan;

Yohäl Fämãñha, wätäy-d aġlan.
 Isenän ən-ti länen izlan!
 Yewäs Bădahu(?) wăla emedran;
 As d-yewăy emăngăl ysastan:
 “Ihōdāt, efăssi a rân man.”
 Nney-as: “Tăhənnu, kăy azăgzan!
 E d ylla, ’a tăgmăyăd, hullan!”

226. *Contre les Taytoq (săyănin).*

1899 – Mosa ägg-Ămastan (1867 – 19??) (Kel-Yăla)

Taytoq dăy Ahnăt wăr-ăthännän,
 E d hân Tăġulgult wăr-ănkălwän:
 Dimardăy e-t-təlməd əs-meddän.
 Năssewăy-as-in Măhawa udəm,
 Ăssilwăy-as ar Ăsuf-Măllän
 Īt-Ti-n-Tăġart, tarrăm ar Adrəm.
 Awendăy at tăstăfăl, tăkfăr;
 Tăsidăw Abotăggi ylä Enyăr
 D-a ylä u-Xănini, wăla ytakăr.
 Ykn-as-d Ăhitayăl asudăr;
 Īnta təzzənkăh săr-năy, tădhăr. || (micux: săr-i)
 He-kăm! Wă-ham-tăġġăyet ahăl
 Dăy tarrămän meddän, ənđakkăl!
 Amġa wăla Ti-n-Tăġart tākăl; || (tətākăl “elle crie ‘malheur!’”)
 Hâm Adrəm ad ənwăt Edekăl. || (CF ənout = ənwət erreur)
 Tăknim dăy əbuddəl asăysăr; || (lic. = Et-tăknim)
 Năkn-ăwăn əs-kallän atărtăr || (Năkn-awăn? = e-hawăn-nəkən?)
 Wa-ndindăy ət-togăzăm s-ədkăr,
 Foll tewăđăm Žikăt ar Ayăr.
 Kud yră Ăhitayăl yđakkăr!
 Təssănăm, a-ndih s wăr-yġe əyăr
 Y-ăg-Sidi tănđăwăm yhă Ažžăr,
 A hawăn-yġa əžžən yġlâyän (+)
 E ġ ġăn tăġedit s-ămi n-ăyrəm; || (E ġ < E d)
 Lassăm dăy aksorän, ožărän,

A hin-ġām ärräwḍäten udəm;
 yor dendäy a tännäd yzza ədkär.
 Mäladüw, as tät-ġām asətfär,
 Wendäy täyārd təttəwäm-t ahäl,
 Foll-as täsibäkkät-in s-aḍär.
 Sidi, tāfuk toġār edekäl:
 Nāk əd-käy əngā äzzäman, səfrär!
 Terwa n-Āhitayäl əlmänkär; || (lic. = əlmänkör)
 Ĕnta a käy-yässəwäḍän Zəndär.
 Hak-ännäy əyyät tāfert, zäydär!
 Ta-nnāk tāra ġēd y-Āhitayäl,
 Ĕssānän äddunät as lā aḍär,
 Wä-has-tāred äzzäbu, yaddär
 Wa foll käy-yssədwäl yḍakkäl,
 Təknet-t dəy ul-ənnāk aknihär:
 I yġmäyän d-ək tāra yārrīywät; || (mieux: Iy yġmäyän d-ək tāra
 errīywät ?)
 Käy äzzäbu wa-nnāk Ibrahim.

227. *Contre Soyī(?) äg-Šekat(?) (säyänin).*

1900 – Žäyḥär ägg-Ihämna (1867 – 19??) (Kel-Yāla)

Hēy Yīfräy, ärrey tānawt tasnit;
 Sakaläy ad əkrähäy tallit,
 Ĕmdeq-qän, Āny-Aklīy ət-Täylit.
 A hanäy-täylīyölī tirit:
 Yäqqīm yämôs yor hānan taskiwt;
 Ĕkbəlmät-as esäk, ysətfu-t!

228. *Projet de voyage au Niger; amis refusant de faire ce voyage (säyänin).*

1888 – Xäduha(?) äg-Fāndo (1867 – 19??) (Ibättänatän)

Yīnna Xäduha 'yħ-ê ämärwas || (Xäduha yħ-éy ämärwas ?)
 Kud äqqäläy wi n-Tāhunt imnas,
 Ed-asäy e d əmdänät təwgas,

Ed-səswäräy eġārew d-ammas,
 Ed-äywäräy aydäy yhä äwnaf.
 Hälmutiy(?) a hi-(ə)ġmädan zūbaz.
 Okäšša(?), äyiläy wär-yhe imras,
 Ȳnna: “E-hi-(ä)n̄yin Hätan; änn-as.”

229. *Contre Āfunäkki(?) äg-Bunḡama (säyänin).*

1897? – Xäduha(?) äg-Fāndo (1867 – 19??) (Ibättānatān)

Yällä, wä-hi-ġed Āfunäkki,
 Wa ’ykkān ammas n-Āḡay yoyy-i. || (CF Ēḡay ?)
 Ȳkka tādiwt tendäy tāhā Ayli,
 Yādān tāsa, ȳġammäy ax d-udi. || (Micux CF: Ȳḡān)

230. *Son mari Bušnu ägg-Ihäm̄ma qu'elle n'aime pas et Ruffi ägg-Āwānzäg qu'elle aime (säyänin).*

1891 – Taməkkut(?) wält-Ilašān (1867 – 19??) (Aġoh ən-Tähle)

Yäyša, wāla a s fallāsād Sidi?
 Təssānād as aydäy af n-urru(?).
 Awa yāzēdān y-āmi teyne;
 Āššil, āba-t, a w-käy-ȳsuku, || (w- = wä-)
 Ȳsuḡul ikewān ən-tähle.
 Ere s āba Ālhännät yākk Temse; || (lic. = ed-yākk)
 Ere s āba Ruffi yākk Bušnu. || (lic. = ed-yākk)

231. *Contre Ebärkäw wälät-Bälāw (säyänin). Cf. no. 238-239*

1900 – Xälifa wälät-Xayki (1867 – 19??) (Ihäyawän-Hada)

Näk awätay waräy ənnäy d-əs
 Ebärkäw əkkey nāhēwāġ s-əs,
 Ta hi-d-təḡayyārāt ul n-aləs
 Wa dd-yewäyän sār-näy abuyəs.
 Axmadüw awen, wär-yhe äḡwəs:

Sānat a 'ysimsəwil, yǧbās. || (micux: Sānatāt a ysimsəwil)
 Ar wa n-tāǧulmust yānīhāǧǧ d-əs;
 Ad ysəǧən sār-nāy Etāynās,
 Ysiləy, ytattāl-as āhayəf, || (une syll. de trop! ytattāl s-āhayəf ?)
 Yāhōsāy, yh-as ānayna cyāf.
 Kud ǧed kāraǧ ǧefān, ārdēy-as || (ne rime pas; ārdēy s-əs ?)
 Tikawt-nānāy: wār-tāmos aləs
 Wa t tāhārād s-chāḍ asāǧbəs. || (t < d)

232. *Lilla(?) wālāt-Moxāmmād āǧg-Alla(?) (sāyānin).*

1900? - Šittu(?) āg-Saləm (1867 - 19??) (Kel-Yāzzi de l'Ahāǧǧar)

Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Asikəl ənǧa wār-yǧa aləs. || (CF nəǧa)
 Dās-i tāḍest, əssām yǧa d-əs,
 Tällilāt ul-in tāhōrāǧ d-əs:
 Lilla a tāt-yīlān tānīhāǧǧ d-əs;
 Ykna ānǧālos, taǧǧāh ul n-aləs,
 Yāywās-tāt, aywəs wār-yāqqim d-əs, || (micux: eqqim ?)
 Təmmaz ere tt-yīlləyən s-iləs: || (CF əlləyən erreur? pluriel?)
 Awa d-əs-c-yānn wār-yssen d-əs
 Təmmaz ere tt-yīlləyən s-iləs: || (CF əlləyən erreur? pluriel?)
 “Anməknīy, ənḍ-ehāḍ ənsey d-əs.”
 Āffūdāy aman, wār-əswey d-əs

233. *Attente de retour des guerriers partis en rezzou (sāyānin).*

1898 - Tamāywant wālāt-Xābbi (1868 - 19??) (Kel-Yāla)

Nəzzāy Ānāmmāyṛūw, ənlā imzad;
 Ēntaqqāl i-wi hānen Aḍay
 Ēd-wi (ə)kkānen Ayār əs-tyorad.
 Hey! Axāmok, ḍakkāl ezenāǧ;
 Wātāt-tānād-d, ti n-wāran d-əlǧaḍ.

234. *Chute de Dānbālo āg-Moxāmmād “Dānbālo āg-Wa-n-Gaḍi”*
(*sāyānin*).

1890? – Bāllō āgg-Āmāstan (1869 – 1897) (Kel-Yāla)

Āqqīmäy a dd-ŷgmäḍ i n-mälmeḥ
Yoyārān amis; yāhewāl: “heḥ!”
Īnnān-d-əs-ədd iyāḍan: “weḥ! weḥ!”
A tt-ānḍāwān ġer hānan kāḍrik.

235. *Regrets du mariage d’un ami (sāyānin)*.

1895 – Ebārkāw wālāt-Bālāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Moxāmmād, oh! ŷsyār-i Yālla || (pf. optatif)
E wā-hīy-āḡḡahān ayətma!
Tāzun tēla, (ā)mxātwayān sēlsa!
Yākkosāt abba awa hi-dd-ŷkfa!
Nəḡrāw māraw ḡallān əd-əssa || (əd lic. = d)
Kudet ŷqqāl-d, ayḍāy a ’ynna,
Tāḡḡāf-t Mənəyya, manis ŷkkā,
Kām-tūfāt emāslīy əd-sēlsa.
Amumən ŷksān-kām as ŷḡla: || (Āmumən ?)
Wā-has-səllād wāla ewa d ŷḡa;
Yānifālala wāla ’ŷlsā:
Nney-am-tān ahāndīy as d-yosa. || (< ahāl-āndīy)

236. *Combat d’Izārwan (sāyānin)*.

1895 – Ebārkāw wālāt-Bālāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Kel-Ahnāt, as āylāyān uhuf,
Ak-əyyān ənhā d-əs ahānfus.
Nəsla osān-in Azāway uzuf;
Awa ŷḡān ŷssārmāy Ālkabus,
Təḡla tēla, (ə)knān hānan uluf;
Osān-d, wār-oḍenān ayəttus,

Lân tellämen, chäre kätṭuf.
 Eklan ämôsän-sär-i-dd ummus: || (sär-i-dd ?)
 As äṭkälän Tesäkänt s-uhuf,
 Ällilläwen wä-tän-ṽkme uzuf.
 Änn-as y-änämmäyrüw: “Ahəyyuf || (CF Ahəyyuf ?)
 Yăġet, wär-ṽtaqqälet y-azən;
 Ȳmda äwätay wa dăy ət-tosäm.”

237. *Éloge des Iwārwärän et railleries contre les Eklan-ən-Tăwset (säyänin).*

1900? – Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tăwset)

Tăhhuġġəġäm s-Äbäde təmdâm,
 D-Axxu wär-yäxxälläs ar əttam || (CF: Äxu? | mieux CF: wär-
 ṽxxälläs)
 Dăy mäyräkän dăy Käno ’əñhân.
 Sărho, (ä)ṭkälän-t Wărwărän sollan,
 Yăṭkâl Asəġraḍ, nəyăq-q ṽtrâm.
 Tamsəġġəna ta n-ähänsa ṽksân || (AJ: Tamäsăġġăna)
 D-äyərbātu n-nayăḍan yämmân.
 Taydăy tăzunt, Əlxăbib, səbxân!
 Yă!!la a tăt-ṽġän ṽrû tăzzâr. || (mieux AJ: yărû)
 Nəṽulfăt, təmmätäm, kut tărâm! || (lic. = tărâm ?)

238. *Épigramme contre Axmadü äg-Wa-n-Kamma(?) (säyänin).*
Cf. no. 231.

1900 – Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tăwset)

Axmadüw, eket n-älänġetu
 Yăzzälän iḍarän ṽlâ eri!
 Năk wä-sär-ək-tiġmäy Eheli; || (mieux: o-sär-ək- ? | sär-ək ?)
 Wäl-leṽ təkerkert tărât esu,
 Ət-ti n-wăran ġammăyăy bosu. (+)
 Axmadüw, “änṽ-enăḍ”, ar nəlk-ê!

239. *Épigramme contre Axmadu äg-Wa-n-Kamma(?) (säyänin).*
Cf. no. 238.

1900 - Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 - 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Xäbba, Xälifa ma hak-tønna?
Nəffär ässin? ma dəy has-təsla? || (micux: ma dəy as-təsla ?)
Tasäqqämart, ʔnzäz-am Yälla!
Axmadüw, ässîmdäy-as mälka.
Tännäd sär-i läybüw a dd-ʔñha, || (sər-i ?)
D-äräswäy yämmîndän as ʔgla.
Aggay n-äbora a d yänihägğa
Däy Bärnōw, ällînkämän-t nuba,
Yäkk wäzzağ, yäddäh, wär-yässunfa || (CF Ȳkk = Ȳkka ? | micux:
wär-essunfa ?)
A hi-tän-yässewäd Amsälka, || (micux: essëwäd ?)
Ȳkš-as äkala emïy ad ʔmda.

240. *Reproche à Moxämmäd äg-Məxəyya d'avoir passé près du lieu où elle était sans aller la voir (säyänin).*

1900 - Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 - 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Moxämmäd, adkär käy a s yäzzar || (CF yäzzâr ?)
Hi-yokäyän dänäy İyubar
D-Äsäli-S(ä)kin(?) deydäy ət-Tiğhal. || (micux: D-Äs(ä)li-Säkin ?)
ʔor erïy e-tt-yärməs ət-tiñhar.
Näddôbät en-nawäd Äwhəggar, || (lic. = Äwhəggaq(?))
Bärsəy äkal waydäy ən-Gəntar.

241. *À Moxämmäd ägg-Äläftäxa, sur son père qui meurt de faim (säyänin).*

1901 - Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 - 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Moxämmäd, Aläftäxa ʔny-ê laz || (AJ yänÿ-ê donne une syllabe de
trop)
Täsmäskälät-t d-älläbän n-əğlaf. (+)

Yäqqim Äzāwadīy ysalaf
 Ġer tkukənen ad yāmos atyas.
 Ahənkād yġla d-āġola, ylyās.
 Yäqqim kāwāzwāz dəy I-n-Təsdas.
 Yātkāl Āsuf-Mällān ysalaf
 İlānyīy(?), Edersīy ylkām-as.

242. *Adieux à Bab-Āxmād ägg-Ābāde "Bāxxād" et à Amumən äg-Yābälli(?) (säyänin).*

1902 – Ebärkāw wälāt-Bälāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Awa nārā dendāy əd yogġa || (dendāy temp.)
 Tasilēy, äylāyān-as nuba.
 Hēy eri n-Bab-Āxmād as yġla.
 Nāssofād Amumən ad yosa
 Dagg əbsāyān windāy ən-tsəkla:
 Wār-nəssen ebäydāġ ət-Tarma
 Wāla asāra n-nerān ən-Keta(?),
 Wāla dəy ilāytān ən-Žārba,
 Wāla äzzābib dendāy əd yḡḡa || (dendāy temp.)
 Yohārān ət-teynēy ahānsa.
 Amumən ihəddān ən-tsəkfas,
 Ēt-tāwləlūt, yānmāhal d-unfas;
 Ēnnār a 'yḡnazzān, äkfāy ma-s
 A tāt-yāsīġānfān yäylāl-as. || (mieux CF: yylāl)

243. *Les hommes qu'elle aime (säyänin).*

1902 – Ebärkāw wälāt-Bälāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Yūf ägg-Ābäytom kāraḍ zāhlag
 Wi ġer āzer d-erīy ət-thəkkad.
 Wi n-Toksəmen, rēy Kənan, e-tad.
 Dāy Fesān, ən-rā Awwād(?), ən-rā ^Dalyad
 ändārrān yknā Ēnnābi s-əḍad.

244. *Ses jeunes amis Kel-Ahnät (säyänin).*

1902 – Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Rêy Ebäde, ġêy d-əs anməġġaġ
 Hund wi hānen amādal d-cġġaġ.
 Moxämmād a (ä)ḡhālāy, əntisdad
 Ad äqqälāy talākat n-imzad.
 Wa-’Ynfān ysdagām-i s-ādaḡ.
 ḡali wa n-āġ-Bažālud, c-wad,
 En-nāmmānāy mey yāġ ānsəġmaḡ.
 As d-cwāḡān windāy ən-tnəġmaḡ,
 Oseq-qān olān dāy ət-təġdaḡ.
 Yolā Xādidda d-āner aggaḡ.
 Yūf Bunḡama ’a ḡhān Asəġraḡ.
 Yūf Mummūw izelyān ən-thənkaḡ.
 Sallāy Moxämmād wār-ḡhe imḡad
 D-Ānguxiy(?) en newāḡ amāzzay.

245. *Kənan ägg-Əlxābib (säyänin).*

1902 – Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Yābbiyān as yūf Kənan imḡad;
 Yūf ayār ḡknān ḡ-əmis aggaḡ;
 Yūf ta wār-yāḡes ālām hā ālkaḡ || (mieux CF: wār-ḡḡes)
 S eket təfāl-d Ayār n-ānāsbākkāḡ || (mieux: fāl-d; une syllabe de trop)
 Yūf azzən ən-ti n-wāran d-əlgāḡ
 S eket āmehāḡnāt əs-Hulāy
 Ālkāylāka [a] ḡānnāt d-I-n-Tfinay.

246. *Inquiétude en pensant aux jeunes gens qu’elle aime (häynāna).*

1903 – Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Täwset)

As nāḡkāl Tamāda-ta-n-Ġəlmamān,
 Närrūġrāġ foll əmis, wār-nāznāhlām,

Nāsîdāw tekälelt əd-mätṭawān
 Foll mədray wi (ə)kkänen ġer mihitān.
 Āttāw(?) yġbāsān ykkān ihallān
 Yūf aẓrəf ət-tākunbut əd-ġerān.
 Kənan ägg-Əlxābib yūf aytadəm
 Təṭṭawen ti n-āhunāġ d-anarān.

247. *Joie de l'arrivée d'Axxu äg-Bäyka (säyānin).*

1903 – Ebärkäw wälät-Bälāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Hêy esāwi n-I-n-Ëyəs, nəkrās,
 Ad ənnāy Axxu d-əmis yġbās || (CF Āxu ?)
 Nəswād d-əs, ädramäsāy nāk yas.
 Tāra, nār-ê; tesāle, nəsl-ās
 s-innin ākal warāy, e-tt-idd-yas.

248. *À Axxu äg-Bäyka: Jette de l'eau sur ton cœur, cesse d'aimer une femme
 qui se joue de toi (säyānin).*

1903 – Ebärkäw wälät-Bälāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Axxu, wāla ar ännät-as: äṭṭəs.
 Səyyəlləl ul-ənnāk asənfəs.
 Təzhäf-kāwān ti n-āmi n-aẓrəf;
 Təkn-ak dəy ədmarān amākrās;
 Toyy-ik tāhîdāddāyād s-əhəs, || (aussi: āhəs?)
 Sadadād əs-fassān tāhêd d-əs.

249. *Éloge du pâturage d'Isäyman et de Mulud ägg-Ābäggi (häynāna).*

1903 – Ebärkäw wälät-Bälāw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Tāwset)

Amädroy aḍrāylal wa lān Säyman, || (AJ aḍrāylal, qui demande
 l'omission de wa)
 Wä-t-tose təla 'ad yġa ihilan || (pf. optatif)
 Hund Mulud ət-tāġulmust ət-tāllan:

Ȳlass iməskəna, yoyâr yonân,
 Aḏu-nnet əlməsək d-əlyud(?) əmdân,
 Teydit d-əlwärdiy chäḏ käy-d-osân. || (= ^Dteldäṭṭ, ^Wteldəṭ) | CF
 əlwärdëy)

250. *Tu es parti sans que je t'aie vu, ô Mulud, toi que j'ai dans mon cœur
 comme du bois d'aloès (säyänin).*

1904 - Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 - 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Təgläm, wä-käy-neyäy, ee Mulud,
 Näk wa käy-yḡän däy ul əlyud(?), || (Näk ta təḡät ?)
 Ässôfäy ənta (ə)lžämat ayrud.

251. *Mähawa äg-Moxämmäd äg-Yali est dans l'abondance, hors du contact
 des Chrétiens (säyänin).*

1904 - Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 - 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Ti n-I-n-Mäsäknan, fäläy-d Amḡa
 Yämmizžänän, Fakrūw a yänya.
 Tämôs Täfäzyit žäbäl(?) yärfä(?) (+) || (ar. Ğarafāt)
 Ənta as timuhudän əlyulma(?)
 Ȳhâ Mähawa tākuyt, yklâ.
 Əftâyän-as əlhärer, ynsâ,
 Wār-təḡḡ tānaṭ asäled ta yra,
 Täḏän təla, ässukär a yzakša.

252. *À des amis qui l'ont quittée, allant en d'autres régions (säyänin).
 Cf. no. 492.*

1904 - Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 - 19??) (Eklan-ən-Täwset)

I-n-Äres a (ə)zzäräy əd-yubar;
 Näsîdäl igəttän ət-tmihar
 N-awa hiy-ykassänän yutrar || (lic. = yätror)
 Bäyka yḡḡəlät, ykka Äfud-n-Abal;

Moxämmäd ykka bären adrar || (erreur pour bären ədrar ?)
 Wa n-Ahnät, yəzzohəz ahəggar;
 Axxu yämôs y-Ayăr isudar,
 Izəndārən a yor ysakal. (+)
 Aläftäxa, oyyän-t dəy Ahəggar
 Ed-yəgrəw anğı wāla amtärtar;
 E-tt-əkkäy, e-d-əs-nətimsətlal.

253. *Frappe-moi, et tu entendras les gens dire: "wak! wik! que cette femme rend vite les coups à l'autre!" (säyänin).*

1905 – Ebärkäw wälät-Bäläw (1870 – 19??) (Eklan-ən-Täwset)

Tasəqqämart, äğ dəy-i tiwit!
 Ti ġəd s-əfus-ənnäm, ärməd hik!
 Kud wär-ğed awendäy, ul kətšik || (kətšik ?).
 Ässôläq-qäm ət-täg(ä)det̪t̪ ən-sik. || (micux: ət-t(ä)gədet̪t̪)
 Ed-ännin meddän əmdän: "wak! wik!"
 Taräy tamät̪ tärzäm i-ten hik!" || (micux CF: tämät̪)

254. *Les filles de Tabäknit wälät-Baba (säyänin).*

1894 – Ihämma äg-Moxämmäd ägg-Orzeg "Atäkäyya" (1870 – 1895) (Kel-yäla)

Ġer Toksəmen d-^DÄğdəm əd-^DĠudän,
 Takkän-d-əs-əd ti n-ämi məllän
 Teräw Tābäknit, ta n-wält-Bägzän.
 Əyyät təhuk, əyyät iğərən,
 Əyyät säwa-tāt d-äza n-nerän.
 Axämmiy, udmawän ən-tmitar
 D-a hanäy-əzzohärän məhwar,
 Surf-i tära ġəy y-ämi t-tiñhar
 Ən-Təššärift tolät əd-sunar. || (micux: tolät)

255. *Ses jeunes amis Kel-Ahnät (yl-ânäy Yälla).*

1900 – Kænduša(?) wälät-Moxämmäd äg-Kuku (1870 – 19??)
(Eklan-ən-Täwset)

Yälla! 'iman-in, ere 'ämôsän
Tera d-əlmäždud Ƴhlâğ Āmumən!
Nässôfäð Fäkkän(?) ad yewäð eğän,
Ēd-däg-Xämänni nässofäð e (ə)kkän;
Ehäm iman-in a foll ärînan,
D-Ēlyärbiy Ƴlân emi yäžêdän.

256. *Justification (säyänin). Cf. nos. 56, 188, 236, 257, 451, 478.*

1898 – Bäckäta ägg-Ihämna (1870 – 19??) (Kel-Yäla)

Nney-akmät, as Ƴğa ämer waräy,
Hêy erk-ädäg däy wär-änkälwäy.
Abuxälil, Soyïy a fläsäy. || (Aboxälil ?)
Wiy ənnänen nayədan ġânäy
Däy Bärmöw, ed-yäffukkär aräy.
Tännim-tän i-ti n-ämi n-oräy.

257. *Menaces sans effet (säyänin).*

1898 – Oksəm ägg-Oray (1870 – 19??) (Däg-Yali)

Sidi-Ēlxäbib, ihädan elwân
Wi n-əmgär əd-äzzäman a Ƴğân. || (əd lic. = d)
Näk Toräq ad ätkäläy nəslâm;
Täsnäxramäd ta n-ähän bännan.

258. *Différence entre deux hommes (säyänin).*

1890 – Yäyša wält-Ämäššähawi (1870 – 19??) (Kel-Enyär)

Wen amäzly Mäss-iy a tt-ŷgân || (lic. = ŷgän ?)
 Wär-ŷge äyor-hendäy əd-Särxan;
 Hund ebätcy d-əlmələf yəzzân.

259. *Joie d'aller à l'ahal (säyänin).*

1895 – Hingü(?) äg-Bəlyas (1870 – 19??) (Eklan ən-Täwset) ||
 (Həngü ?)

Ässôfäy, e t tәмäl, e-tät-nas.
 Awa foll tät-takkäy I-n-Teḍaf;
 Wa foll yāmos awāra daw ma-s
 Wä-tt-ānycy əs-tärḍäbut(?), əsl-as.
 Wa-’Ÿnfän əd-Kadīy e-tät-yas,
 Ənta d-Äbilbil wāla ayətma-s.

260. *Tāhori – La hyène crocuta (säyänin).*

1906 – Sidi-Moxämmäd äg-Yotman(?) (1871 – 19??) (Kel-Yāla)

As nətrām eyäf n-Älunifi(?),
 Nosa asäkor yor ämi n-tehe;
 Nney-as: wär-äkkuläy, ed ənl-ê
 Emängäl ȳlä awätay nəkn-ê,
 Ÿtağğ ähağ i-tärik tele,
 Yämmizläy, tayāra-hin täh-ê. || (mauvais mètre; mieux: ta tayāra-
 hin h-ê ?)
 Ğer zərän a d-kalläy ət-tuhe;
 Äybäräy-as erīy əs-tinse;
 Yäsiläwäyyät dəy-i tekle;
 Ÿnaffär egärwäy ən-härki;
 Nässôläy-as wa ȳhän elässi

Ʒd-wa Ƴǵǎn amǎnsiy ǎnnǎmli.
 Sawarǎy ızcrǎn-in sǎǵni,
 Ǵéy koréy ǎd-ratíy ǎd-xayki
 Ʒd-taylalt wǎr-Ƴlse ǎlǎm dat-i;
 Wǎr-tǎǵǵǎy ǎlmǎlfǎn ar tele,
 Mey esǎmed kud Ƴǎmǎs ǎnh-ê.
 Ʒssǎmdǎy aǰhor wǎ-hi-dd-Ƴkfe
 Ǵǵǎfǎy ǎnhi s Ƴrú 'Ƴll-ê: || (micux AJ: Ƴǎrú)
 Ǵǳlǎy iskawǎn ǎn-teƳse
 Tǎslǎm d-ǎsǎn ta wǎrǎt-tǎn-le.
 Kut tagǵǎd aman dǎy a wǎr-he,
 I Ƴ(ǎ)mǎsǎn ax tǎǵmǎǰ-ak tenbe.
 Kut tattǎd crǎd wǎrǎn-Ƴŋŋe,
 Hik as kǎy-e-Ƴǎny, wǎ-kǎy-yoyye.
 Ma Ƴúfǎn, et-tǎǵǵǎhǎd tele
 Dǎy tattǎd ǎlkakǎn ǎt-teyne (+)
 D-ǎssukǎr Ƴhǎ udiy ǎn-teƳse,
 Mey héd tǎfuk, ǰakkǎrǎd dǎnfu
 Ahlewǎn Ƴhǎ ǎlkǎǰ ǎd-kǎlbu(?) ?
 Hund aydǎy a ǵǎ ǎzzǎman, Rǎsku(?);
 Saǵmaǰ ǎlidǎ emíy, ul sass-e. || (AJ aliddǎ)
 Eket ǎmawaǰ wǎrǎn-Ƴǵre
 E-tt-ǎnyǎy Ƴǎssǎrǎd ǎs-tide.
 Ƴosǎy d-ǎmis, naddǎr-as tekke,
 Tílal-t tǎyǎnt foll ǎzer, tatt-e!
 Wǎ-kǎy-zahafet tǎra n-tene:
 Tǎnn-ak tǎyǎtte a wǎrǎn-t-Ƴlle,
 TíƳalǎd íǵi n-hǎlan noyy-ê.
 Alǎs dǎy ak-ahǎl nǎnaqq-e;
 Sibǎnbuyǎq-q hund sǎr-i teƳse; || (sǎr-i ?)
 Wǎ-has-tǎmǎǵruzǎy, ǎnsat-e,
 Ad Ƴǎttǎf emǎmmǎl ǎn-tǎmse.
 Tikra n-ǎbuk d-ǎsdǎw ǎn-tǎwte
 Tǎhǎrǎǵǎt wǎr-tǎmos sǎrho:
 Agulǎz(?), ǎnnǎy-t dǎy Ƴtagǵ-e.

261. *Axxu äg-Bäyka (säyänin).*

1904 - Däyyädu(?) wälät-Bälāw (1873 - 19??) (Ekklan n-Tāwset)

Axxu xārām tänmähalt-ənnət;

D-əwän wār-ȳwe arwah ahi-nnet. || (wār-ȳwe 'arwa ahi-nnet ?| ahi
lic. = égal)

Axxu, mārāw meddän, ȳkkäs-tän

Əs-sārhöw, ed Yällā 'a tt-ȳkfän.

262. *Combat contre les Iwəlləmmədän (säyänin).*

1895 - Sidi äg-Šəddab (1874 - 19??) (Inənba)

Nässewäy i-ti n-āhal tanaṭ,

Tiräy n-ākal waräy ar Tarabt:

E d əbdädän wi hänen taylamt,

Təswärmät imuğāhän tilyant.

Ənnäy-tän ahändiy əs-tufat, || (< ahäl-ändi)

Ewa dd-yosa Äw(ə)lləmməd ȳkfâ-d dat: || (micux: As d-yosa
Äwəlləmməd ȳkf-ād dat ?)

Təwät təhiğalt s-ātu t-təblalt || (CF Twät təhiğalt s-ätüw ət-təblalt ?
Wät?)

D-allayän ad əkrāsän taxyamt.

As ohälän, nārā əfus tazyayt,

Ənəwät s-əs eläy ad yāmos alwat: || (une syll. de trop; sauter ad ?)

Təmmaṣ yākokäl sār-əs tufat. || (sər-əs ?)

263. *Combat de Tət (säyänin). Cf. no. 557.*

1902 - Sidi äg-Šəddab (1874 - 19??) (Inənba)

Nney-akmät, ee ti hänen ^DÄğdäm

Ət-ti n-^DTänay əd-^DFädaniwän

^DƏtmäžžəroren(?) d-äyäf n-^DAllän(?):

Yākkūs ahändindäy ad nəträm || (< ahäl-ändindäy)

Amässära; odädäy izerän

S-äššašän, älliläy Arabän
 Ad nægmäḍ ewa t tabärrakän. (+) || (CF tabärrakän ?)
 Äsdäkkäläy wi n-käḍawatän, || air de violon
 Nney-asän: “Ändawät-anäq-qän!
 Wa s yktäb awendäy ed-yšläm;
 A yġa, wälätma-s wär-e-tändäm.”
 Äsyäddädäy, (ə)nwät Täwîrafän; || (nəwät T(ä)wîrafän ?)
 Tækna adäras as däy-i-təträm;
 Tayant hä äfus, wä-d-əs-ənköttäm:
 Äksôḍäy en-nəġġäh izcrän
 Wi n-šayät ewa t tanämhalän.
 Ännät-tän-in i-tähiläggän || (Tähiläggän NPF ?)
 D-a ’yşwārän didiy ifaddän,
 Yšsəşwän orġan d-ämi d-laggän:
 Tiyäḍ ^DTänay, tiyäḍ Alewän,
 Tiyäḍ ^DTäsamäq d-äyäf n-^DÄġdäm.
 Sastannät miy ykkän iblalän,
 Yġän d-əsän windäy ən-yäydän,
 Wä-tt-yhe äbuşəs, wär-yäsmatän || (mieux CF: wär-yšmatän)
 Abror, ma he-tännäd i-hallän?
 Iləs wä-hak-e-ykən iġitän.
 Ee meddän, unfas wär-yñöttäm;
 A yġa, ’ylkäm-awän ed-ylyəm:
 Täkš-e täfuk d-a ylän isenän. || (pf. Təkš-ê ?)

264. *Combat de Tét (säyänin). Cf. no. 558*

1902 – Sidi äg-Šäddab (1874 – 19??) (Inənba)

Nney-akmät, ee ti länen ^{wy}amyar, || (lic. amyar = “réflexion”)
 D-a ’yşsälän ġer ämi t-tiñhar:
 Amäşšara yġa d-əs änmizär
 S-allayän əd-sasäbi n-Kufar
 ət-tähle ta təgmäḍät titar.
 Ekkeq-qän, əġġâräy, əntegär,
 A hi-yämos ähniy isutal,
 Wan zərän yällil-iy ar aġhal.

Imžad wă-hi-'e-ÿsəl năhâ ablal; || (mieux: ənhâ)
 Wărgəy kărađ dăggăn əntətkal,
 Wăr-nəgrəy əkrădăn-i s-əxmal? || (ăxmal ?)
 yor dendăy səfəlmăt-i-t, ălyar. || (AJ əlyar)
 Bărrăr n-ăhăl wăr-yămos ălyar;
 Foll Ənnăbi karrăhăn-t Kufar.

265. *Combat de Tet (ÿl-ănăy Yăllă).*

1902 - Sidi äg-Šăddab (1874 - 19??) (Inənbə)

Ec Tekădăyt, Taklit ət-Tăhewat(?),
 Ahăl wa n-Kufar, ġa d-əs tădăggat
 Yăzzâġ ätu, wăt təblalt tăhiġalt:
 Daw đarăn-in at tənkar tăġođrart;
 Kut təġġăh, wăr-təġġəh dăy tănăssat(?); || (lic. = tănăsse)
 Wă-hanăy-e-tăwăy wăt tăzămmart.
 Wi n-məlyan, oyycq-qăn daw Tăharhayt.
 Năk wa ÿlăn ul wa tătġkăr tăkayayt,
 Nəggăd tărik, nədrăs dăy tăhănsat.
 Isenăn n-imžad d-a ÿhăn Tăxammalt(?)
 D-a 'ÿġġəlen ÿkka daw Tăzărzayt!

266. *L'auteur se défend d'avoir mangé de la viande d'un méhari volé et tué en cachette (hăynăna).*

1904 - Sidi äg-Šăddab (1874 - 19??) (Inənbə)

Kud əkšəy talăbăġġat ta n-ÿăddi(?),
 Hund innin năzmăzzăy atlay d-eri.
 Ma he-(ă)nnăy i-Šălifa akəd Muli(?)
 Hund innin ġănăy ahăl n-ănănăyi.

267. *Belle journée (säyänin).*

1904 – Sidi äg-Šäddab (1874 – 19??) (Inənba)

Hêy Toksəmen atāram y-Angor,
 Īntazzäğ ax, sadäreç Ālxor;
 Ahäl yämīlāwmälāw s-ənnor: (+)
 Eyy wa wārān-t-yrēy əlmānkor,
 Yäflet ākal warāy, yākk Mānxor,
 Meç yāğğälāt, ytrəm I-n-Māskor.
 Tamsəğğəna-nāsnāt d-əlmānkor || (AJ tamäsäğğəna ?)
 Hund afārag s-Īžžādid d-əlbər(?). (+)

268. *Contre Žāyfar ägg-Ihamma (säyänin). Cf. no. 227*

1900 – Soyi(?) äg-Šekat (1874 – 19??) (Kel-Yāla)

As hi-ynāy I-n-Təswāç yāskändām, || (mieux CF: yskändām)
 Yāknāykānāy, yāqqāl ālkaçān, || (CF impf. yqqəl erreur?)
 Hund u-Ġan(ä)t yzzāyān iğefān.

269. *Rezzou contre les Berabiš (Ibərbuhəyän) (säyänin).*

1901 – Soyi(?) äg-Šekat(?) (1874 – 19??) (Kel-Yāla)

Nāk wa dəy ynakkār a (ə)ssānnāt,
 Nāsīwār emāngāl əddabbāt;
 Tadrart, nāmohād s-əs s-āllayāt,
 Nārmäs y-Ānaba tāhuk h-ēnāt.

270. *Contre Xätaman äg-Xafi (säyänin). i (Xätamän ?)*

1906 – Soyi(?) äg-Šekat(?) (1874 – 19??) (Kel-Yāla)

Ee ti n-hānan, Dudūw ykka Ayār;
 Yāsnāfrān-əd Gubār, ylä ayār.
 Ykk-ādd āhal-nākmāt yğâ afār; || (CF Ykkâ-d)

Ȳkk-ădd āhal-năkmăt yġâ adăr. || (CF Ȳkkâ-d)
 Yăkk tiyăđen, yăyy tăhuk taddāl:
 Tăwăy s-ăzer, tănn tăfert n-ădkăr, || (impf.spl. tawġ ?)
 Tăywəs tăġafġhe s-ăziw, tăkfăr.

271. *Fađimăta wălt-Īlmăxtar (săyănin).*

1893 – Axămok ägg-Ihămma (1874 – 19??) (Kel-Yăla)

Īnd-ehăđ, as yġa āmer n-imzad,
 Ȳssănkăr-i-dd ālhăm ən-żużab.
 Nătkăl tăkoba-nănăy d-allay,
 Īlseġ Kăno, nodăd izăhlaġ,
 Īkkeġ tăkilătway əd-lumay,
 Ađu yăzêd, tuf təmälle ālkađ.

272. *Šadda(?) wălăt-Dukka et Šălifa wălt-Axxu (săyănin).*

1894 – Axămok ägg-Ihămma (1874 – 19??) (Kel-Yăla)

Ti-ndin d-fălăy hânăt Iġmatăn(?)
 A hi-yġăn allay dăy ədmarăn: || (micux: yġăn)
 Šadda ət-tăhuk ta n-wălăt-Băgzăn;
 Tolâ d-ăner eriy əd-zerăn,
 Tuf əlhärer akəd ālkađăn,
 Tuf a (ə)nnăy ymsălăn imăđđăn,
 Tuf azrəf yătkărăn ifassăn, || (micux CF: ytkărăn)
 Tuf asăra y(ă)ddêwăn ən-huġġăn || (micux: eddêwăn?; CF as(ă)ra
 yăddêwăn)
 Ȳtaddāl, yđakkăl isrerăn.
 Năk wa tăn-yġnăn năsîdarăn
 Ebăydăġ, e-t-səwrăy arromăn,
 Ed-ăqqaymăy dat āmi d-senăn
 Wi-năkmăt, edet wăr-ăššeđăn.

273. *Sallän-tät wälät-Dukka (säyänin).*

1895 – Axämok ägg-Ihamma (1874 – 19??) (Kel-Yäla)

Waräy n-ähäl waräy aǵəlset,
 Nässugda azənnähläm ət-tekkelt;
 Yähnäffät ul, təltäy-i teqqet.
 Äzzäläy, ed täzzäbibt noyy-êt.
 Kud ət-tədwän, okälän man-net,
 Däy eǵəs-in, nəbdäd ar eket.
 Dimardäy ət təngäd, ənsall-et, || (lic. = ənsall-as)
 Tokäl tämara, əlyädäb yos-êt. || (AJ əlyädab)
 Yunin!(?) Xäräm-i taǵǵäq-q eret
 I wa n-tärik, taqqädäq-q s-äyet.

274. *Hälba(?) wält-Əbbäh(?) (säyänin).*

1905 – Axämok ägg-Ihamma (1874 – 19??) (Kel-Yäla)

Tamänyäsät dənnəǵ-əd tsumay
 A hanäy-ədd-osänät tfinay:
 Yläyyäm ul ad yämôs mäslay. || (yāmos ?)
 Wäl-leŷ tämara säled ilǵad;
 Wa-ndin sawaräy tärik atlay
 D-äbäydäǵ a 'yqqälän tizway.
 Ku dd-osän an nəǵǵäh ilumay, || (CF nəǵǵäh impf.)
 Səwräy tärik, nəlkäd i n-tsədray, || (CF 2 impf.)
 E-hin-näǵ əyyän ähäl, nismaǵ! || (NB le mètre demande ahäl)
 Hälba(?), tätawt-ənnäm anməǵǵaǵ
 Wa ğəy d-əǵənnə e-t-näǵəs s-äǵad,
 Foll-as wä-d-əm-neyäy er-səkyad.
 Ul wa kām-e-'yksenin yutab,
 Xäräm sär-əs yäsyärät y-imzad, || (sər-əs ?)
 Wär-e-ys(ə)wär izərän izählaǵ,
 Näsšošäm-as tamäǵint n-ärday. || (ərday ?)

275. *Hälba(?) wält-Əbbäh(?) (häynäna).*

1905 – Axämok ägg-Ihämna (1874 – 19??) (Kel-Yäla)

Nassäy, tiyränyəriy ğer əblälän,
 A hi-təndär täzidert d-ədmarän.
 Äzzäläy: talämomt lät anarän,
 Təfränät ğer äyəbber əd-zərän,
 S e t tədwän, sār-näy əd-ənzənnähləm
 A hi-tawən täkenzart anarän,
 Ed-šähdäy, nättəf eyäf, nännuddəm;
 Awen ymdä tära 'əd-medwan-näm
 Yärnän arçəl n-ätu, yärnâ allayän
 Käy-hänen däy tärağa terkabän.
 Wällahi, wällah, ce ta n-səlləmləm, || (lic. = əsəlləmləm)
 Ənnär təkyädäd a yĥän idmarän
 Wä-käm-tänye täməlla n-ägg-adəm.

276. *Sur Həbbani wəlät-Šekat(?) qu'il aime et contre Daha wält-Əwänzäg
 qui est jalouse de Həbbani (säyänin). CF. no. 277.*

1895 – Axämok ägg-Ihämna (1874 – 19??) (Kel-Yäla)

Läbyäç, tärık a d-əs-äqqänäy,
 Nəsakäbar-t, əlhäm yänŷ-anäy. || (mieux CF: yny-anäy)
 Həbbanŷ, emi-nnäm a (ä)yĥäläy;
 Tiblənbəluŷ yor-kmät, äzzäläy,
 Et temäzäyt d-iniy a (ä)ğğümäy.
 Ləyätmät-i-dd isəlan wiräy || (AJ Ləyätmät-i-dd)
 Ən-tunte ta tətlägät foll-näy
 Wan de-ndin ar awätay waräy;
 Ənta tärâ en-nəknəs, uğâyäy.
 E-ham-(ä)nnäy əyyät täfert, səğəd: || (une syll. de trop; Ham-ännäy
 sans E-?)

Tämmäsläğäd d-änäxas hâğäd;
 Ägg-adəm əmme d Ƴrâ sär-näƳ
 A dd-əngäräƳ e-tt-ƳfsəƳ ƳärdäƳ,
 Dedi wär-əssenäƳ a he-(ä)ğäƳ:
 Ar amsəlak Ƴdwän-əd dat-näƳ.

277. *Contre Daha wält-Äwänzäg (säƳänin).*

1895 - Axämok ägg-Ihämma (1874 - 19??) (Kel-Yäla)

Ham-əlləƳƳ, ti n-äƳäf n-udad || (lic. = E-ham-əlləƳƳ; AJ -älläƳƳ)
 Ƴnbârän ənç-çhäç, Ƴhâ ekkäç,
 Ad əmmäƳäƳ foll-as ƳsarmäƳ!
 MeƳ tekänesit näƳäƳ tırwäƳ,
 Ğâ izəlləza, təmmäƳ amäzzäƳ! || (izəlläza ?)
 Kut teƳäre ğâ d-əm iləkkäç,
 Äba täzidert wäla asəsmäç, || (asäsmäç ?)
 LäbäƳdüw a (ä)ttäfäƳ ət-təswäç,
 Ƴğabbäs, Ƴtadäw amäzzäƳ;
 Kudet tärêd tasäwat, e-tad, || (CF təsawat ?)
 Et-təkrähäd i n-äƳäf n-udad,
 Açhan n-äboƳälliƳ i n-tnorfaç.

278. *Häbbani wälät-Šekat(?) (säƳänin).*

1896 - Axämok ägg-Ihämma (1874 - 19??) (Kel-Yäla)

As d-onäzäƳ Ti-n-Dähär nəktär, || (mieux: d-onäzäƳ ?)
 Ƴor Selät a dd-əmmäräƳ nəžžär,
 Äskättäräç-q s-ÄzäwäƳ s-ədkär,
 ÄƳbâräƳ-i foll tämôs ahƳär.
 HäbbaniƳ a dd-Ƴdwänän, nəsdär:
 Ul wa kām-Ƴäsmäçränän Ƴnsär, || (mieux CF: Ƴsmäçränän)
 Yunin(?)! xärâm-as asənnəkmär.

279. *Mälluka wälät-Xäbbi (säyänin).*

1896 – Axämok ägg-Ihämma (1874 – 19??) (Kel-Yäla)

Ənd-çhäḍ ənsey d-äsuf n-alhin
 N-erc (ə)nrâ ,yntâsän iman-in,
 Yäytâsän ul dəy tărăğa-hin,
 S e d ydwän, ed-yäqqəd äwsa-hin,
 Yngy-d ämeḥ foll tägomäst-in,
 Iba ar tälôläb sâr-əs tetḥ-in. || (sər-əs ?)
 Oh! tokäläd! ma kām-e-ʔsusmin?
 Ed asāfar wa kām-e-ʔynfun,
 Lân-t wiyäḍ, ordêy wä-ham-t-e-(ä)kfin.

280. *Voyage de Mosa ägg-Āmastan à I-n-Salāx pour y demander la paix aux Français (säyänin).*

1904 – Axämok ägg-Ihämma (1874 – 19??) (Kel-Yäla)

Ānn-as y-Āsis: tawäy amärwas
 Ewa d ämôsän hänan awnaf,
 Äyyät-tän-in y-Äzləf e-hin-yas || (CF Əzləf)
 D-I-n-Käytty ʔsarräy aḍu n-ma-s.
 Nāk wa ʔtašawwašän əntiblas,
 Nāqqân tärrik foll äzer n-əmnas,
 Nännihäl əlbiröw e-tt-in-nas.
 Mäss-inäy, a ʔyktäb, ordêy-as,
 Foll əklîy, a yğa dəy, yäqqâl-as. || (mieux CF: yqqâl)

281. *Maladie d'amour (häynāna).*

1898 – Əlyas ägg-Āṭtaləb (1875 – 1903) (Kel-Orhät)

Utul n-I-n-Äzzäbarän daw tehe,
 Ewa d yğän äbada s-äğede, || (AJ: äğedi)
 A (ə)llêy ənd-çhäḍ, olêy tenässe

D-ere ȳtiba animer wā-tt-id-tose.
 Wārǵey torna, ālhām awen ən-tunte,
 Yārnān elämmäse, yārnā tukse
 Tiblalen n-Ētturək(?) hānen timme
 Taḍhant tässūllāyet, lāt tebādde,
 Foll-as təkñā tāhəkkoṭ tenässe;
 Tûf ihuǵǵān tāwila; tûf tekle
 Tenert n-āzällāwaz fālāt tele;
 Taylamt bāydaǵāt tēklāt ar tene
 At tewsa, tēddārāt, wār-tāt tuhe, || (CF: At tewsā, tēddārāt ?)
 D-āsriḥa n-aləs ȳlān tehādde
 Foll-as yāqqīmān, yāyrād telässe, || (mieux CF: ȳyrād)
 Ȳkrāz-as, sīmādās wāl d-əs tekle. || (lic. tāsīmādās wāl)

282. *Contre des hommes qui ont mangé un mehari, monture habituelle d'une jeune femme (hāynāna).*

1900? – Īlyas ägg-Āṭṭaləb (1875 – 1903) (Kel-Orhāt)

Taylamt-āndin sawar Āxxi tihḍaḍ
 Īḍ-ḍarsiwen tāmōs hund tihəkkaḍ;
 Wā-tād-d-ȳǵe almāz osāynāt tsəllaḍ. || (almāz = əlmāz)
 Ālxal wa ḍāy tāred asāqqāddad
 N-āḍhan, yāllīwlāw, ȳllā ḡer səfraǵ, || (CF: əḍhan ?)
 Ȳsamalay ḍāy aži timənkaḍ.
 Yāṭṭāf əlmosiy, ytuḗan aḍaḍ,
 Ȳlammām-t s-āmīy, əddannāt tmusay, || (mieux: s-emi)
 Yākkūs, wā-t-he tāzidert n-ed-yismaḍ;
 Āssīktān-d iyāḍan mey i n-tmuryaḍ: || (tmoryaḍ ?)
 Īǵley ad orāyāy s-c-tān-nuksaḍ.
 Yāllā, tawəyād-asān-d asāsmaḍ! || (lic. = tawyəd | asəsmaḍ?)
 Wa-ndin s ak-almāz ȳsaǵan-d atlay,
 Zārnah ed-ȳsasad s-āmi n-allay, || (mieux: s-emi)
 Yunin(?)! tānnīxramād d-aggay n-imḗad
 Wa təggat yāyšātu ḡaddām-t s-āḍaḍ. || (CF: əḍaḍ ?)

283. *Amour brûlant comme la fièvre (häynäna).*

1900? – Elyas ägg-Ätṭaləb (1875 – 1903) (Kel-Orhät)

Ənd-ahäl əs-tädəggat, Yälla yssân
 Daw tekkaḍen wär-ylle ar näkkunan;
 Tinyulufäy, wä-hi-səswin aman.
 Ta dd-ənfäl yor tənäkra n-əlxiwan,
 Ta s ənney iləs-ənnət idəḍwan
 Ən-tuhe, d-älläbän wär-hen aman, (+)
 A hi-ʿyntäsän dəy ul ifəzwan: || (mieux: A hi-ʿyntäsän dəy ul-in
 ifəzwan ?)
 Tazzaq ən-ğerän, ət-torna n-kəlwan,
 Əd-diğ n-əwsa, d-ərəzzi n-wərsəḍran,
 D-ähənnağ kud wär-ʿtəğğ isəfran; || (ähənnağ ?)
 Tolâ d-iba n-məran-näk käy-d-yosân.
 Kut tāmhäyyem, wär-ylle ar a 'ykrân;
 Kut təžžed asəwaḍ, ed-ʿytuman:
 Sass-enät wa n-təsaq n-ənği n-sulan. || (= swlan ?)

284. *Impatience contre un compagnon de voyage en retard (häynäna).*

1895 – Moxämmäd ägg-Äbdälla “Äfaräq(?)” (1875 – 19??) (Däg-Yali)

Änn-as i-ti n-hänan: oğğəy asyaf, || lic. = Änn-asnät
 Həy tele ta n-tädəggat dəy yoras;
 Imnas wär-nəbbärän hân imuhas;
 Äqqäläy y-Äbbəki 'yhlän, änn-as:
 Yunin(?)! tännîxrämäd d-aggay n-älkas
 D-aggay ən-säyänin yor äššet-ma-s.
 ʿYtbät as ğey y-āhal d-imzad awnaf
 Hund wa ğän məğğəna (ə)ğmâynen ağlaf.

285. *Koka wälät-Mummu (säyänin).*

1895 – Fändö ägg-Ämänni (1877 – 19??) (Däg-Yali)

Äxmädäy-ak, Emäli n-tigawt!
 Ti n-Ahnät a dd-ÿžžänän Tağmart
 D-Ämækkæni(?) dænnæg-æd tæglant.
 Koka tänihäggät æd-tæsyalt || (CF tänihäggät erreur)
 Lass ælmælæf, fättäy-as tähwart;
 Ğegge tämôs eÿätæm, tæsal;
 Ræxma tämôs ta n-Tähunt taÿlamt
 D-ähännäka, kann y-äkal tikawt
 D-äkækkæw(a), yällil æmeÿ tasyalt. || (D-äkækkæwa, ellil ?, une syll.
 de trop)

286. *Reproches faits en plaisantant à Wa-ÿnfän äg-Mæxæyya sur des paroles dites par celui-ci en riant sur sa sœur Mama wälät-Mæxæyya (säyänin).*

1897 – Fändö ägg-Ämänni (1877 – 19??) (Däg-Yali)

Wa-ÿnfän, e-has-næg asædræs
 D-äsædbæy, innin wær-e-yalæs.
 Taydäy täfert tæggäh amækræs, || (CF: impf. optatif)
 Ärr-et ägæd-ænnæk, äqqæl s-æs,
 Wa ÿlwäyän tænnæbit s-Ähtæs. || (CF Ähtæs ?)
 Mama alæmom n-iğgi ÿtaÿtäš;
 Ta n-wält-Mæxæyya wær-ÿhe äÿwæs;
 Wan deräy ar Ažžär ÿssân s-æs.
 Næsdækkæl-æd ti n-ähağ, næræs.
 Wa n-tælköw awal wær-ogdey d-æs,
 As e-yæg, æmmizzäyäy d-ilæs.
 Ænneq-qän, älliläy i n-æðmæs, || (CF æðmæs ?)
 Lêy ti-n-tæbent kannät afællæs
 Y-ägg-ulliy, et-tækæn aÿættus, || (micux: amyættæs, pour la rime)
 Lêy alæggi, (ä)ÿÿâfäy abuyæs.

287. *Épigramme contre Källiba et Tebäšit, filles de Yäli (häynäna).*

1898 – Fändö ägg-Ämänni (1877 – 19??) (Däg-Yali)

Wa foll ġeç ənnəgab, hêy izerän
 Ən-Täğdalt, tawäy-anäy ġer kallän. || (Dict.NP Tagädalt ?)
 Wār-nəsle y-erk-ämi lân hulelän
 Əğrâwnen tebaremt dây anyarän:
 Emi n-Källiba hund isənnanän;
 Tebäšit axxüw yhân iblalän. || (CF äxu ?)

288. *Soupirs d'un voyageur qui s'éloigne de ce qu'il aime (säyänin).*

1899 – Fändö ägg-Ämänni (1877 – 19??) (Däg-Yali)

Tiñhar d-ämi n-Umm(ə)wäy a dd-əkteç,
 Näznähläm awendäy ad oḍeç
 Näk ət-tärik ar dāroç d-ənsey.
 Ul-in yäğrawäl ewa s ärey;
 yor Umm(ə)wäy əd-Xunšiy a tt-oyyey.
 Tahlaft, täfert-ənnäm a dd-əkteç.
 Wār-nəssen a he-(ä)ğäy; äzzukkey;
 Yällil-d ämeç orəğ, ähnäffey,
 Näskändäm awendäy ad ənney:
 “Kud näqqäl, ätsân dâç-i wi ley;
 Kud nəmhäl, äzzâyäy-in wä-t-reç.
 Anəsləm, äḍwâlây-ak a lēç
 Foll wār-ēy-idawnät a dd-osey!”
 Moxämmäd, arurəd ənta a ġēç,
 Ehäd d-ähäl tasäyāq-q əglēç.
 In-Salāx, ee ti n-hānan, a kkēç;
 Kudet wār-yärräzz əduf oğğēç, || (mieux CF: yrräzz)
 Eri n-əmis abādah tiwḍiy.
 Ta-ndin hāt Alewän as ənney:
 “Täḍmân täfolt-in d-əm ad ämmuy.
 Wärgēç täsordat; tära a kām-ğēç.”

289. *Départ rapide (säyänin).*

1905? – Aggor ägg-Oray (1878 – 19??) (Aǧoh-ən-Tähle)

As əd-fäläy Tedäse, nəntäs;
Nätkäl-d äzalla däy ydarräs
Ämaddähon s yhä əduf eḡäs.

290. *Tägiza(?) wälät-Sidi ägg-Äbbəki (säyänin).*

1905 – Moxämmäd äg-Yäli (1880 – 19??) (Däg-Yali)

Wält-Sidiy ənhâ edäwänne-nnet,
Sadawäy ed-əǧǧähäy ti-nnet.
Ku d-fäl täilit imäräwän-net,
Et-tas äkal-äryän äzzən-net; || (lic. = äräyän)
Yämmükän ohäzän aman-net;
Tuyyuq, wä-tät-e-yḡəs ar tenneq;
A 'yzzäyän däy Tähunt i-nnet.
Nəssəstän ar Tefädäst, tos-ət.
Əlyäskär, äyy edäwänne-nnet;
Kudet däy ed-əǧǧähän ti-nnet,
Yäqqäl-d ähäl yogärän wa n-Tet.

291. *Départ en rezzou et souvenir de Təwäyläl wält-Ädägom äg-Sidi-Yäli (häynäna).*

1897 – Xämmädin äg-Fäkayyəs(?) (1880 – 19??) (Ekklan-ən-Täwset)

Tallit ta n-ətrum əs-Tbəǧhen a yǧän;
Wär-e-y(ä)qqaym aləs ylän ihilan, || (eqqaym ?)
Bärsey ar abäraḡ däy mäställan:
Wa 'ynsä, təǧǧäh-as torna idufan! || (CF torna ydufan ?)
As əkkeḡ tesäwält ta n-Ti-n-Deran,
Təbdäd d-əs Təwäyläl tämôs medwan:
Osey Kel-Nəggəru, nosa iyärfan,
Ere t tänifäqqa wä-t-len mäḡlan.

292. *Je ne paierai pas tribut (häynäna).*

1905 – Moxa äg-Moxämmäd ägg-Orzeg (1880 – 19??) (Kel-Yäla)

Ënyaggär däy Gäwgo s-yärewalän,
 A hanäy-d-osän əssärdasitän, (+)
 Ätätäfän wi n-känener, sastanän
 Èt-tiwse ta tän-e-näkf, (ə)nney-awän.
 Noyy-en, tukanän. Ènzây älkasän:
 Wä-has-e-sall Fädada däy kallän.

293. *Contre Amdäy äg-Buhəyya “Madayän” (säyänin).*

1902 – Mähämmäd ägg-Èmdäy (1882 – 1904) (Kel-Yäla)

Näk əd-käy, as iwälawalän,
 A dd-erawän meddän ahitän,
 Awen wär-e-’ykkəs äyyät-tän.
 Lēy ti-n-täbent, mäggéy ymsädän,
 Èd-wa n-äkafär däy əngâ əssäm;
 Ku käy-wätäy s-əs däy ədmarän,
 Ed-yumas ul-ənnäk ifärtän:
 Kannäf Mäladu sänat ulli;
 Buhəyya ’yтуquqūw yzurhu.

294. *Contre Kaši wälät-Dukka (säyänin).*

1903 – Mähämmäd ägg-Èmdäy (1882 – 1904) (Kel-Yäla)

Ee ta n-täbabaht-nänäy, zäydär.
 Žibba(?) wä-hi-ney wäla (ə)ntaddäl:
 Ti näyhäl, ed-səwräy asätfär || (CF ed-swəräy ?)
 Ara n-tələmt yhä əduf, ykfär; || (ykfär? lic. = ykfär?)
 Ti näyhäl, e-has-näg amändär,
 Èntatäf ihaggän, ytahäl,
 Yğâ adaras wa n-tänert n-Èdmär.

295. *Contre Kaši wälät-Dukka (häynäna).*

1903 – Mähämmäd äg-Æmdäy (1882 – 1904) (Kel-Yäla)

Timiwen ti n-tägeft dännəg məddän
 A s newäd Abäraç wa n-Ælmudän(?);
 Nəkrâz-as, eçaf əng-ê ğer faddän;
 Nätṭäf aləggıy əd-wa n-əlbuhän,
 Əd-wa dəy ğän i-tsənfər idəggän.
 Ma (ä)kküläy, ənney-am, ənlâ abalän!
 Ed Kana wär-tämos taklitt-ənnäm;
 Ed Hälba(?) taləmomt, tuf ihuğğän.
 Yfâl-käm! ti n-ämi n-älbaborän! || (AJ älbaborän ?) (ti défini!)
 Ti n-funfanän n-äbaxul n-Arabän!
 Ti n-kebdiwän n-ähənkäd yärräzzän! || (CF yärräzzän ?)

296. *Hälba(?) wält-Æbbäh(?) est le seul remède qui puisse me guérir (säyänin).*

1903 – Mähämmäd ägg-Æmdäy (1882 – 1904) (Kel-Yäla)

Ebäydäg azällawaz yga;
 Torna, nərîn, asəfar ma yga?
 Yhâ ihänan n-Æbbäh əd-Baba.

297. *Dépit contre Hälba(?) wält-Æbbäh(?) (säyänin).*

1903 – Mähämmäd ägg-Æmdäy (1882 – 1904) (Kel-Yäla)

Hälba (ä)nnät-as: edäwänne ymda
 As täsdäwäd Badiy əd-Həmma(?);
 Akəd Mätänborıy(?) yssiğğa,
 Təmrây täləngäwt, wäla-xäwla,
 Yğä etäyay wa n-täbəlbalä! || (lic. = äbəlbal)

298. *Contre Sidi-Moxämmäd ägg-Əbbäh(?) (säyänin).*

1903 – Mähämmäd ägg-Əmdäy (1882 – 1904) (Kel-Yäla)

Ägg-Əbbäh yġa abäraġ, newät-t;
 Yäsräyyät I-n-Äqməs, yäzzubbät.
 Yġnna Mätänboriy(?) yämmîzäq-q;
 Nəkk-as äsuf, yuġäy e-hi-dd-yäkk.

299. *Impatience de revoir des absentes (säyänin).*

1905 – Amdäy äg-Buhəyya “Madaġän” (1882 – 19??) (Kel-Yäla)

Näkläfläf emängäl, yġgäd den,
 Edet äzalla a d-əs-yäġräffen; || (micux CF: yġräffen)
 Yoġâr-t ämawaç yäsîdaben,
 Yġräw-t äsuf əd-tära n-çəçen
 Ti dd-yfâl əd-ti-ndiy ätrornen.

300. *Souvenir des jeunes femmes à l'heure du combat (häynäna).*

1906 – Amdäy äg-Buhəyya “Madaġän” (1882 – 19??) (Kel-Yäla)

Ahändin n-Əttälig(?) kuttuy Lalla; || (< ahäl-ändin)
 Nəsalfay sasäbi ġarräy Hälba(?).

301. *Départ en rezzou (häynäna).*

1903 – Bätta, esclave d'Äboxälil(?) äg-Dukka (1883 – 19??) (Kel-Yäla)

Äsdäkkäläy (ə)lhəwayəš wi n-ulli; (+)
 As yġa dat-ämud, nosa didi;
 Nəggat tebäydäk, əkkêy anmäny.

302. *Kana wält-Agoz (häynäna).*

1905 – Kərukār äg-Dukka (1883 – 19??) (Kel-Yäla)

Nassäy tiyränʷəriy dagg əblalän
 Wi n-^DĒğday atāram y-ənmiragän, || (CF Ēğəḍay ?)
 A hi-tewän täkenzart anarän;
 Nəssärməs amis ʷlän izerän,
 Nəttəytäy-tät ewa d əmdän hağğän,
 A hi-(ə)nnän: “Laqqän Iblis, ägg-Adəm!”
 Īnney-asän: “Wär-əğrey ayt-Adəm.
 Kuttuʷ wält-Muliy(?) ewen ən-mäḍḍän, || (Moli ?)
 Teṭṭ-ənnət tūf ahənkəḍ wa (ä)ndärrän:
 Awen təssänäm as yänʷa ägg-Adəm,
 Yändāw-in, ḍakkälän-t erk-ayt-Adəm.”

303. *Kana wält-Agoz (säyänin).*

1905 – Kərukār äg-Dukka (1883 – 19??) (Kel-Yäla)

Atäkäyʷa yäyläy-d iğuda, || (mieux: Atäkäyʷa ʷyläy-əd iğuda ?)
 Mäss-is yähinäffät, ʷğanna:
 “Äğğīynänäy Emäli n-tärna
 Innin wär-ämmutäy an nosa
 Anarän ən-ta nărâ t-tasna.”
 Ku hi-tənnäm: ma tämôs? – Kana.

304. *Muli(?) wälät-Yali (säyänin).*

1905 – Kərukār äg-Dukka (1883 – 19??) (Kel-Yäla)

Hēy Doräyät(?) dənnəğ-əd lassän, || (CF Durēyät ?)
 Ārinäy, əkrāfäy älxorän:
 Däy man ärēy emiy əd-senän
 Wi n-Muliy, äyhäläy anarän;
 Ārēq-qät, əng-ēt dəy ədmarän.
 Kud bahüw, oh, əksän-i zəzzän!

305. *Voyage en rêvant aux āhal (sāyānin). Cf. no. 250*

1904 – Šarnaš(?) ägg-I-n-Tələftišt (1884 – 19??) (Ekklan ən-Tāwset)

Yālla! ma hak-e-(ä)ğäy, amis-in?
 Ma he-täğäd y-əllāmana-hin?
 Ma foll d-ək ənhâ tâhak ɣas-in?
 Ihallän-ändindäy ən-täynast
 Ənsân dāy I-n-Erəs ar tufat:
 Tindäy, nără aggaḍ bāren uhuf!

306. *À Ebärkäw wälät-Bäläw (sāyānin). Cf. no. 250*

1904 – Mulud ägg-Äbäggi (1884 – 19??) (Ekklan ən-Tāwset)

Nokäy wä-käy-neyäy, emesi
 Wa (ä)ndärrän ɣrassämän s-udi.
 Äsiläwäyyey y-Ämängoli, (+)
 Äkküttäräy dāy härät n-iğği,
 Lēy tahlēy, əlkāḍäy-as sas(ä)bi.
 Kāraḍät, äkkoḗät, a wär-re,
 Ebärkäw ta tağğät emesi.

307. *Ma pensée suit mes amis partis en rezzou (häynāna).*

1899 – Hälba(?) wälät-Əbbäh (1884 – 19??) (Kel-Yāla)

I-n-Təbdoq, əmmäräq-q dännəğ məddän,
 Nəlkām i-wi (ə)glänen imawaḍän;
 Edet uɣul n-āhal, wä-tt-əssenän.
 Oyyeq-q-in wa n-hənkukar əd-həbbän
 Dāy Tegärt atāram i-nənfirän.
 Tebäydāk, tağğäy-as isikilän,
 Nəlkām i-wi (ə)glänen wä-dd-äqqelän.

308. *Querelle entre adolescents Kel-Yäla et Taytoq (säyänin)*. Cf. nos. 309, 321, 322, 508.

1905 – Ewänzäg ägg-Äkänesi (1885 – 1906) (Kel-Yäla)

Ebäydäğ, ihallän äbbuggen.
 Dənnəğ-ədd əblälän əğğannen
 Nəkyät-tän, et-tännäd ässomen.
 Nək əd-käy, ee Dəšši(?), ininnin
 Ed-ənkət emençar yässôhen || (CF eminday erreur)
 Sawat Fänuki(?), Bänat(?) naqq-in.
 Fädada, ’ännimät-as innin
 Meddän, awa foll wä-hin-osen
 Kəyyoçät ən-mawän təssəns-en.
 Waydäy n-ähändindäy əs ğannen || (< ähäl-ändindäy)
 Əlxämdü-lilla yämos wär-ğen
 Iman wäla abuyəs yässôhen.

309. *Querelle entre adolescents Kel-Yäla et Taytoq (häynäna)*. Cf. nos. 308, 321, 322, 508.

1905 – Ewänzäg ägg-Äkänesi (1885 – 1906) (Kel-Yäla)

Šexu(?), ğannemät-as: ğammäd zäbbät(?) !
 Awa ğed dāy bərəğän yäbbuggät.
 Ənnäy-t ahəndin d əğğähän šayät || (< ahäl-əndin)
 Asihar, dagg əblal tinylufäd.
 Dimardäy kaffäräd ğanned-asnät
 Innin “yh-änäy əmğär, nney-akmät!”
 yaym tağğ tibuhägen ğer äddunät!
 Awa ğed dāy bərəğän yäbbuggät.
 Šayät wä-tt-əllen ar wi zagzannen;
 Innin, ti təğät, əlkämnät titlen || (mieux: Ininnin, ti ğät)
 Ət-tnäqqas tağğänen yor tlellaten.
 Nək, as ədd-ärkänäy, nəssän s-awen,

Nəkuttu ti n-Fādada tetṭawen. || (micux: Ɛnkuttu)
 Šayāt ən-zārrābahān tihǧirin,
 Zanāzmam-tān tāyayit ǧer dēden,
 Kud dāy əswādnāt akət təḍwlen. || (təḍwlen?)

310. *Lalla wālt-Ɛbbāh (hāymāna).*

1905 – Ewānzāg ägg-Ākānesi (1885 – 1906) (Kel-Yāla)

Ec Yālla d-Ɛnnābi, təkfed-anāy
 Tāzidert n-a (ə)nrā ’yǧla yoyy-anāy!
 Ewa t-nāsmāḍrān et-tinyulufāy;
 Tebādde təndār-i timuhudāy.

311. *Contre Ɛlyārbi äg-Bunyama(?) (säyānin).*

1904 – Säluki(?) ägg-Oraṣ (1885 – 19??) (Ibättānatān)

Ɛlyārbīy äyy idāwānnetān
 Wi taǧǧād, edet wār-ətbetān.
 Ahāndīy, ägg-Ayt-Lāway iyān || (< ahāl-āndi | lic. = -Lāwayān)
 Ɛnta a kāy-ṣzzārḥāhān, yelān?
 Kāy laqqāsād, naǧǧārād meddān;
 Tāttīwād-in didīy ywātān
 yor wālt-Āhār ḍazzāt əs-senān.

312. *Rezzou contre les Berābich (säyānin).*

1905 – Asāqqāmar äg-Moxāmmād ägg-Āmmu (1887 – 19??) (Kel-Yāla)

Nəswār tārik n-Ayār iḍerān
 n-āmāngāl yklān kāraḍ elān
 s yārkāb āla n-əbsāy idmarān
 Hund wi n-tānert ən-Kāḍawatān
 s-āžällāwāz yḥā efi n-naggān,

Hund wendäy əngâ y-tähiläggän.
 Nəswär tärík ed äwînafäy
 Asikəl yäkkûsän wa sağey.
 Ğer Äđđäwäyga d-ägef a (ə)kkey, || (Äđđəwäyga ?)
 Äsyälläläq-q idāhan, əgley,
 Ad əswäläy ti n-wāran, änyey.
 Tännim-tän i-wi (ə)nnänen: “Ma (ə)kkey?”
 Hund alāyas i-Tāwat a ğey;
 Ed etäri n-əllāyan wä-t-leey;
 Täğğähäm-anäy y-āhal wa hey: || (CF her erreur)
 Wār-nəğğäräy šayät wi d ogdêy; || (-nəğğäräy ?)
 Wa n-thāwhāwen asākor a ğey; || (ğey ?)
 Kud nānmāhal, tamāğint a ğey.
 Wält-Əbbäh, udmawän ən-tmitar,
 Wār-täsreyäd d-i n-āmi n-aykar,
 Wa n-Badiy, et-tännäd äzanzar.

313. *Ä Hälba(?) wält-Əbbäh (säyänin).*

1906 - Asäqqämar äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1887 - 19??) (Kel-Yäla)

Hälba, tära-nnet däy ədmarän
 Wä-hi-tät-e-’ykkəs ar ässäm
 Mey wa n-komända hi-yäydämän. || (AJ kamända | mieux CF:
 hīy-ȳydämän)
 Aləs, wä-has-c-(ä)nnäy ənfäl-käm
 Əs-tuntëy, əkkêy ähal əyyän.
 Əggat ähal yor mārāwän-näm,
 Äğ älwäto n-udəm yolāyän:
 Semyar n-āmi ’a ȳzihusuyän;
 Yättunkäl awa ȳhän idmarän;
 Səntəm d-əs, uksađ d-əs imawän.

314. *Contre Badi ägg-Äššanhoḍ(?) (säyänin).*

1906 - Asäqqamar äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1887 - 19??) (Kel-Yäla)

Äddunät, ere ɣnäyän Badi
 Wa n-ägg-Äššanhoḍ, änn-as: “Eydi,
 Hee-kây, wä-hak-ḍäkkäräy emi! || (-ḍäkkäräy ?)
 Lêy ti-n-täbent, hallägäy sas(ä)bi.”

315. *Contre quatre jeunes gens (säyänin). Cf. no. 316*

1904 - Lalla wälät-Dukka (1888 - 19??) (Kel-Yäla)

Äqqîmäy a dd-osän əd-Futi(?). || (CF ed- ?)
 Ğân I-n-Ğäran dat-sän esersi
 D-I-n-Faddän ɣngâḍän etälli.
 Wažirän ɣġa udəm ən-bāngo.

316. *Contre Lalla wälät-Dukka (säyänin). Cf. no. 315*

1904 - Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 - 19??) (Kel-Yäla)

Tiy ənnänen: “Aydäy əd-Futi(?)”: || (CF ed- ?)
 Käm Əlžəmət ta wär-ɣhe ähni,
 Əd-Ti-n-Äbäz, ankəb Əlyafya,
 Udəm täniḥäqqäd əd-Mola(?),
 Añharän, et-tännäd i n-bənga. || (lic. = bāngotän)

317. *Rezzou de Kel-Tādäle dans l'Adyay (häynäna).*

1904 - Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 - 19??) (Kel-Yäla)

Tadäggat närmäs-ədd ɣġâ-iyallän;
 Əs-tallayt tazäwey imeḍranän:
 Kuttuy wält-Äləmlay, ənney-awän,
 Tähuk ta tähät ^DAġus dəy kallän.

Ʒsley i-Miläku(?) 'yǵann-asän:
 “Ʒndawät! siklät, en-näkk ikallän
 Wi n-den yǵzây Šäbäl(?) əd-kärwatän.”
 Näqqîm näsîmätäl, näqqâl-asän.
 Ʒsley y-ägg-Änyobu(?) wa 'ändärrän
 Ʒnna ku dd-əǵmäđän yärrûmsät-tän;
 Nässîxräm-tät tǵǵulmust d-äššäšän
 Kudet täzzaräd-i, 'ənney-ak-kän.

318. *Plaisanteries sur son frère et sur de jeunes compagnons (säyänin).*

1904 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

As nəträm Abäzzüw, ənnec-qän,
 Bären Ti-n-Zəbrah nəhorät-tän.
 Näkkubbär en-nändəw amyar-in,
 Et-tǵ tǵđäzza dəy älxal-in.
 Äqqimän äylâyän i-tyeren,
 Asäqqämar (ə)d-wa d yolâ Badi
 Ʒd-Lita(?) wa s tännäd ebäggi.

319. *Contre de jeunes nobles qui font des visites galantes à une négresse (säyänin).*

1905 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Asäqqämar, Badiy, əlkêq-qän.
 Tämättäkot(?) tǵǵäh ihallän,
 Ğanna tǵfert s-emiy əd-senän.
 Ʒnkarräf atlay hi-yäsiddän;
 Oyyêq-qän ənyabbär I-n-yallän,
 Äsîyälläläq-q Iǵriwalän; || (mauvais mètre)
 Wi n-Äyləy a (ə)ngammäy anarän,
 Wǵrǵey käm, tāmawalt ən-yäydän. || (mauvais mètre)

320. *Contre des jeunes gens restés à leurs tentes pendant qu'il allait en rezzou (säyänin).*

1905 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Nney-akmät, ee ti länen didi,
 Näktäyyät onâžäy Eheli,
 Ezäggäy yärrûgräg, yknâ iwsî.
 Yällûgdäh, yssâs-t ähoḍ n-ätri. || (CF ətri)
 Noyy-akmät-in wiydäy əd-Baši, || (CF ed- ?) || (pl. < waydäy)
 Sartayän tazək d-äməskəkki.
 Änn i-Bädälla(?) wäla Ängoxi(?)
 d-Ämərwäl as ənnän: “ä||lahi!
 Yäffilläs edet wär-ȳle igi”,
 Äsnägmädän borzeg d-ämäkši.

321. *Querelle entre adolescents Kel-Yäla et Taytoq (säyänin). CF. nos. 308, 322.*

1905 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Ahändin ən-yəlyan əs-tufat, || (mauvais mètre)
 Sämüdän ȳga udəm ən-təmyart,
 Ȳttu Xäriba təğât tasyalt || (Ȳttw ?)
 Akəd Kənan ȳgän əs-təymärt, || (CF təymärt ?)
 Yäbbikät, ylaqqäs i-təblalt.

322. *Querelle entre adolescents Kel-Yäla et Taytoq (säyänin).
 CF. nos. 308, 321.*

1905 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Sämüdän as ȳngär iblalän,
 Fädada, ähuğ, laggäy abalän
 Ən-šayät əngânnen iblalän.

Nney-asän: “Ihodät, äyyät-tän,
 Änyät täkunt, Fäkküw a (ə)ngârän;
 Äd#wázän, ältâyän iblalän,
 Ämôsän imækwar ən-ğefän.” || (lic. = imäckwäran)

323. *Contre Ämma ägg-Änyrobu(?) (säyänin).*

1905 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Nney-akmät, ti n-əsɾəy əd-didi,
 Əzzâyäy, ewelän yğrâw-i,
 Ənyabbâr i s hân sâdis emi.
 Silla(?), wäla ar ännät-as: səgd-i;
 E-has-ägäy isälan, hân-i:
 I-n-Käyti(?) e-tt-ywâr äğäğgi || (CF ywær ? forme primitive!)
 N-äfälləs, edet wâr-yhe emi.

324. *Contre Äbilbil ägg-Änyrobu(?) (häynäna).*

1906 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Əzzâyäy Doräyät yor əblalän.
 Wa ’ynnän yäyhäl-i, ’yrâ äyyät-tän. || (micux: yäyhäl ?)
 Əs-Buxämla näyäm-t yor lakwasän,
 As yohäl yättaş ifəşşəllutän(?),
 Yğarr-e ’Ənnäbi wa tän-yärnän,
 a has-təsla tänert, ənney-awän;
 Zärnah yäzînäräh ykka ibakkän,
 a tt-id-təkbäl Xämunni(?) ’əs-fassän,
 Täqqîm Nuni takkäs-as yärrötän.
 Ere ’yddârän a dd-yosa anarän
 Ən-tädhant ta ’yrâ, ’yğa ifassän;
 As yänmäkka d-aləs ykuttu-tän.

325. *Contre Ābilbil ägg-Ānyrobu(?) (säyänin).*

1906 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Āmmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Soyi(?), wäla ar ännät-as: zäydär.
 Āssôläy ara n-Kädäy d-äzzär.
 Nəzzây Ākänbibəy ytakär,
 Yolâ d-äməskəkkiy ytaffär.
 Ku t-tewädäd, nəngär-ak ayär,
 Ālbarođ ättâfäy ynakkär.

326. *Contre Ābilbil ägg-Ānyrobu(?) (häynäna).*

1906 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Āmmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Buxämla, nəğğäh-əd tiğuda-nnet,
 Nəzakša tahära d-əlwat-ənnet,
 Tahawät, tännäm asämsay-ənnet; || (AJ Tahawat)
 Anarän ən-tänert iswar-ənnet,
 İzlan n-Amänna 'emelas-ənnet. || (CF Āmänna)
 Nəqqim a dd-əğmäđän wiy ohäyən;
 Ēnhäk-kän; taqqälän-d wi (ä)bbuddälnen;
 Yäzzar ror-es n-Ānyrobu wa n-tilken,
 Teṭṭ-ənnet ti n-äwäd mey ti n-tsəlfen,
 Tagzəlt tolâ d-əğormäl, wa n-tyeren!
 Näk wa hak-kän-ynän, i n-tinawen,
 Hêy meddän, ärhâğäy tilakwasen
 Ēt-tfäyyen ən-tämat ti kəwälnen, || (pf.spl. kəwalnen ?)
 Ēnhannäy-t, I-n-Āridal dəy tğefen.

327. *Contre Ābilbil ägg-Ānyrobu(?) (säyänin).*

1906 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Āmmu (1889 – 19??) (Kel-Yäla)

Ēnsakäbar, çakkäläy Ayli; || (Ayly ?)
 Ere ynnän yäyhäl-iy yğräw-i. || (mieux CF: yyhäl)
 Ättikkäläy wa n-tanaṭ məss-i.

Aggaḍ-nānāy yāmôś-as mihi,
 Ed wār-nāmos tasāyart d-əsn̄y;
 Āssôlāy iyān Ākānbibi
 D-āmākši yāḍmānān yḥâ udi. || (mieux CF: āmākšiy yḍmānān)
 Təmmaz dəy a ġēy y-āmāstālli,
 Bārsey kāraḍ ənnān: “Hak-nāyl̄y!” || (lic. = E-hak-nāyl̄y; mieux:
 Ak-nāyl̄y)

328. *Hota(?) wālt-Ēbbāh (sāyānin).*

1906 – Mosa äg-Moxämmäd ägg-Āmmu (1889 – 19??) (Kel-Yāla)

Hota tāhōśāy, tāra rēq-qāt;
 Kut təlyān I-n-Kāyti, əkkēq-qāt.
 Tunte, wā-has-e-(ā)nnāy: “ənhāt-ṭāt”.
 Aləs, wā-has-e-(ā)nnāy: “oyyēq-qāt”.

329. *Hälba(?) et Lalla, filles d'Ēbbāh (hāynāna)*

1904 – Ābilbil ägg-Ānyrobu(?) (1889 – 19??) (Kel-Yāla)

Ere 'yḍdārān ad yñāy Hälba,
 Yārmās-as eriy ykayyād Lalla,
 Yāğğīzzāy temāzāyt d-ini, bārri!
 Nāk äybārāy təmulast, ənganna: || (AJ tamulast)
 Ma dd-ykkā Xafi? Yākket əd-Fanta! || (CF ed- ?)
 Udəm emätāytāy, orġan kātla(?),
 Iḍarān tānnād aġət n-əddāfla(?). (+)

330. *Contre une femme (sāyānin). Cf. no. 331*

1850? – Auteur inconnu

Kut təžžānād, Soqqān(?), Eyāyār,
 Akəd Bədəgga(?), bāšar ʸazgār
 Āssōyārāq-q aklīy ylä iswar
 Sānatāt tmaḍ n-äyfāḍ yḥâ ekrār.

Ec Temähäggäq, äba inan-näm! || (micux: Temähäggäqq ?)
 Läyt-i ma hanäq-qäm-ÿssäyrän,
 Ti n-äddähulu n-äsässaybär
 Wa ÿtağğ äđär y-erÿy ad yähär.

331. *Contre un homme (säyänin). Cf. no. 330*

1850? – Auteur inconnu

Kut təžžänäd, Soqqän(?), Eÿäryär,
 Akəd Bədägga(?), wär-ÿzze ədkär.
 Əssännät awa ÿzihusuyän,
 Taqqälnät awa ÿtinäqqusän. || (ÿtinəqqusän ?)
 İləs wär-ÿkrakəđ imÿarän;
 İyät täfert e-d-əs-täknäd aÿär || (une syll. de trop; micux: İyät täfert
 täknäd d-əs aÿär ?)
 Wa taṭṭāfän meddän ÿğâ əmğär.
 Ehän-näk e d ÿkräs yäkküttär;
 Wär-zənäzziläd d-əs, ÿlä ənnär.

332. *Combat de ^YŽikät (säyänin).*

1865 – Auteur inconnu

Xämmadi d-Ba-ÿälÿy, e d əkkän, || (micux: Xämmadiÿ əd-Ba-ÿäli, e
 d əkkän)
 Əssänäy as meddän a (ä)mosän.
 A wey wä-tän-näÿre i yəzzârän,
 Wär-ənnəy awal tän-ÿmmârän.
 Kud əlkära n-teynəy a hak-ğän,
 Səğğəndəl-əd, tənkaräd foll-sän, || (impf. < tənkaräd)
 At təqqəd eÿa-nnäk əs-buysän.
 Əlxämdu-lillahi Wa hi-ÿlän,
 Ahändin ən-^YŽikät əs tənnäm,

Näkkubbär ed-əngäräy meddän,
 Mällulnät əd-Bušnät äzzārān, (+)
 Əggatnät, tewatnät, əgğārān.
 Käy takäläd, đaggāzād daw-sän,
 Ad yğla əmis ən-tārik wa läm.
 Äqqəl təhéd əd-didi, yuššəm!
 Tasän sälan ti n-ämi mällän
 D-a yđazzän ytatānat udəm.
 Noyya təzoli d-māran e (ə)kkän,
 Kudet eyyan əd-xälil a yğän,
 Awen wä-tt-e-(ä)kkuddəlin meddän. || (CF e sauté par erreur ?)

333. *Mariage d'une femme aimée avec un rival (säyänin).*

1871? – Auteur inconnu

Änn-i Xäwila: wä-hi-yhe fad. || (CF a supprimé le préf. y par erreur)
 Ad ewädäy, tağğäy izählağ,
 Lassäy sänat ti wär-yhe effad,
 Tismiten, ġey d-əsnät anməğğäğ.
 Wä-hanäy-e-(ä)rrin māran ađađ
 Föll tuntëy ənnär təmôs älkađ,
 Kudba-t hä ähal massäl əs-təswađ.
 Kut təzläy, əlkämnät-as tyidad,
 Ağ ġa emäsäsläy y-ähän madağ, || (Ağ < Ad)
 Äyyäq-qät, ärräy tārik atlay,
 Səmməttəyäy s-əyyän aməzzay.

334. *Combat de Täñhärt (säyänin).*

1875 – Auteur inconnu

Mälädüw a-ndin kälā [a]d lä əžžən;
 Äsdäkkälän-t Bəlwəyän s-Ažžär.

335. *Après le combat de Tañhãrt (säyänin).*

1876 – Auteur inconnu

Iman wãla tãn-nãrã, ti ġãt? || (Iman wãla [a] tãn-nãrã ?)
 A ley wãr-Ƴkãrræs ar taɕɕayt.
 Tegãnt(?) tãsimãɕɕãw ar tufat;
 EƳa-nnãm a Ƴhãn tãsa 'Ƴġmã-y-t. || (Ƴhãn ?)

336. *Départ (säyänin).*

1880? – Auteur inconnu

Äɕɕãsäy ad Ƴġa ämer iyãn;
 Nãhnãffãt, æktey-d äkal iyãn.
 Èssãrmãsäy iyãn Ƴkrãfãn
 DãƳ wi hãn en afãra ænbãrãn, || (micux: hãnen)
 Nãrr-as tãrik n-æbsãy izerãn.

337. *Éloge des femmes de l-Ahnãt (säyänin).*

1880? – Auteur inconnu

A-ndin s kãwãn-d-ænfãl, Äɕɕãher,
 DãƳ Mãrgãġãn, newãd Esãyer,
 WendãƳ n-Äsuf-Mãllãn eġerer.
 Wã-tt-Ƴlle asãl talãmomt, ener,
 Tolãt d-ãhãnkekãr aƳæbber.

338. *Souvenir des femmes aimées à l'heure du danger (säyänin).*

1880? – Auteur inconnu

Ća tuksãda (ã)gguggãrey s-ãššãš.
 Fada alãmom n-iġġiƳ amyøttas.
 Tolã MønøƳya d-ãhuġ aggaɕ
 Ƴohãnãn Ƴlakkãd i n-tsødray.

339. *Reproches à Nanna wält-Ákädäy de son absence prolongée (säyänin).*

1882? – Auteur inconnu

Nanna, kām-ak, bahūw a tænned.
 Aġriwəl, as tægled, wā-t-tæred.
 Wi n-Ēmdəd äddunät a tækked,
 Däy ġa tära-n-man d-āhal tärêd.

340. *Təlâ-Anġi, Makkät et Hani, femmes des Kel-Immider (säyänin).*

1885? – Auteur inconnu

Ēnd-ehäd ənsey däy Aməġġi, || (Āmäġġi < Emäġġi ?)
 Ēkräfäy ebäydäġ ȳknâ iwsî. || (mieux: əkräfäy)
 Tolâ Təlâ-Anġi d-äyor ini;
 Makk atāram; dænnəġ-i Hani. || (lic. = Makkät)
 Ēknân kädawatän anmægli || air de violon
 D-äx ən-tlāmen akəd i n-ulli. || (mieux: äxx ?)
 Äġg-ȳddär ȳswär tākoba eri,
 ȳswät-tän amoh n-ālus yoyy-î. || (AJ āmoh)

341. *Hani, Deda(?), Ayya(?), Takäražit, femmes des Kel-Āmäġid (säyänin).*

1890? – Auteur inconnu

Hani tāhuk baddädät n-äyrəm,
 N-äg-Häddiy, äylāyän-as bonyän: || (AJ bonəyän)
 Ayya tenert; tindäy a yolän.
 Deda 'ayär mällän ȳmsälän
 ȳggarän ebäydäġ ȳssäyän.
 Ġey Takäražit däy ədmarän;
 Wäl!ahiy! ȳkkäs-tät a dd-ȳwän,
 Wāla Aydəlin(?) ku hīy-odādän
 Foll zərän, ättāfän Dəlgalbän.

342. *Contre un homme qui a mangé un oiseau (hăynăna).*

1900? – Auteur inconnu

Emăltăy tegădeṭ ta n-tfakfaken
A 'ȳkša, yăttîw-in timawaḍen!

343. *Contre Elyârbi âg-Bonyama(?) (hăynăna).*

1900? – Auteur inconnu

Elyârbi wa n-âkurem ġăzzûlân;
Tilyant tăllîngăt-ak yor funfanân.
Năkkunan hăḍăy-ak s-a ytehadân,
Kudet Măss-inăy yktâb imniyân,
Ăfus-in e-kăy-yilal ġer zərân,
Eswăḍnăt ti n-âhal d-a ȳsaxlalân.
Tohălăd laqqăsăd ġer aytadəm.

344. *Gratitude (săyănin).*

1906 – Auteur inconnu

Eššărif anəsləm yărdălân; || (mieux CF: yrdălân)
Ed-yġġăh Ălhănnăt ytbătân;
Yăyra dăy âlkaḍân əktâbân.
Eššărif a s aləs yfrânân;
Yosa esəm-ənnət Tăwat, ytrăm;
Ar iġărewăn tăyărd ymd-ên,
Ad yăylăy əs-Makkăt ar Ažžăr.
Tənfă n-tălăqqe a kăy-ȳnsărân.

345. *Reconnaissance d'une aumône mètre inconnu 1:*
 -- | - - | -- | -- (CF: *säyänin est une erreur*).

1906 – Auteur inconnu

Nəmhäl-d yor hānan ǰäffār maddān,
 Īng-ädd amāhal hān meḍranān.
 Noyy-in Tekädäyt əd-Lillitān, || (lic. = Lilli (dim.))
 Noyy-in ällōzān, samätṭawān;
 Tahwalt ayāras n-erk-aytadəm.
 Īkkey əlqābṭan hi-yārxāmān; || (mieux: yārxāmān,
 CF hīy-yrxāmān ?)
 Īnta a s abāraḍ ən-žuhudān,
 Ȳh-ê änmānyiy, yṭagǰǰ älxerān,
 Ȳlā tiyələla d-märkedān; || (mieux: Ȳlā tiyələla 'əd-märkedān)
 Ȳgrāw teyārit foll aytadəm,
 Wi n-Kufar täyārd yssārkām-tān.

346. *Rupture avec une infidèle (säyänin).*

19?? – Auteur inconnu

As nəmmäy ^DAmäsmäsa aǰəlset,
 Änyäläfäy, təǰrāw-i teqquet,
 Ḍäs-i tākenzart wārāt-le eket:
 Täyrām Tāǰīmällät iman-net.
 Ma he-yāǰ ere yfālān tawhemt?
 Təksān tāxxälält, tāra toyy-êt.
 Tənnâ: “Wāla tāxrəkət ta-nnet!
 Awa hādān, əǰmäḍäy ti-nnet.”
 As əššākäy tiyāriwen-net,
 Nəlləllāwāt-tān d-əs iman-net;
 As ewāyāy ta n-Dānat telleyt, || (mieux: ewāyāy)
 Wāl-leṭ ämiǰ yḥâ ämeḍran-net;
 Wārgēy iba n-tāra, 'ed ənr-êt, || (mieux: Wārgēy iba 'ən-tāra, ed
 ənr-êt)
 Wāla tät-ozāmäy, ed nədm-êt.

Aytadəm as əlmädän kätšik(?),
 Ənnəlmädän tayəra kəy h-ik,
 Səkən-tən akfor, əfəl-tən hik,
 Edet ul-nəsən ul ən-tillik. || (micux: Ed ul-nəsən ənta ul ən-tillik)

347. *Joie de l'arrivée d'un ami (säyänin).*

19?? – Auteur inconnu

Ənd-çəq as d-yosa ənəmmäyru,
 Yäffo təkuyt tährəğaw s-əngi.

348. *Contre une femme et son frère (säyänin).*

19?? – Auteur inconnu

Nney-akmät, ee ti hänen Särkot(?),
 Ma he-ğäy awdəq-qämät foll hik?
 Ti n-thäwhäwen, tebäremt läkük,
 Näybâr-tät ad əkrähäy tallit;
 Nähöbät äñña-m yämôs tamhit,
 Tagrəst gâ d-laz, yṛâ e-hi-'ysit. || (micux: Tagrəst təğâ d-laz, yṛâ
 e-hi-'ysit)

349. *Contre les Kel-Ahnät (säyänin).*

19?? – Auteur inconnu

Kel-Ahnät əzzâyän ihəngä;
 Kāla [a]d a yha 'əmgār ymmənda. || (CF yh(a) əmgār erreur)

350. *Résignation (säyänin).*

19?? – Auteur inconnu

Šittu(?), wār-äyheläy akənnas
 Foll-as näyäy tabəraṭ təzlāf.

Yálúlāy as nāha āhal d-ammas,
 Māss-ināy a dd-yewāy nāmmûy-as:
 As hanāy-ÿssəm̄da, lēy imnas,
 Wār-tiyrāy ar i n-ālām n-āššāš;
 Dimardāy eyheḏ d-ābāktāw ȳas.

351. *Quand Yäyšanū a paru, le soleil n'a plus osé se montrer au ciel (säyānin).*

19?? - Auteur inconnu

Yäyšanūw as təžžān Iǵluǵal,
 Āba y-tāfuk foll əǵənnna aǵmoḏ;
 Tāxānt(?), āba ulli, tākunt a nāy,
 Tāndāw-in iskiwān āḏḏanān,
 Tiwləkwəlikān dāy anyarān,
 Sawalān iyāydān əs-lassān.

352. *À une femme que l'auteur est allé voir, sur des reproches reçus par lui à ce sujet (säyānin).*

19?? - Auteur inconnu

Wā-tt-ÿlle ādāg d wār-neyāy assas;
 Īnta yoyy-i foll ^Pākal ənnass. || (^Pākal lic. pour amāḏal)
 Nāk, ənnān-am, as kāmād-d-əntas,
 Kāla, wār-əǵmeyāy ax ənsass: || (axx ?)
 Wala amāḏal kannāy-as ayyas,
 Āksôḏāy a tt-ÿǵrāwān yiblas. || (lic. = ed-yiblas)

Poésies des Taytoq

nos. 353-514, à l'ordre chronologique de composition

353. *Ô mon cousin, mon bienaimé*

mètre inconnu 2: - - | √ - | - - || - √ | - -

CF *yl-ânäy Yälla - - | - √ - - || √ - - | - -* semble une erreur
17?? - Auteur femme inconnue

Ee wa n-ābabah-in, emāri-hin,
 Ɔngom āyilāy aməzzəy Ɔll-ên, || (lic. = Ɔll-ê)
 A dd-äqqälän ənnän tämmutād-in.
 Ewānäy tadrāq Ɔwār ädāgg-in, || (mieux: Ewānäy ?)
 Ɔndakkäl iblalän, Ɔukkuy ul-in:
 AƆu-nnāk wa wātäy ġer fāfan-in
 A yāndāwän temse dāy Ɔāsan-in. || (mieux: yāndāwän)

354. *Les deux monts TəwrerƆ sont devant moi comme du sang*

mètre inconnu 2: - - | - | - - || - | - -

CF *yl-ânäy Yälla - - | - √ - √ || √ - - | - -* semble une erreur
17?? - Auteur femme inconnue

Nney-akmāt, as d-ətrāmāy Esāyme,
 Āmōsnāt Təwreren dat-nāy ahni:
 Tagle wār-Ɔhe Bulxaž d-Ābāggi,
 D-āmāƆray ən-Žällul(?) Axälawi,
 Ɔd-wa n-ābabah-in əd-Māšāgdi(?).

355. *Contre un rival heureux (sāyānin)*

18?? - Auteur inconnu

Tənkār tāğart, tāhrāğ Ehāwhe;
 Tosa Emäsāddäl, wā-d-əs-təswe.
 Ɔlass āhoyyay Kāno d-kore,
 Ɔmmār tāmat, rakkāb amağnu(?), || (lic. pour āmağnu)
 Ewa d yāmōs əbsāy amāsro.
 Amis ālus, aƆār eğede, || (AJ eğedi)
 Egärwāy enƆār, tārik tehe.

356. *Qu'il aille où il veut, peu m'importe (sǎyǎnin)*

18?? – Auteur inconnu

Awa həḍān, kud ȳrâ, 'ȳzzāy
 Dāy Ti-n-Zāban atāram y-əbsāy,
 Ȳgrāw-t āhoḍ ən-həḍān wirāy.

357. *Songe menteur mètre inconnu 2: -- | ˇ - | -- || - ˇ | --*

CF ȳl-ānāy Yālla -- | - ˇ -- || ˇ -- | -- semble une erreur
 1820? – Tati wālt-Orzeg(?) (1795-1865) (Taytoq)

Ənd-ehəḍ tahərgəy Ayānānnas;
 As t-hannāy tetṭ-in ȳkrāf dāy əmnas.
 Nənkār-d əs-tufat, oğgəy ālakwas;
 Nābbuggāt, ȳkn-ānāy ālhām assas;
 Alhin ən-teqqet, āba inna āba ma-s!

358. *Rupture avec un ami mètre inconnu 2: -- | ˇ - | -- || - ˇ | --*

CF ȳl-ānāy Yālla - - | - ˇ - - || ˇ - - | - - semble une erreur
 1825? – Kanimana wālt-Orzeg(?) (1800-1860) (Taytoq)

As ġa tərut, imeḍranān əggin, || (əggen? = əgğətān)
 Saməḍranāy awa hi-(ə)nnān innin
 “Anməswəḍ wa ġer-ewān wār-ȳlkem
 Kāmmunan d-āṅṅa-s ən-Tihāyawen.” || (lic. = Thāyawen)
 Imnas ābbōlen tele n-tsāyeren. (+)

359. *Rezzou heureux contre les Kel-Ahəggar à Selāt (sǎyǎnin)*

1864 – Sidi əgg-Ākəraži (1830-19??) (Taytoq)

Selāt tāmōs əddəgig(?) s-əmnas; (+)
 Tārna ahāl-āndindāy ən-Təmraz.
 Ma foll kāy-āssīmyārāy s-unfas?

Lêy tahlëy, əfrânäy i n-ğuyas,
Lêy i yəzîmäğzəzän timyas.

360. *Réponse à la pièce de vers no. 132 de Dukka äg-Xämäydu (säyänin)*

1864 – Sidi ägg-Äkäraži (1830-19??) (Taytoq)

Hêy ʸZikät, əkney d-əs amäzzay;
Sawatäy äššet-Fäday imzad,
D-Äkäzkəz ʸhâ əmgär ʸkfär day;
Əntarräm ar Azäway nəzzây.
Kud əğrəwäy tayära n-əmɖağ,
Əğêq-qän i-Tängät(?) iləkkad, || (i-Tängät ?)
Nakÿ wär-əğrey Äzer-ən-Fad.
Noyya Etäyäs atäram igɖad;
Əmmäzzänän, lakkämän y-ərday, || (ərday ?)
Əmmäzzänän d-əzzäbu t-tɔrad,
Tännäd wär-əhhuggärän faw day.

361. *Plutôt renoncer à un amour que pécher (säyänin)*

1870? – Sidi ägg-Äkäraži (1830-19??) (Taytoq)

Esäli a (ə)nhâ 'as təzun təllit:
Ənzalläg a hi-'äba tekkelt;
Ta n-nayəɖan ku t-mäl ənsağr-et.
Amğa 'a (ə)nsîmäɖrän iman-net,
Kudet yämôs tabəraɖ ʸl-êt.
Kud nəmhäl ʸwät-iy ağəlset,
Amändär-in dənnəğ-əd tiset
Ta n-Imäy(?), ta dəy hi-naqq təlyoq. || (Emäy ?)
Kudet wär-yəqqəddär əmnÿ rêq-q, || (mieux CF: wär-ʸqqəddär)
Temse, wä-tät-e-(ä)kkäy en-nählək; || (mieux: wä-tät-d-e-(ä)kkäy ?)
Älhännät a he-(ə)ğğähäy, tûf-êt;
As e-(ä)mmätäy, ta n-əšhəd əng-êt;
Nämmîstän äddin(?)-nänäy, noyy-êt.

362. *Regret du mariage de Bayya wālāt-Xāmāydu avec Šekat(?) ägg-Ādāber (säyānin)*

1870? – Sidi ägg-Ākāraži (1830-19??) (Taytoq)

Oǧǧey tākuyt ad näyāy tihḍaḍ;
 Wan dendäy d äqqānnāt, yāny-î fad.
 Ul-in yārîn; kud wārǧey aḍaḍ
 A hi-yqqālän, näǧ y-äzer addad || (mieux: yqqālän; AJ yäqqālän)
 Īs-tärzəmen, səǧnäy-am atlay.

363. *Contre une femme qui a mangé un de ses méharis (säyānin). Cf. no. 282.*

1870? – Sidi ägg-Ākāraži (1830-19??) (Taytoq)

Emānǧäl yāffūkkār yāzzār-am;
 Esəm wā-has-t ənǧey arəǧǧan.
 Äǧǧāhän-as kallän yāḍḍaǧ-am; || (mieux CF: yḍḍaǧ)
 Awarāy ədd-yohāy yǧān-am;
 Ğēt-t dəy təsa deydäy ytlāǧ-am;
 Täsîwārāt-t elām ystār-am.
 Kām, təlmāzāt-t foll tāra n-mākšan,
 Tābodārāt-t foll tāra n-ḍaḍwan.
 Sikk akābar-ənnām, äkk eddam;
 Kəzurūw ylä ekāhām yelwân:
 Täsîwārām təlgädot(?) ən-san, (+)
 Tagǧām dəy əlmäržän(?) as tolām; (+)
 Tāmēyāy, ytarrāk-as Summan(?);
 Aytoyān äǧǧāhän-as əmdân:
 Äqqussārān wi-nnām ihəbǧan!

364. *Encouragement à la guerre contre les Kel-Azžār après le combat de Tāñhārt (säyānin). Cf. no. 27.*

1875 – Sidi ägg-Ākāraži (1830-19??) (Taytoq)

Ed-äkfäy eġān, tehek, tahle
 Ed-bändāga(?); Kudār(?) yässikk-i.
 Ma rêy täzoli wä-s-əs-nānyē
 Wi (ä)ssuġġānen Taxāribt tehe?

365. *Les hommes mûrs d'un rezzou s'attardent dans l'abondance du lait et de la viande, les jeunes les laissent et retournent auprès des femmes (säyānin).*

1880? – Sidi ägg-Ākāraži (1830-19??) (Taytoq)

As ohārān mägġġəna tanat,
 Ġān bännāsib, ewāyān Tabhawt.
 As əlmādān ihādan tewant,
 Ed-sassān ax, ^ygazzāmān ^ytayāt,
 Dāy Āhrāy äzzärzāyān takbabt. || (CF Āhrāy ?)
 Nāk d-əlyəyal əzhālāy (ə)s-tazzayt: (+) || (mieux: nəzhāl əs-tazzayt)
 Et-tagġġāy isidiwān ət-tāhyart || (CF isidiwān erreur)
 Lāt eriy ynähāġġān ət-təsyalt, || (AJ yānhāġġān)
 Has-karrāsāy telēy əs-tāxyamt. || (lic. = E-has-karrāsāy | CF təxyamt ?)

366. *Douleur du départ de Nanna wālt-Ākādāy (säyānin).*

1882? – Sidi ägg-Ākāraži (1830-19??) (Taytoq)

Nāk äddāhāy, sakālālān man,
 Foll səġnīy əd-māddān əs-mesan;
 Newāq-qān, a hi-(ə)ġmāddān sollan.
 Ġēy tayāra ta n-əšək ynsān; || (CF ġēr erreur)
 Wāl-leŷ āmiġ iyān hi-‘ynfān.
 Yhā ätṭāma mäss-iy, ed yssān
 Awa wār-e-‘ylləyət, səbxan! || (AJ yälläyät)

367. *Ne m'accusez pas de jalousie (säyänin).*

1883? – Sidi ägg-Äkäraži (1830-19??) (Taytoq)

Näk ti n-ämi mällän ən-dendäy,
As təggəlät, hēy ākal waräy;
Təzzây däy Ĕmğa(?), wä-tät-təkkäy. || (Ämğa ?)
Kud ənnän äddunät osâmäy,
Ĕssânän as bahūw awendäy.

368. *Violon prenant la parole (yl-änäy Yälla).*

1875 – Tekefəlt wält-Äñhär (1840-19??) (Taytoq)

Yässêwāl imzad yhân äxawi,
Ȳnna: “Näkkunan əkrâhây emi.
Mi hanây-ȳlän sāl Bārka d-yali?”

369. *Sécheresse (säyänin).*

1880? – Äkutla ägg-Arab (1840-1902) (Ikäššamađän)

Männa kät ayil d-əduf-ənnət,
Təswär tākoba 'ayəs-ənnət,
Təkna däy əmlay äkunbu-nnet:
E dd-yhâ əmis ġâ tāmule-nnet(?).
Kud yoyâr eġġaġ əmali-nnet, || (mieux: yoyâr)
Ȳkfa tayāzzit ädabu-nnet,
Yälləlləwət foll təla erdän-net. || (lic. = Ed-yälləlləwət | CF
Yälləlləwət erreur)

370. *L'ami attendu ne viendra pas (säyänin).*

1880? – Ti-n-Tämäzzuk wält-Äräggärog(?) (1845-1890) (Taytoq)

I-n-Tnännäkatén wä-käm-d-ŷkke,
Däy igiy Ƴtadädän tekle,
Tolâ täzäryaft d-ähug tekle.

371. *Après le combat de Tañhärt (säyänin). Cf. no. 27.*

1875 – Hänni(?) ägg- Elmeyda(?) (1845-1895) (Taytoq)

Təlla, wäla isenän ən-Räxma,
Kud abärag seyday Ƴmmənda,
Ähəlmäd-d seräy ewa tt-ŷllâ. || (micux: Ähəlmät-əd seräy ewa Ƴllâ ?)
Näk waräy a s aġläh ən-həngä,
Eya-nnäm e-t-näqq nänîkälwa.

372. *Rezzou dans la région de ᵀTawdənni (häynäna).*

1880 – Kənan ägg-Ätesî(?) (1848-1898) (Taytoq)

Ahändin n-Əttälig(?) ən-təblalen, || (< Ahäl-ändin)
Tohăläm, naġġäräm tirəġġanen,
Salafäm, takäläm hund tiḏeḏen,
Tättiwäm tezäbit ət-təşyalen,
D-a 'ŷlzän udəm Ƴġa tihaffen.

373. *Contre Baba äg-Sädada, qui a mangé de la viande d'un méhari
monture habituelle d'une jeune femme (säyänin). Cf. no. 282.*

1890 – Kənan ägg-Ätesî(?) (1848-1898) (Taytoq)

Ġanna Sämana: “ayday əlmuxal”.
Baba ma he-tännäd i-təşyalt
Ta täqqänäd, lammäzäd tabalt?

Xänna(?) d-əmis tättîwät-tän-ak?
 Tisäysäyen as näyăy taffawt;
 Nāk dăy wăr-nəhənnəy a (ə)ntuhlam. || (micux: wăr-ənhənnəy)

374. *Les femmes des Kel-Ahnät sont bien gardées (säyänin).*

1880 - Xämänni(?) ägg-Əlyaləm (1848-1887) (Kel-Ahnät)

Ti n-Selät ət-Ti-n-Dähär-Mällät,
 Äffülläy ədd-Əlxäbib foll-snät, || (CF ed- ?)
 Əd-Hingüw(?), as hi-yfāl ykk-enät:
 Tele n-tänawt a dăy əklänät,
 D-ätu n-Yadəməs dăy äzzäybät.

375. *Émotion en revoyant les lieux où on a vécu jadis auprès d'une femme aimée (säyänin).*

1885 - Xämänni(?) ägg-Əlyaləm (1848-1887) (Kel-Ahnät)

Ec Ti-n-Zäban, yăyhäd əlxal-in,
 Təğmäđ Təxammalt, yəzun ul-in.

376. *Les femmes des Iwärwärän (säyänin).*

1875 - Äbazza äg-Məxəyya (1848-19??) (Kel-Ahnät)

En-nämmät, adədnät-i (ə)ssahät
 Tfelen n-äzəkka, nəsidarän
 Tiwärwären; Mäss-iy ykf-ênät
 Ärräxmät awa d-əs yäddöbät.

377. *Les femmes restent toute leur vie des enfants (säyänin).*

1879 - Äbazza äg-Məxəyya (1848-19??) (Kel-Ahnät)

Tunte tämidit n-äsäggällas
 Wa s hâ təyətte ifāfan ən-ma-s.

Ti n-Āwhūw(?) ad ənfāl əntiblas;
 Īntadād idmarān-in s-āššaš,
 Īggatāy ebāydāg̃ ytiywas || (lic. = ytiywis)
 S-ākākkāwa, (ā)ḡhālāy ed-yifsas;
 Amāndār-in Asrəf(?), ordēy-as,
 Īt-Tšəšənən(?) atāram y-āybas. || (lic. = Tšəšənən | CF əybas ?)

378. *Voyage en famille (sāyānin).*

1901 – Adāgom āg-Sidi-Yāli (1848-19??) (Kəl-Ahnāt)

I-n-Sāskār(?) a nətrām, āybārāy
 Amis; Sāmāna dāy a (ə)lwāyāy
 Ta terāwāt ti n-āmi n-orāy.

379. *Épigramme contre Ahār āgg-Yddār (sāyānin).*

1880 – I-n-Šəkkad āg-Yali “Hingū”(?) (1850-1891) (Iwārwärān)

Tāwāylāl əd-Bākki əd-didi,
 Āyyimāt wadi, wār-ḡhe asrḡ:
 Wah, wā-tt-ḡhe āzwi wāla asiti;
 Ytakār, yḡabbāl, ytuqqu;
 Ytallāy a ytagg̃ āhāllelu,
 E d yḡnāy ax e-d-əs-ytuḡu.
 Yḡg̃ā d-əs āḡāmḡām ən-Tāmse.

380. *Eloge des Iwārwärān (sāyānin). Cf. no. 433.*

1885 – I-n-Šəkkad āg-Yali “Hingū”(?) (1850-1891) (Iwārwärān)

Īlxāmdu-lillahi Wa ,yknān
 Iwārwärān lān timaḡ n-eklan;
 Lān teḡḡāmen, kannān ifārḡan,
 Zaḡhen dāy āyḡrəm ulli d-fodan. || (CF əyḡrəm ?)

381. *Colère des femmes des Iwārwärän contre leurs maris (säyänin).*

1885 - I-n-Šəkkaḍ äg-Yali “Hingü”(?) (1850-1891) (Iwārwärän)

Tiwärwären, waräy asäggas,
 Ēgbâsnät, äyhâlnät akənnas,
 Ğazzâznät isenän ət-təmyas: || (CF timyas erreur)
 Yäytäs Äḍay sār-näy imuhas. || (CF Ēḍay ?)

382. *Dépit contre Dəwäyha wält-Äg-Mama (säyänin).*

1880 - Bunḡama(?) ägg-Ēlyaləm (1850-1887) (Kcl-Ahnät)

Ēnd-ehäḍ ämmîntäsän man-in;
 Nâziwâzzän näk d-ämeḍran-in.
 Dəwäyha, äba as tät-yrâ 'ul-in: || (Dawäyha? lic. = Dəwäyha ?)
 Änmäksänäy ət-tälässe-hin,
 Ēzzənkähäy foll täxawlilt-in.

383. *Nanna, le remède, tu l'as, tu l'as (säyänin).*

1887 - Ezeywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)

Nanna, kām-ak, asāfar lêt-t, lêt-t.
 Äylâyän-am wi n-āhal, sikk, sikk,
 Ēdyār d-əsän wa tärêd, hik, hik.

384. *L'amour d'une femme m'est entré ici (säyänin).*

1890 - Ezeywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)

Tära n-tämät təggäh-i dewah:
 Ärmäsäy amis, nəğ-as awah; || (mieux: Ärmäsäy ?)
 Kud wär-ÿge awah, nəğ-as awah;
 A tt-ənsəğən dat ähän n-əmmah.
 Emi n-Kädäkka(?) a foll nənna awah,
 Ēnta əmmäh-in, əmmäh-in, əmmah.

385. *J'ai trouvé Kādākka(?) parfumée de civette, j'ai fait "hunf, hunf"*
(*yl-ānāy Yālla*).

1890? – Ezeywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)
(les interjections finales n'appartiennent pas au mètre)

Osey Kādākka lāt teydit, əng-as: --- "hunf, hunf" || (= ^Dteldätt, ^Wteldət)
Tənnā-hiy: "ərr-i-d teyditt-in"; əng-as: --- "fnh, fnh".

386. *Cessez les visites à la femme de la tribu des Ikādäyän (säyänin).*

1890? – Ezeywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)

Wa n-Tākädäyt arāboh, äyyät-t;
Näk wa t tähhüyyät tärük tiwit. || (t < d)

387. *Combat d-Akənkən(?) (säyänin). (Ekänkän 60 km NE Tī-n-Buktu?)*

1896 – Ezeywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)

Ättäsäy ad yğa ämer iyän;
yas-in; nənāy tafārawt tätkār;
Nəswäd; wär-nəhənnəy ar admär || (mieux: wär-ənhənnəy)
N-əyəs wārən-ytättef yhä ədkār. || (N-əys ? wārən-yättef ? une
syllabe de trop)

Ässikkäy bändäga, 'əkkeq-qän.

Äksödäy ed-ywət I-n-Eskär,

Täqqīm häma ɟazz dəy-i barrär, || (CF -i sauté par erreur)

Wi hänen ^DÄgdäm ar wi n-Ažžär. || (mauvais mètre)

388. *En route pour rejoindre Fatma wälät-Bäxaž(?) (säyänin).*

1899 – Ezeywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)

Ahändin as nätkäl I-n-Təsdas, || (< Ahäl-ändin)

Hēy adārih ən-tämät əd-ma-s, || (mieux: tämät)

Ĝēy tawəy-idmarän-in s-äššäš.

Ihodät, äddunät-in, änn-as
 Awen tära dâgät ul yntâs,
 Änyaläfän man, äba ar unfas
 Ytalläkän däy yäsan-in, xlaş.

389. *Källa wälät-Sidi "Mälwliwän" (?) (säyänin).*

1901 – Ezcywəl(?) äg-Säyada (1855-1906) (Taytoq)

Elxäybär(?), äkn-anäy asikki
 Ad awdäy Amumən əd-Xätti(?)
 D-Axxu, wäla ar ännät-as: "səgd-i,
 Täfert n-ämi-nnäk däy ul dâg-i."
 Källa, tära-nnet däy ul dâs-i:
 Əmhäläy ad əmmäräy didi
 Ywätän əs-fassän yğrâz-i;
 Ku tt-cwäyäy s-ämi yäqqâd-i. || (mieux CF: s-ämïy yqqâd-i)

390. *Bänat wälät-Moxämmäd ägg-Äşşadeq (?) (häynäna).*

1905? – Lăwäyni(?) äg-Budäle (1855-19??) (Taytoq)

Awa (ə)nnäy däy Bänat ğât tihaffen,
 Wăr-yole d-awa (ə)nnäy däy tmawađen.
 Ylyän Mäss-inäy iblis, äddunät!
 Ere yrân iyän yûf yässîkn-as-tät;
 Wä-has-tät-ytaffäret ad yämmät.

391. *Contre Moxämmäd äg-Məxəyya (säyänin). Cf. no. 467.*

1903 – Sămana wälät-Mummu (1855-1906) (Iwärwärän)

Kud näqqäl esäwsäw ət-tkewen,
 Mey ärräwäyga wärän-yäqqen,
 A ğey əşşâmäy-ak äkuskum. || (mauvais mètre)
 Tesəmt, wä-käy-ywer d-əs a yäğğên;
 Ässabüw a käy-yällilläwen.

Wä-hak-yāmos ällāyan awen,
 Bären täzoli wä-hak-ylkem;
 Tîdawäd d-ägays bären tmiwen. || (micux: Tîdawäd d-ägayəs
 əs-tmiwen ?)
 Kud nəggäd ar Asrəf ət-Twäyyen
 A ğa tära-hin, wä-hak-təlkem:
 Oyyêq-qäy i-tiräy ähräyenen.

392. *Ses amis (säyänin).*

1892? – Fađimäta wälät-Moxämmäd ägg-Älxaz-Äxmadu(?) (1855-
 19??) (Kel-Ahnät)

Näk awätay waräy, ənnäy d-əs
 Nārâ Xädidda yänihägg d-əs.
 Yûf Əlxäbib tezäbit n-azrəf,
 Yûf alämom n-iğğiy ytattaş,
 Yällilän ikmutän ylaqqäs.

393. *Chute de méhari (säyänin).*

1880? – Băyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwärwärän)

Sidi-Moxämmäd, d-əmis təgled
 Ar yor hănan wi n-Ămud, tođed;
 Tărrăz z tărik, wăla ti taled. || (tələd ?)
 Yđazz d-ək Əlyaləm ət togdéd
 Mey Atănof(?) as kăwăn-d-osey.

394. *Ă Xăwila wălt-Ăbăde: Je répète ton nom comme on dit un chapelet
 (säyänin).*

1880? – Băyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwärwärän)

Xăwila, esəm-ənnăm iseqnăn:
 Ənnăr nămôs aləs ysrâyăn,
 Asăq-qăm-in s-almăz əd-zuzğăn.

395. *Kəlla wəlä́t-Sidi “Mə́lewliwǎn”(?) (sǎyǎnin).*

1882? – Bǎyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwǎrwǎrǎn)

Sidi, wǎla as ɣallǎyǎd iybas?
 Kəlla d-ǎziw ewǎḍǎn Tisras.
 Nǎk wa ɣsadawǎn tǎra d-ǎwnaf,
 Ənney ɣ-əmis: sikəl, e-tǎt-nas.

396. *Amǎnna wəlä́t-Wa-n-Killa(?)*, *Lǎysa wə́lt-Əlxǎbib*, *Əlyalya wə́lt-Əlxǎbib (sǎyǎnin).*

1885? – Bǎyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwǎrwǎrǎn)

Nǎrǎ dǎy Aytoɣǎn Amǎnna.
 Dǎy Bǎttǎnatǎn nǎrǎ Lǎysa.
 Nǎrǎ dǎy Arabǎn Əlyalya. || i.e. les Irǎḡǎnatǎn
 Awa hǎḍǎn, tǎkkǎset-t torna
 Tadi n-Tǎwat tagǧǎt əlxila! (+) || i.e. la petite vérole

397. *Chemins difficiles (sǎyǎnin).*

1887? – Bǎyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwǎrwǎrǎn)

Nney-akmǎt as newǎy äkaswar,
 Zǎrnah takakalǎn əs-tiñhar.
 Əḡuḡḡǎy-asǎn wǎr-əḡe ǎlyar; || (AJ əlyar)
 Ed wǎr-nǎmos Adǎgom d-əmyar
 Wi (ǎ)ḡuḡḡǎnen amǎḍal tǎzzar
 Wa taddǎn eklan wǎr-ɣtuzzar.

398. *Reproches à des compagnons de campement qui se sont séparés de lui (säyänin).*

1895? – Bäyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwärwärän)

Kəlla, (ə)nnän-am, Ƴksa Äsuf-Mällän
 D-Ugdadän(?) as hanäy-in-toyyäm. || (Ogdadän ?)
 As təgläm, äddunät ätṭäsän,
 Käm d-Axxüw a hasän-yəzzârän.
 Ewen ən-härät, sārho d-ġitän || (mieux: Ewen n-härät, sārhöw
 əd-ġitän)
 Kud wârän ere d änihäġġän.
 Tatlaq d-äzäryaf näsîdäw-tän,
 Ere s yämôs adkär, Ƴkkəs-tän!

399. *Jeunes femmes accusées d'avoir mangé le méhari d'un homme (säyänin).*

1900? – Bäyka äg-Mummu (1856-19??) (Iwärwärän)

Amumən, äyy-anäy-in awal:
 Wä-t-nəksšey, a hanäy-Ƴha älyar. || (AJ əlyar)
 Abal n-äġän wär-yāmos Ağdal, || (Dict.NP Ağđal, ^{wy}Ağdal)
 Wäla dəy i n-mäntätu n-əmƳar.
 Təléd Butäläyi(?), léd tiñhar || (mieux: Léd Butäläyi təléd tiñhar)
 Ti n-Däyyädu s tännäd isunar.
 Wa-ndindäy abal näyäm-t təmdäm. || (Wa n-dendäy ?)
 Əlmäznät-t, ärränät-t i n-əġnan:
 Männa a tänät-yänyän, ordēy-as,
 D-äwelän Ƴknän s-ähođ assas,
 Əd-laz; ähhubbätnät i n-teđaf,
 As d-əmmäräy, tännäd imuyas.

400. *Les hommes sont en rezzou depuis huit mois, et les femmes meurent de faim (säyänin).*

1882 – Nanna wält-“Äkädäy” (1858-19??) (Taytoq)

Ġer-muhdän, as ywär aġənna,
 Iməġġəna, (ə)nhâ Tâhaft, nəklâ.
 Kud hân-kăwän man-năwän, nəxlâ.
 Tăqqäl-d sârat, ta s nəyil təġla. || (năyîl ?)
 A təssänäm dăy tāmăṭ yewsâ.
 Ġzzăfnăt at tännäd ihəngă.
 Āzuzəġ-in esăyer, nəysa.
 Laz ynnăs isan, äba a yoyya;
 Ykkărkăr aduf, eṡăs yăytâ; || (CF yytâ)
 Unfas-nănăy ^{wy}ygdäl-as-t Yălla.

401. *Sur Sidi ägg-Äkäraži. Dialogue entre quatre femmes qui furent successivement ses épouses et qui font route ensemble montées sur leurs méharis. (säyänin).*

1885 – Nanna wält-“Äkädäy” (1858-19??) (Taytoq)

Joint au no. 426

402. *Manque de courtoisie à l'âhal (säyänin).*

1887 – Nanna wält-“Äkädäy” (1858-19??) (Taytoq)

Äba as ämôsän făw Aytoyän!
 Ewen (ə)n-hăḡan wi n-Măssăhărän! || (CF Ewen ən-hăḡan wi
 n-M(ä)ssăhărän! ?)
 Ġggarän ilsawän idesän;
 Temse n-ăġaḡ h-ăsän imawän;
 Ġssəmsădän y-əsrəy askarän.
 Ġbdänän, əbrărän ifassän:
 Nehal n-änăbbayyüw erk-ġitän.

Tāmûnām as imähälwayän.
 Äkkûbbäräy wiydäy ihallän || (pl. de waydäy)
 Däy tahäräy d-əklīy idäggän
 Èkrāsän äddunät əs-ğättän. || (ğättän ?)

403. *Heureux retour d'un rezzou (säyänin).*

1887 – Nanna wält-“Äkädäy” (1858-19??) (Taytoq)

Näqqäl-kämäd-d, isälan hân-i
 Wi n-ässälamät d-ägüt n-əkli.
 Kāla wär-yäxrek wāla xayki. || (micux CF: wär-ÿxrek)
 Äddûkkälän foll ämi n-anu
 Wa n-Ti-n-Dähär, kannän asəswi;
 Ti-s ən-wāran-näsnät ÿnuğğu.

404. *Les Taytoq, demi-morts à cause de la sécheresse de l'Ahnät, le quittent et s'installent dans l'Adyay (säyänin).*

1898 – Nanna wält-“Äkädäy” (1858-19??) (Taytoq)

Èmdänät as əd-ğänät Tisras. || (micux: Èmdänät)
 Kudet ɣll-ê 'äsäfar n-unfas,
 Ewädnät Emäğläl ɣlâ äŋŋa-s,
 Èžžännät eder n-Äday d-ammas, || (CF Èday ?)
 Wār-Zerät a (ə)zzâyänät əd-Foyas.

405. *Rezzou où périt Ezeywəl ägg-Äg-Säyada (säyänin). Cf. nos. 168, 566, 564, 565*

1906 – Nanna wält-“Äkädäy” (1858-19??) (Taytoq)

Mäss-inäy ɣhakkän ɣsarmay,
 Wa 'ysdäwän wi n-älekkäläzwad
 Yändäw-tän-in däy tänere y-fad.
 Ȳkkäs d-əsän wi s xärâm imžad.

Yh-ên Xälifa yämîzällag, || (CF yämîzällag erreur)
 Hund wär-oserän ar ytefraḍ. || (mauvais mètre)
 Tagğän sälan n-ukšäf y-ämäzzay.

406. *Sur Sidi ägg-Äkäraži. Dialogue entre quatre femmes qui furent successivement ses épouses et qui font route ensemble montées sur leurs méharis (säyänin).*

1906 – Tihäyawen wält-Äg-Säyada (1858-19??) (Taytoq)

Joint au no. 426

407. *Soyez fidèles à venir chaque soir à l'ähal (säyänin).*

1880? – Təššäriḥ wälät-Məttuk(?) (1858-19??) (Taytoq)

Ihodät, ee wi n-märan n-imžad,
 Wär-toyyem isenän-in i-fad.
 Wi hä täfolt-in wäla tämmam.
 A-ndindäy ästäktäkay y-ətlay
 Wär-nässen ysall wäla mäzzäg.

408. *Départ pour l'ähal malgré les parents (säyänin).*

1875 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Teğähe n-Äfes)

Əntawäy, imyarän əğläyän;
 Äsmättaşwäy, äqqäläy-d chän,
 Äbrabäreḥ, ənta a hi-yssôtän. || (lic. = yässôtän)
 Ğey terzəmen, äyläyay-d azzən,
 Əssärmäsäy-d iyän yonänän,
 Ğeq-qät d-əs, e d äyrädän hağğän,
 Ogdey d-əs, ässomäyay-q Istän.
 As ärkänäy, ənnän-i: “ma yğän?”
 Nney-asän: “wär-yğ(e) wäla a-(ä)ndärrän, || (CF wär-yğe w(ä)la ?)
 || (mieux: Nney-as: “wär-yğe wäla a-(ä)ndärrän)
 Säl älhäm ət-täzzəfe n-udəm,

Dimar wär-yäqqəddär, Yälla əyyän! || (mieux: CF wär-ḡqqəddär)
Kud-ba-t näyāy ti n-āmi mällän.”

409. *Koka wälät-Mummu (säyänin).*

1880 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Teğähe n-Äfes)

Koka aydäy eyläl ən-telewen.
Tûf aḡūw ässälyät ən-trəkfen;
Tûf iməhuğğag timuhudnen;
Tûf tiw(ä)rayen mällölnen (ə)n-tnemen. || (deux syllabes de trop) ||
(On pourrait sauter le dernier Tûf, mais sans obtenir un mètre parfait)

410. *Velléité d'aller en rezzou contre les Əššäyanba (säyänin).*

1886 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Teğähe n-Äfes)

Äg-Šikriy(?), ebäydäg ḡkka Ahnät,
Ənta a dāy ḡssän əmis tasḡək.
Wa n-Əššäyanba eḡän äḡhălāq-q.
Ku hi-tt-äba, 'en-näqqəl s-əsnät
Ti ḡannenen Amdəd a (ə)kkänät.
Koka d-Sāmana, nəkəlwiwät:
Tayəttēy e tāt-näyāy rēq-qāt;
Alhin wä-d-əs-təğğāy ässaḡāt.

411. *Rezzou contre ^WƏrəyyän l'un des chefs des Iwəlləmmədän (säyänin).*

1887 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Teğähe n-Äfes)

Ee ti n-hānan, šayät äktäyyen,
Tädiwt n-Äwəlləmməd a (ä)wnafen.
Äḡuğğän ännämliḡ i-triken,
D-allayän ət-thəll äsîdädnen, || (CF thəl)
D-äḡran dāy ässuğdänät tnawwen. || (CF əḡran ?)

412. *Départ d'auprès Koka wälät-Mummu (säyänin).*

1890 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Tegähe n-Äfes)

Tamänyäsät, taräy aǧəlset,
 Efäläq-qäd-d, Teḡähärt nəkk-et.
 Yäddew äzənnähləm ət-teqqet;
 E d əbdädäy, nəswäd ar eket.
 Tidət wä-has-təkkəsäy telleyt: || (CF telläyt)
 Bahu wär-ḡtaqqälet eret. || (CF wär-ḡtäqqəlet erreur?)

413. *Visite à son amie (säyänin).*

1890 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Tegähe n-Äfes)

Äddunät as ohärän tanaṭ,
 Wi n-Ahnät äzzärzäyän takbabt,
 Näk karrähäy-d awäzlu 'ḡtbät,
 Awendäy ad yäytäs ul tanaṭ:
 “Ebäydäǧ, amändär-in tufat
 Tamänyäsät dənnəǧ-əd Təbhawt.”
 Hēy Abädal as näyāy tasyalt!

414. *Pourquoi cette préférence? (säyänin).*

1890 – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Tegähe n-Äfes)

Wäla, wäla, ti n-ämi n-azrəf,
 Ta tənnät imnas wär-e-(ä)kšin d-əs,
 Amis n-änəbbayyüw ḡkräf d-əs!

415. *Voyage obstiné en des lieux périlleux (säyänin).*

1892? – Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Tegähe n-Äfes)

Ebäydäǧ, hädäy-as Amäqqar,
 Ku t-newäy ar atāram y-ədrar

N-Äwelän; əǵmâyäy emenđar;
 Ässogädäy wär-därus enyar || (lic. = enyär)
 Wa ğer Tägerert d-ämäqqeryar || (lic. = d-ämäqqeryär)
 Ən-dendäy taǵǵ əlžämat ännar (+)
 Ən-tuksäda, kann d-əs əlmänkar. || (lic. = əlmänkor)

416. *Voyage (säyänin).*

1893? - Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Tegähe n-Äfes)

Ee ti n-hänan, əträmäy Hayät, || (micux: əträmäy)
 yor Ti-n-Səliman näkibarät;
 Tənbâr tähammalt, näsîdäw-tät;
 Ar dat-ämud näzžäl-asän-tät,
 Ənney-asän y-əmyarän: “siklä!”

417. *Mourant d'amour (säyänin).*

1895? - Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Tegähe n-Äfes)

Älxaž-Ämud, təndär-i tekle;
 Zärnah tikukuläy əs-tinse;
 Tära n-Sämana wä-hi-toyye.

418. *Amäнна wälät-Wa-n-Killa(?) (säyänin).*

1889? - Mummu äg-Məxəyya (1858-1898) (Taytoq)

Sakaläy, hannäyäy ere (ə)nrâ;
 Däs-i tädest ən-tära təmdâ.
 Ar awätay waräy a s näxla:
 Awa näyäy tûf-ëy Ämänna. || (Amäнна ?)

419. *Maladie d'amour (säyänin).*

1879? – Äg-Säyada äg-Täšša(?) (1858-1906) (Taytoq)

Näk asäfar ən-tära a (ə)ğmâyäy;
 Nozâr dăy ul ad äba a kannäy.
 Äffûdäy aman, wă-tän-səssäy.

420. *Sur des femmes des Kel-Ahnät (säyänin).*

1895? – Adägom ägg-Äwänzäg (1858-19??) (Kel-Ahnät)

Näk ət-tärik d-äbärem näqqäl.
 Daw Täsnoŵ ad əmmâyäy nəžžär,
 Zärnah tikukuläy, ənnassär.
 Ad əmmâyäy Teŷähärt nəžžän,
 Ta (ä)ndärrät ət-ti n-ämi mällän,
 Nəkna d-äsuf-näkmät asənbär.
 Emmäh tähuk ta n-wälät-Bägzän.
 Bähda(?), ma has-e-(ä)nnäy, ed wäššär?
 Tăwäyläl ax yäqqäl esekär.

421. *Que Koka wält-Afrängo(?) soit liée et mise à l'amende (häynäna).*

1897? – Adägom ägg-Äwänzäg (1858-19??) (Kel-Ahnät)

Xela, 'əwt əddəyät dăy Koka-nnäm,
 Foll bahu wa-ndin ət-tkarras-ənnäm.
 Ehăd wăr-tätțəsäy əs-meçranän
 Kudba-t ġey awätay hâ ihəllumän,
 Təkräd, wăr-təsəluğum əs-fassän.

422. *Contre Ebärkäw wälät-Bäläw, qu'il désirait épouser et qu'à son retour de voyage il trouva mariée (säyänin).*

1899 – Adägom ägg-Äwänzäg (1858-19??) (Kcl-Ahnät)

Ebärkäw, änn-as: tākîrâffed.
 Ğeq-qām dāy ul Awlāf(?) as t-osey;
 Ta n-ärrāfeya a d-əs-ədd-əlseḡ,
 Tamäskānot d-äyrīy a dd-oseḡ, || (CF əyrīy ?)
 Ässin xāmilatān a d-əs-leḡ.
 Kām-ak äbuk a tawīhaled;
 Wār-ren mārāwān-nām awa ğed.
 Nəkkäs tārik foll əmis, əkleḡ.

423. *Promenade matinale (säyänin).*

1903? – Adägom ägg-Äwänzäg (1858-19??) (Kcl-Ahnät)

As nətrām ^DEləwəğ əs-tufat, (CF Eləwəğ? erreur)
 Īssəmdāy arromān i-tāwraq;
 Zārnah d-əs-əssəntāmāy tahyast;
 Salayäy-as teläke t-təzḡayt;
 Tähêwäğ, əkrâzäy-as taḡant.

424. *Fouilles de tombeaux préhistoriques faites dans l'Ahnät par M.E.F. Gautier*

mètre inconnu 3: -- | - ~ -- || -- | ~ -- (CF häynāna semble une erreur) 1905 – Adägom ägg-Äwänzäg (1858-19??) (Kcl-Ahnät)

Ti-n-Efīy, enefar ən-Mäšāšān,
 A (ə)zzâräy; ənkarraf iläbatān,
 Bāydâğnen, əwsân, əkkāsān elām;
 Īntayār atlay ən-mäžžālatān.
 Edābni wa ğer Īmğa d-zāwatān,
 Tikukulān-t šayāt a wäləyyān
 Īd-bäylek ysālān iyätəmān.

425. *Moi, cette année, j'ai vu les eaux de Zānzām et je n'en ai pas bu (sāyānin).*

1884 - Kənəwwa wālt-Āmastan (1860-19??) (Taytoq)

Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Teyne wār-ḡhəkk āfus iləs;
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Tazzayt tāfilawāsāt ḡabbās;
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Orāy yāmīdāddāsān d-azrəf;
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Ālhānnāt, oseḡ, wār-ənseḡ d-əs;
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Makkāt, nāmohād, wār-əkley d-əs;
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Hêy Īlmādināt, wār-əkseḡ d-əs;
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Wi n-Zānzām aman, wār-əsweḡ d-əs
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Ȳlmām ānhāḡḡān d-āsəḡḡəlləs,
 Ġān s-əlmələf telēy əklān d-əs,
 Ānīhāḡḡān d-āddāl oḡdān d-əs,
 Hān tadābut n-əlhārer d-azrəf.
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Āhuḡ dəy-i 'ḡknān abuyəs:
 Təḡ-as tālaḡ efīy ymdāy d-əs;
 Ȳhā afāraḡ n-erəd ybdād d-əs;
 Īnnār dəy a ḡnazzān, ākfāy d-əs
 Aḡim n-āmawaḡ yāmôs aynəs!
 Nāk awātay warāy ənnāy d-əs
 Tākuyt tāmôs əlməsək təkfās;
 Ȳḡmāḡ-d-əs-ədd orāy yāḡlā d-əs; || (mieux CF yḡlā)
 Torawāt ḡhā udi tāḡmān d-əs;
 Təsass dəy āx, ḡ-ās tāhibba aynəs;
 Īlyud yāhīlāggān yḡmāḡ d-əs:
 Teydit tāyīharet ḡswā d-əs: || (= ^Dtəḡdātt, ^Wtəḡdət)

Təlla, (ə)žžär, äyy-anäy əndân d-əs.
 Tära säled ta n-Ämud y-aləs
 A yġa Ğnabi t-Tämsəy əngâ d-əs.

426. *Sur Sidi ägg-Äkäraži. Dialogue entre quatre femmes qui furent successivement ses épouses et qui font route ensemble montées sur leurs méharis (säyänin).*

1884 – Kənəwwa wält-Ämastan (1860-19??) (Taytoq)

Kənəwwa wält-Ämastan

Näk Ağüw(?) a he-(ä)kkäy, äybäräy (+)
 Eri n-əmis, Sidiy a (ä)yhäläy.
 Ed-əlleuy, näddäh əffäräy, || (AJ Ed-älläyey)
 Yġa y-äğad erk-äsənnəmmäy.

Tihäyawen wält-Äg-Säyada

Wät-təlləyed, näk dəy əssänäy,
 Äzzaräy-am Sidiy äyhäläy.
 Ere hi-ʿksänän, ma has-c-(ä)ğäy? || (mauvais mètre)
 Kudet ärey dəy wala a he-(ä)knäy:
 E-hanäy-yändw, näk əswädäy. || (mieux CF: yndw)

Tasämäqqat wält-Äg-Säyada

Näk Ağüw(?) a he-(ä)kkäy, äybäräy
 Eri n-əmis, udiy a (ä)yhäläy.
 Ku tt-əğräwäy dəy, wala a he-(ə)swäy;
 Ykm-anäy ul, yrúw änyuyäy. || (AJ yärúw)

Nanna wält-Äkadäy

As hi-ʿyra Sidiy, äyhäläq-q;
 As hi-ʿksän, tamädäy tawet,
 Tagğäh-iy isenän əntadd-et.
 Yässof Kənəwwa, (ə)ğmädəy ti-nnet.

427. *Amdäy ägg-Ämmu(?) (säyänin).*

1892? – Kənəwwa wält-Ämastan (1860-19??) (Taytoq)

Aduf wār-ŷhe aləs ar Amdäy,
 Wa ŷhakkän ebäydäğ ŷtassäy,
 Wan zərän ŷdalläğ ar eläy,
 D-ähuğ n-äzağwah bəder oräy.
 Nämôs täğuhe n-tära taräy.

428. *Sur Sidi ägg-Äkəraži. Dialogue entre quatre femmes qui furent successivement ses épouses et qui font route ensemble montées sur leurs méharis (säyänin).*

1884 – Tasämäqqat wält-Äg-Säyada (1860-19??) (Taytoq)

Joint au no. 426

429. *Destruction des Oulad-Mulat par les Taytoq et Eabidin bən Sid-Əlkunti (säyänin). Cf. no. 159.*

1891 – Bəkütän(?) ägg-Əlmeçda (1860-19??) (Taytoq)

Änn i-Mähawa: (ə)zzäy Əlwäṭya, || (CF Mähaw(a): əzzäy ?)
 Ətrəm d-əs at tasäd Ibuda.
 Ta n-Aydälin tuksäda tənsa.
 Änn i-Tähiwat(?) wäla Amänna:
 Äyrähmät igättän əd-xiwa,
 Amäzzay ed-yilal tiğuda.

430. *Contre Sidi-Moxämmäd äg-Sid-Əlxäbib “Säwwätay”(?) qui avait dit que les femmes des Kel-Ahnät étaient faciles (säyänin). Cf. no. 212.*

1890? – Kəlla wälät-Sidi “Mäləwliwän”(?) (1860-19??) (Iwärwärän)

Änn-as i-Yali: wä-käy-təkšə,
 Wa ’yffädän y-əlžəmat sārho!

Sidi-Moxämmäd, wä-has-t-ÿkfe.
 Yolâ d-ämæskækkîy asbækki.
 Hund esäyer n-əbsäy azgəyyi.
 Tadrart-nänäy a dāy wä-käy-re. || (micux: o-käy-re ?)

431. *Course des jeunes gens restés à leurs tentes quand leur compagnons
 partaient en rezzou (säyänin). Cf. no. 387.*

1896 – Axxu äg-Mummu “Wa-n-Äbuyəs” (1862-19??) (Iwärwärän)

Axxu d-Kənan äyhädän tisdağ
 D-allayän ət-ta ğät tisətrağ,
 Əd-wa s-käraç abäraç n-Oray
 Wa ɣlaqqäsän dāy täfäyt d-äwray.
 Xäräm-awän sasäbi d-imzad
 D-ädäg dāy əknänät amdärway
 Ättäqwa ’ət-ti n-ämi n-älkaç
 S eket d-əs əknän fäfan aggaç.
 Aməlmät-ak abäraç n-Oray
 Wa dd-ÿswälän ti n-wäran d-əlğaç.

432. *Contre les jeunes gens d’un campement, qui l’ont trop peu visitée et
 entourée (säyänin).*

1883 – Mama wälät-Məxəyya (1865-19??) (Tegähe n-Äfes)

Änn-as y-Äzez: näqqäl Asəğraç;
 Nässôf-as urru(?) dāy anməğğag
 Näqqûššäm as nohäz amäzzay
 Wa n-Ba-Yäli. (Ə)ntaqqäl i-läzwad:
 Xämänni, Əɣaləm, er-səkyaç
 As hi-(ä)smäğaren s-äyar n-əslay;
 Tatt-e təla, baddähän əlğaç;
 An nəkkäs ewelän əs-tluyyay;
 Dimardäy ed-äddäwen əmyaç!

433. *Contre les Iwārwärän (säyänin).*

1885 – Ahār ägg-ÿddär (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Ëlxämdu-lillahi wa 'ÿknän || (lic. = ÿknän)

As ägmäçän Wārwärän meçän;

Äba as takärkarän isäknan.

Təngäy Tähälyä, (ə)ddəwen Eklan. || i.e. Eklan ən-Täwset

434. *Sämana wält I-n-Səkkacı, Təhämt wält-Älxaz-Ämud, yäyša wält-Äfaÿis, Tekädäyt wält-Ägg-Eklan (säyänin).*

1885 – Ahār ägg-ÿddär (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Emänğäl, e-tt-äkfäy anyarän

D-Äsəğğäləl a d-əs-ÿla elän,

Näyy tamädint, nəğməy ihallän

Hänen äkal wen wär-ohezän. -

Kud ğa Sämana t-Tähämt ehän,

Umasäy anəsləm yäydälän, || (micux CF ÿydälän)

Səkkənbəbäy dəy kärhəwaçän,

Tumasäy-əd sār-snät Ewärtän.

Ku hi-(ə)nnänät: “Ma käy-ÿğrāwän?”

Nänn-asnät: “Awendäy a yūfän:

Fannäzäy i-wa n-tālaq ehän.” -

Yäyša, tänhäğğät əd-ğerän

Wärnen äzer wär-təməkkusän,

Tūf idāhan wi n-Häwayatän

As kannän ewet wär-əššəçän,

Kud əžžäräy deräy wätäq-qän

Ad ohäyän dəy ^Dtäyəšše əžžən.

Awen täyard Mäss-iy a tt-ÿğän. -

Äkukən imnas äba a kannän;

Täzzäläm; əd-ətrəmäy foll-wän,

An nas äkal wa dəy təkannäm. -

Ässukär ət-teynəy a yūfän;

Ûfän-tän ğitän, änîmäğlän.

Kut tənnəm awendäy yolâyän,
 Wä-tt-e-ḡkən Āwārwär, ägän-näm!
 Adhan n-Āmässeliy ändärrän
 Ahäya n-Sämmäda(?) 'yṭbätän. -
 Näk Tekädäyt a näsīdarän;
 Awa hīy-ḡkkāsän ass-ənnäm,
 Innin tārik wār-təla arromän,
 Ayil e d-ək-t(ə)wār täzīyāššäm. || (mieux: e d-ək-wār)
 Īkfey təzoli d-əmis meddän;
 Āqqimän ad əglän oḡnän-näm.
 Awen täyārd Mäss-iy a tt-ḡḡän. -
 Ta (ä)ndärrät, ohâyâḡ-am aẓẓən
 Wa dāy iḡrāylalän ewâdän;
 As t-əkkän äddunät, äblisän;
 Təḡḡāy Täyāryärt, ^DSämet təträm,
 Äddukkälän d-əs wār-änmätsän.

435. *Kəlla wälät-Sidi "Mələwliwän" (?) (säyänin).*

1889? – Ahār ägg-Īddār (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Tämôs "Mələwliwän" (?) i-dəḡen
 Hund ebäggi 'ḡḡmäḡän tehḡen.
 Täsdäkkäl a ḡtrarämän titlen
 D-əmnas-näsän windäḡ ən-triken.

436. *Kəlla wälät-Sidi "Mələwliwän" (?) (säyänin).*

1889? – Ahār ägg-Īddār (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Nney-akmät, ee ti n-āhal, näybâr;
 Dənnəḡ T(ä)hālawayt nəmmäḡ atḡär.
 Təkn-i "Mələwliwän" (?) adəbbâr
 Kəyyoḡät, ḡḡey tāra 'esässär; || (mieux: Kəyyoḡät, 'əḡḡey tāra
 esässär ?)
 Wä-hi-täzed ewa s-əs-nənkär,
 Teṭṭ ət-tāḡomäst ḡrû hi-ḡär. || (AJ yärû)

437. *Băkki(?) wăłăt-Sidi et sa sœur Kəlla wăłăt-Sidi “Mălewliwăn”(?) (săyănin).*

1889? – Ahăr ägg-ÿddăr (1868-1903) (Kel-Ahnăt)

Noğğa Ayt-Năfan as năyăy Băkki,
 Tămîlăwlăw wa n-tăsaq n-əngi,
 Tănîfâqq ət-tădămamt n-efi
 Təknăt dəy əlmažən ankəlwi. (+)
 Bata a nărâ, a terăw ȳğrâz-i. || (CF Bata a (ə)nrâ, 'a terăw ?)
 Akəd “Mălewliwăn”(?) təlâ ahni
 Əd-wărwăra y(ă)llilăn emesi; || (CF D-wărwăra yăllilăn emesi ?)
 Tunte w(ă)-has-t-e-təkkəs Āllahi, || (Tunte o-has- ?)
 Wăr-änmăhálnăt tļămen d-ulli,
 Ȳğa anği əyyän asăl əlfaţmi || (mieux: Ȳğa anğiy əyyän səl əlfaţmi)
 Dăy əknăn äddunăt anufḷy.

438. *Souhails de bonheur à Amănna wăłăt-Wa-n-Killa(?) (săyănin).*

1889? – Ahăr ägg-ÿddăr (1868-1903) (Kel-Ahnăt)

Ee Xămmădin, akəd Äg-Mama,
 A 'yķfăn ättawyăt Amănna:
 Sărho t-təla, wa-s-kărađ Mosa.

439. *Quand je lui ai parlé d'amour, elle m'a dit: “ouste!” (săyănin).*

1890? – Ahăr ägg-ÿddăr (1868-1903) (Kel-Ahnăt)

Tasăqqămart a tăhîl tətlaq,
 Yăllîğwăt eri yămôs tallaq.
 Tasăqqămart tûf äyor taffawt,
 Tûf Gubăr ȳdlağän i-təmzak,
 Tûf korëy əd-ratîy ət-taylalt.
 Tasăqqămart təğ-iy ahəyyuf:
 Əkney-as tăra, tənn-i: “Kăy, muss!” || (mauvais mètre)
 Sănat a newăy ənta sălûf; || (mieux: Sănatăt a newăy ənta s(ă)lûf ?)

Ta nəkyäḍ nəzzähräy-as uluf;
 Awen, wär-ämmutäy, nəsunfus, || (micux: ənsunfus)
 Sawaräy arromän-in amis.

440. *Contre un homme parti pour les montagnes de l'Ahnät en compagnie
 d'une femme aimée par l'auteur (ʕl-ânäy Yälla)*

1890? – Ahär ägg-ÿddär (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Tadäggatt-ändi däy yewän adrar
 Wa n-Ahnät, ʕsläf ul-in, äba awal || (CF ʕsläf erreur?)
 Hund äṭṭäbäl foll täṭṭäfäd itkar.
 Iblis, ʕlyân-käy Mäss-inäy, yohâr
 Wa däy wär-təməttuyäd amsəwar.
 A (ä)ndärrän a hi-ʕkkäsän awal
 Innin wä-hi-təğre, təğ-iy akkal.
 Nək wa tän-ʕnnän oṕâräy Ahyar,
 Nəlkäḍ wa n-kufar, nəssôläy afrar.
 Toléd, käy, əd-bärwäqqas d-äridal
 Wa ʕtattän ulli, ʕfattäk, ʕffâr,
 As ʕğa erk-iği ʕtawän adrar.

441. *À une femme ingrate (säyänin).*

1890? – Ahär ägg-ÿddär (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Semyar wär-ʕkənn d-əm imassän.
 De-ndindäy as takkäy ihallän
 Foll Bäyyöw(?) ənharräg imsutän
 Ənnây-käm təksânäd Əlyaləm;
 Yäsbäläl-käm, yäsîdärät-käm, || (mauvais mètre)
 Wär-tələssäd ar ixrarağän || (mauvais mètre)
 Mey tekämest massäl azyolän || (CF azyutän erreur)
 Wi s tännäd i n-tawäl-əyädän.

442. *Fuyez, femmes. Kužāri(?) arrive, elle va vous enlever tous vos maris (sāyānin).*

1893? – Ahār ägg-Ÿddār (1868-1903) (Kel-Ahnāt)

Ti n-Āmasin, sällämät, he-kmät!
 Angīy ytrām Imāy(?), uksaḍmät! || (Emāy ?)
 Ārwālmät-as, mey hāruhāymät.
 Tiwārwāren, Māss-iy ykf-enāt
 Ārrāxmät awa d-əs-yāddōbāt: || (yāddōbāt ? mieux: eddōbāt ?)
 Alwat kāwāl, Kužāri h-ēnāt.

443. *Rezzou heureux de Mosa ägg-Āmastan contre des Iwəlləmmədän et des Kel-Fāday (sāyānin). Cf. no. 444.*

1894? – Ahār ägg-Ÿddār (1868-1903) (Kel-Ahnāt)

Mosa ägg-Āmastan yewāy teraf,
 Nāhōrāt-t yḡabbār amulas
 Wār tuhēy yḡabbās-as s-āššaš,
 Ÿzahātal bāndāga foll-as,
 Ÿḡ-as āmidi n-əyəs d-āḡḡa-s.
 Ÿfāl-kāwān sārḥōw, erk-əmyad!
 Mosa, ḡārām-t-in s-ākal n-imzad;
 Āba a dāy yḡnakkār āsammaḍ!
 Axmadūw(?) ysmadāy-as d-ətlay;
 “Kaymi” d-āloka anmāhal a yḡa.
 I-n-Bəlyān a dāy tānāt-noyya,
 Massālnāt imāḍḍān əs-baba.
 Bākki(?), tāra, mi s tāt-e-(ə)ntaffār?
 Wār-he āfus et-tāttāwāt tānḍār, || (Wār-he (ā) fus ??)
 Wār-he ar āḡad dendāy ət təntām. || (ət < əd)
 Hākku sālūf tendāy ən-tende
 N-ässukār, ak-abāraḍ yḡr-é;
 Hund alāmom ytrāmān Teḡe;
 Yāllīl āla s-hāḍan ən-tukse. || (mieux: Yāllīl āla ’əs-hāḍan (ə)n-tukse)
 Ənḍ-ehāḍ ənhā efāy ən-tmiwen,

Ʒd-naggän wa tağğähnät tneren,
 An nəššäk idmarän iğdad-in:
 Ällahiy! ybdäk-kän äx yäggên,
 Wäla anğiy yträmän telewen
 N-Ähäyey yžžârän ağinin(?). || (lic. = ağønna).
 Mäss-inäy yällil-i dāy awen || (micux: ellil-i ?)
 Ʒt-ti n-hānan. Šayät äktäyyen,
 Uğəğän, änmäalnät triken, || (AJ Oğəğän)
 D-allayän ət-thəll äsidädnen,
 D-äyran dāy ässugdänät tnawwen. || (CF əyran ?)
 Ʒngom täyil Atäko 'urru,
 Täsnafrän enäbbäläl wa ra,
 Ylä təla d-oräy əd-səlsa;
 Ässin hädan, wa-s-käraḍ təgla,
 Ğa tafäsast y-eri yärräzə; || (micux CF: yrräzə)
 Nāk wa s yämōs aydāy əššamma.
 Kud ebārem ywät, yla iswar,
 Ymməskäl əd-wi n-ädäg təzzar.
 Šawa, ğäräq-q, tännäd yämxatar; || (micux CF: ymxatar)
 Tənfäs tadənt ta n-täsa isäṭfar;
 Yoyya tärük foll äbäydäg wār. || (CF t(ə)wār ?)
 Tılaläy iğefän nəsafrar, || (micux: ənsafrar)
 Ad əğmäḍäy ta wär-yhe älyar. || (AJ əlyar)
 Wi n-mäzzəwa (ä)zzarän-i s-azzal,
 Nāk wa n-änäbbayyu nəsadar. || (micux: änäbbayyüw ənsadar)
 Isenän ən-ti länen ^{wy}amyar! || (lic. amyar = “réflexion”)

444. *Rezzou heureux de Mosa ägg-Ämastan contre des Iwəlləmmədän et des Kel-Fäday (säyänin). Cf. no. 443.*

1894? – Ahär ägg-Yddär (1868-1903) (Kel-Ahnät)

Ee ti n-hānan, Kel-Fäday äxlän;
 Nānya Səliman, wätäy-d ezäm,
 D-“äləggiy” ət-“ti n-äḍaḍ yğlän”, || (CF ələggiy? əḍaḍ?)
 Nwät-ədd ähuğ wa d-əsän yûfän. || (micux: Ʒnwäd-d ähuğ)
 Awa yhän Ingal täyərd yträm,

Bella wāla awa d-əs-äsdärfän.
 Newây-d äziw; äyrəfmät eläm;
 Näkk edāhi wa n-äyil mällän
 Amğa däy əzzârây ar elän,
 Ğannenät a hanây-yğrâzän!

445. *Contre Häkku wält-Äwänzäg (säyänin).*

1891? – Buken ägg-Äğebət(?) (1867-1902) (Ikäššāmađän)

Täyhâl ädubän, tähîl efi;
 As təğrāw Ahär, mällûl ämi;
 Akfor, äba-t, asäled eri.
 Äqqəl Bəläl, yššām-am eydi! || (micux: yššām-am ?)
 Eket ən-tāmawaṭ wāla adki! || (micux: ən-t(ä)mawaṭ wāla 'adki! ?)

446. *Arrivé trop tard (säyänin).*

1899? – Faṭma wälät-Baxaž (1867-19??) (Iyəššumän) || (Bäxaž ?)

Ebäydäğ əd-Bassiy a dd-osän
 Ässin häđan amāhal a ğän;
 Tufat yäsikändäm yäqqûššäm.
 Äddunät, as əğğəlen əglän,
 Oyyän-d əsuf d-älhäm yäkkûsän;
 Tumasäy ere yämîdäggän.

447. *Départ furtif de Tedekält et joie de quitter des Arabes qu'elle n'aime pas pour retourner chez les Touaregs (säyänin). Cf. no. 448.*

1898 – Sidəyya wält-Äxmäd (1870-19??) (Iyəššumän)

Aggor wāla Hingüw(?), änn-asän:
 Ta-hin tära təğğäh Elisän. || (Elesən?)
 Ɖazzäy y-äwadəm s-ämi d-senän,
 Ğssänäy awa yhän idmarän.
 Aggor wāla Hingüw as əglän,

Wäl-len äsuf d-älhäm yäkkûsän.
 Wärgëy Xämänni dāy a (ä)môsän,
 Wāla Emāyāy wa ysağällasän.
 Täfert n-Ātesi(?) tāhâ idmarän,
 Āllahiy, ykkäs-tāt ägg-Adəm!
 Awlāf(?) fälāq-q-id dāy ämkärras,
 Ēntadād idmarän, əntumas
 Hund ere yämmîzzāyän d-unfas;
 Awlāf(?) fälāq-q-id nəsîmatän.
 Āyrêy Āmastan dāy ədmarän;
 Āttāfāy Amumən əs-fassän;
 Āsîwārāy Bibiy izcērän;
 Rêy Emāyāy wa ysağällasän;
 Yûf Sidiy a ytağğän äššašän
 Ēt-tkärhäyen əd-xämilatän:
 Ma 'yñfâ ähal wa s wär-äqqimän? || (aussi: Ma yñfâ 'ähal)

448. *Joie d'avoir divorcé d'avec un mari arabe et d'avoir retrouvé les Touaregs et les ähal (säyänin). Cf. no. 447.*

1898 – Sidäyya wält-Āxmäd (1870-19??) (Iyässümän)

Bāxād d-ämulas a (ə)nsîdarän
 As hanāy-yāylāy dāy əsdiwän. || (mieux CF: hanāy-yāylāy)
 Nāndāw-tän-in windāy Arabän!
 Yäkket Tāwat, yğzāz oqquerän! || (< yğzəz impf. séquentiel)
 Ēnta d-Āgənnaz(?) wär-äzleyän.
 Ēngā asāwaç, yggād idrarän.
 Windāy hänen Amdəd, änn-asän:
 Nəğmät-ç äbuk, näqqäl ihallän.

449. *À Bahda wälät-Mähawa (säyänin). Cf. no. 447.*

1894 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Tegähe n-Āfes)

Nāk wär-təkəddulāy Amäqqar:
 Ġer Eğlän(?) a dd-ənfäl ət-Tiğhal

Anarän əd-mäçðän ət-tiñhar;
 Emäslıy ässukär as sawal;
 Ȳğrâz y-äfus as tät-ȳtihal;
 Tässîsmäç idmarän, ȳknâ älxal:
 Ȳkarrâz ägg-Adəm ad yiyal
 Kud yäxräk ar awätay yäzzâl.
 Bahda(?), tära-nnet däy ul tozâr,
 Kut təkäs iman däy-i, täzzâl.
 Näk wa tän-ȳnnän nämîzawar; || (mieux: ənmişawar; lic. = nämîzarät)
 Nâqqâl äkal däy wär-əngä ^{wy}amyar! || (lic. amyar = “réflexion”)
 Emer iyän, dännəğ I-n-Ābtal,
 Emänğäl ȳnna: “nämihälhal
 Ğer Ānfəğ ət-ti hânen Tiğhal.” || (mieux: hânen)
 Kut təğğälät, təzzän Imutal,
 Īlkâmây-as derây ar Ağrar:
 Amändâr-in eçäf ən-Tmədrar,
 Īmmâyây-in Etâyäs, nəzzâr. -
 Yällä, səwəl foll täfuk azyar,
 Wär-täqqəd anarän ət-tiñhar; || (< Wär-tətäqqəd impf.int.nég.)
 Tenerēy, əddəs d-əs ibənkär,
 Ȳkən d-əs äx d-udiy amsəskar,
 D-ässukär wa dd-ȳğmäçän tiydal.

450. *Départ pour l'ahal (ȳl-änäy Yällä).*

1895 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Tegähe n-Āfes)

Īkrâfây awray däy tnännäkatən,
 Ȳrakkäb elesi wa n-təsrerən,
 Foll Tersen däy ğânät tmäqqäsoten(?), || (lic. = tmäqqas)
 Ğer Ğomät(?) əd-lassän wi kəwəlne. || (CF kəwəlne ?)
 Lēy tahlēy, əlkâçây-as i-n-tfädlen,
 D-i-n-mawän hânät ti n-täqqäboren,
 Wa n-tmäywanen, wärğey wa n-tfärasen.
 Nâkläfläf awray, ȳfrâd, wär-ȳgen,
 Ğey-as tifadden, nəwät-t, wär-yäyrem, || (mieux CF: ənwät-t,
 wär-ȳyrem)

Enney-as: “sikəl, eḏəs wār-ylkem.”

Emendār-in yor tindäy äraynen || (micux: Emändār-in
| CF äraynen ?)

Ġânen asihar emi n-dâhaten

Yor yġgat imzad, ġânät tyâraten,

Äddêwân əbroyân ət-tzâbaten,

Īd-həbġan əd-färrən(?) wi kâwalnen. || (CF kâwâlnen ?)

Tamät, Tewärwärt ət-Tkärämoyen,

Wärġey ti n-Lemnân ət-Tsäqqämaren,

S äqqôrân əġlemân dəy tġâhiwen.

Taləmt, ta n-Elxoḏ əd-Tbättänaten.

Amis ^WAġdal əd-^WŽāwānžāwaten. || (lic. = Žāwānžāwatān)

Tegget, ällollam meḡ tidäberen.

Azzal, ahənkäḏ d-ara n-dämaten.

Teyne, Täwat. Aḏay, tidäwalen.

Tenneq, Kora meḡ timäskänoten. || (lic. = timäskəna)

451. *Combat d'Izārwan (säyänin).*

Cf. nos. 56, 188, 236, 256, 257, 452, 478.

1897 – Moxämmäd äġ-Məxəyya (1870-19??) (Teġähe n-Äfes)

Īswey Wäsäy, nəhräġ I-n-Gəzzam,

Foll wa wār-äsläyyäyän wəzlan,

Wä-tt-yänye äsəssəġġəl ən-heḏan,

Ar aräboh yor hānan bānnan,

Wadi wār-yḡššəd a-tt-ylân;

Yknâ iwsi, 'oġâlāy-as ewḏan;

Äzzad wä-has-t-rəddəfäy d-aman;

Īlkādäy-as ta ġät iḏādwan

D-äyār wār-əddəgdägän ləmḏan;

Ta məllät əd-kärtəba n-läššan,

Īlsêq-qān, sawaräy itāllan

D-äššašan, ählägäy Īlqoran.

Ta ḏäffār-i-dd adiy aḏəġzan,

Kudet wār-yämmuttäy ul əd-man. -

Bäyka, (ä)nnät-as: “ənnän-ak: nəslām”;

Ɛd-Hingüw(?): “as täqqäläm, nətrâm”.
 Bu-Sif, wă-has-c-(ă)nnäy a tt-ŷkmân:
 “As tækkäsäm sâr-snät imăñhan,
 Tagğġän salan n-əlfəḏaxa əmdân.” (+) || (ar. al-faḏīha)
 Moxämmäd, äsxärräräq-q bännan,
 Ed əlwäto n-wiyyäḏ a tt-ŷrân;
 Kud yăhwär, et-tasäd Ifəḥḥan, || (Ifăññan ?)
 Has-tännäd: “ogâzäy äḥḥätma-m”;
 Däy bahüw awa ġed ed-yuman.
 Xätti(?), wă-has-c-(ă)nnäy a tt-ŷkmân:
 “As täqqäläd, tebäremt täyrâm;
 Tärrûğrăġ, Amumən a tælkâm,
 As tækräzäd däy täfäyt sollan,
 As tæmkärätted əd-Bibi(?), Ʒssân.”
 Wa-’Ÿnfän Ʒġa abärag ixlân;
 Labdəyen(?) däy Ʒtərrəza a tt-yärrân; || (Labdəyyän?)
 Ārnän wāla emästäy d-əyyəsən.
 Nāk wa Ʒhā əduf n-äqqābor Ʒsxân,
 Wār-e-(ă)yyäy imƷarän-in əmdân
 Foll Ʒġa əwelän, təhak a (ə)kkân,
 Ānninät-i yor əhal nəḏlām. -
 Ingal, fäläq-q, nokāy əs-Zārwan, || (mieux: nokāy | ^wIzərwan)
 Nəswa Tädist, nəhrăġ I-n-Boran; || (^wTadist)
 Năybār-tän ar edähi yoğğân,
 Nəžžän-tän, əttækkäläy Mulan. (+) || (ar.alg. Mula-na)
 Āyläyän-anäy sädīs ġiman, || (mieux: Āylâyän)
 Wi n-Rewlän əd-Kel-Fäday əmdân. || (^wIrawəlän)
 Ehăḏ täyărd teyărıtt a Ʒġân;
 Nokāy, wār-ättesäy a Ʒġrân;
 Āmmüssän ətkar, ätu yăxdâm;
 Ad ənnän ätḥabüw a dd-ŷġlân.
 Āmosän hik esäbär ^Dyärzân. || (lic. = yärrîzžän)
 Nätkäl tækoba d-äyăr Ʒnsân,
 Āsyälläläq-q eläy-in sollan. || (CF Āsîyälläläq-q donne une syll. de
 trop)
 Kud abärag, əlžämat təssân,
 Kud wār-tækəddulän a Ʒknân.

Yäbbîyyän as yor hānan olān;
 Wār-təmsəlikən s-āhal əmdān;
 Səstənmāt əd-wiräy ihilan
 Däy ġa tädiwt, ärtäyän yārfan.
 Āba abāraġ, əfnāzān mählan,
 Ar i-windäy d-əkkəmen dāḍwan!
 Tännim-tān i-ti n-āhal d-āzlan,
 Ɛt-ti hānen Eläy əd-Fāḡḡan || (Fāññan ?)
 Ɛd-Šaffān əd-^DGudān ət-tārman
 Wi hā Tāhāmt naqqāt əs-deran:
 Lā əmsəl yānīhāġġān əd-lāššan;
 Tāwila āhuġ, aḍūw ātṭāršan;
 Ere kām-yāṭṭāfān əs-dāḍwan;
 Yor māḍḍān, yṭahāz-am orġan!
 Awendäy ayārad ən-deran. || (micux: Awendäy a yāyṛādān deran ?)

452. *Combat d'Izārwan (sāyānin)*. Cf. nos. 56, 188, 236, 256, 257, 451, 478.

1897 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teġāhe n-Āfes)

Bāyka, (ä)nnāt-as: ənnān-ak argəm,
 Kāy d-əlžāmat-ənnāk a d əmdān.
 Ingal fālāq-q, əlžāmat tətrām;
 Āyilān a tt-yokäyän ylyām,
 Təġmāt-ṭ tāmara, (ə)ġġāhān-t buysān,
 Awal wā-has-t-yllēy ylkāmān
 D-unfas dāy äddunāt yāzzarān.
 Āmōsāy ere yāmīdāggān
 Dāy tāqqəbal a wāla [a] (ä)ndārrān.
 Māss-ināy a hanāy-yṅsārān,
 An nosa ākal wa (ə)zzāyān Tefnān,
 D-c-tt-ylla Awəlləmməd yzzāyān. -
 Newāy-tān ar edāhi, nəžžān;
 Ɛnġa y-tāġana kāraḍ mawān;
 Ak-tāqqābilt tānmāhal d-əyyān.
 Ɛzzənbāzān sār-nāy Itefnān

Ğer dat-āmud d-almāz əd-zuzġän:
 Ğey tefädelt, ohäläy sār-sän,
 Nāryām-tän-in wendäy ən-yäydän
 Ỹstāy äbäggi däy əsrerän,
 Wār-hen äfarra wār-uġeyän. || (CF uġeyän erreur)
 Təkna əlžāmat əşşäf(?), äqqîmän. (+)
 Ehād täyārd ġän dāwānnetän;
 Wār-yäffow as ənnän ayt-Adəm:
 “Yġ-ädd Äwəlləmməd ifärrän,
 Wä-tt-ylle əyil däy wār-əġmedän.”
 Ğey eġädel s-aḡār, əkkeq-qän.
 Āmosän-sār-nāy-ədd allayän
 Hund teġäräk foll ġän eġġagän,
 Ad əkfän akkalän izerän.
 Eġlän wār-äyhedän imassän. -
 Tännim-tän-in y-a ỹsaġällasän,
 D-a ỹhän Täsamāq bāren məddän,
 Eṭ-ta wārät-ġəmməd idmarän
 A (ə)kkey wä-hi-werän əblalän.
 Wi n-Lemnän əngārän iblalän,
 Wäl-len ämidi sāl abalän.
 Nānyā abāraç n-Ättāwāžitän.
 Nāk wa tän-ynnän wä-hi-(ə)kyedän
 Wi n-Kel-Yāla ’əd-Hādanarän
 Eḍ-šayät ən-Märtämäqqatän. || (lic. = Däg-Märtämäq)

453. *Rezzou contre des Kel-Ayār et rencontre de Taytoq avec la mission
Foureau-Lamy dans l’Ayār (šäyänin). Cf. nos. 454, 471.*

1899 – Moxämmäd äġ-Məxəyya (1870-19??) (Teġähe n-Āfes)

Šayät tähêwāġ, tärä anmiwaç;
 Newâq-qän ad əkrähän tisçag.
 Āssosäy-in täqqän Asəġraç:
 Nney-asän: “əssa-hāçan, imçag!”
 Ad ənnän: “yknä d-ək anməġġag.”
 Ğey bännäsib, ewäyāy tisbaç,

Äddewäy əd-wi wär-ȳhe aggay.
 Noyya Əššārif yāhrāg Ihuraḍ(?);
 Ȳga Bāyu dagg əyil d-Agğāg
 D-Əlfānsiy(?) ȳsikkān abākkad
 N-awa ȳla Äkəntawəy ȳsarmay.
 Nāk əswälāy telḷāmen d-əlğad,
 Nəmhāl-tānāt, gānāt eçenağ;
 Nəsbānbäy ȳEmäddäre d-Axmad, || (^WAmäddäräy)
 Əkney d-əsän tenāfāk y-əgdaḍ;
 Matt-essän əknānāt cheray;
 Nəkkäs d-əsän korəy əd-zählağ,
 Nəwät d-əsän teğädāwt d-ətlay || (micux: Ənwät ?)
 D-^YEnzər d-əzāryaf səwa d-hənkaḍ.
 Yärn-ik Ȳli d-Bušān akärrad,
 Wi dd-əknānen dəy ȳZälən ahhay; || (^YZəlin ?)
 As əkkān Ezeləg ȳh-ên fad, || (^YƏzeləg)
 Äsīyären, taggādän s-imzad.
 Nāqqāl-kāy-d, təzzāyād Asəğraḍ,
 Héd Ti-n-Tāğart, kannād amāzzay,
 Wäl-led sāl Alāftāxa d-Yärmāy
 Əd-Mummu yāquddārān yārgāg,
 D-əmyarān ət-ti lānen imzad. -
 Wa n-ənnāsara ahāl i n-žuzab:
 Tämmūyād i-Māss-iy as wā-t-hed.
 Äydārān as d-ewāyān tisbaḍ;
 Yāmos ätu dəy tiset eğğāg.
 Ma 'yglān asāl kāraḍ əlğad
 Wiy ānḍāwān bāñhārān d-Arab
 D-^YÄbāyrōw(?) as ȳksän I-n-Tȳəmmar?
 Əknān bārağān-nāk atwiwaḍ.
 Yällil-iy a 'ȳktābān s-aḍaḍ,
 Ad ȳgla äyāf karrāzāy y-ətlay;
 Ta n-oyhād əkney d-əs anməğğāg. -
 Noyya tādiwt hāt Tālaq təzzāy
 Ta n-Bubākār, tebāğāwt d-allay.
 Takkāq-qān-in, kannān anmətrağ;
 Wā-hi-yāmos abārağ, e-wad! -

Wällahi yäylälän yäyläl day, || (mieux CF: Wällahiy yäylälän yäyläl day)

Ar ġêy tära mäqqārät naqq day!
 Bägna(?) täñihäğğät ət-thəkkad;
 Bäkki(?) d-Sāmana sāwa d-hənkaḍ,
 Mey oräy ywātän ywhän day.

454. *Rezzou de Taytoq contre des Kel-Ayār et rencontre de Taytoq avec la mission Foureau-Lamy dans l' Ayār (säyänin). Cf. nos. 453, 471.*

1899 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Yäll! Adägom, əğbəs asäğbəs
 D-äkärhäy, äkn adäläg s-azrəf, || (= əkən + voyelle)
 Tīdawād ət-ti wär-yhe äywəs:
 Äba as käy-yhä ättäma n-aləs;
 Kudet käla [a] tt-əngär ymda d-əs.
 Təknä äzzäwäyza-nnäk afəlləs
 D-ämängäl ykannän akluləf.
 As təššəkād tayära tosäs
 Ta n-äzzāman, yor tämätt a räs
 Ykka esäwi n-Fesnän, yzzäy d-əs. -
 Näk wa 'ytihnəffun, ənnattäs
 Däy tämsəy, ännixräməy d-eḍəs
 Ad əswäräy tetäbäq aynəs,
 D-i n-mawän; ayär nämədəw d-əs;
 Əssəkräḍäy tahləy ar iləs
 Ğey bännäsib; nəhräg eyerəs
 N-Äzeləg ad ättwänäyäy d-əs. || (Äzeləg | mieux: ättwänäyäy; CF:
 əttwänäyäy)
 Ğa: “awḍ-əd” a hīy-äba a (ə)nkann d-əs.
 Äzzarän əs-wa n-Tälaq ayərəf;
 Näk əndärūs, əntāneḍ efəs. || (lic. = efəḍ)
 Ählägäq-qän, wätäy awinəs;

Ğey foll-sän ehäð wär-ÿhe eðæs,
 Ad ärmäsäy däy Zälen(?) ilæs.
 Ænga y-Äruğ azäloğ n-alæs,
 Nosa komända ÿh-ÿy ÿzzây d-æs;
 En-näqqəl, ed ÿnna-has: “äṭṭæs!”.
 Näğrawäl, äksôdäy afällæs
 D-awa ÿzamäzzanän erk-alæs:
 Tälilt n-äkafär wä-tät-ğey d-æs. -
 Yäbbiyyän as Adägom alæs:
 Rânät tbäraçen wär-ÿhe äÿwæs;
 Ar awätay waräy ärdëy d-æs.

455. *Préparatifs de guerre (säyänin). Cf. nos. 226.*

1899 - Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Dagg Edbəl, ad əmmäräy nəžžär,
 Abhaw fäsûs as däy-i ÿnakkär;
 Wâr tuhe, yäsîdäg, ÿknâ ahmâr, || (mieux: Wâr tuhëy, esîdäg ?)
 Wâr-ÿssen ağəğgi d-äsäysär;
 Nässôläy-as wa ÿğän eğändäl;
 Lëy tahlëy, äṭṭâfäy edäddäl.
 Əššákäy ul ÿh-ÿy əlmänkär, || (lic. = əlmänkör)
 Wäla ibäragän, wäla äkkufär.
 Təfâl-sär-i-dd əlžämat enÿär,
 Äqqimäy ewa d färôr ədmär,
 Nəsdäkkäl-ədd a ÿhän Emäskär,
 D-a ÿtawäyän Lakbät ÿkattär,
 Ət-Ti-n-Täğedit d-äsäkkattär.
 Ewa d ğänän Fäylälän s-ətyär,
 Tolâ əlžämat s-ənnəyät n-əmgär;
 Tämzännähäç, təmmähäç, tənkär.
 Äššexän a hi-ÿṭkälän, nənsär,
 D-ärräwçäten deräy ar Laxmâr!

456. *Aveu d'amour pour Bahda(?) wălăt-Măhawa. Épigramme contre Tēnert wălt-Aġġaġ (săyānin).*

1900 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teġāhe n-Āfes)

Äddunăt-in, năġdăh əffărăy
 Foll ta n-mărăwăn wăr-e-ŷtawăy;
 Kud đaẓz dăy äddunăt äqqîmäy
 Tăhâr s-ăfus emïy əswăđăy,
 En-nănyuləf, năyhəl äqqarăy. -
 Semyar n-änəmməñhăy asăftăy
 D-awal yăzədăn n-ăzəmməžžăy, || (ăzəmməžžăy, lic. = äzəmmužžăy
 < mužžăy))
 D-ässukăr yĥân äkus n-orăy;
 As e-ŷgəl yăkn-ak tăra asăltăy: || (mieux CF yĥn-ak, mais on attend
 un impf.)
 Əllăqqūw aləs wă-has-timlăy.
 Tamățț äzük a dăy has-sallăy. || (mieux: a dăy as-sallăy)
 Tănfu n-əmis tămat mey absăy,
 Mey taġăroft ku d-əs-ŷtallăy,
 Ad ŷsəđəġ yăqqəl emăllăy
 Ar iwăran e-tăn-ŷsattăy;
 Ku tt-wăr tărik ad sădid elăy: || (CF t-t(ə)wăr ?)
 yor dendăy et-tănnăd yămôžžăy. - || dendăy temp.
 Udi n-ăġəlmam tălaq d-əblăy:
 Wăr-təttăy a ŷđarrăz, e-tt-ăyyăy,
 Wă-t-năre, yăssiġlăf i-seydăy. || (mieux: Wă-tt-ənrëy, essiġlăf ?)

457. *Bahda(?) wălăt-Măhawa (hăynăna).*

1900 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teġāhe n-Āfes)

Ăxmădăy-ak, Yăllă wa ŷsudurăn,
 Wa hi-dd-ŷkfăn tămara d-arromăn,
 ŷġâ iman dăy tăŷəssa sakalăn. || (CF: təŷəssa ?)
 Kăla [a] d hēy Iġlăn(?) əntakk ihallăn || (Eġlăn?)
 Əd-Sellat(?) ət-Tăhălyă dăy kallăn.

Ʒgleŷ ad ewäďäŷ ġer ädrarän,
 Osey ^YKel-Nəggəru, nosa ^YAggatän,
 Osey ^YIkäzkäzän wi n-^YGərzawän,
 Kel-ulli d-^YFädalän d-^HAzänatän || (^YAznatän)
 Ʒd-Foyas-wi-n-Ʒyil əd-ŷäfsatän
 D-c-tt-ŷlla Äkärämoy əd-^YSoknatän; || (^YÄkärämoy)
 Wär-əntəddəl, wär-ənđen imassän. || (wär-änđen ?)
 Säďisät tlil (ə)d-märaw hılan d-əyyän
 A ġey ġer-i d-äkal əd-mäzzayän;
 Wär-əntəddəl, wär-ənđen imassän. || (wär-änđen ?)
 Ʒngammäŷ wi n-täbäydäk ifäqqän
 Ʒd-mässa-s tūfät awa ŷsunfusän
 Ʒd-təbroq əd-tzäbaten d-anarän.
 Kut tənnäm “ma tämôs?” təġmâram-tän:
 Ta-ndin foll əmäläŷ ġer mihitän
 Ʒn-kəyyoďät d-äkənnas d-əŋġatän;
 Oyyän-tän meddän, näk ŷas ärďeq-qän.
 Täqqäd-i tära-nnet dāŷ ədmarän;
 Emedran ŷtaqqäl foll deranän.
 Šahadäŷ, taġġäŷ isəssəllutän || (isəşşəllutän ?)
 Wi n-Ġəllal meŷ äwadəm n-^YƷġdalän; || (^NĠəllad < Äġəllid/Ʒġəllad)
 Siktuy-ədd əttälamid n-Arabän
 Saġannen i-wäläŷ wä-tt-əġrewän.
 Unin!(?) okälän man-net äġg-Adəm
 Ʒllän ġer täqqəbal əd-mäzzayän:
 Wä-tt-əzzeyän, wä-t-ren, mi tt-ŷssänän?
 Ar ed-ŷäťťäť tätzoli ŷässôsäm.
 Nassäŷ tiŷränŷəriŷ daw Serserän
 Wi n-Telwa, s-ätäram ŷor nənfirän.
 Hân-i fäqqän n-äsəġġel ŷäxrâkän
 Foll ġân hılan n-äwelän ŷäkkûsän
 Ʒkkân ġer T-n-äŷil ət-Ti-n-ďarän, || (CF əŷil ?)
 Yoyya Äġrar, ŷänmähal əd-Həwhawän, || (Huhawän?)
 Ʒġmäď ġer Ti-n-Älus ət-Ti-n-Hallän,
 Ad ŷwär I-n-Təfinay ŷnġälän, || (lic. = Tfinay)
 Wä-t-hen aman ŷrû, mi tt-ŷäqqâhän? || (mieux AJ: ŷärû)
 Ʒkkâ s-tele n-tämat e tt-yohâzän,

Ad ysattäl creğrağ yätkälän;
 Ȳkla at tođa täfuk, yedwa, 'ytrǟm;
 Yäzmäzläy ġer Tämäšše d-Ugdadän(?), || (CF Temäšše ?)
 Wār-yäzley ġer äsənnan d-əblälän,
 Yokäy Tānist(?) d-āğede d-Ulawän, || (AJ āğedi)
 Yātrāzzät ġer Āmasin əd-Zazzän,
 Ȳmmär-d Amğa d-Āmäškär, yžžär-tän,
 Ȳyalläy wa n-Tämmağärt a tt-yksän;
 Yewäy Laktät, wār-ytətt imassän,
 Yäqqôr yolâ təsədde d-səllumän,
 Ābâ as ylä ar tänuk mey ihağğän.
 Ȳtilal foll täkuyt ihezalän;
 Ayt-Ālxah ət-Tālisnit(?) yokäy-tän,
 Ad ykla s-ätāram dəy Filälän;
 yor takkəšt yzhäl essam daw Nerän,
 Ȳkka ġer Ti-n-Āšikšik əd-lassän, || (lic. = ^DTi-n-Šikšik = ^HTi-n-Hikkik)
 Ȳmmär Tamānyäsät yor yäryorän,
 Yätkäl Gärnän; wār-yimmer Išaffän
 Ēt-Ti-n-Misaw(?), wār-yzzey imsutän;
 Ad ymmäy Tagārawt dənnəğ məddän;
 Ȳnäy foll ^DI-n-Āšār ihedadän,
 Yāmhāhwär əd-däberən əd-nerän
 D-āhənkäđ wa wār-ānyen mağdalän;
 Tidumun dəy täsaq, tanāmhalän.
 Āssiktäy wi n-tämätṭ insəllafän
 Lāt ror-es tizeren-net yāzzârän
 Yäđâğ, tässilkäm-as imeđranän,
 A täd-d-osän səlän wi n-ibatän
 Wi n-innin əkkäsän-t-in Arabän:
 Təkkâ tăzza həđan wār-təssosäm,
 Tinyuluf, naqqälän d-əs məṭṭawän:
 Tendäy wār-nolëy, ārnêq-qät s-ālhäm
 Hân-i fäqqän (ə)n-təsakayt n-Āğdalän
 S yāmmut ror-es, wār-e-t(ə)nəm foll əyyän; || (mieux: wār-e-tənəm
 əyyän)
 Ar et-takk ġer wāran tətälal-tän, || (CF e-takk ?)
 I təsräy salkam-as ireğrağän;

Wärgēy et-təlyən Iblis, təsusəm. -
 Ʒttārāy s-ənnābitān d-āššexān
 D-a ytasān Makkāt ytihəggūgān,
 A foll əddārāy an nosa ikallān,
 Nəggūlāt, hā tābāydāk isdiwān,
 Māssa-s ədḏasāy-as eri d-fassān
 Ʒt-thəkkaḏ, saggādāy yor anarān.
 Ʒnnār hi-dd-əqqālān man a (ə)ndārrān!

458. *Une seule femme me fixe et peut désaltérer mon cœur (səyānin).*

1900 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğāhe n-Āfəs)

Yā!!a! 'ere yddārān ad ytrām, || (micux: Yā!!a! erēy yddārān ?)
 Yonāz, yāsināfrān idhanān!
 Lēy wa n-tārik wa tān-ylwāyān.
 Ğey Afārag nāskātāyyāt-tān;
 Wār-yāffōw as d-ənwār Iherān; || (CF: as əd-nəwār ?)
 Lēy abāyoḡ iyān yktāmān,
 Āssotāy a (ə)ndārrān, ənfāl-tān.
 Nāylāy-d ābada d-bārāqqatān,
 Ad ewāḏāy Ihātāqqatān;
 Nāssikka ākus, ewānāy sār-sān;
 Nos-en wāla anḡi, wār-əngēyān;
 Olḡen wār-e-səswin iyāydān;
 Ifāl-tān udad tān-ḡzzāyān,
 Bārsey āwadəm tān-ḡzzāyān.
 Ğey dāy təsufra a hi-yāssīklān.
 Ğey almāz iyān əs-Nəffuḡān.
 Nəkka edāhi, nəžžān, oreḡ-qān
 Ʒs-ḡarrān e-tān-takāylalān.
 Ad yāffōw əbbəkkārāy sār-sān; (+)
 Ʒnnāy amānamāna ywāfān;
 Ʒssəstānāq-q: “ma kāy-ḡḡrāwān?”
 Ti-n-Ʒbsūw a nətrām, āxdāmān
 Fassān-in, ed asniy a (ə)ggatān.
 Nəkka Efāne, yor āḡar nəžžān;

Ätṭäsäy ad yǵga ämer äyyän;
 Nodâh-tân, oseç-qân ärdâlân,
 Hân afâra wa n-tâmat, tattân.

459. *Peine d'amour (säyänin).*

1900 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Səbxânäd, ce wa yġlän ənnubät!(+)
 Nāk yṛúw ätsey dəy äddunät || (AJ yârû moins convenable)
 Innin târa ere däs ed-yämmät;
 Ar awätay waräy ənnäy-tät
 Teçest wärät-tänmähal d-əyyät;
 Hund as eket təğğäh äžžäybät || (lic. äžžäybät = “projectile d’arme
 à feu”)
 D-allayän a käy-ğän äššäkbät,
 Təğğäh tākoba eriy yktämmät.

460. *Deux jours loin de ce qu'on aime sont comme sept ans (säyänin).*

1900 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Nney-akmät, ce ti n-ähal: əgley,
 Nāhorät Äggewiy a tt-osey,
 Nəswär tärük, akäbor a ğey.
 Ässin häçan, ku tän-in-əkkeçy,
 Äyġläy əssa elän a hin-ğey.

461. *Mes amis (säyänin).*

1900 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Täwäyläl əd-Bəyyəba a näybâl;
 Bahda t-Tähämt akäsa n-Tyəmmar
 Wār-ney təla, dənnəğ I-n-Ēbtal.

462. *Réverie (säyänin)*. CF. nos. 251, 290, 463, 507.

1903 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Ʒnd-čhäð ənsey dəy İbdäqqän,
 De-ndindäy ət takkän Arabän, || (ət < əd “dans” | i.e. İcs İlkänata)
 Tağğän d-Äwəlləmməd ifärrän,
 Änimäyläyän wär-əğherän. || (mieux: Änimäylayän ?)
 Dimar yämôs ibäräqqatän;
 Äbä d-əs yäyta wäla igättän, || (mieux CF: yäyta | yäytä ?)
 Täqqım ^DTäkänkänt d-äsuf d-älhäm.
 Yälla əyyän, yäxkämän ikallän,
 A hasän-ığa wär-yəwnawän: || (mieux CF: yəwnawän)
 Nəttär sər-əs d-əlmäläykatän || (sər-əs ? | lic. = əlmäläyka)
 D-ärräwqäten d-a ytihöğğügän,
 E-hanäy-ysəkən ihallän. -
 Näk əd-tämängält näsıdarän
 Amändär ən-ti hänen ^DÄğdäm.
 Naqq-i täməzäyt d-ämi d-senän,
 Naqq-i tärä lät kərəq elän,
 Razz iyäsän, nattäs idmarän:
 Kut təğa äbuk, ägläy, akyäq-qän,
 Səknäq-qän a foll wä-hi-(ə)ššekän,
 Səknäq-qän akfor dəy ədmarän.
 Wi n-kel-märan akəd äñjatän,
 Näyy Tağärawt, äkläy İšaffän,
 Tasiləy ärräq-qät iyallän, || (lic. = ayil)
 Adwäy Təxammalt bären lassän,
 Nəns Andədar dənnəğ əblälän.
 Ğey Afärağ, nəğmäq əs-Herän,
 Nəmmändär Amğa d-“Mäləwliwän”(?)
 Nəğa ihäqan yor kəqawatän; || air de violon
 Saslamäy äddunät əd-kallän;
 Nəğa ihäqan yor “Tähiläggän”.
 Näyy Tamäda, nəträm Elisän. || (Elesən?)
 Nas Ti-n-Täğart əd-Həwayatän
 D-Ädekäl əd-Mäššäräqrađän || (lic. = ^DMäššäräqrađän(?))

Ɛd-Tākāḍāwt, nətrəm Ihayän || (Ihayän ?)
 Ɛt-Täh(ä)läwayt, asäy Iwallän
 Ɛt-Ti-n-Tāğart, äkkäy I-n-Sämmän(?);
 Näğ dat-ämud, äkläy Asäqqän,
 Näyy Ti-n-Älus, äkkäy Asäqqän,
 Nas dagg äğede dəy Ulawän. || (AJ äğedi)
 Ğey Tānist(?) dəy ġân bāräqqatän;
 An nārmäs akli Sälamatän
 Ğer Ti-n-Tāwafa d-Bāräyrayän;
 Ɛssəstänäq-q; ynn-i: “ohâzän”.
 Ɛssəstänäq-q əd-sälan e (ə)kkän.
 Nney-as: “yärû?” Ynn-i: “a yäynâyän”. || (micux: Ynna: “a yäynâyän”)
 Hân teyähärt, a dəy əzzâyän.”
 A dd-əğmäḍäy əs-hānan nəžžän,
 Nəlmäy dəy əllugu wa n-Tefnän,
 Nähwäy dəy əlwärdəy äššäšan; || (AJ əlwärdi)
 Äqqimäy ad ənsän əmyarän;
 Oseq-qät-in yor əmer əyyän,
 Näqqim sār-əs, nətkäl-as udəm, || (sər-əs ?)
 Tağğän sälan n-əsrəy ad əmdän.
 Təнна-hiy innin: “mani s əd-häm?” || (micux: māni ?)
 Nney-as: “äkal wa dəy hi-salläm
 De-ndindäy ət tohāläd s-ähän. || (ət < əd “dans”)
 Äddäywät-in a kām-yäşyāymän: || (micux CF: yşyāymän)
 Dimar xārām-am wāla a (ä)ndārrän.
 Wārğey iba n-tāra, ’ed rēq-qām.”
 Kut tāblis, ižerän onānän
 (Ɛ)n-wa hanäy-ədd-yewäyän sār-wän.
 Səwraý tärík i tät-yässikkän. – || (micux: i tät-essikkän ?)
 Ğer Tāsnoŵ a (ə)(kkey d-Äsuf-Mällän,
 Amändär-in Imähällatän;
 Wä-hanäy-əssənsän Iğmatän,
 Amändär-in Afāra-n-Zuzğän;
 Ğey Hāğbāte, ’askätäyycq-qän,
 Ad ənbäräy ta häť ^YI-n-Zəlgəm(?),
 Ewa d ärey e-tän-ənsəsləm;
 Tasäy häma, takkäy ihallän

Zañhey kăno, kannăy arromăn,
 Năqqîm ar akăsa yăzzărăn. -
 Äyyăy Tălaq, äkkăy Uzzeyăn || (^DUzzăyăn)
 Dăy sallăy y-ădebăy ən-nerăn. -
 Busif, äkal-ənnăk ymmăzzăn:
 Yos-en Komănda e-tăn-ÿsălkəm,
 Älaxrət a dăy wăr-ÿssəstăn,
 Äsunnăt a dăy wăr-ÿssəntăm.
 Ma ÿğa əlyădab warăy yăzzarăn?
 Et-tămmătăd hêd kărađ yallăn: || (CF: Et = pron.app. local erreur)
 Ma ġa tărik? Ma ġăn arromăn?
 Ma ġa tăra-n-man wăla ihallăn?
 A yokălăn wa ÿtibudurăn. || (mieux: A yokălăn ?)
 Oh! tăngăđ i-wa 'ÿsaxlalăn
 Ēd-wa ÿtafăssarăn äлкаđăn (+) || (CF: D-wa 'ÿta...)
 Ēd-wa ÿtayăllamăn əssărrăn! (++) || (CF: D-wa 'ÿta...)

463. *Contre Bažălud äg-Məxəyya, chef du parti de la soumission aux Français et ses partisans (säyănin). CF. nos. 251, 290, 462, 507.*

1903 – Moxămmăd äg-Məxəyya (1870-19??) (Tegăhe n-Äfes)

Năk năđđăh əkfey tălumt isan
 Wan nay-ăđan ad äba isəmdan,
 Ad ġăn hăđan wi n-ăwet n-aman,
 Ytazăwat ađu wa n-səwlan, || (-səwlan ?)
 Tătkăr tăsaq, əngăyăn yăhran,
 Yăqqîm äyăr tawăyăn-t făzwan,
 Ällilăn əkmutăn ităyсан,
 Tatt-en təla at təkrah ihilan,
 Təkna təkămmart, wătăn wəlsan,
 Ykna erəd äbbullăyăn bărgăn. -
 Təskăr tălaq, əskărăn rokan.
 Təğğăh Tădîramăs ihəđan,
 Sawal äziw, taggăd ifărgăn. -
 Ämyănnănăn rakkăn əd-lăššan.
 Ənnəbdădăn nerăn əd-băggan.

Nəwhän-tän əs-särhöw əd-zərwan. -
 Əddəllälän meddän əs-yərman
 Dəy Awləf(?), əllilän Iruğğan;
 Təñha tərəğğant kəraç mudhan
 Tosâr taziwa əyyät i-meçan. -
 Ykkäs äxälxaliy imāñhan,
 Yättukkät-in ġer hānan d-aman, || (CF yättokät erreur)
 Yädôkäl, əssärsänän-t səwlan, || (-səwlan ?)
 Yəbbîxbäx ähmär, fälän-t dəçwan,
 Yəyyüwän älxadmät ən-ğäğğan. - || (CF Yəyyəwän ?)
 Busif, wəla as fannəzäd daran?
 Zahafäd äddunät əs-kəlwan?
 Kud yndaw äxx, əğğähän-t aman,
 Yəzza, wär-yəzzohäl imätman.
 Əlbur wär-ytulu əd-səknan. (+)
 Asäddäkan asəfar n-eddam.
 Kud yğğäh Älxożiy ifodan
 Hānen tālaç, okäyän meçan,
 Nazzän, wä-tt-yərəmməs ar a yylän,
 Ywār-t ähağ, yäkf d-əs iğiman.
 Erexiy əd-Zakkät-in nuzan:
 Änyät-tän i-Kel-Tawat d-eklan;
 Təkən təzunt, ätkärän həğwan,
 Təggar təyert, tağğän isəfran. -
 Irday yrû 'äxlän əd-bäywan, || (Erday ? | AJ: yärû)
 Əksän-tän axxutän əd-bäggan.

464. *Quand je suis séparé de celle que j'aime, j'erre continuellement sans pouvoir m'arrêter (säyänin). CF. nos. 251, 290, 462, 507.*

1903 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Yä!!a! erəy yddārän ad yträm! || (CF Yä!!a! 'ere yddārän ?)
 Nonâz, nəwilälläy içhanän; || (eçhanän ?)
 Yəzzüyyät äbäydäğ ikallän
 Hund aräboh waräy ən-hallän:
 Ifäylälän a yträm əd-Mäqqän

Ǝd-Ānfəläl d-Imäy əd-məddän || (lic. = D-Ānfəläl | Emäy?)
 Ǝd-windäy ən-Məssār(?) anyarän
 Ǝd-Lakbät, ad yällil Elisän. || (Elesən?)
 Ȳswa Tāmažžart dāy əmsutän.
 Yäyläy-d ābada, ywät Izazzän,
 Ȳträm Täğura(?) a tāt-yssəsläm.
 A tt-yäffo yätkäl Igälälän, || (micux CF: yäfföw yätkäl)
 Ȳğğäzzäy tehe yor Losarän(?)
 Ǝd-yor Tāmāšše dāy ədrarän
 D-Āwharäg, yäyläy dāy Ugdadän.
 Āssewäyāq-q ibäräqqatän
 Wi n-Säggäwār d-ätāram-asän.
 Ǝkley tākuyt ta hân əblälän. || (micux: hân)
 Nəsla y-Ēğnuğan wār-əngəyän
 Ad ätkäläy yor-Wār-Āssiğğän;
 Ǝssäyläyāq-q daw Bäräyrayän;
 Ğey foll Täfäzyit(?) kərəḍ merän.
 Yāmun äzāmmazzäy əd-däggän
 Wi-ndin dāy ənkall dagg əblälän.
 Näyläy-d Āfesfas(?) nəwīnawän,
 Ānöläfäy näk d-əsuf d-älhäm,
 Ȳğräw-iy a ynaqqän ägg-Adəm.
 Ǝssəträmāq-q Ahtəs yngāyän;
 Ğey ahäl ykätän əs-məddän
 N-Ālängānu(?); yäfföw, ənfäl-tän,
 Ğey Takämäzmažt dāy ədrarän,
 Ad ənfälälän Hāwayatän
 D-Ādekäl akəd Mäšräḍraḍän
 Ǝt-Ti-n-Täğart atāram-asän.
 Ǝssəstänäy mi tāt-yzzāyän,
 H-ét wält-Zəruru(?) dāy Arabän. (+)
 Noyya ebäläl wen ən-Nohawän(?);
 Nāznäzzäl, əngā ibäräqqatän
 Ad ənfälälän-sār-i-d mawän,
 Wendäy Taw(ə)drart, wendäy Elisän. || (Elesən? une syllabe de
 trop: Wen Tawədrart ?)
 Oyyeq-qän, ənsey dāy Ğälälän,

Noyya etäyäs, nätkäl Asäqqän.
 Nəkla Andədar(?), näskätäyyät-tän.
 Ğey Afärağ, nəgmäy ihallän
 Hânen äkal wen wär-ohezän:
 Ğey I-n-Täfuk d-Äğdäm əd-Sorrän
 Ad ylla ämi d-əmsəl ynaqqän,
 Sudurän ere tän-yäçdäsän. || (micux CF: yçdäsän)

465. *Contre Amänna wält-Ähär qu'il aime et qui a épousé un autre
 (säyänin).*

1903 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfes)

Ğer ^DTšesənən(?) əd-^DFäyəs(?) d-^DAsrəf(?) || (Fəyəs? Äsräf?)
 A (ə)zzâyäy, əd-wa dăy yknâ Äyäs.
 Äyläy ed-əsləməy năxləs
 Dăy mawän as kannän akləntəf,
 Ad ährägän wəyyəd eyerəs.
 As ğa tădiwt, orăkăy s-Asrəf;
 Ohâznăt-i ti w(ă)răn-yłe aywəs; || ti wărăn-le ?
 Wăr-təkkăy, ännıgmăçđăy d-eçəs.
 Ta-ndin täsawyt(?), wăla a (ə)nney d-əs
 Ar aydăy has-təssänəm dat-əs.
 Aməzləy yhâ orăy, yhâ azrəf.
 Işkan n-älăttoç tälilt d-eçəs.
 Ax eket yăzzăğ yăçêd y-iləs;
 Wa yăzzän yăkrăstäm yffəlläs. || (CF: Wa 'yzzän | micux CF:
 ykrăstäm)
 Kore wăr-yçdəgdăg yămôlăs, || (lic. = wăr-yămolăs)
 Tamzak kud wăr-təmrey eğėğəs,
 D-ăsăddăkan ywătän yolăs, || (= yolăsän)
 Aydăy wăr-ytənməhal dat-əs.
 Əzzəñhän Arabän eberəs
 N-ărexiy; ykka ayğəm, yăyrăs d-əs, || (micux CF: yğrăs)
 Yăzzänçăr; təzzar äfotän d-əs;
 Yărrăzç ätuğ wadiy əkfän d-əs,
 Tos-äd tăyăşşimt, wăla a (ə)knän d-əs:

Ku t-təlwâyäd s-Eläy yäđân d-əs || (micux: təlwâyäd | micux CF:
yđân)

Ad yăġ mărăw elän ytrâġ d-əs, || (yăġ lic. = yġa ?)

Dedi wăr-e-yăqqəl yaxxîlâf; (+)

Wă-t-ġen mărăwän-nănây dat-əs.

Asâqqamar ylwây aləggəs,

Ad ymmây I-n-Săskâr(?), ytrăk-k d-əs,

Ad yăwlălât wa n-ăzâl n-əlməs,

A has-yămos tabăyort, ykfăs.

466. *A Ettäqwa wălt-I-n-Šəkkad äġ-Yali, sur son mariage avec Bălulăn(?)
äġg-Ădăgom (săyănin).*

1903 – Moxămmăd äġ-Məxəyya (1870-19??) (Teġähe n-Ăfes)

Emăngăl, as əkkăsây tihđad,

Yĭnna yăwĭnafăt Asəġrad

D-ewa d e-yăllây izəmmuzzay.

Tăwăylăl, awarây abăkkad:

Tăsnařăfăd Bušăn(?), ykka Ađay,

Foll wa-ndin yăllâyăn d-ăwray,

Awen wăr-ykne wăla măslay,

Ar əlyăbina, yăny-c cheray. (+) || (micux CF: Ar əlyăbina, yny-ey
cheray)

Moxămmăd yăqqûššăm, yġâ ađad;

Yĭnna: “wăr-ăkkulây, ənlâ imžad;

Kudet tăra, hănăt amăzzay.”

467. *Contre Sămana wălăt-Mummu (săyănin). Cf. no. 391.*

1903 – Moxămmăd äġ-Məxəyya (1870-19??) (Teġähe n-Ăfes)

Təġġăd Sămana săr-i-d Teġren || (sər-i-d ?)

Ĕt-^DTšəšənen(?) d-^DAsrəf(?) ət-^DTwăyyen

D-arkahăn ən-dendây olyătnen.

Tənna săbăkk(?)! Mi tăt-yăkrătten? || (micux CF: ykrătten)

Yămêra ämi, tănnăd i n-torfen,

Mey ärräwäyga wärän-yäqqen,
Tawset däy ärräzzänät tzewen.

468. *Contre Sāmāna wālāt-Mummu (säyānin). Cf. no. 391, 467.*

1903 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfəs)

Arurəd ən-Sāmāna yewäy.
Ykk-as Bāyo(?) Teyähärt, yzzäy;
Ässin häqdan, täqqäl emästäy
Foll yğa ähoḍ d-aḍüw, yğa esäy.
Älxämdu-lillahiy, ässünfäy
Hund käla [a] d äğuğğäy, əssənsäy.

469. *Méhari en bel état (säyānin).*

1903 – Moxämmäd äg-Məxəyya (1870-19??) (Teğähe n-Äfəs)

Wa foll tät-əntawäy, əssiwsäq-q,
Ənlaqqäd-as ezäm ət-təbläq.
Yksa, Egärer a däy yässohät. || (CF: Yksa, 'Egärer erreur | ^pEgärer)
^pTišešənen a däy yädmalät, || (mieux CF: ydmalät)
Ybdäd ähağ, tännäd yäsbäkkät. || (mieux CF: ysbäkkät)

470. *Éloge des jeunes gens des Eklan-ən-Tāwset, dénigrement de ceux des Kel-Ahnät (säyānin). Cf. 125, 236, 237, 285, 286.*

1898 – Bəyyəba wält-Äg-Mosa (1870-19??) (Kel-Ahnät)

Tasiləy a (ə)zzâräy ət-Təsrās;
Əkkəy bären Eläy, e-tt-in-nas.
Buxäyḍa ähuğ, Ahnät yṣall-as;
Äššex i y(ä)nihäğğän ət-tğulmas; || (mieux: Äššex yänñhäğğä
'ət-tğulmas)
Ässukär-in Əlxäbib yns-äs.
Amumən yäkket bären tnäzraf
Wär-yəle aman asäl alkäḍ yās.

Ehändäl Ƴyalläyet iybas;
 Kud Ƴwâr imsutân, ənwâr-as,
 Has-näzzəğ ax n-ulliy Ƴskâr-as. || (lic. = E-has-näzzəğ)

471. *Sidəyya et Faṭma filles de Baxaž (häynāna). Cf. 453, 454.*

1899 – Tāšša(?) ägg-Äg-Säyada (1872-1906) (Taytoq)

Ƴlyârbi, hâdäy-ak a Ƴhân taxyamt,
 Iməddän wi n-Täyazit ət-^YTəyyut(?),
 As tăn-äzläğäy, nəlâ tasitit || (mieux: ənlâ)
 Ta wârät-tāmos Ämud əd-Šekat(?). || (mieux: Ta w(ä)rät-tāmos
 Ämud akəd-Šekat ?)
 Šayät, näk waräy a Ƴdäs, cheray: || (AJ yädäs; Ƴdäs)
 Sidəyya foll ähänfus tiffinay; || (CF: ähänfus-in = une syll. de trop)
 Ƴnnänäy ad ämidi Ƴnn-iy: “ismaḍ!” || (mieux: ämidi ’Ƴnn-i: “ismaḍ!”
 (La position de ämidi entre ad et Ƴnn-i semble une licence)
 Nney-as: “ağriwəl a (ä)Ƴhâlây n-imžad
 Wa təggat Faṭma as rakkāb tiswad.”

472. *Celle qu’un autre a eue n’a plus de charme pour moi (säyänin).*

1900 – Wa-Ÿnfän äg-Məxəyya (1875-19??) (Təğähe-n-Äfes)

Tenerəy a dāy näkîtäyyät,
 Näk ət-tārik ət-tāhīlānkāt
 D-ännāmlī yāṭkārān äžžäybāt: || (mieux CF: D-ännāmlīy Ƴṭkārān)
 Nəzallāğ y-awa Ƴlän ässālyät;
 Rēy wārwar a t-nāyy yāğîrāffāt,
 Ad yāqqəl iğefän ən-^YŽikāt,
 Ässukār a tt-əksənīn šayät
 Älwärde yässīngäyän Hayät. || (AJ älwärdi || mieux: Älwärdəy
 essīngäyän ?)
 Rēy Tesākānt ət-Tākībässät;
 Ƴğrāw-iy innīn wār-əsreynät
 Ed-əğğāhāy sār-snāt ässayät.
 A dāsän fassän yāfiyalāt

Hund akäsa ymməkšän yälbäğğät. || (micux CF: ylbäğğät)
 Asäddäkan kud yärikättät,
 A yğa däy əntum, wär-yäslällät; || (micux CF: yslällät)
 Tûf-e tärük kut tākībässät,
 Təştâr äwadəm, täsilällät.

473. *Si Ettäqwa wält-I-n-Šəkkaḍ äg-Yali et Amänna wält-Ähär se marient,
 il n'y a plus d'ähal (säyänin).*

1900 - Wa-ÿnfän äg-Məxəyya (1875-19??) (Tegähe-n-Äfes)

Kut tähwâr Ettäqwa təğä chän || (micux: Kut tähwâr Ettäqwa ğä
 'chän ?)
 D-Ämänna, äba-t erëy ysrayän:
 Nokâḍ d-ähal n-almäz ywätän;
 Äššašän ət-tkärhäyen oḍän;
 Šayät Fädada as tän-äyrähän. || (micux lic.: äyrähän)

474. *Soif de revoir Bahda wälät-Mähawa (säyänin).*

1900 - Wa-ÿnfän äg-Məxəyya (1875-19??) (Tegähe-n-Äfes)

Dagg ^DAsrəf a (ə)kkêy näwînewän;
 Nāk ət-täžəmlalt näwîlagän;
 Ad əttäräy (ə)s-Yällä wa hi-ylän
 A hi-yğän Emäğläl Elisän. || (Elesən?)
 Yğa Əssəkaḍ d-^DAsrəf ^DIdäqqän,
 Ykna Äwdanät(?) däy Äkäräzän, || (lic. = ^DAkrazän)
 Emməskälän Wallän əd-^DŠaffän,
^DĠudän tämos-iy Inmirağän,
 Täqqäl ^DTäšil-Aḍüw I-n-Sämmän(?) || (= ^HTähîl-aḍu)
 Hêy Egärer dännəğ-əd məddän,
 Awendäy ad äryän ədmarän:
 Nätkäl tärük, närmäs, iḍhanän
 Yhâ akäbor, näskätäyyät-tän;
 Nätkäl ^DLäfäğdo näsîdaw-tän,
 Eyyän tärük, əyyän ilalän,

Nəträm Täsamäq năwînwăn
 Ar afăra wa n-ăna d-ġarrăn;
 Nəggăt-tăn, oyyeq-qăn əfrădăn,
 Nəkrăf-tăn, e-tăn-takăylălăn,
 Awendăy ad yġa âmer əyyăn.
 Nărmăs-tăn, ämmuttăyăy foll-săn.
 Amăsmăsa a t-nəmmăy əžžărăn;
 Īngă Emăġi dənnəġ-əd məddăn;
 Dənnəġ Săwaf wătăy-əd Ġărnăn;
 Īngă Anăfis(?) ġân-t bărăqqatăn, || (CF Īnəfis ?)
 Ad wărăn amsu wăr-ăffudăn;
 Nătkăl äġa norăm-asăn-tăn,
 Oyyăn-tăn-in, a t tanălxamăn. || (lic. = et-tanălxamăn ?)
 Nəkka ewăle n-ăssăxabatăn,
 Nəkla d-əs ad äryăn ədmarăn:
 E d nəswăĉ, ed-ənnəy idăggăn
 Wi-ndin dăy əggatnăt ihallăn.
 Nătkăl tăzoli, (ə)nrăs, əkkeq-qăn,
 Īngă abăyoy iyăn, ənfăl-tăn.
 Iməddăn a nətrăm, əggafăn;
 Nărbây; emenĉar-in iġlanăn
 Hânen Tăxammalt wăr-ohezăn.
 Nəkla Andədar dənnəġ əblălăn.
 Măss-inăy, akli-nnăk yămmîxxăn,
 Foll yġa äwelăn yăwîlagăn,
 Ytassăs ad yăqqăl isorrăn.
 Yolă d-ăsəġġel s əba imsutăn,
 Wa yăxrăkăn dăy Sălamatăn
 Wi n-Tăsnəw, ad yăyləy idrarăn:
 Yăsdănnăġ, ykka wăr-əssiġġăn || (AJ wăr-ăssiġġăn)
 Īt-Ti-n-Tănătfert d-ăkal iyăn,
 Yos-en wăr-oheyăn ənhălăn,
 Ykka afăra wa n-tămat, yġăn,
 Awendăy ad yġa âmer iyăn;
 Yăsdănnăġ, yġa abărăqqa iyăn,
 Ad ymmăr Ulawăn ässûfăn;
 Ad yămsăwaf d-iyăn yzzăq-qăn

Ɛn-Kel-Āhän-Mällän Ƴzzây-tän,
 Ƴtarräm Ƴḍakkäl Ƴzzâq-qän;
 Tidawän ad äkkän ewa rän,
 Ad wärän I-n-Bəlyän Ƴṯkârän, || (micux CF: Ƴṯkârän)
 Wäl-len äğa wa dəy e-sassän;
 Āsdännäğän Ahnät Ƴngâyän:
 Aman ən-Tämmagärt sassän-tän
 Ad ewäyän Lakbät əgğalän.

475. *Excuses de ne pas être venu (säyänin).*

1900 – Wa-Ƴnfän äg-Məxəyya (1875-19??) (Tegähe-n-Āfes)

Nāhorät Ežewiy a tt-osey;
 Nəswär tārik, akābor a ğey.
 Surəfmāt-i-d kud wä-hin-osey.

476. *Chameau de selle devenu chameau de bât (säyänin).*

1904 – Wa-Ƴnfän äg-Məxəyya (1875-19??) (Tegähe-n-Āfes)

Ežewiy as Ƴträm Ayšənšär,
 Sānat-sānat as t(ā)nät-Ƴnabbär
 Däy ^DGudän ewa d Ƴmôs ahyär,
 Egärwäy xärām-as wāla aṣār, || ((E)gärwäy xärām-as wāla 'aṣār ?)
 Ar terākāft ta dəy Ƴäkkūtär,
 Ƴäqqūbbär, əksän läkan ahmār.

477. *Tənert wält-Ağğag (säyänin).*

1905 – Wa-Ƴnfän äg-Məxəyya (1875-19??) (Tegähe-n-Āfes)

Təzzây Tənert akāsa, lazz d-əs:
 Wār-tolëy ət-ti n-äyārsəlləf,
 Ābayyūw Ƴkn-āsnät asəngəf.

478. *Amäanna wält-Ähär (säyänin).*

1897 – Ebäde äg-Sidi (1875-1906) (Iwärwäran)

Tûf wält-Ähär waräy asäggas
 Æssahät ässîknänen n-əğlaf
 Wär-ÿhe äbëllağ wäla akənnas. || (AJ abəlleğ)
 Wär-täkkul däy rakkän(?) əd-sukas,
 E d ÿğlây ul kud yämôs ax ɣas.
 Kora a däy c-tawəy ihənfas, || (lic. = ihänfassän = chänfassän?)
 Ta tədderet hâ Käno d-ammas.
 Wär-c-t(ä)ɖən i-tuntəy ämman-as; || (Wär-c-täɖn i-tuntəy ?)
 Wär-yänmähal aydäy, ɣnzâr-as. || (yänzâr ?)
 Lâ mäntäto n-särho yäylây-as, || (micux CF: särhöw ɣylây-as)
 Awa la Älənkaš(?) d-əs ɣlkâm-as.
 Tosa tämule-nnäm Iyoras,
 Təlsa däy In-Saläx akärbas.
 Tasna əlhärer, teğähe tûmas
 Hund ti n-ähänkekär amyəttas.
 Näk wa käm-ÿğän däy ul, änn-as,
 Kuttuq-qäm nähâ Ağäla d-ammas, || (micux: Kuttuy nähâ 'Ağäla
 d-ammas ?)
 Hêy ayäba n-əyyəsan d-əmnas.
 Ti dd-osänen abäraq, nəsl-as:
 Tiy ɣngäɖ et-täqqəl isukas,
 Yändäw-tät-in foll tämat, nəsl-as.

479. *Rezzou de Kel-Ahəggar et de Taytoq commandé par Baba äg-Tämaklast
contre des Beräbich (häynäna). Cf. nos. 115, 300, 312*

1906 – Ebäde äg-Sidi (1875-1906) (Iwärwäran)

Bab-Äxmäd, tännäd i-ɖəɖen nəslâm.
 Nəträm ağ ġey märaw hilan d-əttam; || (ağ < ad)
 Tawdənni 'äylâyäy ġer-es d-unan;
 Fumm-Älus ewänäq-q, noyy-en ənsân,

Oğğey a tän-näyäy ewa dd-əglân,
 Nədwân-tân as tefäyt mey ifärgan;
 A tän-nəssəngär, əkfeq-qän ozyan
 N-əmnas, əssugdän-asän mästállan.
 Nəkk-en tännäd näyil imzad a lân,
 Sawar-t Ämänna äfud a has-təssân,
 Təggat d-əs häynäna, Hälba təlkâm.

480. *Combat d-Ämsəkənšar (säyänin). Cf. 161.*

1898 – Sä mudän ägg-Äšaffaw(?) (1875-19??) (Taytoq)

Dagg ^DÄmsəkənšar ğän ibatän:
 Təgla tämängält wäla arromän,
 D-ägärwäy əd-wa yğän əlbuhän,
 As nändäw äytän d-əs allayän.
 Təgla tära, təğğäh iblalän,
 D-ukus n-əsuf əd-däwännetän.
 Äqqîmäy, əntäsäy anarän:
 Nokây sədis, ənnär ənhâk-kän
 Ad əbdähän daw-näy abalän!

481. *Contre Moxämmäd ägg-Äläftäxa qui, en voyage, était fatigué et se décourageait (säyänin).*

1900? – Äxmäd ägg-Ähär (1875-1906) (Iwärwärän)

Moxämmäd ykna i-tähunt ewer,
 Ezed äba-t, abärağ yäqqôr.

482. *Täwäyläl wält-Ädəgom äg-Sidi-Yäli (säyänin).*

1898 – Xädidda äg-Xamänni (1875-19??) (Kel-Ahnät)

Ebäydäg as t-äybäräy, yonân,
 Wär-yzənählim wäla bännan;

As yewäy Asällämas, yssân
 Tawäyläl a ywalläy əs tädmân
 Wä-hi-tät-e-’ykkəs a dd-ŷwân.

483. *Contre Əlyärbi(?) äg-Bunyama (häynäna). Cf. No. 504*

1905 – Xädidda äg-Xamänni (1875-19??) (Kel-Ahnät)

Əlyärbi, wa n-tamahäq ğäzzûlân,
 Wa-tt-ŷlle ar tağähot mey iðarän.
 Ässahät wä-t-hëy, əbdânän fassän.
 Yäyhäl e-hi-yähär s-erk-awalän! || (CF e-hi-’yähär ?)

484. *Querelle entre Eklan-ən-Täwset et Kel-Ahnät (häynäna). Cf. No. 379*

1903 – Xätti ägg-I-n-Šəkkað (1877-19??) (Iwärwärän)

Nney-akmät, ti n-hänan, nəkrâf imnas,
 Əntatğäs däy Tähaft, yuğäy hi-dd-yas. || (lic. = e-hi-dd-yas)
 Eklan wi n-Kel-Käwäs rân akənnas:
 Əfrânäy ti n-täbent, lëy i n-ğuyas;
 A yğä as, wä-tän-ŷhe; ’inəffullas! || (^{wy}A yğä as “mais”) | mieux: yähe)

485. *Contre Ba-Yäli ägg-Ähär, au sujet de Tehämt wält-Ağğag délaissée par
 Kənan ägg-Əlxärib. Réponse à la pièce de vers no. 491 (ŷl-änäy Yälla).*

1905 – Xätti ägg-I-n-Šəkkað (1877-19??) (Iwärwärän)

Tehämt as täqqim, əkfeq-qät esu
 Wendäy, e-t-tayär, täkn-as äğäğği(?),
 Ewa tät-yoyya Kənan däy iğği.
 Ba-yäli yolân emi t-tähori
 Yoyär I-n-Təsbət yğän bərori, || (AJI; CF bruri)
 Yngâð äššaš-ənnət wa n-täduni. || (lic. = tädin)
 Nney-am-tän, adi wä-tt-ŷhëy iği;
 Yolâ d-äbäggi ’yštäyän ulli,
 Ykann takasa hund ta n-Säluki(?).

486. *Reproche à un rival heureux d'être avare pour l'entretien de sa femme*
(*säyänin*).

1900 – Busif äg-Ba-Jälud (1878-19??) (Kel-Ahnät)

Äqqîmäy ahändin ən-Lakbät, || (< ahäl-ändin)
Oyyeq-qät edet näyil rêt-tät.
Wär-əkney ar azzäd ət-təğbəst,
Ed wär-näyil tatt äla n-təbsäq
D-issin d-əḍuhun d-äna t-tiñjät.

487. *Voyage dans l'Ahnät (säyänin)*. Cf. nos. 458, 464.

1903 – Busif äg-Ba-Jälud (1878-19??) (Kel-Ahnät)

Ġey ebäläl wen ən-Nuhawän, || (Nohawän ?)
Näzzuyyät y-əngi n-Həwayätän;
Awnaf wär-əngə ikəḍawatän || (CF wär-əngə (i)kəḍawatän ? air de
violon)
Ġey Ahnät-ändindäy yəzzarän;
Hund adrar wär-ewedän fassän,
Wä-t-rəmməsän, wä-t-təkəylilän.
Nässôraf y-Əmğa akəd-Nəffugän
D-Imäy(?) d-Äyazi wäla Elisän. || (Rmäy? Elesən?)
Ere tän-ymmarän əngäyän, || (mieux: əngäyän)
Hund as yämôhäd, wär-yəwnawän; || (mieux CF: ywnawän)
Ysla y-ənefah yäbilakäm
Däy Ti-n-Täğart, atāram-asän,
Ət-Təkəḍawt; yträm Ihayän(?)
Ət-T(ä)hălawayt(?), ywār Iwallän; || (une syll. de trop)
Ylä abäyoḡ, yonəz, yfāl-tän;
Ykla etäyäs, yähräg Iherän;
Yswäd däy awendäy yəzzarän;
Äba-has-t yäxurräb, yfāl-tän. || (yäxorräb ?)
Ysräd-ədd, ykka yor Nəffugän || (mieux: Ysräd-əd, ykka ?)
Ət-Ti-n-Älus, yäyläy əs-Zazzän.

488. *Les filles d’Axämmi ägg-Ëlyaləm (säyänin).*

1900 – Axämmi äg-Xädidda (1880-19??) (Kcl-Ahnät)

Kud əkkäsäy s-Ahnät emāñhi,
 Wä-t-henät äššet-änämmänyu
 D-ämi yäsîğälläsän s-əsyr̄,
 Ed-umasäy emānyī n-Fakru, || (micux: Umasäy emānyīy ən-Fakru)
 Ëbrārāy, alhin ən-täḍāzza,
 Tusuy, yḡrāw-i ’äḡḡəburu.

489. *Les femmes de la vallée d’Ayli (säyänin).*

1899 – Ba-Yäli ägg-Ähär (1880-1906) (Iwärwärän)

Moxämmäd, äyy eḍəs ed yššād;
 Rammäs, sam(ä)san ebärem s-imḗad || (^{wy}šamāšan; une syll. de trop)
 Ën-ti n-hānan ^DAyliy ən-tməžžal.
 Tûf Ti-n-Ämäywan kāraḍ hənkaḍ
 D-ässukär yttälän yḡhā äлкаḍ.

490. *Les femmes font peu de cas de nous (säyänin).*

1904 – Ba-Yäli ägg-Ähär (1880-1906) (Iwärwärän)

Äzläynät-əd ti n-āhal, nord-ās, || (lic. = Äzläynäd-d)
 Ässolänen šayät əd-sukas,
 Wārḡey wi n-täḍuft, widi n-äššaš
 N-əlmäbräd(?) yttəngäḍän yolās.

491. *Təhəmt wält-Aḡḡaḡ, délaissée par Kənan ägg-Ëlxäbib, est entourée par Xätti ägg-I-n-Šəkkəḍ (säyänin). Cf. no. 485.*

1905 – Ba-Yäli ägg-Ähär (1880-1906) (Iwärwärän)

Yändäw Kənan s-ahäl Ëlyafya.
 Yätkäl-tät-əd Xättiy, ykka Amḡa;

Yāhlāk-kāt, ȳsdāw-tāt ət-tera;
 Ax ən-tlāmen a tāt-ȳsaswa,
 D-ässukār at tas ākal wa la.

492. *Éloge de l'Ahnāt (sāyānin). Cf. no. 252.*

1904 – Ror-es əyyān ən-Moxämmäd äg-Yali (1880-19??) (Kel-Ahnāt)

Ebärkāw, äyy-anäy isəkwar.
 Ahnāt wā-hanäy-yāmos älyar. || (AJ əlyar)
 Ȳil-ê 'yrû, tazzäyän-t mähwar || (mieux AJ: yärû)
 Wi hanäy-ədd əntānen təzzar;
 Mäss-inäy a tt-ȳkfān isudar
 D-awa ȳzihusuyän ȳsamȳar.

493. *A Axxu äg-Bäyka, qui l'a abordée en lui disant "Man-äwen?" au lieu de lui dire "isālan?" (sāyānin). Cf. no. 494.*

1903 – Ta-nnəs wälät-Mällul (1880-19??) (Kel-Ahnāt)

A-ndin s yāmôs Axxūw a (ä)ndārrän,
 Ȳssān āhal əd-dāwānnetän;
 Dimardäy əd wāššār ȳga chän,
 E-tt-äyyäy, e-tt-ākfāy asusəm.

494. *A Ta-nnəs wälät-Mällul (sāyānin). Cf. no. 493.*

1903 – Axxu äg-Bäyka (1880-19??) (Iwārwärän)

Kām, Ta-nnəs, äyy igbāzi, ma rēd?
 Yor almāz-di 'as kām-in-osey, || (-dīy as ? mieux -dih as ?)
 Təssānād as nāk āhal a (ə)kkêy.
 Kām, "man-äwen" deräy ȳas a ğed?
 Täyilād imȳarän a d ogdêy?
 Wārġey ābuk e d ȳlla wā-t-rey?
 Ğêy terzəmen, takkāy ewa rêy:
 Äyiläy awendäy ad ogdêy.

495. *Sāmāna wālt-Ukašša(?) (šāyānin). Cf. no. 493.*

1904 – Axxu āg-Bāyka (1880-19??) (Iwārwärān)

Ʒnbaddād, əğrāwnāt-i twenen.
 Nāflet ākal warāy ən-təgenen.
 Ebārkwāw a (ā)γhālāy əd-ḏeḏen, || (lic. = (ā)γhālāy? | əd-ḏeḏen?)
 Akət Tāxorhit wā-tāt-nəksen.
 Ku dd-ārmāsāy wa n-tārik awray,
 Nas wa n-ənmirağān amāzzay
 Wa dəy sawatāy Sāmāna imzad,
 Ʒntadād iḏerān əs-zāhlağ
 Wi n-Ālγārb ədd-əñhānen timaḏ
 Ʒd-korēy, ənzahātal s-allay,
 D-āššašān āddēwnen ət-təswaḏ.
 Tolā d-wālāt-Bāgzān isəbdad,
 Tūf ayār yāynāyān ȳlsān day,
 Tūf əlžāmat n-Ayār əd-lumay.
 Tāhuğğəğa-nākmāt, ee timyad.
 Wa n-dat-āmud ālhām yāny-i s-fad. || (micux CF: ȳny-i)

496. *Bākkāta āg-Bunyama (šāyānin).*

1900 – Tehāmt wālāt-Xāmma (1880-19??) (Teğāhe-n-Āfes)

As ənfālālāy y-ākal oğğey,
 Nāṭsa, nāyil Tağārawt a (ə)kkey,
 D-Elāy nāsīdarān as t-osey,
 Ʒnta a dəy ənhannāy ere rey.
 Tāhūlām-in Xātti əd-wa ḡey
 Sānat tāriwen, wā-tt-əlləyey. || (-əlləyey ?)
 Bāren tāhāggart xālil a nney:
 Təssānām innin wār-āddobey
 Akāsan n-āwadəm d āmhāyyey || (mauvais mètre)
 Yor āhwāyhəwāy ad dəroy oḏey;
 Wārgey wār-āmmuy wā-hi-tuğğəğ? || (AJ: wā-hi-toğğəğ)

497. *Plaisanterie sur Bälulän(?) ägg-Ädägom (säyänin).*

1904 – Ättäw äg-Baqäli (1880-19??) (Kel-Ahnät)

Bälulän(?) as d-ÿkkäs emäñhi,
 Yäddiwät, ÿzalläg i-Kuni.
 Yäll!a! ma he-tännäd i-didi?
 As yändäw Axämmiy, ÿgrâz-i.

498. *Hâte d'arriver auprès des femmes aimées (häynäna).*

1905 – Emäyây ägg-Oray (1880-1906) (Ibättänatän)

Tawraq, äsyälläläq-qät tiglanen,
 Tiy ÿllâ-dd i-täyâzzit gäzzûlnen;
 Emeçdar eÿähär dännög tehÿen
 Emeçran-in tämawaç dâÿ çeçen
 Et-tunte ta d-fälây tûf tineren
 Egrâwnen ayäreru dâÿ tmiwen.
 Nækt-îkmät, nârâ äfus-in tiyunen
 D-äläkkod wendâÿ ÿkmân tisägwen.

499. *Au retour d'un rezzou, plaisanteries sur des compagnons, protestations de fidélité à Ténert wält-Aggaç (säyänin).*

1904 – Enbara ägg-Oray (1882-1906) (Ibättänatän)

Bälulän(?) as d-ÿkkäs emäñhi,
 Yooya Adägom, yäqqäl anmäñyi.
 Axxu wär-ÿre asäl amäkši
 Wa ÿhän Tägidda, ÿhâ asem d-udi
 Mey aläway n-Äsäwäÿ s-eri
 Wär-ÿssen akli mey elelli.
 Bušan(?) wär-ÿre asäl ax n-ulli
 ÿor ma-s; wärgeÿ ukšäf, ÿsall-i.
 Tänäsfadayt, ännät-as: “sägd-i,
 Näzîrabbäh ähal, ænkann-e.” || (mauvais mètre)

Wa léd, Xəlifa, ʔndāw-in, mani? || (AJ: yāndāw)
 Dāy Žikāt, ewa d-əs-ʔġa āzwi.
 Nāk wā-tānāt-nəġrēy, ee saxb-i;
 Āba asāled eʔāref, didi;
 Yārrūġrāġ, ʔnna ʔrā emāñhi. || (micux: ʔnna yārā ?)

500. *Rupture avec Ténert wālt-Aġġaġ (sāyānin).*

1906 – Ĕnbara āġġ-Oray (1882-1906) (Ibāttānatān)

Ti n-^DAsrəf(?), emānġāl ʔkbarāt;
 As ətrāmāy ^DAyli yālwāyyāt; || (micux CF: Aylīy ʔlwāyyāt)
 ʔkka ^DAdāġās. wa hān āddunāt, || (micux: hān)
 Dās-i tāzayyit, nāmīzarāt.
 Tenert, wā-tāt-ʔārrāy, oyyēq-qāt,
 Oyyēq-qāt i-wi tārā šayāt.

501. *Dédains méprisés (hāyāna).*

1900 – Faṭma wālt-Āmumən (1882-19??) (Ibāttānatān)

As hanāy-d-əmmārān wi n-mawaḡdān,
 Nāsyāllāl-tān tāhult əd-māṭṭawān;
 A hanāy-d-əltāyān s-erk-esmawān(?)
 Tesut əd-Funkāri(?) wi n-əmdunān.
 Bāššan oyyeq-qān ed erk-aytadəm.
 Ĕnhannāy Tāllīy(?), əknān ālxalān,
 Ĕd-Dukka ānḡarrān ʔġān āššašān
 Yoṡār ebāydaġ ʔġ-as itmanān
 Yāssōlāy aṡār ʔġān əlbuhān(?).

502. *Dāya wālt-Bāyo(?) (sāyānin). i (Dāyya?)*

1902 – Ĕlyārbi āġ-Bunṡama (1885-19??) (Kel-Ahnāt)

Dāya(?) əlhārer, Tesākānt iswar, || (Dāyya?)
 Ed sārho yāllīl-tān, imusar.

Nney-as y-əmis: “əmhəl! emenɗar
 ʰAwilālam(?) yor əmi n-əǧlan;
 Kudet wāla a (ə)nnəy d-əs, ʰI-n-Uzzal(?),
 ʰI-n-Gärzägät, mey ʰĀfud-n-Abal.”

503. *Ses jeunes amies (säyänin).*

1903 – Elyärbi äg-Bunɣama (1885-19??) (Kel-Ahnät)

Axämmïy, ihallän a dd-əktêy:
 Hund as wä-tän-neyäy äzzubbey.
 Äybâräy ebäydäǧ a dd-əktêy
 Tāwäyläl ta (ä)ndärrät, ähnäffey;
 Äsmädränäy Tarəyalt ta rêy,
 Emi Tāxorhalt, läkîn wä-t-ley,
 Ihôdät, äddunät-in, əglêy.

504. *Contre Xädidda äg-Xämänni. (säyänin). – Cf. no. 483.*

1905 – Elyärbi äg-Bunɣama (1885-19??) (Kel-Ahnät)

Tähûlām-in wendäy anäbros.
 Tāŋğät äbâ-tät, ɣtt(ü)w ax ən-ma-s; || (micux: Äbâ tāŋğät, ɣttüw ax
 ən-ma-s ?)
 Ȳnna wär-ɣre säl akənnas.
 Wi n-Fesän, ɣǧa d-əsän tisdas,
 Awendäy ad əsləfän əs-ma-s;
 Băɗ-as tənast əd-käraɗ sädras.
 Kudet wär-ɣre säl akənnas,
 Aydäy wär-ɣsəkni i n-təǧha.

505. *Fatmi wält-Āzum (säyänin). i (Fatmi?)*

1905 – Elyärbi äg-Bunɣama (1885-19??) (Kel-Ahnät)

Kud yähwär ed-əkkəmuɣ tañhit || (AJ ed-äkkəmey)
 Däy ʰƏssəkäɗ, äyhäläy tadwit || (micux: äyhäläy ? | ʰƏssəkäɗ “doigt” ?)

Ȳggat ähal yor Tăxämmănit.
 As ġa tădăggat, tărâ tətlaq
 Asikəl, ənkarraz-as tayant.
 Tărnâ tăra ta n-Faṭmi tablalt,
 Tărnâ əyyəsən kăy-d-hănen əs-dat
 Hak-əd-ġănen tendăy ən-tufat.

506. *Dəfi (săyănim).*

1906 – Xălifa äġ-Măhawa (1885-19??) (Iwărwărăn)

As əmmăyăy ^PTadăloq nəžžăr,
 Năsîwăr ezăggăy asăṭfăr,
 Năkkubbăr eyy e săr-i-dd-ȳnkăr. || (sər-i-dd- ?)

507. *Exhortation à la guerre sainte contre les Français (hăynăna).*

Cf. no. 290.

1905 – Elu äġ-Buxăyda (1890-19??) (Iwărwărăn)

Yăffo-hanăy dăy I-n-Ul yor məddăn
 Yor fărwan wi n-tăboraq əd-ġarrăn;
 Tadăggat tarăy elwân ximmamăn:
 E n nəswăḍ, tamăhart ən-măzzayăn || (n < d)
 Əd-dăggăn wi dăy əggatăn hallăn
 Aṭkărăn Əšš(ă)yanba mey Arabăn
 Əd-Kufar s abădah wăr-təzzăyăn.
 Ed-ənkən tahăla ta n-măṭṭawăn;
 Nəbrăr; ənnăr dăy ənlâ imidawăn
 Əššămnen, e-tăn-in-nas yor lalăn || (micux: Əššămnen ?)
 Ət-təxyamen; äbâ as tinmigizăn. || (täxyamen? | CF: tənmigizăn ?)
 Aggan ən-səddəmar wă-tt-əġrewăn,
 Teġarăn wiyăḍ akəd s-allayăn;
 Əlfəsyən, h-ê tākoba ġer zərăn
 Təġġăh eri d-ăyăf təssəndăr-tăn,
 Wăr-yoles akătab ən-hănsatăn
 Ət-təġlanen d-ăsəwwăr n-aytadəm. (+)

Foll yällawät, dāy udəm n-äššexän,
 E hin-täddewäm təzzar täkkim-tän;
 Amällil ti ġānen wa-tt-e-(ə)ğrəwän:
 Tanmährayt n-Ənnäbi a dāy sakalän,
 Imidiwän n-əhəs ɣas a (ä)môsän.
 Yûf innin tərbâxäm dāy märkedän
 Innin təssällämäm i-xamxamän
 Olänen d-iyädan izəmzimän. || (AJ izimzimän)
 Tamättant wär-tāmos a ɣsarmayän;
 Wa s täqqəddär et-təğğāh iskawän,
 Kut tuğäy dāy tämeđe n-həllumän;
 Təmmaɣ a ġey y-ämawaɗ yäytäs-tän.
 E-tt-äflin meddän addin-t s-əblalän;
 E-tt-äyyin wa n-märan-net wä-t-neyän,
 Hund innin a (ä)xlākän wä-tt-əzzeyän;
 Žähännama(?), e-d-əs-yäğ iyrəswilän, || (mieux: e-d-əs-eg ?)
 Hund anğı n-enɣär ewāyän məddän.

508. *Querelle entre adolescents Kel-Yäla et Taytoq dans l'Adɣay (häynäna).*

Cf. nos. 308, 309, 321, 322.

1905 – Elu äg-Buxäyda (1890-19??) (Iwärwärän)

Əlmudän(?) temätäytäq n-əblalän;
 Lita(?) yäbbîkät, yäzzâl iɗarän || (mieux CF: ɣzzâl)
 Dāy täylamt; ɗaggāzän ɣärkobatän. || (CF təylamt ?)
 Əsley Asäqqämar ɣššām-asän,
 D-ämäɗray ən-Kərukär wa (ä)nɗärrän,
 Innin əzzənkähän-d as salɣayän.

509. *Contre Xäwila wält-Äbäde (säyänin).*

1870 – Auteur inconnu.

Närôräd, nəkkâ akäsa n-Əmğä;
 A dd-əmmäräy: “maniy äddunya?”

Ägüt n-ämedran däy-i-dd-ÿġa.
 Tolâ Xăwila udəm ət-tasa;
 Wă-hi-tăt-c-ÿsuk wăla Yălla.

510. *Réponse à la pièce de vers 440 d'Ahăr ägg-ÿddăr (säyänin).*

1890 – Auteur inconnu.

Däy bahüw ÿġanna Ähăr aġim. || (Ähăr ?)
 Wa n-Teynëy asăġbəs ÿknâ antum;
 Wa foll fäl Ahnät wăr-ÿhe uttum.
 Täqqâl-d äkal əlbăraka-hin.
 Năk wa ÿtagăynanän s-ăššex-in
 D-ăllayäten ti hănen ul-in,
 Wăr-tiwnăy isəddəmar ÿas-in,
 Wăr-ġen däy-i kel-ăsuf alhin.

511. *Action d'éclat de Dəyay ägg-Iknân (säyänin).*

1898 – Auteur inconnu.

Arabăn, äkfăt-tăn ul d-ammas;
 Tăddăgdăġim-tăn s-ätu n-sasaf.
 Wăla a s kăwăn-hallăkăn mukas?
 E-tăt-təġrəwim tayăra n-əmras, || (mieux: Tăt-təġrəwim sans E-)
 Hund ÿor äkăde wendăy n-Ëlyas. || (mauvais mètre)
 Taydăy ən-Dəyay tamătart nəsl-ăs || (mieux: Taydăy n-Dəyay ?)
 D-ăÿăhăr wa däy ġănăt tiddas:
 Sənsimăt-as ta tûfăt ġumas;
 Ëttărăy-as s-ămeli n-unfas
 Wa tt-ÿkfăn ännəsărăt ət-tÿărras.
 Sədəwmăt-as tiÿləla d-ălka. || (sədəwmăt ?)

512. *Adieu aux āhal et aux rezzous (säyānin).*

1900 – Auteur inconnu.

Fätta, wāla rā tārīk tihway? || (tīhway? CF tihway erreur)
 Wāla nārā kore meḡ zāhlaḡ?
 Edet āba as zallāḡāy y-imḡad.
 Meḡ tellāmen takāyenen timaḡ,
 Hēy adārīh-nāsnāt, ənsantaḡ
 Yewsā wā-hi-tt-ḡḡc āfus effad.

513. *Bahda wālāt-Māhawa. Son amour pour Xätti ägg-I-n-Šəkkac; son dédain pour Bāyka äg-Mummu, Moxämmäd äg-Məxəyya et Šekat(?) ägg-Āhār (säyānin).*

1901 – Auteur inconnu.

Ewḡdātāy ad əmmārāy tigḡad
 Ti hi-(ə)nnānen: “əkrāz, yāny-īk fad.” || (mieux CF: ḡny-īk)
 Zallāḡāy i-tāmāhart n-Oray;
 Ēnta ’ēy-ḡssāysār ḡlā imḡad,
 Māssa-s tānīhāḡḡāt əd-lumay
 Āḡlāyān-as əlžāmat ḡor ma-s,
 ḡanna: “wār-ənre sāled unfas,
 Meḡ chān ḡkrāsān ḡlā imnas.”
 Wa-ndindāy ḡlaqqāsān tārd-as;
 Yāḡḡāh, yāsīfadāy, yāqqāl-as. || (mieux CF: ḡqqāl)
 Moxämmäd, nākkunan əñhēy-as,
 Ḳnaggāḡān teḡānāwt s-ālkas
 Dāy šayāt wi n-Wārwärān yosās.
 Awa ḡhān Ahnāt d-Āḡay ḡsl-as || (CF Ēḡay ?)
 Innin wār-e-tārḡu, tāqqāl-as.
 Āssin hāḡān, təzzəwāt-tāt ma-s,
 Toyy-ādd əsuf d-ālhām ḡhā iybas.
 Šekat(?) ḡrū yārtāy əd-bḡnas || (mieux AJ: yārū)
 Wi n-Ti-n-āḡaḡ, ḡrammās imnas.

514. *Voyage (šäyänin).*

190? - Auteur inconnu.

Osey Kăno, dendäy əd sayсар,
Newăy-d-əs-ədd i n-ălăm n-emmar || (CF əddi erreur)
Əd-Žərba, əkal dăy wăr-e-tîwhar.

Poésies des Kel-Ažžär

nos. 515-571, à l'ordre chronologique de composition

515. *Chant des femmes dans les cérémonies des noces (alewän).*

Date très ancienne – Auteur inconnu.

Chœur des compagnes de l'épouse:

Ehän wad, as ȳga, äššil n-cre yäggên; || (wad lic. == wah; cf. ^Dwad < wadäy)

Wa foll ytimsänkar äzzâgnät tismiten,

Tiḏeḏen osâmnät, meddän ġân tinäy men.

Äzzâlây as ənney: wa foll ȳwa, əklêy,

Äbabah-in wa ley yor-i-d tayant n-a rêy.

Äššet-ma, 'ayət-ma, rêy-akmät-tän əmdân;

Märaw ḏäḏwan a ley, nässôf ässin əttam.

Awa ehän n-əlbü däy təfrân yäll-e 'amsu || (lic. == tələbbawt | CF:

Awa 'ehän n-əlbü däy təfrân yäll-e amsu ?)

Wärgëy ibäragän wäla däy ar n-urru.

Tabəlläqq-in n-oräy, əkfey-awän-tät-in;

Tärim təwhənäm-tät, tärim däy tärtək-in.

Ənḏ-ehäḏ ehäḏ wa s ällilnät tmäkatën;

Iwsatän wi n-ḏeḏen ohâzän tisäwwen.

Chœur d'autres femmes (chanté par une seule femme):

Hädäy-am Amäqqar kud nohâz tisäwwen;

Näylâb əs-täzidert at toğär tidäryen.

Chœur des vieilles femmes (chanté par une seule femme):

Ädubän ən-mäställan wärgëy a täha:

Yolâ d-i n-sənnanän foll yärtâäk äla. || (CF yrtâäk 3 syllabes)

Chœur des jeunes hommes (chanté par une seule femme):

Ädubän n-təmyaren yolâ d-i n-talawwen || (Ghat: tale/talawwen == ^Htahle/tihəll)

Mey iblis tärğêhän, yäqqân tizäbatën.

516. *Chant des femmes dans les cérémonies des noces (tare).*

Date très ancienne – Auteur inconnu.

Bismillatän ar əssa
 Foll yäll-eknäy as tedwa,
 S yāzzâr esəm ən-Yālla.
 Ahäl waräy a kuttuy:
 Hi-dd-e-təgrəw a wäl-ley; || (lic. == e-hi-t-təgrəw)
 Zañhey oräy-in, zakšey;
 Wār-täzyäššäm äññätma-s,
 Täñdâw teyārit y-äñña-s.
 Taggalt-ənnäm wâr unan, || (CF təwâr = une syll. de trop)
 Timsəknin-tät ayətma-s:
 Taggalt-näkmät amulas
 Ylwâyän märaw əmnas.
 As tähmälhämäl tätrit, || (CF tətrit ?)
 Yñn-ädd əlfäžor “fəžrit”, (+)
 Orey i-tähuk tamdit,
 Tähuk ən-täsässerut:
 Tännîfrän däy äššet-ma-s;
 Ğey-as əlhärer tele;
 Ğey-as azäba n-teyne. || (Ghat: azäba)
 Wār-rey enäle n-fodan,
 Nāk ässôfäy i n-sakan
 Wa dd-γrazzän ihəbğan.

517. *Chant des femmes dans les cérémonies des noces (mètre inconnu).*

Date très ancienne – Auteur inconnu.

Ti tənnät täzzəwät tärmäs Yäbda.
 Säqqim-e ğer ğäğan, əbdäy gānga.

518. *Chant des femmes dans les cérémonies des noces (mètre inconnu).*

Date très ancienne - Auteur inconnu.

Inna-lillahi, wāla-xāwla!
 Aḷḷah akbār! ʔnnaṣār ʔgla; (+)
 Wā-hanāy-yoyyc wāla taba.

519. *Prière d'un voyageur (ʔl-ānāy ʔāḷḷa).*

Date ancienne - Auteur inconnu.

Amāqqar, āzzālāy-ak āfus-in.
 ʔyləf-anāy nākkunan d-əmis-in
 Awendāy ad asāy ihānan-in.

520. *Le mariage (ʔl-ānāy ʔāḷḷa).*

Date ancienne - Auteur inconnu.

Səbɣan Mäss-ināy wa 'ysawalān
 Telämmäset foll āwsa n-āwadəm;
 Tol-ās foll ədmarān, təqqād-as-tān.
 Ere d wār-toŋŋed, wār-tānmahazām,
 Wār-hem ikallān dəy tamānayām,
 Ed-ʔg(ə)l ad yarw d-əm ibāraðän || (Ed-ʔägl? | CF: c'est ibāraðän
 qui perd son i- ?)
 Lānen tamālla tikdəwkəðəwän. || (CF ʔtikdəwkəðəwän erreur)

521. *Les monts de l'Azzär (ʔl-ānāy ʔāḷḷa).*

Date ancienne - Auteur inconnu.

ʔkrāfāy Telut ət-Təngərənğa(?);
 Lēy Aðārağ foll togdā d-Āðāwða;
 Lēy Māzzärerän(?) eket n-āfoda,
 Täsoreft-ənnət ahāl n-āsaka,

Tekkelt-ənnət əyyät atäfala.
 Nəswär tärik ta foll əntayäyma,
 Isätfar-ənnət Ađ ət-Täyəssa. || (CF -Təyəssa ?)
 Täddumman tizzayen ti n-Tämera;
 Taməntəka ilassän wi n-Kämita(?).

522. *Menaces contre les Arabes [du Fäzzan] (y̅l-änäy Yälla).*

Date ancienne - Auteur inconnu.

Änn-as i-wa 'y̅llän seräy əd-sen:
 Wär-tağğänət foll-näy ti läbäsnen!
 Arabän, unfas y̅h-änäy, y̅h-ên:
 Ku dd-əğmäđän foll tindäy käwalnen, || (CF käwälnen ?)
 Saylayän i-šayät tiläkatən,
 Ättäfäy sori, 'ul-in wär-y̅lyen,
 Wəyyäđ wär-e-(ä)kkin eket wär-oden.

523. *Razzia (säyänin).*

Date ancienne(?) - Auteur inconnu.

Kuttun-kämät šayät as nätror,
 Kuttun ähal deräy ar Awrer
 Kuttun Mäsak y̅ll-ihin y-Awer(?). || (mieux AJ: y̅ll-ähin)
 Ti tählumäd tûf täwila ener;
 Mällul, täräy, tännäd eserer.
 A dd-əğmäđäy wärnät abänkör,
 Zäryäf, bähaw, tebäremt, älxor;
 Sawal tamännast wäla ġäytor.
 Wätäq-qänät s-Ažžär, əngä eđer || (əngâ ?)
 Däy teṭ, wär-əntätṭəs ak-emer.

524. *Comment on se fait aimer des femmes (yġl-ânäy Yāllā).*

1840(?) – Ālxaž-Yotman äg-Sid-Īlbākri (1790-1870) (Ifoyas/Ažžār)
 == ar. Ĕššex-Ĕotman

Tāra n-tāmät temätelt, āmun-net || (AJ: CF tāmätelt erreur | lic. =
 tāmunt)

D-āsəlləwəyyi n-tāyant dəy eret, || CF təyant ?)

D-āṭkul n-eri-nnāk ad yağār wa-nnet, || (CF əṭkul ?)

D-āḍhor wārān-d-yğmeḍ ağāra-nnet. || (CF əḍhor ?)

525. *Que chacun se tienne à sa place (säyānin).*

1850(?) – Axānna ägg-Īlbāk (1825-1885) (Kel-Tobrān ^vKel-Tobārān)

Āmma, hāma tarāy, uḗan-as:

Tenät d-ānäd; tamäyit d-āḡḡa-s;

Allin Mānan; əkrəmān Foyas.

Ahliwān āḡḡin dəy aman yaş,

Udi wār-ytağğāhet imras

Foll əlwātu n-e-tān-izalmaz.

Erəd wār-yrattāyet d-ubnas(?). || (obnas? AJ: obānas?)

Ebāñhār yġakkāmet y-əmnas:

Kud yġmād aswət n-āhal, kāy yaş,

Kāy deydäy, yğmāy d-ək akənnas.

– Bāxxi(?) (esclave) (säyānin):

I

Nāk dab āhal wa n-Hāḍanarān,

Akəd Mānan, akəd Orayān,

Nos-e, wār-əknesāy əd-meddān.

Iḍarān, as nakkārāy yor-sān,

Ĕssānān ewa takakalān.

2

Nāk warāy, a taġġāy, Axāna:
 E māl tāmāžžolt, wā-tāt-tikyāy;
 Nāsîdāwānnāt, wā-tāt-ḍesāy;
 Tawset nāmōs, wā-tāt-e-tältāy.

- Talat wālāt-Buši(?) (Kel-Tobrān) (sāyānin):

Iġitān a foll ārey Bāxxi(?),
 Wi taġġānen aklīy eelli.
 Āṭṭəfmāt ax-nākmāt, ee 'ulli!
 Nāk, yāzḏəġet-i-dd əmis udi
 Wa sār-nāy-ədd-yewāyān Bāxxi!

526. *Menaces contre Elyaləm ägg-Āmāġor (sāyānin). Cf. no. 51.*

1875 - Axāna ägg-Īlbāk (1825-1885) (Kel-Tobrān ^YKel-Tobārān)

Elyaləm, as ətrāmāy Tadant,
 Newāy dāy əssālyāt a rā ma-k;
 Wā-has-t-e-təsəlsād, āba ma-k!
 Āssōlāyāy telāke taġdalt || (DictNP: taġādalt, ^{WY}tagdalt)
 Zārnah d-əs-əntaġġ tārīk əs-dat. || (lic. = əntaġġ d-əs)
 Wa n-nayāḍan ahālu noyy-ak;
 Kut tolāsād y-əyyān, nəswāt-ak,
 Nəstāq-qāy ar Edālās, nəkf-ak
 Asənnəmənġəl kāy ət-təblalt.

527. *Combat de Tañhārt. Réponse à la pièce de vers no. 52 d' Elyaləm ägg-Āmāġor (sāyānin).*

1875 - Axāna ägg-Īlbāk (1825-1885) (Kel-Tobrān ^YKel-Tobārān)

Elyaləm, efi-nnāk yffika, || (yffəyka? cf. ^Diffəyka)
 Īggād d-əs aḍu n-āsāqqāyā,
 Īssärtāy-ak ənġīy ət-tsika.

Yotman, fälät-t foll tälust ynsâ,
Wä-d-əs-zənählimäd as yoḍa.

528. *Après le combat de Tāñhärt (säyänin). Cf. no. 27.*

1875 - Axänna ägg-Yïbäk (1825-1885) (Kel-Tobrän ^YKel-Tobärän)

Kel-Yäla, 'oräy-näwän ynfär;
Telämen, əträmnät Eyäryär,
Wätän-tänät Bəlwəyän s-Ažžär,
Əggädñät, yh-ênät i n-eskär. || (CF Əgglänät erreur)

529. *Combat d'Uğmedän (säyänin). Cf. no. 27, 54.*

1877 - Axänna ägg-Yïbäk (1825-1885) (Kel-Tobrän ^YKel-Tobärän)

Wä-hanäy-änycen säl əs-tkärras
D-ägüt wär-yğe säl ehän yas;
I nəstəy ad yäddämär teraf,
Hik ysuḡəl-t-id sār-näy äñña-s. || (mauvais mètre)

530. *Triple prière (yl-änäy Yälla).*

1870(?) - Ayrəbbən äg-Kälala (1825-1880) (Orayän)

Amäqqar, äzzäläy-ak äfus-in;
Ğēy-ak temeḍe n-ğəyninän d-əğim;
Amäqqar, nəğmāy sār-ək kərəḍät: || (sər-ək ?)
Tära n-tbərəḍen, ta n-əmğär əyyät,
D-äsaruf ahäl wa n-əlqəyamät.

531. *Mon jeune enfant (yl-änäy Yälla). Cf. no. 27.*

1875 - Äma(?) ägg-Äxnuxən (1830-1877) (Orayän)

Ağədəlset as nätkäl Täharəq,
Ğēy daw tädəyḍäqq-in Elmäsälät,

Tāṭkâr ātu, tiblalen mārawāt;
 Ahāggar, ku hi-dd-ṽtawāḍ, ānyāq-q.
 Timāḍray tetṭawen ti n-sānatāt,
 Əllāmnāt dagg ul-in, sakāḍawnāt-t
 Ağmoḍ wa n-ātri as hās-ābôknāt, || (CF ətri ?)
 Lānen tamālla, Yālla 'ṽr-ēnāt. || (mieux: yār-ēnāt ?)

532. *Une femme des Taytoq (sāyānin).*

1850(?) - Āmma āgg-Āmāššāhawi (1830-1900) (Ifoyas/Ažžār)

As əd-fālāy ebären Taytoq,
 Nāk asāwaḍ-in tewāy-t təbroq.
 Ənnār hā ātuġ, ehäre (ā)ddôbeq-q:
 Anəsləm-in a d-əs-ṽlā lēq-q.
 Atlay wār-əffilāy āzzūkkeq-q
 Edes n-āhän wa-näsän, sīwsiq-q.

533. *Souhait d'être répudiée (sāyānin).*

1860(?) - Une épouse de Xātaman āgg-Ālhaž-Žābbor (1835?-19??)
 (Imānyāsātän)

Nāk akārar a nāyāy sāṭṭāf:
 Āhlälāy ad yārtāk a nāṭṭāf;
 Əlsēy kāraḍāt, nāyil nəzzāf.
 Tikra wār-e-nakār, et təkšāf;
 Deran, nāsīdarän as nəllāf.

534. *Contre les femmes orgueilleuses et impérieuses (sāyānin).*

1870(?) - ṽabd-Ənnābi āg-Yāli (1835-19??) (Ifoyas/Ažžār)

Tunte wār-e-nahār amkəylal
 Wa foll dəy-i-saggāḍ əs-tfulal,
 Tāls tekāmest, nākkāneḍ niylal.
 Ālḷahiy ənnār tāmôs aylal

Yätkârān ax ən-tlāmen yffal,
Kud wār-yāzed, nākkāneḍ noġāl.

535. *Ambassade chez les Kel-Yāla, pour leur réclamer des troupeaux raziés par eux aux Kel-Ažžār (sāyānin).*

1892 - Yābd-Īnnābi āg-Yāli (1835-19??) (Ifoyas/Ažžār)

Ec šet-Yāla, ti lānen ālkaš,
Āqqimāy a dd-əġmāḍān muyas:
Īġbāsān, āyhālān akənnas;
Wāla ar āmahdal wār-yhe ul yaš,
Taɣlamt wā-has-təġġāh isəkmas. || (< -təġġāh impf.int.nég.)
Āsdākkālān tellāmen d-əmnas,
Oyyān-tānāt zāynāt amānnas;
Toqqert sāwa-tāt d-āġef n-obnas(?). || AJ obānas ?
Āmōsāy aḍhan, wār-yhe ālbas;
Lēy əžžāwāyžatān wi nəflās
Īt-thəll wār-ytātṭəf ar nāk yaš.
Nāqqān tārik foll əmis, kām yaš,
Nāsīġān i-bakkān; əntumas
Hund Atāġa wendāy ən-Foḡas.
Awen tāyārd tuksāḍa n-tnāqqas,
As d-əġmāḍāy foll-kmāt əntumas
Hund əntāneḍ wi ġānen tiḍmas;
Təswāḍmāt ed-laḍḍāḍāy timnas,
Ed-ārməsāy awāra daw ma-s || (CF awəra ?)
E-t-kaggāyāy tānnād ^Dawāqqas.
Awendāy as e-yāġ, ordēy-as,
Nāk ət-tākunbut nāmīsārḡas,
Nāssīxrām āššašān ət-tġulmas,
Awal n-āmi-hin wār-yġe allas,
Ākal n-Āmahāy xārām foll-as
E-t-nəzzāy ytarām-i-dd unfas.
Kut tənnāmāt: “meddān inəflas,
Olān, wār-āzmāzlayān tiddas.”
Ti n-ukšāf, a ġey dāy, ən-niblas.

536. *Après le combat de Yat (ȳl-ânäy Yällä)*. Cf. no 27.

1874 – Abäkkäda äg-Kälala (1840-1890) (Orayän)

Tamäṭṭäräylalt, äyy ättäwäswis;
 Yaym taġġ-iy isəttəba n-āzarif.
 Awendäy an nəzz̄y nārməs amis,
 Ham-d-ärräy a 'yglän dagg äġändis. || (lic. = E-ham-d-ärräy)

537. *Combat de Täñhärt (säyänin)*. Cf. no 27.

1875 – Abäkkäda äg-Kälala (1840-1890) (Orayän)

As d-äṭkäläy Tängät(?), yġâ fad.
 Hêy adārih ən-tlāmen d-əlġaḍ,
 A dd-əġmäḍäy foll tädiwt n-Axmad.
 Ĕng-en tākubbert wāla abäkkäḍ
 Ta tamälän foll kārāḍ hənkaḍ.
 Oḍän Mānan, äfrären əgḍaḍ.
 Nāk əggädäy foll Äsämmäswaḍ,
 Tiləlləmun-t həbbän i n-žuzab,
 Ässôläyāq-q ayār. Ȳzzäy fad.

538. *Retour du combat de Täñhärt (ȳl-ânäy Yällä)*. Cf. no 27.

1875 – Abäkkäda äg-Kälala (1840-1890) (Orayän)

Arəġġan yästängär-i s-äreġraġ.
 Ĕnnär t-äddôbey, äkfāq-q äsaraġ,
 En-nəkkəs emāñhi s-äxāraraġ
 Ȳmsälän, ynaqq-anäy s-äheray.

539. *Protestations contre les pourparlers de paix après le combat d'Uğmeçän (säyänin). Cf. no 27.*

1877 – Abäkkäda äg-Kälala (1840-1890) (Orayän)

Xärâm-iy äxx yñhän əlyafyät
D-oräy wäla kud yämôs tadräq,
Wär-ğenät äššet-Yäla ässaŷät
Täkkûsät, yäzzâğ ätu foll-snät,
Täqqäd täfuk tinkäben-näsänät.

540. *Ruse de guerre (yl-ânäy Yälla).*

1878 – Abäkkäda äg-Kälala (1840-1890) (Orayän)

Šäddab əd-Buhan əd-dägg-Ämällal,
Yas-in əkneq-qän azəmməhəlhal; || (lic. = azəmməhəlhal pour la rime)
As əssəträmäy Lilli 'ağriwal
Yimməzzäy əd-kärtəba d-ämawal.

541. *Dassen wält-Ihämma(?) (häynäna).*

1892? – Männäma(?) äg-Yäli (1840-19??) (Ifoyas/Ažžär)

Tiçeden, ta n-äbäydäğ täny-anäy;
Ȳssän Mäss-inäy as täqqäd-anäy.
As nätkäl Ayänan zanählamäy,
Amis yähewäğ, ynnâ: “ ’äyy-anäy!
Uyul tässänäd as ylzâm-anäy.”

542. *Les Kel-Yäla sont ridicules: Toujours ils cherchent à prendre le bien d'autrui (säyänin).*

1895 – Männäma(?) äg-Yäli (1840-19??) (Ifoyas/Ažžär)

Yäbbiyyän as Kel-Yäla saşsen:
Ak-ahäl əğmâyän a wäl-len.

Lân Bəlwəyän tellämen dānnen;
 Ättäfän əlğalbän əsxānen
 Ǝd-šet-wälät-Bāgzän ohānnen
 Sawalnät ihäylälän wālnen,
 Wār-e-yhəl ar wi tən-əzzāynen,
 Nāk əd-bārađän tənät-hālnen.
 Ǝggatän əs-thəll-nāsän, sansen,
 Ti-ndin ən-märāwän əhwārnen.

543. *Justification (säyānin).*

1880? – Ibrahim əg-Yäbdəlqadir (1840-1902) (Ifoyas/Ažžär)

Meddän dāğän, lammädän tehək || (mieux: dāğän | CF lammädän
 erreur)
 Nāk äqqäläy-d yor hānan tebek.
 Yğ-c ,əmis, okālän man-net!
 Nāqqäl äzalla, wätäq-q s-äyet:
 Ykka esawäl, tamāğint ykn-et:
 Dimardäy, əğmymät-i tiset!

544. *Reproches à Xažən qui s'est laissé razzier sans faire de représailles
 (yl-änäyYälla).*

1870? – Sidi-Moxämmäd ägg-Ämumən (1840-1895) (Imänyäsätän)

Yämmut ti-k, Xažən, ma rēd təzoli?
 Tewāyät-tät bānnan dāy kälufi(?).
 Tämehäy təđəggalt, tīyar emi,
 Sibənbuy ikassän dagg äxawī.
 Nāk äqqimäy ar ahäl wa n-litni,
 Ǝğey terzəmen, nārmäs-d əmali,
 Nəlləbbän-as a ley dāy təzoli.
 Wällahi! wällahi! ee Ləqqwari! || (< ar. Ǝlqəwari NPL)
 Ağəlset taydäy dāy ed-yäğ əmn̄y, || (lic. = e-yäğ ?)
 Wār-ğe təmättant wār-yhe äfässi!

545. *Ne me touche pas! (säyänin).*

1891 – Sidi-Yäli äg-Kussa(?) (1840-19??) (Ifoyas/Ažžār)

Wällahiy! ee waräy-in eri,
Ku tt-yäḏäs ar tiwləla d-chi, || (micux CF: yḏäs)
Meḡ tahle ta t-təkkät äššil-i.

546. *Voyage d'ambassade chez Eäbidīn bən Sid-Älkuntī (säyänin).*

1894 – Sidi-Yäli äg-Kussa(?) (1840-19??) (Ifoyas/Ažžār)

Änn-as y-Ämastan d-Äfunəkki(?):
As hanäy-in-tänḏäwäm, mani?
Ewäyäy ewelän yäqqäd-i, || (micux CF: yqqäd)
Ġeḡ emäner-in Äba-Xämmu.

547. *Mon chameau (säyänin).*

1870 – Dəwwa äg-Bäxäd (1845-1895) (Iwärwārän)

Ma foll ärēy tamäḏint-ənnet,
Ar Ti-n-Käraḏät d-ähoḏ-ənnet
D-I-n-Äfälählah d-ägede-nnet? || (AJ: eḡedi)
En näḏḏäh ed-awnäy eri-nnet,
Nəsəmmətəl foll ärori-nnet.

548. *Contre Bā-Hammū-əl-Anṣāri bən Eabd-Əssalām (yl-änäy Yälla). Cf. no. 205.*

1870 – Moxämmäd “Zulu” (1845-1900) (Ihäḏanarän)

Änn-as y-äšardan: äyy-anäy, e-wad!
Ed wär-tämösäd u-Yat wäla Arab,
Wäla amäyid wa yḡäsän däḡ əmḡad.

549. *Combat contre des Arabes du Fazzān près du mont Kisan(?) (häynāna).*

1892 – Šānda(?) femme esclave (1850-1899) (Ifoyas/Ažžār)

Imzad! oseq-qān afälla n-Kisan(?);
 Ēswān ax ən-tlāmen, əksān isan.
 Nəkf-en allayān əlhāmnen d ogdān;
 As tən-nəkfa ätūw, əs-tyəmmar ənsān. || (micux: nəkfa (ä)tūw ?)
 As ġa dat-āmud yewäḍ-əd Sārhan;
 Nəssəns-as nək d-ämāqqar-in yxsān.
 A ytağğ ähāl n-äfud, əngā a tt-yārnān,
 Yässiktān wa n-Bādār n-ələnbəyan; (+) || (lic. = ələnbəya)
 Wällahi, ənnär d-əsān nogdā meḍan,
 Ku hin-noyya wāla asätfār ynsān!
 Bāššan oyyey-in amyār-in hi-yrān,
 Gogi yārrīzḡ äḍār, Xādul yäydām.
 Nəggat əs-ti n-tābent eri d-elyan
 N-Arab yolān täyore d-ərrumman;
 Yğār Wa-n-Teti əḡḡa-s n-Əttintam(?)
 S-allay ylhāmān ylān tehādde;
 Ku has-əkney s-äfus-in teğere!
 Tamättant wār-tāmos arid, təll-ê;
 Taylamt a ytakāsān y-aləs tekle;
 Tīzar-as s-Āns-Iğəlmamān, təll-ê
 A has-tūmas dəy eri tewäyne.

550. *Isolement parmi les étrangers (häynāna).*

1895 – Gogi äg-Yisa (1855-1898) (Imānyāsatan)

Yokāl ere yāmōsān yas-ənnət,
 Yhā äddunāt, wār-yhənnī wi-nnet.
 Iy ynnān bahūw awen, yāqqaymet
 Yākk əssayāt wār-əyhedān man-net!

551. *Chant de pâtre (häynäna).*

1890? – Visa ägg-Äwänzäg (1858-19??) (Ihäḍanarän)

Imnas-in wär-kärrəfän, wär-təlwiyan, || (micux: Imnas wär-
 kärrəfän; une syll. de trop)
 Əggädän dəy tļämen hân əskiwän. || (CF Əggälän erreur)

552. *Femmes, n'aimez pas trop vos maris (säyänin).*

1885? – Faḍima wälät-Əlmädäni (1860-19??) (Ihäḍanarän)

Ti togəzät wär-täre afəlləs
 Wär-ge axäläd foll tära n-aləs.
 Nāk näyāq-q ahändiy as nəlläf: || (< ahäl-ändi)
 Wäla edäwänne, wäla amuqqəs,
 Ar: “sikk əsala-nnäm, ənkär d-əs.”

553. *Les morts de l'Immider et de la Təfädäst (häynäna).*

1900? – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Ahändin d əsdäwännen ədrarän, || (< ahäl-ändin)
 Arak yğa təkunbut əd-gerän,
 Ytumas Ayälom imawalän, || (Äyälom ?)
 Äššaš egedəy yllän dənnəg-sän, || (AJ egedi)
 Ahänfus wa n-əyil Ti-n-Uñhägän,
 Tehälge derəy ar Imhəllätän;
 Älbaroḍ, Egäleḥ a dəy t-əknän;
 Tisəllelen(?) ätu wa salfaḡän.
 Tennerät(?) halləy-əd, təlsä ifərrän,
 Ziyəmmuh, nakkäh-əd serəy d əllän;
 A has-ənnän Bärəyḡayän: “səntəm!”
 Taddän-tät əs-ļäman a tän-təksän;
 Tihukken wätnä-t-asän gəngatän;

Tässîgğa Ti-n-Tāwafa ġer-essān.
 Udan(?) yssənkār-ədd ibadrahān;
 Tafāzrit ta n-tāmāṭṭ a ytidawān.

554. *Taxunšakit wālāt-Yali (hāynāna).*

1900 – Moxämmäd äg-Yāli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayān)

Arəgğān, əswārəq-q-idd imriwān
 D-awa dd-əknān nādān yor ^YGərzawān
 Əd-sāṭfar n-əlhärer əd-hwewārān; || (micux AJ: əd-hāwewrān)
 Nāsdakāl-t-id s-āhal əd-māzzayān.
 Awnaf ylan māraw elān d-əyyān
 A tagğāy i-wālt-Yali, ta s ənnān
 Wār-tole d-a yğān emesi y-udəm.
 Aḍu-nnet əlməsək meḡ əlyudān
 Ət-teydit ta wār-ādḍisān fassān, || (= ^Dteldāṭṭ, ^Wteldəṭ)
 Wi ġarrāznen y-āmawaḍ āndārrān.
 Tāngəḍ y-ere s tāt-əkfān əmyarān!
 Yl-ēt yšaggād-as ġer anarān!

555. *Contre Visa äg-Tāmaklast qui l'a pillé et menacé de mort (yl-ānāy Yālla).* Cf. no. 556.

1902 – Moxämmäd äg-Yāli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayān)

Tafləst wā-t-təlle; tidət wāla a hā; || (CF tāhā donne une syll. de trop)
 Āṅṅātma-k, wa yğānnen i-ma-k wālt-ma, || (lic. = wālāt-ma)
 E-kāy-yzəzzəbbət, yğəl yāğugğā,
 Wār-yākkul as kāy-təkša tāwiwa.
 Yāttiw-in teməṭ d-a d yohār awsa;
 Yāssôf-et, tebbezt əyyāt n-ānālla.
 Amāylol Mäss-ināy wa n-āfālla
 Əd-ğitān n-āgg-Adəm ku tān-yāla.

556. *Combat de Tēt (hāynāna)*. Cf. no. 555.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Änn-as i-Kel-Yäla wi-ndi n-mənhağ:
 Ahändi n-Tet yämôs-awän madağ. || (< Ahäl-ändi)
 Täqqim təššəm-nāwän dendäy todäd.
 Äg-Yotman dəy täyāzzit yärnâ igdaq,
 Nəstāq-q a hanäy-ŷğmäđ hund udad;
 Yättiw a Ƴtağğän emesi t-thəkkađ,
 Yändāw ekārhäy-ənnət əd-sənğaq.
 Šayät, tännim-tän-in i-ti n-imzad!
 Əkkey eya-nänäy, nuf əlmurad(?), (+)
 Ğey Koṭnes dagg əyil, sas(ä)bi yužäd(?). (+)

557. *Combat de Tēt (säyänin)*. Cf. nos. 263, 556.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Änn-asnät i-ti hänen ^DÄğdäm
 Ət-^DTmäžžäroren(?) d-äyäf n-^DAllän(?):
 İləs wär-e-’ysit iğitän.
 Amässära yewäy ibuysän;
 Təğğət tämättant dəy a tt-yosän;
 Toyyäm təğana-nāwän təträm,
 Wätän-tät Arabän əs-kallän;
 Təğğäh täwete Təwîrafän;
 Mäss-is yāmos foll-as Ayrəbbən
 Wa hän məraw buysän əd-əyyän; || (lic. = d-əyyän; buyəsän d-əyyän ?)
 Toled d-Äžabbar äfus, ənnän.
 Sidi, tämañheq wäla a he-t(ə)kən;
 Näk əd-käy, a hanäy-ŷkkāsän
 Dəy bahüw, en-nəzzəl awa yğän.
 Ärneq-qäy ahändiy ət tosäm: || (< əd prép. | CF Part.orient. ?)
 Odädäy ul-in, nəsinäkmar,
 A dd-əğmäđän wi n-äyäf nəžžän;
 Ärreq-qänät foll ämäzzäydär,
 Mäss-inäy, ənta a tän-ŷkmäsän

Iman dāy ägg-Adəm, ewa (ə)llän.
 Tənkār tākat ɣor-nāy əd-ɣor-wän;
 Ässewälän ɣor-nāy əlwəžhän.
 Təknām dāy ədrarän edäyän; || (edäyyän ?; ^wwedäyän)
 Tohäläm ad ärtäkän ɟarän;
 Täksôḍäm atärməs əs-faddän.
 Ahändiy allayän äxrâkän || (< Ahäl-ändiy)
 Ət-ti n-täbent; mi wätäm sār-sän? || (CF twätäm ?)
 Ännät-tän-in i-tähiläggän
 D-a 'yṣwārän didiy ifassän!
 Änn-as: “wār-e-yaləs awa yḡḡän,
 Tälko n-āwadəm wārän-yähḍär”, || (AJ: yähḍär, CF: yähḍär?
 yhhḍär?)
 Hak-tatäbat s-ehḍ i-buysän.
 Kut toläsäm deräy ar azän, || deräy temp.
 Nāk e-dd-ärräy sasäbi d-meddän,
 Nəstâq-qāwän deräy ar Ayär!

558. *Combat de Tét (säyänin)*. Cf. nos. 263, 556, 264.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Bärrär n-ähäl wär-yāmos älyar, || < bərrär | AJ əlyar?)
 Y-ägg-Adəm yssänän ylä ^{wy}amyar. || (lic. amyar = “réflexion”)
 Tənnət-tän as təksänäd tiswal
 Ən-sasäbi yätkâr ätu n-kufar. || (mieux CF: sasäbi ytkâr)
 Tärnu-nänäy təḡḡäh-ak azyar.
 Tättiwäd a ymassälän tiñhar
 D-a 'yḡḡəlen yätkäl Ikənbar,
 D-a 'yzzäyän Tefädäst d-Aḡrar,
 D-a yosän Ahohäy əd-bənkār,
 D-a yḡḡän dāy Ulawän asihar.
 Ässofäy ed-ämmätäy nəstâr
 En-nahəl əstāyän-i nārwäl.
 Wi-ndindäy əntazäm itəfran,
 Tadräq wär-e-tänmähal d-ədrar.
 Tidət təzéd, bahüw yṯismam.

Näk wa tän-ŷynnän nämîsahar;
 Tağğäy y-älelli tära d-semyar;
 Wä-t-yəddäräy kud wä-hi-yəzzar.

559. *Combat de Têt (säyänin)*. Cf. nos. 263, 556, 264.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Tähûläm-in ti länen imzad!
 Səstənmät əd-Sidīy-äg-Şəddab,
 Ahändin əd nəmmənäy ma ʔtağğ. || (< Ahäl-ändin)
 ŷnağğär iblalän, ʔşahad;
 Yohäl, ʔymmär tağgana ʔyntağ. || (mieux Yohäl ?)
 ŷnsa dəy Utul, wär-ʔle əzzad;
 ŷkka Ifädaniwän ʔh-ê fad,
 Tiğləlləwin dərən-net ʔsasad, || (une syll. de trop; rayer -net?)
 Äyy abärağ ʔor hənän, ʔşşäd!

560. *Combat de Têt (säyänin)*. Cf. nos. 263, 556, 264.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Anänbo, yäbbuggät a tənned:
 Aməzzən ʔlâ ažämil wa ğey!
 Wärgəy käy, ahändīy ət təgled, || (< ahäl-ändi | < əd prép. | CF Part.
 orient. ?)
 Led əlžəmat, təkfäräd, tənned,
 ŷkäf äyäf, tattäd a wär-led; || (aussi: wäl-led)
 Ənnäy-käy, ahändīy ət tosed, || (< ahäl-ändi | ət < əd prép. | CF
 Part.orient. ?)
 ŷsäl wär-ʔsel ədär, təzred?
 Ta n-erk-əwadəm wä-täd-d-ətrey.
 Talya täyärđ ta wär-əddobey,
 Yûf-anäy e-tät-näğ əssôhey
 E-hi-ʔəğin ta wäla dd-əkkêy,
 Əmməzzäyäy d-əzzäbu wa ley,
 Nulu t-täləqqe wäla a ğanney.

561. *Combat de Tét (säyänin)*. Cf. nos. 263, 556, 264.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Änn-asnät i-ti hänen Ažžär,
 D-a ȳkkän Ižawatän əd-Dedär(?), || (mauvais mètre)
 D-a ’yzzäyän Tefädäst d-Ədmär,
 D-a ’yğgəlen dəy Təğant yätkäl:
 Ləyətmät i-Sidīy, as yärwäl, || (AJ: läyätmat)
 Käy abärag-ənnäk ȳssənçär.
 Toyyed tärük esäwi n-enyär
 As tätkäläd wätäd cyäryär.
 Näk wa tän-ȳnnän näsînäkmär;
 Lêy əlžämat tazzänen adkär;
 Lêy sasäbi s kannäy ayəmmär;
 Lêy tākoba s tağğäy əlmänkär(?),
 Tağğäd d-äyär, siwləlit ačär,
 Təkann y-ämäğgeğär asənsär;
 Awendäy ȳmdä wär-yäqqussär.
 Ännät-tän-in a ȳlän ekebär!
 Ənkuttüw a ’yngəçän yärsäm,
 ȳlä ikäçawatän ȳggat-tän! || air de violon
 Wär-əssenäy en-nəğmäç nəstär, || (mauvais mètre)
 Mey en-numas foll əlus aqqär.

562. *Combat de Tét (säyänin)*. Cf. nos. 263, 556, 264.

1902 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Käy wa wär-yäzzədhär i n-tnorfaç, || (mieux CF: wär-ȳzzədhär)
 Nâyäd tähiləggän ət-thəkkad,
 Təggat s-əfus wa n-əyil imzad;
 Léd säyänin tawäyän läžwad;
 Léd əlžämat täçhärät tähhaç;
 Léd ti n-täbent ȳkna änaç təkräç:
 Təgled wä-s-əs-wetäd i n-tnorfaç; || (CF -twetäd ?)
 ȳğa tağana-näwän tiswaç.

563. *Tamu wälät-Ba-Yäli (häynäna).*

1905 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Wa foll əngä ənnəgab ar äššašän,
 Wält-Ba-Y(ä)li salläy-as dəy məzzayän.
 Tewäç tisällät-ənnət ikallän,
 Tosa Baxar-Əly(ä)zal d-əlborän. || (micux: Baxar-(Ə)lyəzal)
 Kud hâ Ahnät, hân hânan I-n-Orayän,
 E-tät-näkk foll əmis hi-yätkälän,
 Ägg-äkköz dendäy əd tugdun senän,
 Yäffukkär dəy hâlan əd-sikilän,
 Imzad-ənnət bähâw mey i mällän,
 Wä-has-e-näg temert n-erk-ilyitän,
 Yässôla edäg n-äsrer d-wa n-əblälän, || (CF əsrer ?)
 Yädân wan nayäçan, yhä isäryän,
 Wä-tt-yäçes ämäsen n-erk-aytadəm.
 Ed-äyyäy wa n-Hälamma i n-tfadiwen,
 Akwa yällibbän-as ar tmäzzuğen. || (lic. = timäzzuğen ?)

564. *Désastre des Taytoq vers Sagyət-əl-Hämra (häynäna). Cf. nos. 168, 405, 565, 566.*

1906 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Asikəl waräy a ynaqqän s-älhäm!
 Ysdäw-sär-näy-d äğut ən-medranän:
 Aytma, wiy əglänen wä-dd-äqqelän!
 Wä-dd-e-yas a wär-yğe Wa hi-ylän.
 Tallit a (ə)kkän wär-əswen imassän.
 Əglän a dd-əğmäçän foll məzzayän;
 Yolâ sär-sän äğef əd-nəlluğän,
 Wä-tt-ylle ar tetäyät əd-bäggörän.
 Əsley ağim n-amağor a wätän;
 Əğğarän ti n-ähäyläl, teğarän;
 As yğa almäz märaw meddän d-əyyän
 Ämman əmdän, wä-tt-ylle iy yddärän.

Ënnär däy taggädäy, lêy ifrawän!
 Ed-sədwäy e ylla ämawaḍ, nas-iwän
 Ässayät tendäy ət tämsänkaräm,
 Nəggat əs-ti n-täbent eri d-zerän,
 Äknäy-ədd a yyhädän däy sikilän, || (AJ Äknäy-d a yäyhädän ?)
 Wä-hin-e-nasär ar wa yämmutän,
 Yäl!la təsurfäd-as däy bākkaḍän!
 Näkkunan, esəm-in wä-t-təssenäm:
 Əgmädäy-ədd Əšš(ä)yanba d-häggarän, || (AJ mieux: Əgmädäy-d
 Əššäyanba ?)
 Oḡḡey d-Äg-Ti-n-Äkärbas deh iyän.

565. *Désastre des Taytoq vers Sagyət-əl-Hämra (häynäna)*. Cf. nos. 168, 405, 564, 566.

1906 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Änn-asän y-Ärrägebat: teğedit
 D-Əlyäkla, säxrəmät d-əs tayimit!
 Ayətma, wi wär-e-nitaw däy hik!
 Ere ’yddärän ylä tasitit
 Yos-iwän dendäy əd ġammäḍ Tätrit! || (dendäy temp. | CF Tətrit ?)
 Ad yämzänkar ätu, lêy telellit
 Tazayət ta tağğät aduf tafändit.
 Äqqîmän san-näwän tatt-en täysit! || (CF təysit ?)

566. *Désastre des Taytoq vers Sagyət-əl-Hämra (säyänin)*. Cf. nos. 168, 405, 564, 565.

1906 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

İğnan yrû tamäwen, tağğän; || (mieux AJ: yärû)
 Ere s wär-əmden həḍan ysläm;
 Mäss-inäy a ytağğän ärrəzyän(?), (+)
 Wa ynaqqän ere yänîkälwän.
 Sänatät tmärwen n-ähäḍ d-əyyän
 Əkkän-tän ärgəhän əs-ḍarän;

Yättiğär a län däy abalän;
 Ozârän, yğğót täläh(?) foll-sän; (+) || (< ar. palğ, dial. tälž, tləž)
 Äzzad wä-d-əs-len wäla a (ä)ndärrän;
 Ad əğmäđän wəyyəđ əddârän,
 Əlxämdü-lilla y-häma foll-sän!
 Yädläm-tän ere tän-yärgämän. || (micux CF: yrgämän)
 Wi (ə)lləyätnen isälan, ma ğän?
 Wä-tt-ylle äğän däy wär-əğmeđän.
 Ak-ahäl ändâwän-i meddän,
 Äqqîmäy, ätkâräy ibuysän,
 Wär-təššəkäy tayära foll-sän.

567. *Käšuni wälät-Yali (häynäna).*

1906 – Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is” (1870-19??) (Orayän)

Ewa t tewäđ Käšuni, tiđeđen,
 Eket ta tälläfat wä-s-əs-tässen!
 Eket ta täđdähät däy təylamen!
 Eket wa yäktäyyen əs-tkobawen! || (CF wa 'yktäyyen ?)
 E-dd-asin nəsləmän wi ğammäyenen
 Yor Yalıy ihänan wi karräsnen;
 Ängäyša laqqädän-tät, zawählen;
 Täsnäfrän abärađ wa n-tənfusen:
 Ku hi-täsmäđrän awen, wä-t-nəksen.

568. *Contre Täyäyşat wält-ÿbdäqqän (säyänim). i (ÿbdäqqän ?)*

1880 – Auteur inconnu (Ažžär)

Ax ən-tlämen ənnär yşawar
 Särho, yrow e-tt-əlləyun mähwar. || (diphthongue: hoyrow; AJ ho
 yärú?)
 Sass-e Täyäyşat wä-tt-yhe əfrar,
 Wä-d-əs-äkkulän wäla ibykar.

569. *Menaces contre des Arabes du Fāzzan (hāynāna).*

1890(?) – Auteur inconnu (Ifoyas?/Ažžār)

Uyul n-Āddāhrāt(?), ul-in wā-tt-ȳre,
 Kudba-t āzmāzzāyāy y-Arab timme;
 Ȳkka Targā yāyyîwān d-əs tenāsse, || (une syll. de trop; rayer d-əs ?)
 Tāqqîm ma-s dānnəġ-əs kann-as tele,
 Təġanna: “ ’āttāma-hin wā-tt-ȳhe;
 Yāqqâl y-āssayāt-ənnet, wā-t-tosc.”

570. *Menaces contre les Turcs (hāynāna).*

1895(?) – Auteur inconnu (U-Ġanāt ?)

Ānn-asān y-Ētturək ət-Taraben:
 Nākkunan ewāḍāy Tirāzyaten;
 Āddêwāy ət-tādiwt ən-taggaḍen
 Kuttunen tesāwālt ən-tmawaḍen,
 Ġānāt dāngəlatān, ġānāt tisyen,
 Ġānāt tisəggəwar ət-təsyalen, || (AJ tasəggəwārt/tisəggəwar)
 Ēlsānāt ti n-Kāno t-ti mällolnen,
 D-əbroḡān wi n-Tāwat wiy āynaynen.

571. *Contre Axāmok ägg-Ihāmma, qui avait razzié les Imāqqeryəsān (hāynāna).*

1896 – Auteur inconnu (Ažžār)

Ȳñh-ak-ak! Axāmok ägg-Ihāmma!
 Kārgā! wā-kāy-ȳzahəġet Yālla!
 Ma he-(ä)ġāy? ti n-wāran-in a d ȳgla!

Poésies des Kel-Ədyay

nos. 572-575, à l'ordre chronologique de composition

Les poèmes de cette section ont clairement été transposés
en dialecte tahəggart, ce qui cause sans doute
les problèmes métriques annotés.

572. *A son mari, au sujet de Mosa ägg-Āmastan*

Mètre: - - | ˘ - - || - - | ˘ - -

1895 – Lalla wält-Illi (1870-19??) (Kcl-Təylit)

Änn-as y-Ättäyyub: äba ti-k! əǧru:

Mosa ägg-Āmastan, wä-tt-ylle a d yolâ;

Abărăđ ändärrän, yänhäǧǧa t-tmulla. || (une syll. de trop; ^DAlyad
ändärrän ?)

Edäg wa 'ȳra dāy-i 'e-tt-yǧr̄w

Lalla wält-Illi(?), 'onta a tän-ynnän.

573. *Amänna wälät-Sädada Mètre: säyänin? (selon CF spécial à l'Adyay)*

1890(?) – Auteur inconnu (Adyay)

Ahändiy as ewäḍäy ta nrâ, || (< Ahäl-ändi)

Ta s ḡēy tāra ta n-wāla-xāwla,

Awa (ə)nnäy ymdâ təššāk tāra

Ta ḡey dāy ul-in iy-Ēttāqwa; || (iy forme inconnue ^{HD})

Wät-tole t-ta nəǧâ y-Āmänna(?) || (mauvais mètre)

Tämīlāwlāw timme, təsaṣsa.

574. *Épigramme et défi contre un rival heureux Mètre: säyänin*

19?? – Auteur inconnu (Adyay)

Nəksa awätay s-äbätey d-argāǧ.

As hi-täsîsayämäd s-imḗad,

Wär-ḡey tāǧulmust wāla izählag

Ēd-korēy, ar ti n-älām n-udad.

Kud amǧār-in a tārêd, e-wad,

Nāk wa ȳsasäǧǧalän abäkkad,

Wär-tiyräy ar i n-älām n-älkad,

Yñhän sānatät t̄lämen n-əlǧad.

Kud amġār-in a tārêd, e-wad,
 Ifsas-sār-i-dd, et-tāġād tirhaḍ(?),
 I n-tāzzəfawen n-ābällängaḍ!

575. *La femme au méhari blanc* Mètre: - - | ˘ - - || - - | ˘ - -

19^{pp} – Auteur inconnu (Adyaḡ)

Māssa-s n-ābāydāġ, bahu wā-hi-ḡhe,
 Daw ^DBəzzəg(?) ənhā tel(ă)ġāzt d-āloḡa || (une syll. de trop; hêy
 telāġāzt ?)
 Wi yāskālalāf ənġi s-tāzode,
 Akəd mādārsalān wār-he tāwəkke, || (une syll. de trop; sāl tāwəkke ?)
 Āzharāġāy d-əs tawraq d-āfoda,
 Ak-ahāl ḡġān ārreḡ-qāt agna;
 Nāwlākwalāk-kāt əs-ti n-tāmālla.
 Wā-hi-kām-e-ḡkkəs əyyān ātukla(?).
 Nāk aləs a (ə)nnaqq, oyyeq-q wār-ḡška, || (^Dwār-ḡška = ^Hwār-ḡške)
 Tamānsawāy d-əs a ġēy y-ākukra(?).
 Lēy tiḡābaten ti ḡwāt ātukla(?);
 Zakšey foll anu tesəmt d-āhara,
 Wār-nəzzəñha iman tiwse n-āsaka.

Liste des auteurs

A l'ordre alphabétique des consonnes radicales
Les chiffres indiquent les numéros des poèmes

Hommes

Baba äg-Tämaklast 113, 114, 115
Bab-Äxmäd ägg-Äbäde "Bäxxäd"
169, 170, 171
Badi ägg-Oyälla 71-75
Ebäde ägg-Akšam 81
Ebäde äg-Sidi 478, 479
Bägga äg-Fəriži 182
Ba-yäli ägg-Ähär 489, 490, 491,
Ebbäh ägg-Ämmäd 141, 142
Ba-Hämmu al-Anšäri bən-Əäbd-əs-
Səlam 200-205
Abähag ägg-Äg-Mänsuyi 59
Äbbäki äg-Buxen 58
Äbbäki ägg-Älxaž-Äxmadu 84
Äbbäki äg-Sidi-Əlxäbib 184-187
Buken ägg-Ägebət 445
Abäkkäda äg-Kälala 536-540
Bäkutän ägg-Əlmeçda 429
Bäkkäta ägg-Ihämma 256
Bällo ägg-Ämastan 234
Abällähoh ägg-Umiläk 151
Äbilbil ägg-Änyrobu 329
Ubbana äg-Yäbdəlmälək 62
Bunçama ägg-Əlçaləm 382
Ibrahim äg-Yäbdəlqadir 543
Barka ägg-Ähütayäl 117, 118, 118
Äbazza äg-Məxəyya 376, 377
Ebärzäwel ägg-Äzäbbädah 134
Äbbas ägg-Ägg-Anna 190
Busif äg-Ba-Jälud 486, 487
Bätta äg-Dukka 301
Bäyka äg-Mummu 394-399

Idda ägg-Äxmäd 25
Adägom äg-Sidi. Yäli 378
Adägom ägg-Äwänzäg 420- 424
Dukka äg-Xämäydu 132, 133
Dänbälo äg-Moxämmäd "Dänbälo
ägg-Wa-n-Gađi" 217
Dəwwa äg-Bäxäd 547
Dəwwa ägg-Ägg-Eklan 150
Dəyay ägg-Äbäde 116
Afäkom äg-Bukka 108
Fändö ägg-Ämänni 285, 286, 287,
288
Fätani ägg-Älämhok 107
Ägg-Ädda äg-Tämmat 194
Gogi äg-Visa 550
Ägg-Ahnät äg-Yali 145, 146, 147
Ägg-Eklan ägg-Änyrobu 55, 56, 57
Äg-Mänsuyi äg-Täyälif "Tämbärori"
76, 77
Äg-Säyada äg-Täšša 419
Tugni äg-Kafi 80
Aggor ägg-Oray 289
Ägg-Išši ägg-Əlkunti 26
Yäbda äg-Bušän 181
Yäbd-Ənnäbi äg-Yäli 534, 535
Yäbdəlqadir ägg-Älxaž-Sidi 143, 144
Oyälla ägg-Əlkunti 22
Asäqqamar äg-Moxämmäd ägg-
Ämmu 312, 313, 314
Ayrəbbən äg-Kälala 530
Visa ägg-Äwänzäg 551
Həlmuti äg-Moxämmäd 179
Ihämma ägg-Oyälla 89

- Ihamma äg-Moxämmäd ägg-Orzeg
 “Atäkäyya” 254
 Hänni ägg-İlmeçda 371
 Hunna ägg-? 78, 79
 Hingü äg-Bəlyas 259
 Ahār ägg-ÿddār 433-444
 Ahray äg-Yali 63
 Ähîtaÿäl äg-Biska 27, 28
 Ekädäy äg-Sämana 60
 Akrud äg-Mosa 188, 189
 Kərukār äg-Dukka 302, 303, 304
 Kənan ägg-Ätesi 372, 373
 Oksəm ägg-Oray 257
 Äkutla ägg-Arab 369
 Əlyaləm ägg-Ämäğor 44-54
 Əlyārbi äg-Bunçama 502-505
 Əlmudässir äg-Mättuk 99, 100
 Litni ägg-Äwänzäg 152, 153
 Elu äg-Buxäyda 507, 508
 Ləwäyini äg-Budäle 390
 Älxah ägg-Älxaz-Äxmadu 109
 Älxaz-çotman äg-Sidi-Əlbäkri 524
 Älxäsän ägg-İkki 66, 67
 Älxosäyini äg-Baba “Xənna” 93-98
 Älxaz-Äbädäwi ägg-Wa-n-Makkät
 “Ewärdän” 172, 173, 175
 Älxaz-Yäxya ägg- Älxaz-Kadi 214,
 215, 217
 Əlyas ägg-Ättaləb 281, 282, 283
 Äma ägg-Äxnuxən 531
 ämma ägg-Ämäššähawi 532
 Ämmu äg-Tisäq 24
 Amdäy äg-Buhəyya 299, 300
 Amdäy ägg-Ämmu 110
 Amçar ägg-Əššärif 61
 Emäyçy ägg-Oray 498
 Mähämmäd ägg-Əmdäy 293-298
 Mähawa äg-Moxämmäd äg-yali 105,
 106
 Mulud ägg-Äbäggi 306
 Mummu äg-Məxəyya 409-418
 Männäma äg-Yäli 541, 542
 Mosa ägg-Ämastan 218-226
 Mosa äg-Moxämmäd ägg-Ämmu 316-
 328
 Ämäššähawi ägg-Älxaz-Äxäsän 104
 Moxa äg-Moxämmäd ägg-Orzeg 292
 Amäxluk ägg-I-n-Thäyyewen 180
 Mäxämmäd ägg-Ibrahim 101
 Moxämmäd ägg-Äbdälla “Afäräq”
 284
 Moxämmäd äg-Gawwa 65
 Moxämmäd äg-Yäli 290
 Moxämmäd äg-Yäli “bən-Mäss-is”
 553-567
 Moxämmäd äg-Məxəyya 449-469
 Moxämmäd “Zulu” 548
 Änaba ägg-Äməllal 206
 Ənbara ägg-Oray 499, 500
 I-n-Fäçwan ägg-Ämmu 82
 Änyändärus 30
 Añhār ägg-Əlxəyar 23
 I-n-Šəkkaç äg-Yali 381
 Oray äg-Moxämmäd 121, 122
 Yärzäy “Akrənbÿ” 19, 20, 21
 Sidi ägg-Äkäräzi 359-367
 Sidi äg-Šäddab 262-267
 Sidi-Yäli äg-Kussa 545-546
 Sidi-Moxämmäd äg-Çotman 260
 Sidi-Moxämmäd ägg-Ämumən 544
 Sidi-Moxämmäd äg-Sidi-Əlxäbib
 “Səwwətäy” 210-213
 Sädada ägg-? 64
 Soçi äg-Šekat 268, 269, 270
 Suçi äg-Sidi-Yäli 86, 87, 88
 Säluki ägg-Oray 311
 Sämuçän ägg-Äšaffawi 480
 Sänber äg-Šäddab 176
 Särki äg-Moxämmäd 209
 ÿššäç äg-Xäbbi 207
 Šekat äg-Moxämmäd 124-131
 Šarnaš ägg-I-n-Tələftišt 305

- Šittu äg-Väbdärräxman 148
 Šittu äg-Saläm 232
 Ätṭābib äg-Māhawa 208
 Ätṭaləb ägg-Əlyas 85
 Ätesi äg-Sādada 154-168
 Täšša ägg-Äg-Säyada 471
 Ättāw äg-Baqāli 497
 Wa-n-Tānere ägg-Älxaž-Mosa 187
 Ewānzäg äg-Äkānesi 308, 309, 310
 Ewānzäg äg-Mäsäyyād 103
 Wa-Ÿnfān äg-Məxəyya 474-477
 Axxu äg-Bäyka 494, 495
 Axxu äg-Mummu 431
 Xəbbi äg-Xafi 68
 Xābbād äg-Dānbālu 112
 Xādidda äg-Xābbād 177, 178
 Xādidda äg-Xamānni 483
 Xāduha äg-Fāndo 228, 229
 Xālifa äg-Māhawa 506
 Xāmmu äh-Bukka 83
 Axāmmi äg-Wagi 183
 Axāmmi äg-Xādidda 488
 Äxmād ägg-Ähār 481
 Xamid ägg-Äfesār 32-43
 Xāmmādin äg-Fākayyəs 291
 Axāmok ägg-Ihāmma 271-280
 Xāmānni ägg-Əlḡaləm 374, 375
 Xāmāydu äg-Sidi 29
 Xənna “Ekādäy” ägg-? 123
 Axānna ägg-Ÿlbāk 526-529
 Xātti ägg-I-n-Šəkkaç 484, 485
 Ezcəwəl äg-Säyada 384-389
 Žäḡfār ägg-Ihāmma 227
 ?? (aləs əyyān n-) äg-Moxāmmād
     äg-Yali 492
- Femmes*
- Tabāçdāwt wālt-Äğāntor 70
 Ebārkāw wālt-Bālāw 235-253
 Bəyyəba wālt-äg-Mosa 470
 Däyyādu wālt-Bālāw 261
- Façimāta wālt-Moxāmmād
     ägg-Älxaž-Äxmadu 392
 Fānkana wālt-Xābbi 191
 Façma wālt-Baxaž 446
 Façma wālt-Ämumən 501
 Façima wālt-Əlmādān 552
 Gagga wālt-Ägg-Akutəf “Tiçaren” 69
 ḡäyša wālt-Ämāššāhawi 258
 Hälba wālt-Əbbāh 307
 Tehāmt wālt-Xāmma 496
 Tihāyawen wālt-Äg-Säyada 406
 Tekādäyt wālt-Ägg-Eklan 195-199
 Tekefəlt wālt-Äñhār 368
 Kəlla wālt-Sidi “Mələwān” 430
 Kənduša wālt-Moxāmmād äg-Kuku
     255
 Kanimana wālt-Orzeg 358
 Kənəwwa wālt-Ämastan 425, 426, 427
 Lalla wālt-Dukka 315
 Lalla wālt-Illi 572
 Tamäḡwant wālt-Xābbi 233
 Taməkkut wālt-Ilašān 230
 Mama wālt-Məxəyya 432
 Amānna wālt-Sādada 135-140
 Nana wālt-I-n-Äbokal “Xalti” 102
 Nanna wālt-”Äkādäy” 400-405
 Sidəyya wālt-Äxmād 448
 Tasāmāçqat wālt-Äg-Säyada 428
 Sāmāna wālt-Mummu 391
 Sassa wālt-Okāšša 149
 Šānda 549
 Tati wālt-Orzeg 357
 Ti-n-Ämesi wālt-Ämmu 90, 91
 Ti-n-Tāmāççuk wālt-Ärəggərog 370
 Ta-nnəs wālt-Mällul 493
 Təššārifit wālt-Məttuk 407
 Tiwäçqāt wālt-Äməllal 111
 Xālifa wālt-Xayki 231
 ?? (tamäṭt-ənnet əyyāt ən-) Xātaman
     ägg-Älxaž-Žābbor 533

Inconnus anciens

1-18, 353-356, 515-523

Inconnus contemporains

330-352, 509-514, 568-571, 573-575

Index des sujets

Les chiffres indiquent les numéros des poèmes

La vie quotidienne

1, 3, 12, 22, 34, 62, 551

L'amour (le violon, âhal)

2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 23, 25,
26, 32, 33, 38, 40, 44, 45, 47, 48,
50, 51, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 72,
80, 82, 84, 86, 88, 90, 95, 96, 98,
99, 100, 102, 103, 106, 107, 108,
110, 111, 112, 117, 118, 120, 121, 122,
123, 126, 127, 129, 130, 135, 137, 138,
139, 141, 142, 143, 144, 147, 148, 150,
151, 152, 153, 155, 157, 158, 167, 169,
170, 175, 181, 187, 192, 196, 197, 198,
199, 200, 201, 202, 203, 204, 209,
212, 215, 217, 218, 219, 220, 221,
223, 224, 225, 230, 232, 235, 238,
239, 240, 242, 243, 244, 245, 246,
247, 248, 249, 250, 251, 252, 254,
258, 259, 261, 271, 272, 273, 274,
275, 276, 277, 278, 279, 281, 283,
285, 287, 290, 294, 295, 296, 297,
299, 300, 302, 303, 304, 306, 307,
310, 313, 315, 316, 319, 328, 329,
330, 332, 333, 337, 338, 339, 340,
341, 350, 351, 352, 353, 354, 355,
358, 361, 362, 363, 366, 367, 368,
370, 376, 377, 382, 383, 384, 385,
386, 388, 389, 390, 391, 392, 394,
395, 396, 402, 407, 408, 409, 412,
413, 414, 417, 418, 419, 420, 421,
422, 425, 427, 432, 434, 435, 436,
437, 438, 439, 440, 441, 442, 445,

446, 449, 450, 456, 457, 458, 459,
461, 462, 464, 465, 466, 467, 468,
470, 471, 472, 473, 474, 475, 477,
478, 482, 485, 486, 488, 489, 490,
491, 493, 494, 495, 496, 498, 500,
502, 503, 505, 509, 512, 513, 524,
525, 532, 534, 541, 554, 563, 567,
568, 572, 573, 575

Mariage (noces)

101, 195, 208, 381, 401, 406, 426, 428,
447, 448, 515, 516, 517, 518, 520,
533, 552, 572

Pièces pieuses

20, 39, 222, 519, 530

Les voyages (méhari)

35, 36, 37, 41, 60, 71, 73, 83, 85, 89,
109, 114, 119, 173, 174, 183, 206, 213,
228, 284, 288, 289, 305, 336, 356,
378, 397, 415, 416, 423, 460, 469,
476, 481, 487, 492, 506, 514, 521,
546, 547, 550

Les rezzous (hostilités)

17, 18, 21, 29, 30, 31, 49, 58, 64, 78, 79,
87, 94, 97, 113, 115, 124, 131, 132,
134, 136, 145, 146, 159, 161, 168, 176,
177, 178, 179, 189, 191, 207, 211, 226,
233, 260, 262, 269, 291, 300, 301,
312, 317, 320, 359, 365, 372, 400,
403, 405, 410, 411, 428, 431, 443,

444, 453, 454, 455, 479, 499, 51²,
52², 523, 535, 540, 542, 543, 544,
565, 566, 569, 570, 571

Les grands combats

Uǧmeǧän 28, 53, 54, 75, 76, 77, 93,
529, 539

Yat 27, 133, 536

Häfrət əš-Šawəš 19

Akənkən 387

Kisan (Fāzzan) 549

Ulad-Əssayəh 46

Amšəkənšar 480

Taṇhārt 24, 42, 52, 55, 65, 92, 334, 335,
364, 371, 527, 528, 531, 537, 538

I-n-Āləggi 124, 125, 172, 540

Tet 57, 263, 264, 265, 556, 557, 558,
559, 560, 561, 562

Izārwan 56, 188, 236, 256, 257, 451,
452

Žikāt 332

Les Français

162, 163, 164, 165, 166, 281, 292, 424,
453, 454, 463, 507, 553

Divers (querelles)

15, 43, 69, 70, 74, 81, 91, 105, 116, 128,
140, 149, 154, 156, 160, 171, 180,
182, 186, 190, 193, 205, 214, 216,
227, 229, 231, 237, 241, 252, 255,
266, 267, 268, 282, 286, 293, 298,
308, 309, 311, 314, 318, 321, 322,
323, 324, 325, 326, 327, 342, 343,
344, 345, 346, 347, 348, 349, 350,
357, 360, 363, 369, 373, 379, 380,
393, 398, 399, 404, 430, 433, 483,
484, 497, 501, 504, 508, 510, 526,
545, 548, 555, 574

General guidelines

The Academy invites original papers that contribute significantly to research carried on in Denmark. Foreign contributions are accepted from temporary residents in Denmark, participants in a joint project involving Danish researchers, or those in discussion with Danish contributors.

Instructions to authors

All manuscripts will be refereed. Authors of papers accepted for publication will receive digital proofs; these should be returned promptly to the editor. Corrections other than of printer's errors will be charged to the author(s) insofar as the costs exceed 15% of the cost of typesetting.

Authors receive a total of 50 free copies and are invited to provide addresses of up to 20 journals to which review copies could profitably be sent.

Manuscripts can be returned, but only upon request made before publication of the paper. Original photos and artwork are returned upon request.

Manuscript

General

Book manuscripts and illustrations must comply with the guidelines given below. The digital manuscript and illustrations plus one clear printed copy of both should be sent to the editor of the series. Digital manuscripts should be submitted in a commonly used document format (contact the editor if you are in doubt), and the illustrations should be sent as separate files. Please do not embed illustrations within text files.

A manuscript should not contain less than 48 printed pages. This also applies to the *Mat.fys.Medd.* where contributions to the history of science are welcome.

Language

Manuscripts in Danish, English, German and French are accepted; in special cases other languages too. Linguistic revision may be made a condition of final acceptance.

Title

Titles should be kept as short as possible, preferring words useful for indexing and information retrieval.

Abstract, Summary

An abstract in English is required. It should be of 10-15 lines, outline main features, stress novel information and conclusions, and end with the author's name, title, and institutional and/or private postal address. – Papers in Danish must be provided with a summary in another language as agreed between author and editor.

Manuscript

Page 1 should contain title, author's name and the name of the Academy. Page 2: Abstract, author's name and address. Page 3: Table of contents if necessary. Consult a recent issue of the series for general layout. Indicate the position of illustrations and tables. A printout must accompany manuscripts submitted electronically.

Figures

All illustrations submitted must be marked with the author's name. It is important that the illustrations are of the highest possible quality. Foldout figures and tables should be avoided.

References

In general, the editor expects all references to be formally consistent and in accordance with accepted practice within the particular field of research. Bibliographical references should be given in a way that avoids ambiguity.

Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab
The Royal Danish Academy of Sciences and Letters

Historisk-filosofiske Skrifter, HfS

Hist. Filos. Skr. Dan. Vid. Selsk.

VOL DKK

- 31** *Peter Oluf Brønsted (1780-1842). A Danish Classicist in his European context.*
Edited by Bodil Bundgaard Rasmussen, Jørgen Steen Jensen, John Lund & Michael Märcher. 2008. 322 pp. Ill. 300,-
- 32** Vagn Fabritius Buchwald: *Iron, steel and cast iron before Bessemer.* 2008. 416 pp. Ill. 400,-
- 33** David Bloch og Sten Ebbesen: *Videnssamfundet i det 12. og 13. århundrede. Forskning og formidling.* 2009. 179 pp. Ill. 300,-

Historisk-filosofiske Skrifter, HfM

Hist. Filos. Medd. Dan. Vid. Selsk.

VOL DKK

- 103** Karsten Friis Johansen: *The Aristotelian Form. Particular or Universal?* 2008. 51 pp. 48,-
- 104** *New Approaches to the History of Late Medieval and Early Modern Europe.* Selected Proceedings of Two International Conferences at The Royal Danish Academy of Sciences and Letters in Copenhagen in 1997 and 1999. Edited by Troels Dahlerup (†) and Per Ingesman. 2009. 486 pp. Ill. 320,-
- 105** *L'Italie dans l'imaginaire romantique.* Actes du colloque de Copenhague 14-15 septembre 2007. Édités par Hans Peter Lund en collaboration avec Michel Delon. 2008. 320 pp. Ill. 280,-
- 106** *The Question of Resilience. Social Responses to Climate Change.*
Edited by Kirsten Hastrup. 2009. 362 pp. Ill. 300,-
- 107** Charles de Foucauld & A. de Calassanti-Motylnski: *Textes touaregs en prose (Dialecte de l'Ahaggar).*
Retranscription complète par Karl-G. Prasse. 2010. 176 pp. 150,-
- 108** Charles de Foucauld: *Poésies touarègues I-II (tahäggart).*
Retranscription complète par Karl-G. Prasse. 2010. 280 pp. 240,-

Priser ekskl. moms / Prices excl. VAT

Printed in Denmark by Special-Trykkeriet Viborg a-s
ISSN 0106-0481 ISBN 978-87-7304-354-7

ISBN 978-87-7304-354-7

9 788773 043547